TÜRKMENİSTAN BİLİMLER AKADEMİSİ
MİLLİ ELYAZMALARI ENSTİTÜSÜ

MAHTUMKULU
Bütün Eserleri

1. Cilt

Yayına Hazırlayan
Prof. Dr. Annagurban AŞIROV

TÜRKIYE TÜRKÇESINE AKTARANLAR:

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL
Prof. Dr. Ali DUYMAZ
Doç. Dr. Berdi SARIYEV
Doç.Dr. Nergis BİRAY
Şadurdy MEREDOV
Halil İlteriş KUTLU
Emrah YILMAZ

ANKARA 2014

Prof. Dr. Annagurban Aşırov tarafından hazırlanan, redatörlüğünü R.Godarov'un yaptığı bu iki ciltlik eser, Türkmenistan Milli Elyazmaları Enstitüsü tarafından 2013 yılında Aşkabat'ta Türkmen diliyle yayımlanmıştır.

Büyük Türkmen şairi Mahtumkulu Firakî'nın 2 ciltten oluşan bu eserler dizisi bütün dünyanın elyazma merkezlerinde bulanan ve şairle ilgili yaklaşık 400 divan örneklerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Kitapta şairin son zamanlarda bulunulan şiirlerinin de birçoğuna yer verilmiştir. Ayrıca önceki baskılarda yer alan bazı şiirleri de tekstolojik açıdan irdelenmiştir.

Kitap geniş okurlar kitlesi için hazırlanmıştır.

Türkiye'deki Türkmenistan Büyükelçiliği ve TÜRKSOY Genel Sekreterliğinin destekleri ile Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

İNSAN KALBİNİN MANEVİ HEKİMİ MAHTUMKULU

Türkmen halkının bilge ve büyük şairi Mahtumkulu Firakı; yaklaşık üç yüzyıldan beri, hem kendi ismi, hem de bir daha tekrarlanamayacak olan sanatsal yaratıcılığıyla Türkmen'lere gösterilen şeref ve saygıyı artırarak yüceltmiş ve de yüceltmektedir. Şairin yüceliği, onun Türkmen tarihindeki toplumsal siyasi, kültürel ve edebi hayatındaki yeri daima korunmuş ve de korunmaktadır. Mahtumkulu;Türkmen'in kalbine en büyük güven, bilincine ise iyi ile kötüyü hatasız bir şekilde ayırt edebilen bir mihenk taşı, gözlerine ise sönmeyecek bir nur olarak oturmuştur.

Mahtumkulu'nun şiirsel ve felsefi edebi mirası Yüce Yaradan'a, vatana, insana, tabiata ve insanoğlunun yaşamına olan sınırsız sevginin özlemi ve de türküsü olmuş ve tüm halkın kalbinin başköşesinde baki yer aldı. Onun bize bıraktığı eserlerinin değerine bakılırsa, Mahtumkulu şair olarak sadece sanatsal yönü itibariyle tanıtılmış ve kendisi bu bağlamda eksik değerlendirilmiş olacaktır. Halbuki O, yalnız Türkmen halkının değil, aynı zamanda tüm dünyanın felsefi fikirlerini geliştiren, şiirsel zekasını aydınlatan, sosyal yaşamı sanatsal bir şekilde ışıklandıran 'bilge bir şair'dir. Mahtumkulu; dünya, insanlık, vatan, sevgi hakkındaki felsefi görüşlerini, insana has olan ince duygularıyla birleştirip, fikir yürütmenin en mükemmel

tarzlarından ustaca yararlanarak insan kalbine nüfuz edip, tesirli bir şekilde girebilmiş; halkın bilincinde dâimi yerini almış ve ebedileşmiştir.

Mahtumkulu, öncelikle Türkmen halkının milli şairidir. Bu bilge şair, bütün insanoğluna sevgiyle bakmış olsa bile onun kendi halkına olan hususi muhabbetine paha biçmek imkansızdır. Mahtumkulu'yu, millişair sınırlarından çıkarıp, ona evrensel bir hüviyet kazandırandeğer, kendi halkına, vatanına olan büyük sevgisi, devletinin kaderine bağlanmış olan mücadeleci görüşleri ve fikirleridir.

Çünkü kendi halkını seven şahıs, diğer halkları da sevmeyi bilir.Kendi mertebesini koruyabilen insan, bütün insanların mertebesini de yüceltir.Şairin yaşadığı dönemdekiinsanlara verdiği ilkeleri;yaşam ile ilgili halka yaydığı olumlu felsefi görüşleri, ulusun, insanların ruhsal olgunluğu hakkında söylediği öğütleri, kendi halkına olan sınırsız sevgisinin sonucudur.Mahtumkulu, dönem arkadaşlarını, halkı; adil bir toplumun ve mutlu bir yaşamın kaynağının neler olduğunu, olup bitenlerin arkasında nelerin olduğunu anlamaya herkesi davet etmiştir. O, İnsanları ferasetli olmaya, kendini bilmeye, millet olarak kendini tanımaya yönlendirdi. Şâir; kendi halkının güven ve barış içinde yaşamasını, ilim-irfan sahibi eğitimli bireyler olmasını, kültürün gelişmesini, halkına ferasetten ve tatlı duygularla bezenmiş estetik şiir hazinesini miras olarak bıraktı. O'nun bu güzel şiirlerindeki özenle yoğurulmuş yorumlar; sapa-sağlam fikirler, sadece Türkmen halkının geleceği için değil, bütün insanoğlunun hayatı ve ruhsal tekamülleri için değerli bir rehber oldu. Bu sebeple şairin şiirdünyasındaki değeri milli sınırlardan çıkıp, dünya edebiyatının kültürel hazinesine, beşeri zekanın ortak bir cevherine dönüştü. Mahtumkulu'nun eserleri günümüzde sadece Türkmen halkına değil, aynı zamandatüm

insanlığa manevi açıdan zevk vermektedir. Bunun yanı sıra, şairin eserleri hayat ve yaşam ilişkisi hususunda büyük önem arzetmektedir. Onun türkü olup dillerde yankılanan, feraset olup beyine işlenen muhteşem şiirlerinin dünya dillerinden onlarcasına tercüme edilmesi ve edilmekte olması da işte bu nedenden kaynaklanmaktadır.

Mahtumkulu, insanların kalbini-ruhunu şiirsel ahenkle tedavi edebilen bir hekimdir. Şairin şiirleri; devirler geçmesine rağmen değerini kaybetmemesi, aksine kıymetinin daha da yükselerek kabul görmesinin nedeni; eserlerindeki öğütlerin-tavsiyelerin, insanların kalbine merhem olup nüfuz etmesinden, gönülleri kanatlandırmasından,insanları heyecana getirmesindendir. Onun şiirleri, kırılan kalplere ilaç, yorgun vücutlara kuvvet, mahzun gönüllere ise ruhsal bir kanattır. Bundan dolayı da halkımız Mahtumkulu'yu; üzüntülü, sıkıntılı veya kara günlerinde dertlerden kurtaracak bir hekim saymışlardır. Şairin merhem ile yoğrulmuş şiirleri, cana hoş gelen sözleri, her bir dönemde büyük-küçük demeden gönle hitap ederek bu güzel dünyaya, insana, yaşama olan sevgiyi, yine bir kere artırmış, halkın ruhunu ferahlatarak bütün Türkmen ulusunun manevi açıdan sağlamlığını temin etmiştir. Gerçekten de Mahtumkulu'nun şiirleri, dağdan fışkırıp çıkan kaynağı tertemiz çeşmenin suyu gibi cana şifadır. O şiirler, aynen sabah rüzgarı gibi saf ve serinleticidir. Onlar laleli, çiçekli, gül goncalı bağ bahçeliğin hoş kokusu gibi yayılıp, insanın canına can katmakta, bedenleri boğum boğum dolaşarak yüreklere rahatlık veren dutarın mülâyim müziği olup insanı heyecana getirmektedir.Hülasa, Mahtumkulu'nun şiirleri insan sağlığı için önemli olan manevi değerleri kendinde barındıran cana şifa verici ruh merhemidir.

Mahtumkulu'nun yaşadığı dönem çok karışık ve gergindi. Bu dönemin ruhsal havasınıteneffüs eden Mahtumkulu, güçlü

sarsıntıların, meşakkatli durumların girdabında olgunlaşan büyük bir şahsiyettir. O, dünyada olup bitenden haberi olan, sosyal yaşamın, problemlerin ve insanların iyisini-kötüsünü ayırt edebilen, insanoğlunun kazandığı beşeri ve ilahi ilimleri derinden kavrayabilen, olgunluğun ruhsal basamaklarını rahatlıkla geçebilen kamil bir insandır. Bilge Mahtumkulu, bütün insanoğlu için yararlı fikirleriyle o dönemde dünyanın çeşitli yerlerine yayılan ve bağımısız bir devleti olmayan Türkmen halkını devlet kurmaya, birlik beraberliğe, milli bütünlüğe davet etti. Mahtumkulu'nun büyüklüğü, o dönemlerde ayrı ayrı ve dağınık bir şekilde yaşan bütün Türkmen halkına, ilk defa tek bir milletolma şuurunu belirtmesi ve bunu da her fırsatta dile getirmesindendir.

Şairin gençlik yılları Afşar Türkmenlerinin hanedanlık dönemine tekabul etse de, onun olgun düşünceleri söylediği dönem ise Kaçar Türkmenleri'nin hanedanlığı dönemine denk gelmektedir. Tabii ki, Afşar ve Kaçar hükümdarları da Türkmenlerdi. Fakat Türkmen halkının milli menfaatine yeterince dikkat etmeyen bu hükümdarların her ikisinden dene Türkmen halkı ne de Mahtumkulu memnundu. Bu devletleri, Mahtumkulu'nun vaya halkın arzu ettiği milli Türkmen devleti diye adlandırmak oldukça zordu. Bundan dolayı Mahtumkulu: "Derdim çoktur diyarımdan, yaşadığım dönemden" diyerek kendi dönemine olan görüşünü açık şekilde ifade etmiştir. İşte bu karışık ve sıkıntılı zamanda Mahtumkulu, halkın mutlu olması için kendi tabiriyle"Bitmeyen bahara ulaşması" için yol aramaktadır. Mahtumkulu,Buhara'da, Hive'de, Afganistan'da, Hindistan'da, Rûmistan'da (Anadolu'da) veya diğer ülkeleri "boydan boya, ulustan ulusa" dolaşırken de onun bütün fikri, zikri, derdi, kaygısı Türkmen toprağı, Türkmen halkı ve onun kaderi üzerine olmuştur.

18.yüzyılda Mahtumkulu'nun ileri sürdüğü; "Türkmen boyları birleşmeli" dediği temel yaşam fikrinin gerçekleşmesi için büyük engeller vardı. Söz konusu yüzyılda Türkmen boylarının her biri ayrı ayrı kendilerine yol arıyorlardı ve boyların arasında maalesef birbirine olan düşmanlık da güçlüydü. Milli bir Türkmen devletinin olmaması bu boyların her yerden yardım veya destek araması, onların aralarındaki anlaşmazlığı daha da artırıyor, bir boyu diğerinden uzaklaştırıyordu. Türkmen boylarının bir biriyle barışmamasını ve uyuşmamasını, gergin olmasını isteyip bu yönde özel çaba sarf eden güçler de az değildi. İşte bu durumda bilge Mahtumkulu, halkın en büyük düşmanının anlaşmazlık olduğunu, bu nedenle tek bir ulus olarak kendi aralarında anlaşmalarının önemli olduğunu, bütün Türkmen boylarının kendi aralarında birleşerek tek bir devlete hizmet etmesi gerektiğini tekrar tekrar hatırlatmıştır. Barış, birlik ve beraberlik içinde Türkmen milletini toplamak ve güçlü, sağlam bir Türkmen devletini kurmak için devamlı mücadele etmeyi, ancak bu şekilde "Türkmen şansının yaver gideceğini", bunun neticesinde halkın, devletin karşısında hiçbir gücün duramayacağını belirtip, "güzel halkına" anlatmaya çalışmıştır:

Gönüller, yürekler bir olup başlar,
Çıksa ordu, erir topraklar taşlar,
Bir sofrada hazır kılınsa aşlar,
Yaver gider şansı yüce Türkmen'in.

Mahtumkulu'nun bu fikri, herkes için anlaşılır ve ulusa da en yakın olan bir görüştür. Türkmen halkı, bu şiiri 18.-19.yüzyıllarda milli marş olarak dillerinden düşürmemişlerdir. Fakat bu fikir, kendiaralarında anlaşamayan Türkmen halkını bir sofranın başında nasıl toplayacaktı? Bilge şair, bunun için;"bir ağza

bakmayı", "bir erin çevresine sarılmayı" ileri sürmüştür. Şair Türkmen halkının geleceği için elverişli olmayan durumlarda da kendi ulusunun istikbaline yönelik güvenini ve umudunu asla kaybetmemiştir.

Mahtumkulu Firakı'nin Türkmen halkı için yaptığı en büyük ve önemli hizmetlerinden biri, onun Türkmen halkının birlik ve beraberliğinin sağlanması için verdiği mücadelesidir ve bu doğrultuda anlaşmazlığı eleştirmesidir. İşte bubilge şâirin uzun zamndan beri; birlik ve beraberlik dersleriyle nice Türkmen nesli eğitim görmüş ve bu gün de görmeye devam etmektedir. İstikrarlı bir devleti arzu eden Mahtumkulu'nun aydın görüşlerinin, hakikat olduğunu hayat ispat etti.

Şairin kendi aziz milleti için arzu ettiği mutlu geleceği gerçekleşmiştir. Bağımsız ve Tarafsız Türkmenistan Devleti, dünya haritasında barış, birlik ve beraberliğin simgesi olarak ortaya çıkmıştır. Birlik ve beraberliğin en büyük değer olduğuna inanan Türkmen halkı, Mahtumkulu'ya her zaman minnettardır. Çünkü, devletimizin bundan sonra da güçlü olması ve daha da gelişmesi için büyük şairin ileri görüşleri, ferasetli tavsiyeleri, birlik beraberlik konulu dersleri her daim önemlidir. İstikrarlı devletimizin bahtiyarlık devrinde de Mahtumkulu'ya gösterilen saygı ve sevgi daha da artarak devam etmektedir. Bilge şâirin bir insanlık değeri haline bürünmüş fikirleri, hayatın öngördüğü şekilde ispatlanmış çok yönlü görüşleri, kâmil cemiyetimizin manevi temelidir.

Türkmenistan Cumhurbaşkanı **Gurbangulı Berdimuhamedov**

TÜRKMENİN

Nehr-i Ceyhun, Bahr-ı Hazar arası,
Çöl üstünden eser yeli Türkmenin.
Gül goncası kara gözüm karası,
Kara dağdan iner seli Türkmenin.

Hakk saymıştır vardır onun gölgesi,
Dolaşır çölünde buğra, mayası,
Rengârenk gül açar yeşil yaylası,
Gark olmuş reyhana çölü Türkmenin.

Al yeşil bürünüp çıkar perisi,
Yayılıp, hoş kokar anber kokusu,
Bey, töre, aksakal -yurdun sahibi,
Mesken tutar güzel ili Türkmenin.

O, merdin oğludur, merttir pederi,
Köroğlu kardeşi, sarhoştur seri,
Dağda,düzde kovsa, avcılar, diri
Alabilmez, arslan oğlu, Türkmenin.

Gönüller, yürekler bir olup başlar,
Ordu çıksa, erir topraklar taşlar,

Bir sofrada hazır kılınsa aşlar,
Yaver gider şansı yüce Türkmenin.

Gönül havalanır ata çıkınca,
Koca dağ küçülür, dönüp bakınca,
Bal getirir, coşup derya akınca,
Bent bağlatmaz, gelse seli Türkmenin.

Gafil kalmaz, savaş günü yıkılmaz,
Beddua, zorluğa giriftar olmaz,
Bülbülden ayrılıp, sararıp solmaz,
Daim anber saçar gülü Türkmenin.

Boyları kardeştir, saf soylardan biridir,
Ters düşmez talihler, Hakk'ın nurudur,
Mertler ata binse, savaşa doğrudur,
Düşman üstünedir yürür yolu Türkmenin.

Sarhoş olup çıkar, ciğer dağlanmaz,
Taşları söküp kırar, yolu bağlanmaz,
Gözüm gayra düşmez, gönül eğlenmez,
Mahtumkulu, söyler çalı[1] Türkmenin.

TÜRKMEN BİNASI

Kurduğum binayı biliniz, bu zeminin mıhıdır,
Sağlam sütunlar ile daimîdir,Türkmen binası.

---

1 çal: aksakal, yaşlı ihtiyar anlamındadır. Şimdiye kadar yayımlanmış bütün nüshalarda hep "tili / dili Türkmenin" olarak verilmiştir

Tüm dünyayı terk eder, gelse rakip karşısına,
Bil! Çelikten olan bina, budur Türkmen kalesi.

Süleyman, Rüstem-i Zal, Cemşid ona olmuş gedâ,
Her gün yüz bin asker salsa, değmez Şâhın belası.

Dağlar ondan alır tâlim, askeri saf saf durur,
Zülfikâr'ı her çekende artar yiğidin hevesi.

Teke, Yomut, Yazır, Göklen, Ahal boyu bir olup,
Bir yere yürüyüş yapsa, açılır gül lâlesi.

Kızılbaşı külliyen, attılar dağın ardına,
Uyumazlar gece gündüz, gelir onların nâlesi[1].

Avcılar ki adım atsa, ona asla rastlamaz,
Tutsak edip alamaz, çünkü o, Türkmen balası.

Arifleri her an gelir, bayram olur her zaman,
Merd-i merdan sözlüdür, yoktur gönülde hilesi.

Söyler ki, Mahtumkulu, gönülde olmaz hiç kara,
Hakk korumuş, salmış nazar, vardır onun gölgesi.

«SEN KALK!» DEDİLER

Bir gün uyuyordum gece yarısında,
Dört atlı gelerek: «Sen kalk!» dediler.

---

1 nale: inilti

«Haberimiz var sana Fırsat Evi'nde,
Orada erler var, «Sen gör!» dediler.

Gözüm gördü, orada dört merdâne,
Gönlüm cûşa geldi, başım gerdâne[1] ,
O anda var idi iki divâne:
«Durma, evlat, oraya sen var!» dediler.

O iki divane kolumdan tuttu,
Durduğum yerden beni alıp gitti,
Yanımda birisi işaret etti:
«Sayram'da bulunup sen dur!» dediler.

Oturmuştuk, geldi iki pir-i zâde,
Gözünden yaş akar, dili duâda,
«Hû, Hakk!» diye çıktı altı piyade,
«Âdem şimdi gelir, sen gör!» dediler.

Dört atlılar geldi, yeşil kıyafetli,
Âsâları da yeşil, eğitilmiş atlı,
«Meclis halkasını kurmayın kısıtlı,
İnsan çok, genişçe sen kur!» dediler.

Ufuklarda altmış atlı gördüler,
«Muhammed!» diye, hep O'na vardılar,
Sağlık, selametlik bir bir sordular,
«Buyurun, ulu eve sen gir!» dediler.

Bir atın sırtına bizi verdiler,
Gidip Sayram'daki evde durdular,

1 gerdâne: kendi etrafında dönen

Tamam oturdular, meclis kurdular,
«Evlat, bu araya sen gir!» dediler.

«Ali'dir» dediler, tuttu destimden[1] ,
Hasır döşeğimi aldı altımdan,
Bilemedim, bir şey döktü üstümden,
«Gelmiş bir devrandır, sen sür!» dediler.

Tümünü Haydar'a sordum ad be ad:
«O, Hazreti Peygamber, olma sen hiç yad,
O, Eslim Hoca'dır, o da Baba Züryad,
O, Veysel Karani, sen bil!» dediler.

«O, Bahaeddin'dir, o da bir erdir,
Biri Zengi Baba, o da nâmdardır,
Birbirine destekli dört çâryâr'dır[2] ,
Maksadın dile de «Sen al! » dediler.

O anda duran birkaç Şeyh-i şab,
«Bu evlada dua edin» dedi –hep –
Yüz yirmi dört bin enbiya, ashab,
Tamamı onlardır, sen bil!» dediler.

Resulullah dedi: «Ya, Şah-ı Merdan,
Eya, Eslim Hoca, ya, Baba Selman,
Ebu Bekir-i Sıddık, ya Ömer, Osman,
Kulun maksadını sen ver!» dediler.

---

1 dest : el
2 çâr-yâr : dört halife

Eslim, Baba Selman buyurdu merde,
Kadeh verip beni saldılar derde,
Aklım başımdan gidip, yattım orda,
«Arşta, ferşte ne var, sen gör!»dediler.

Yel oldum, koşturdum Yer damarına,
Ulaştı nazarım Arş kemerine,
«Ceberût aleminde Celil sırrına
Bizzat kendin gelip,sen gör!» dediler.

Neyi hayal ettiysem, elde ettim,
Gördüğüme nazarımı ilettim,
Bu hal ile ben gayet rahat yattım,
Yüzüme tükürüp[1] :« Kul, kalk!» dediler.

Resulullah dedi «Ashab! Yürüyün,
Evlâdı uğurlayın, dua verin»,
Buyurdu ki dört atlıya: « Götürün,
Getirdiğin yere sen koy!» dediler.

Kalkmış Mahtumkulu, gözünü açmış,
Aklına ne fikirler gelmiş de geçmiş,
Kudurmuş Buğra da köpükler saçmış,
«Evlât, Allah yârın, sen var!» dediler.

1 yüze tükürmek: olumlu ve olumsuz anlamları olan bu deyimin şiirdeki anlamı olumludur. Eski tasavvuf geleneğine göre bade içmede peygamber veya eren tarafından kâmil duruma gelen kişinin yüzüne tükürülür.

ALEMDE BELLİDİR

Ey dostlar, benim dostum candan tatlı sevgilidir,
Can gibi pinhan[1] cihanda alemce bellidir.

Baş ile gitsem ona, nerden olursa güzeri,
Tutsam o yerde bir vatan, o yer ki onun yoludur.

Söylerdi yâr: Ben aşığım, öz elimle katledem,
Bundan önce gam beni pay-mâl[2] edip almalıdır.

Özge aşıkların olsa pay-ı bent[3] zülf ü târına,
Bu fakir bağlısı onun hem ayağı, hem elidir.

Gayr ile bezm eyleyip, eylese hoş gönlünü yâr,
Meclis içre yâd edip de: «O, garip kaygılıdır».

Yaz gelir, vakit de geçer, gaflate batmış gözlerim,
Açayım desem açılmaz, ne ağır uykuludur.

Bî-haber soranlara deyin, bu garip adımızı,
Aslen Gerkez, yurdu Etrek, adı Mahtumkulu'dur.

---

1 pinhan: gizli
2 pay-mal: ayak altına alınmış, çiğnenmiş, ezilmiş, aşağılanmış, horlanmış.
3 pay-ı bend: ayak bağı

GÖKLEN

Çöle çıkar ise, benzer,
Geyiğe, kulana[1] Göklen.
Namus için savaş etse,
Döner aç arslana Göklen!

Halkını, yurdunu bırakmaz,
Bela bakmaz, yavuz yakmaz,
Allah'tan emirdir, çıkmaz ,
Bu sözüm yalana, Göklen!

İlham sundu Mevlam bana,
Nazar etti senden yana,
Yok olur kasteden sana,
Geri gel Gürgen'e, Göklen!

Sözleri Hakk ilham eder,
Denilen bir anda olur,
Yanlış yapan geri gelir,
«İmdat!» diye, sana, Göklen!

Haraç isteyip çıksa er,
Fermana gelir Nişabur,
Gelip geçer devran-ı devir
Ehl-i müslümana, Göklen!

Harabe olur Horasan
At altında yerle yeksan,

1 kulan: av hayvanı

Irak gitse Mazenderan,
Gelirler fermana, Göklen!

Durur dinin Hakk nuru dek,
Gücün artar Rum[1] zoru dek,
Hamle edersin aç kurt dek,
Meşk edip meydana, Göklen!

Güç katar asker savaşa,
Devletin daha da coşa,
Kılıç vurur Kızılbaş'a,
Dolarsın İran'a, Göklen!

Büyük dergaha yüz sürsün
İsterim devletin artsın
Firâkı der, ordu çıksın,
Varırsın Tahran'a, Göklen!

ÖNÜ ARDI BİLİNMEZ

Göklen, Yomut ar edinip özünden,
Çıktı ordu, önü ardı bilinmez.
Doldu taştı Deşt-i Dahân[2] düzünden,
Yürünen yolu, konmuş yurdu bilinmez.

Karga salsa, kartal ile tepişir,
Heybetinden dağlar taşlar kapışır,

1 Rûm: Anadolu
2 Deşt-i Dahan: Dahan Ovası

Ölü kalkıp, dirilere yapışır,
Arslanı, tilkisi, kurdu bilinmez.

Üç bin mızrakçı var has askerden,
Dört bin fildarı var kale yıkandan,
Teke, Salur gelirse yukarıdan,
Düşmanın nâmerdi, merdi bilinmez.

Ehl-i sünni namus edip gelirler,
Kale yıkıp, bağı berbat kılarlar,
Cesurca, İsfahan şehrin alırlar,
Bu kentlerin üçü dördü bilinmez.

Mahtumkulu, Ali'nindir bu meydan,
Ne iş tutar, bakın, Ömer ve Osman,
At tozundan doldu zemin ü âsuman,
Horasan'ın hâk-i gerdi[1] bilinmez.

ARARIM

Yurdum Etrek, ilim Göklen,
Ben bir seven yâr ararım.
Can şehrine düştü talan,
Kuvvet veren pîr ararım.

Ayrıldım ana-babadan,
Gözümün nuru vatandan,
Can vermek âsân hicrandan,
Malı çok, pazar ararım

1 hâk-i gerd: toz toprak

Mehmetsefa'dır kardeşim,
Molla Matam, rahledaşım,
Abdullah küçük kardeşim,
Nazar-ı Nebi ararım.

Yüreğimden nice figân,
Aktı gözden bahr olup kan,
Sırdaş olmaz felek-devran,
Kaçsam diye, mezar ararım.

Sonudağ, gururum benim,
Gezmişim başında senin,
Avcıyım, avlar ceylanın,
Siyahı parlar mâr ararım.

Mahtumkulu, bu kıyamet,
Koydu başıma çok âfet,
Türkmen ilim, insaniyet,
Âzât sel, yollar ararım.

DÖKER OLDUK YAŞIMIZ

İster, çıksın elden devlet kuşu,
Dua edip, döker olduk yaşımız.
Dileğim kabul kıl, güzel Allahım,
Başa bela oldu Kızılbaşımız.

Hızır gezen çölde iller yayılsın,
Yurt binamız daim olsun, koyulsun,

Çilekeş yiğitlerimiz hepsi ayılsın,
Bir sofrada eda olsun aşımız.

Dervişler, gönlü bir dursun namaza,
Yiğitler yığılsın sohbete saza,
Ulaşsın ilimiz ebedi yaza,
Doksan günde, tamam olsun kışımız.

Türkmenler bağlasa bir yere beli,
Kurutur Kulzum'u[1] , Deryâ-yı Nil'i,
Teke, Göklen, Yomut, Yazır, Alili,
Bir devlete kulluk etsek beşimiz.

Mahtumkulu, duydu, can dirliğine,
Müslümanı koyma, kafir horluğuna,
Revaç[2] ver Yomut, Göklen birliğine,
O, Kemal Han Afgan olsun başımız.

ÇOVDUR HAN İÇİN

Ahmet padişah'tan haber almaya,
Ümit etti iller, Çovdur Han için.
Sağ gidip, selametle de gelmeye,
Talih hiç gülmedi, Çovdur Han için.

Yağmur yağmadı, bağlar donup kaldı
Bu dertten her dem bulutlar inledi,

1 Kulzum: Kızıl Deniz
2 revâc: üstünlük, saygınlık, kıymet, râyiç.

Zemin zayi oldu, felekler lerzân[1] oldu,
Cennet oldu çöller, Çovdur Han için.

Kanadın kırsa, kaza kahra bindi
Sevgisini verse, felek hayal etti,
Suyla kandırsa, derya cûşa geldi,
Müştak oldu, göller, Çovdur Han için.

Ardında kaldılar, il intizarın,
Ümitle bekledi, Annahal yârın,
Atanazar oldu çekmeye zarın,
Baka baka yollar, Çovdur Han için.

Gitse, payı belli Sultanda, Handa,
Eller bilemedi, kederi canda,
Kazadır, kısmettir Yezd'de, Kirman'da,
Meğer yuttu kanlar, Çovdur Han için.

Kur'alar boş oldu, fallar şom oldu,
Yağmurlar bent oldu, yollar ters oldu,
Çeşmeler çöl oldu, taşlar mum oldu,
Dillerde nâm saldı, Çovdur Han için.

Söyle, Mahtumkulu, âlem bilsinler,
Cennet'tedir yeri, tanık olsunlar,
«Hakk rahmet etsin!» diye, dua kılsınlar,
Bütün ulus iller, Çovdur Han için.

1 lerzân: titrek, titreyen.

ÇOVDUR HAN

Göklen, Yomut, yola çıkıp, bakışıp,
Ümit etti, gelir diye Çovdur Han.
Molla, müftü Hakk'a dualar edip,
Hatmettiler kitap-Kur'an, Çovdur Han.

Kurtlar kuşlar sorup, dağdan geçtiler,
Balıklar yol diye suyun içtiler,
Gelin kızlar kızıl fistan biçtiler,
Hem libaslar hem kaftan, Çovdur Han.

Dağlar başın eğdi, duman büründü,
Yeller kalkamadı, yerde süründü,
Ay Gün batıp, gökte Merih göründü,
Bulutlar boran[1] oldu, Çovdur Han.

Malını koyup geldi çoban yamaklar,
Kıyıya çıktılar sudan balıklar,
Yerinde duramadı göçtü halklar,
Hepsi çekti ahu efkan[2], Çovdur Han.

Bezirganlar ırak yolu unuttu,
Tüccarlar malını geri çevirdi,
Ay gün battı, ağlayarak tan attı,
Dostları hep feryad eden, Çovdur Han.

Geri geldi Hindistan'a gidenler,
Üzüldüler,kahramanı soranlar,

1 boran: kar fırtınası, tipi, karlı ve yağmurlu şiddetli rüzgar
2 efkan: ah ve acı

Kelamullah açıp, tâlih bakanlar,
Bulmadı derdine derman, Çovdur Han.

Gerdiği ok hiç çıkmadı avcının,
Adı, alemi titretir Çovdur Han'ın ,
Haddi hesabı yoktur feryadının,
Diz çöküp de ağlar Turan, Çovdur Han.

Mahtumkulu, uçtu o şahin kuşum,
Dayanağım, aziz sırdaş, kardeşim,
Anlam veremez ihtiyar başım,
Bürüdü o başı duman, Çovdur Han.

ZARLAR İÇİNDE

Çovdur Han, göz nurum, gönül direğim,
Sen vefat etmişsin zârlar içinde
Pehlivanım, sen Göklen'e gereğim,
Halkı koyup gittin, nârlar içinde.

Gelemezdi heybetinden hiç düşman
Gelen oldular gücünden pişman,
Koca dağdan, Göklen'i aşmadan,
Bizi koyup gittin mârlar[1] içinde.

Felek senin gül ömrünü soldurdu,
Hazan vurdu, gül goncanı yoldurdu,
Dağlar dayanmayıp, başın kaldırdı,
Gözüm yaşı duman karlar içinde.

---

1 mar: yılan

Kime nasip etti İsfahan yayın?
Sözüm yanlış değil, Cennet mekanın!
Göklen, Yomut viran oldu sarayın,
Felek harap etti hârlar[1] içinde.

Mahtumkulu, hem-dem, akıl sırdaşın,
Tutamaz kendini, döküp gözyaşın,
Duman aldı dağlar, kemerin başın,
Aylar günler battı, zarlar içinde.

DEVLETALİ'NİN

Sünniye sütundur, kafire settir,
Keskindir kılıcı, Devletali'nin
Dillerde destandır, illerde hattır,
Sohbet içre sözü, Devletali'nin

Sözleri öğüt olup kalır dillerde,
Fakire sığınak kara günlerde,
Uzak ülkelerde, yakın illerde,
Dost düşmanı razı, Devletali'nin

Çok cihan yönetti ömrü boyunca
Yaradan yok edip, yere koyunca,
Bu yalan dünyada, taki ölünce,
Tükenmedi yazı Devletali'nin

Hor görmez her kim ki daim istese,
Takdirden hiç çıkmaz, meclis toplasa,

1 hâr: ateş, yıkık, viran

Kartalı avlardı, Laçin beslese,
Aslan avlar kuşu, Devletali'nin

Asil urukludur hem büyük illi,
Toplanırsa meşhur, alemde belli,
Meydanda kılıçlı, divânda dilli,
Yüze denktir özü, Devletali'nin

Dua etse, sert taşları eritir,
Gazap etse, hükmü dağlar yürütür,
Güneşden gevherdir, Ay'dan arıdır,
Felekte yıldızı, Devletali'nin

Çok ülkeye komutandır, sultandır,
Cenk yerinde cellat, belki, arslandır,
Menzili mescittir, evi divândır,
Gecesi gündüzü, Devletali'nin

Temennisi yerden göklere denktir,
Ormanda aslandır, dağda pelenktir[1],
Gemiye çapadır, derya nâhenkdir,
Nereye varsa özü, Devletali'nin

Kadınlar inleşir sağda ve solda,
Derde derman kalmadı dört bir yanda
Atlar bağda kaldı, yoldaşı yolda,
Alınmaz haberi, Devletali'nin

Mahtumkulu, geçti dünyada denksiz,
Erlikte merttir, törelikte eşsiz,

1 pelenk: pars, panter

Peygamber malsız, Süleyman sonsuz,
Buna benzer izi, Devletali'nin

GEÇTİ DEDİLER

Ey yârenler, yaman destan yazıldı,
Bir koçak fâniden geçti dediler.
Ahirzaman oldu, güneş tutuldu,
Ay-Günün şûlesi battı dediler.

Ansızın uğradı ayrılık dağı,
Seydim Tarhan, çeker derd ü firakı,
Ömrünün hasılı bir tek çerağı,
Bâd-ı hazân vurup, söndü dediler.

Gitti Övezgeldi, yine çok zâtlar,
Bozuldu sohbetler, gam oldu şâdlar,
Kardeşler, sırdaşlar, yakınlar yâdlar,
Kara giyip, kan ağlaştı dediler.

Asil atlı, berk kemerli, silahlı
Devlete, zinete, malına bağlı,
Mihmanlı bir erdir, zengin, otağlı,
Servetin saga sola saçtı dediler.

Yalnızlık hasreti baştan geçermiş,
Oğulsuzluk her bir dertten betermiş,
Zürriyetsiz yiğidin yeri yitermiş,
Yurdu yok, kervanı göçtü dediler.

Mahtumkulu, Türkistan’ın töresi,
Kocamandır, Söyünhan’ın ulusu,
Ordunun süsü, zor günün siperi,
İşbu, kara yeri öptü dediler.

SULTANISIN ABDULLAH

Mazanderan senin mekanın, yurdun,
Bu mekanın sultanısın Abdullah.
Nasip etti Tanrım, yüzünü gördüm,
Bu bağların reyhanısın, Abdullah.

Muhtaçtır hizmete Bağdat ve Turan,
Kuzeyi Arkaç’tır, güneyi İran,
Çoktur, Ferenk’te, Rum’da ismin soran,
Bulgar’ın cevheri, şânı Abdullah.

Bulgar şahı yollamıştır mektubu
Tanrım bahş eylemiş size rahmeti,
Fatiha okur Muhammet ümmeti,
Hayat çeşmesinin canı, Abdullah.

Özler seni, Arabistan, Hindistan,
Nâran’dan titrer oldu Türkistan,
Çok hediye verdi, dağlı Gürcistan,
Afgan halifesinin şânı, Abdullah.

Siman benzer Rüstem ve Zal’a,
Baş koydunuz Hatice dek zülale,

Altmış oğlan sunuverir piyâle,
Cihanın pehlivanısın, Abdullah.

Hükmünden titrer Türkistan Şahı,
Sana muhtaç fakiri, beğ ve hânı,
Her bir sözünün vardır bin manâsı,
Yazmışım ben bu destanı, Abdullah.

Firâkî, Tanrı'nın günahkâr kulu,
Hiç kimse bilmiyor nedir ikbâli,
Çokça öpsen Huri kız cemali,
Etrafında yiğitler hanı, Abdullah.

DEVRÂN-I ÂLİ SİZİNDİR

Geldi vakit serdar oğlu, sür feth,
Yine bu devrân-ı âli sizindir.
Eski yüce devlet, ihya eder baht,
Büyüklük, serdarlık yolu sizindir.

İlyas gibi yağmur inen sularda,
Kavus gibi duman çöken dağlarda,
Zengin şehir, Hızır gezen çöllerde,
Hakk ikramı, dünya malı sizindir.

Bahşişin cezbeder, bilir bilmezi,
İkbalin yok eder doğru gelmezi,
Dükkan ganî, Cihangir'in elması,
Bedahşan mâdeni, lü'lü' sizindir.

Kahrınıza düşen, kuma bulaşır,
Himmetine düşen, arşa ulaşır,
Yücelik sofrası, size yakışır,
Feridun'un tek âtisi, sizindir.

Semarkant tahtında olan yaylara,
Mehdi gibi cömertsin sebze paylara,
Süleyman gibi sözün geçer sulara,
İskender gibi, derya salı sizindir.

Doğuya yönelip varsan Horasan,
Evvel Kürt sizindir, sonra Yazır Han,
Atın ayak altı Irak, İsfahan,
Dağıstan ki, süsü hayli sizindir.

Sözüm yerde kalmaz, dediğim olur,
Nazarım kimyâ, bakırdan altın çıkar,
Farsa çöken devlet size çevrilir,
Artık bu dünyanın meyli sizindir.

Erenler, gölgeler, başın korurlar,
Hızır İlyas rüzgâr gibi eserler,
On bir imam elinizden tutarlar,
Nizâmda da İmam Ali sizindir.

Mahtumkulu söyler, Rum gibi uyanmaz,
İskender aynası kırılmaz, sınmaz,
Dağ gibi sarsılmaz, derya gibi dönmez,
Bu, Yomut, Göklen'in ili sizindir.

ARŞ-I Â'LÂYA

Ey Ahmet Şah, cihanda meşhur nâmın,
Adın göğe erer, arşı-â'lâya.
Gelen askerindir, gelmeyen avın,
Büyüklük yolunu kıl paye paye.

İran'a kılıç vur, yürüt sipahi,
Başında berk olsun devlet külahı,
Humayun dağında arslanlar şahı,
Güya balinasın mevc-i deryada

Ormanın sinsi avcı arslanısın,
Rumistan arasında, büyük birisin,
Zal oğlu'nun elmas peykan, tîrisin,
Güştap oğlu gibi belli belaya.

İşin İran olsa da, soyun Turan'dır,
Dost işine hoşnut, düşman hayrandır,
İkbalin açılır, işin devrandır,
Merhamet nazarın salsan, saraya.

Firakı der, revaç verirsin dini,
Şahların şahısın, İslam'ın süsü,
Emrine muti et, İran zemini,
Gece gündüz niyazımdır, Hüda'ya.

FETTAH

İran, Turan artık emrin altında,
Hadi artık, sür devranı sen, Fettâh.
Bütün Türkmen oynar çölün üstünde,
Haksız yere kan akıtma sen, Fettâh.

Bugün şâhsın, yarın fakir olursun,
Elden günden, dinden cüdâ olursun,
Bir gün canın çıkar, fedâ olursun,
Kazanmışsın çok günahı sen,Fettâh.

Eminim ki, bilsen, başım alırsın,
Ya anlamaz, beni çaya salarsın,
Ben hakk dedim, sen günaha dalarsın,
Bu alışın ile canı sen, Fettâh.

Sen Türkmen'in il gününü soldurdun,
Kanlar döküp, güzel yurdum doldurdun,
Şehitlerin başını, sen kaldırdın,
Unutursun tahtı şânı sen, Fettâh.

Halkın öcü çoktur, ikbalin yaman,
Ya ölürsün, ya zindandır bî-güman,
Tahtın düşüp, sanma kalırım eman,
Çünkü zehr ettin nimeti sen, Fettâh.

Fermanından talan düştü illere,
El uzattın haksız, gözde sellere,
Kırk kamçı ile vurdun nazik bellere,
Derya ettin kanı gözde, sen, Fettâh.

Ayırdın atadan, anadan, kardeşten,
Kollardan, ayaktan, sakaldan, saçtan,
Akıldan, fikirden, dilden, dişten
Zindan ettin bu cihanı sen, Fettâh.

Ayırdın beni, hep ağladı dostlar,
Feryadımı aldı felekler ve figanlar,
Dar ağacında asılı durur, adamlar
Yüzden fazla,kasap tuttun, Fettâh.

Firâkı, dertlenip, derde yanmalı,
Kan içip, zalim Fettâh kanmalı,
Diriyim ben, lakin ölü sanmalı,
Destanı duyarsa, öldürür Fettâh.

VÎRAN EYLEDİ

Kaygı gamda aziz ömrüm soldurup,
Şom felek azabım yeksân eyledi.
Yazdığım ne varsa sele kaptırıp,
Gözlerim ardında giryan eyledi.

Gafil iken düşman kuşattı bizi,
Dağıttı dört yana dostlarımızı,
Beş yılda bir kitap yazmıştım yazı
Kızılbaşlar alıp, vîran eyledi.

Bir çoğumuz eli bağlı kul oldu,
Niceler peşinde sararıp, soldu,

Kimi verip pahasını, onu aldı,
Herkese bir başka fiyat eyledi.

Şom felek acımaz, bana bildirdi,
Ağlamaktan gül yüzümü soldurdu,
El yazma kitabım sele kapdırdı,
Düşmanımı Ceyhun-derya eyledi.

Niceler dünyada oldu er kişi,
Nicenin ağzını doldurmaz aşı,
Nicenin matemden kurtulmaz başı,
Gece gündüz vaveyla eyledi.

Yandırır şom felek zulm ü cefası,
Yalandır, inanmam, ahd ü vefası,
Mahtumkulu, yok bu sözün hatası,
Felek elif kaddim bir dal eyledi.

DAĞILDI

Ey dostlarım, felek zulüm eyleyip,
Pazarımdan altın mallarım dağıldı.
Felek gazaplanıp, başım çatlayıp,
Gönül içre tüm hayallerim dağıldı.

Gezer oldum, il içinden biri olup,
Değerden düşmüşüm, derd-i kan olup,
Devletsiz, bozacı ile han olup,
Zor kullandı, güzel iller dağıldı.

Gaflet uykusunda tutsaktır gözler,
Utanır el günden değersiz sözler,
Kışta Nevruz geldi, kış oldu yazlar,
Dehistan'dan gelen yeller dağıldı.

Mahtumkulu, yüreğimde dert kaldı,
Dert üstünden felek nazarın saldı,
İkbal yattı, kalp gemisi gark oldu,
Onun ile bütün sallar dağıldı.

NEYLEYİM?

Pazarım savruldu, mallarım kaldı,
Dükkânım sahipsiz artık, neyleyim?
Penahı perişan, yağmacı doldu,
Hepsini toplayıp aldı, neyleyim?

Mertler namert oldu, namert mert oldu,
Kurtlar sinek oldu, sinek kurt oldu,
Yurtlar vîran oldu, zindan yurt oldu,
Şom felek askerin saldı, neyleyim?

Âşıklardan geçti aşkın hevesi,
Çekildi, serildi, Dûzah perdesi,
Dağdan aşıp Kızılbaş'ın ordusu,
Güzel ilim vîran kıldı, neyleyim?

Yar-yardan ayırdı, merdi ilinden,
Deryayı kuruttu, dağı selinden,

Bülbülü gülden, bağı servisinden,
Kan ağlayıp, ayrı kaldı, neyleyim?

Mahrum etti güzel ve latif hünerin,
Annen baban aldı gönül kararın.
Her gün açtı kul köle pazarın,
Namusum meydana saldı, neyleyim?

Mahtumkulu, eli bağlı, perişan,
Güzel destanımdan kalmadı nişan,
Zindanda kaldı şeyhimiz ve piran,
Bağım kervanından koptu, neyleyim?

DURMALI OLDU

Ey yarenler, müslümanlar,
Cebirde durmalı oldu.
Nice zahmet çeken canlar,
Cefayı görmeli oldu.

Melamet çok, büyük cihan,
Arada pişti tatlı can,
Üstümüzde zâlim bir han,
Nihayet vurmalı oldu.

Azmıştır Göklen hanları,
Çok görmüş bize halleri,
Geçti gitti tüm malları,
Göz dikip durmalı oldu.

Mahtumkulu, acıma can,
Zırhını giy, belin kuşan
Hadden aştı bu zalim han,
En son ağ kurmalı oldu.

BİLİNSİN ARTIK

Korka korka müflis duruma düştük,
Takdir ne olursa, bilinsin artık,
Fikir kazanında kaynadık, piştik,
Bırak, o çoşup da dökülsün artık.

Baştan başa Cebbar var etti yoktan,
Birkaçını nûrundan, çoğu topraktan,
Haber geldi, dostlar, yakın ırakdan,
Düşmana ”kurt tuzağı”,kurulsun artık.

Oturmasın kambur, gençler dul olup,
Durmasın, Türkmenler, ele dil olup,
Tüm rakipler müslümana kul olup,
İlerisi Sonudağ, sürülsün artık.

Göz ile gördünüz, çoğu fakirdir,
Kimisi kayboldu, kimi fedâdır,
Ey yarenler, güç veren Hüdâ’dır,
Ali Zülfükarı, sıyrılsın artık.

Haksız dökülmesin kızıl kanımız,
Düşman görmesin kutlu ocağımız,

Unutmayın, emanettir canımız,
Tanrı'ya gerekse, verilsin artık.

Üstümüzde düşman hüküm sürmekte,
Tüm müminler cevr u cefa görmekte,
Oğul kızı hâr önüne vermekte,
Varsın ahvalinden, çıkılsın artık.

Firâkı yönelir Türkmen ili'ne,
Düşman el vurmasın kızıl gülüne,
Bizleri de ahiretin seline,
Gark etmeden, düşman yıkılsın artık.

MOLLA ÂZÂDÎ'M

Girdim canım şehrine, mihman oladır bir nişân,
Ya hicran yahut firkatın kaldı, Molla Âzâdî'm.

Yel önünden kaçtı geldi, istedi o firkati,
Dokuz yıldır yalvarıp, oldu birader,Âzâdî'm.

Cevelân eyleyip her ân o almış elimden karar,
Bent kılmıştır bağını, gül soldu, bil, Âzâdî'm.

Bu ne hadise, bu ne cebr, ağlıyor gözlerim,
Silmeyin gözyaşlarım, oldu talepkâr, Âzâdî'm.

Derdime derman arayıp, gezdim Lokman illeri,
Avazı cümle cihana doldu, MollaÂzâdî'm.

Gör, benim bu derdimi âşikâr eder illere,
Korkarım çark-ı felekten, oldu bîzâr, Âzâdî'm.

Firâkı der, derdime eyle sen, atam, nazar,
Yaşı arttı ihtiyarın, taştı sabrım, Âzâdî'm.

OĞLUM: ÂZÂDÎ'M

Azadî:
Fâş eyle sırrını, saklama pinhan,
Emma ki, sözümden çıkma sen, oğlum!
Günde yüz hâl gelir geçer bu başa,
İncitme gönlümü, yıkma sen, oğlum!

Mahtumkulu:
Utanırdım, sırrım fâş eylemezdim,
Fâş ederim, haber alsan, Âzâdî'm!
Yüz hâl gelir geçer her gün bu başa,
İsteği var, sefer kılsak, Âzâdî'm!

Cefa çekme sabret, çağır Mevlayı,
İsteme hanı, beyi ve sultanı,
Yeter bize evvel Tanrının verdiği,
Gönlüne aldırma, gitme sen, oğlum!

Gittiğimiz yok altı ile, beş ile,
Bayram etsek nice dost ile eş ile,
Meğer bunda gamlı gönlüm hoş ile,
Gönül kalkar, karar vermez, Âzâdî'm!

Tecrüben yok, gençsin, gidemezsin sen,
Gece yürüyüşüne, dayanamazsın sen,
Her bir işe baş koyup, yapamazsın sen,
Gitme davasını gütme sen, oğlum!

Kişi söylemeden, sırrı fâş olmaz,
Yahşi yaman anlayanlar boş olmaz,
Bu kez göndermezsen, gönlüm hoş olmaz.
Bana mâni olma, bırak, Âzâdî'm!

Bizi böyle niçin terk edesin var?
Bu yol uzaktır niçin gidesin var.
Gel, gitme sen, oğlum, isteğim var,
Kaygı, çıkmazlara girme sen, oğlum!

Kalbime girmiştir İslam hevesi,
Tengedir[1], dirhemdir halkın tamâ'sı,
İncitme bu gönlümü, kırma beni,
Bir sefer işidir, bırak, Âzâdî'm!

Kur'an okuyup gez, yüce kelamdır,
Afgan acımasız, dini islamdır,
Eşkiya çok, yollar, isyân haramdır,
Belki de kıyarlar sana, gitme sen, oğlum!

Bakayım, göreyim, bugün ikbalim,
Yahşi gün, hoş sohbet gelmiş mi yılım,
Kastedip canıma, gelse, ecelim,
Burada olsam da, bulur, Âzâdî'm!

1 tenge: para birimi.

Bilerek kendini nereye atarsın?
Ne iştir bu, bunu nasıl yaparsın?
Haydi söyle, kimin ile gidersin?
Ah çekip, her yana bakma sen, oğlum!

Dizgindârı olam Yazır Han pîrin,
Gönül kuşu pervaz vurur fakirin,
Bu gün yedi gündür, "Elhamd" okurum,
Şâd eyle gönlümü, bırak, Âzâdî'm!

Azadî der ki, gel sefa sürelim,
Deneyelim, gönderelim, görelim,
"Amin!" de, kalk oğlum, dua edelim,
Hüdamız yâr olsun sana git, oğlum!

Mahtumkulu der ki, kalkmışım çoktan,
Gönül kuşu pervaz vurur ıraktan,
Her yerde sağlığım iste o Hakk'tan,
Dua edip, Hakk'a yalvar, Âzâdî'm!

ADEM BABAYLA GÖRÜŞTÜ

Âzâdî:
Şeytan'ın hangi oğludur,
Adem babayla görüştü?
Hakk'ın resulü peygamber,
Hayber'de nice vuruştu?

Mahtumkulu:
Hannas, şeytanın oğludur,
Adem babayla görüştü.
Hayber dağında peygamber,
Tam yedi defa vuruştu.

Şimdi sahibi Düldül'ün
Bilir misin, kimdir, bilin!
Hangi gün Kâbil Hâbil'in,
Öldürüp, kanını içti?!

Şimdi sahibi Düldül'ün
Melek feriştahtır bilin!
Şenbe gün, Kâbil Hâbil'in,
Öldürüp, kanını içti.

Nedir, kalkıp, göğe uçtu,
Nesinden zemine düştü?
Kaç günde Nuh'un gemisi,
Cûdi dağına yerleşti?

Derya kalkıp, göğe uçtu,
Köpüğünden yere düştü,
Yetmiş günde Nuh gemisi,
Cûdi dağına yerleşti?

Rum şehrinin serdarı,
Nerde kurdurmuş gülzarı?
Hangi kalenin duvarı,
Muhammet'le miraç aştı!

Şeddat, Rum'un serdarı,
Şam'da kurdurmuş gülzarı,
Mukaddes şehrin duvarı,
Muhammet'le miraç aştı.

Âzâdî söyler o yetmiş,
Nedir bu dünyayı tutmuş,
Hangi peygamberdir yitmiş,
Nerede kardeşine düştü?

Mahtumkulu söyler yetmiş,
İklimdir dünyayı tutmuş,
Yusuf peygamberdir yitmiş,
Mısır'da ona kavuştu.

ATAMIN

Altmış beşte, Nevruz günü, Luv[1] yılı,
Kalktı ecel, yolun bastı atamın.
Bu dünyanın işi böyleymiş, belli,
Ömrünün ipini kesti atamın.

Güçlü devletlere gönül vermedi,
Bu cihanın işretin sevmedi,
Eski şaldan gayrı bir şey giymedi,
Ahiret eviydi kastı atamın.

1 Luv yılı: on iki hayvanlı Türk takvinine göre bir yıl adı, Yılan yılı.

Derdi, “Dünya durmaz, ömre bekâ yok”,
Gündüz oruç, gece ise uyku yok,
Münkir bilmez, müflislerin şeki yok,
Peygamber dosttur, dostu atamın.

Görmesem, söylemem zandan tahminden,
Maksudunu bulur Hakk yoldan giden,
Yarısı melekten, yarısı cinden,
Hiç türbesiz kalmaz üstü atamın.

Nükeba[1] der, üç yüz eren görüştü,
Kırklarda atama nazarım düştü,
Nüceba’ya varsam, yedilere karıştı,
Abdallardır gerçek dostu, atamın

Alem içre kimse kalmaz, ad gezer,
Bu sırlardan cihan halkı yâd gezer,
Evi cennet içre, gökte şâd gezer,
Yerde hoşnut yatar cismi, atamın.

Mahtumkulu, gizli sırrın var içte,
Kamil olsan, kıl hizmetin her işte,
Mahşer günü, elbet girer cennete
Her kim candan dostu olsa atamın.

ÂZÂDÎ’M HANİ?

Felek, arar idim, sen duçar oldun,
Gözlerimin nuru Âzâdî’m hani?

1 nübeka: sayıları üç yüzü bulan tasavvuf erbabı

Yüreğimi çekip, itlere verdin,
Şehrimin sultanı, Âzâdî'm hani?

İmamsız kalmıştır, mescit, mihrabım,
Doğmadı nur saçan bir tek ay yüzlüm,
Yavuz kaldım, seller aldı her yanım,
Gönlümün ummanı, Âzâdî'm hani?

Şeker iken zehir oldu sözlerim,
Safran gibi sararmıştır yüzlerim,
Kuvvet gitti, dumanlandı gözlerim,
Minberin ezanı, Âzâdî'm hani?

Dört mevsim nâr oldu, dağlar eridi,
Diriler uçtular, ölüler yürüdü,
Giden varıp Hakk'a secde eyledi,
İlimin lisanı, Âzâdî'm hani?

Topraklar sel oldu, seller kum oldu,
Küpler cam oldular, camlar küp oldu,
Hevesler yas oldu, işim gam oldu,
Kalbimin sürurу, Âzâdî'm hani?

Ölüler dirilip, arza vardılar,
Hakk'tan bir kelamı, gidip sordular,
Çok yalvarıp, «Tutma» diye durdular,
Ölü diriler devranı, Âzâdî'm hani?

Kafirler ağlayıp, olmuş Müslüman
Hakk'a yalvarmıştır Hızır, Süleyman,

Buhar olup arşa yükseldi, umman,
Göklen pehlivanı, Âzâdî'm hani?

Dermanım yok, felek, bir savaş kılsam,
Ya yıksan, basılsam, ya başın alsam,
İtlere aş edip, pazara salsam,
Bağımın reyhanı, Âzâdî'm hani?

Kulaklar işitti, hep sağır oldu
Dağ eriyip aktı, taşlar yer oldu,
Mollalar Kur'ansız, pîrler kör oldu,
Kur'an sahiplenen, Âzâdî'm hani?

Yeryüzünü siyah duman eyledin,
Söyle felek, kimi aman eyledin,
Firakı'yı bak, bî-iman eyledin,
Namusum imanı, Âzâdî'm hani?

TERK EYLEME BU MEKANI

Ey, kardeşim, sen Abdullah,
Terk eyleme bu mekanı.
Kuvvet versin sana Allah,
Hicrana salma sen, canı.

Gider isen bu vatandan,
Nişan al sen, tatlı candan,
Geçer isen o ummandan,
Meğer, kollar Nuh Nebi.

Yalnız burda ben kalırım,
Fesada yoldaş olurum,
Her dem yâd eder, ağlarım,
Kıblem, atam Âzâdî'yi.

Boz dumanlı yüksek dağlar,
Geçti gitti, güzel çağlar,
Hesapsız meyveli bağlar,
Pinhan kıldın bahçevanı.

Felek başa ne iş saldı,
Bedenden canımı aldı,
Büyük iller nâhoş oldu,
Rabbim, gönder o Lokman'ı.

Ocak zara dayanmadan,
Cihanda gezi kılmadan,
Ummana girip yüzmeden,
Bî-karar kıldım Ceyhun'u.

Ağabeyim, o kardeşim,
Geçer oldu, yalnız başım,
Gaflet olmuştur sırdaşım,
Zindan kıldın bu cihanı.

Nerde yoldaşım, yarenler!
Hindistan'a yol sürenler,
Güzel cemali görenler,
Gördünüz mü Menli Han'ı?

Arzu edip kalmış oldum,
Cana cefa salmış oldum,

Nefret ile bezmiş oldum,
Soldum güya yıl hazânı.

Ağladım, kanım aktı nâ-hak,
Geçmedi baştan firak,
Bu sözüme bir tasdik yok,
Yâd edeyim O Hüda'yı.

Baş yerine olmuş ayak,
Kuruyup çöl olmuş toprak ,
Dert anlatır, hiç kimsem yok,
Kime desem bu pinhanı?

Görmedim hiç mekan arı,
Çekmişim bu hatsiz zârı,
Yoldaş kıldım hilekârı,
Gezip gördüm Hindistan'ı.

O Lokman'dan almış ders,
Tilki ve Çakal olmuş Pars,
Mollalar bile yapmış hırs,
Unutmuşlar o Kur'anı.

Söz derim ben, kelam sorsan,
Od'um yakar yakın dursan,
Bir zengin eve varırsan,
Asla almaz ol mihmanı.

Dalgalıdır deli umman,
Yoğrul bu dünyada her ân,

Dem biter, bilmez zaman,
Gelene dek Hakk fermanı.

Kelam getirdim dilime,
Zünnar kuşandım belime,
Mahtumkulu der, ilime,
Bahşetmişim bu destanı.

ABDULLAH

Sen gittin gideli dokuz yıl geçti,
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?
Hiç dönmez mi, insanlardan gideni,
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?

Dağa arz eyleyip, sordum ben haber,
Lâl olmuştur dili, vermeyiz azar,
Anasız babasız nasıl verirsin karar?
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?

Fayda vermez korku çıkacak cana,
Ömür son buldu, doldu peymana,
Yoksa düştün mü sen dipsiz ummana?
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?

Üstümüze hicran ateşi serpildi,
Takatim kalmadı, dizim çözüldü,
Kan ağladı, atamın beli büküldü,
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?

Yüz tutup çıktım canlılar varına,
Reva oldum bizzat hicran darına,
Dayanamam kadınların zârına,
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?

İlde günde yoktur benim kararım,
Dertli gönle dert oldu azarım,
Yâd oldu vatanın, evin barkın,
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?

Kulak veririm, söylenen sözlere,
Cefa verdin hicran ile bizlere,
Kendimi attım ateş ile közlere,
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?

Gülüp oynamadık şen şakrâk olup,
Çekip gittin sen, büsbütün yâd olup,
Mahtumkulu zâr ağlıyor mat olup,
Nerde vatan tuttun, kardeş Abdullah?

BUNLAR GELMEDİ

Hepten başın alıp göçtü Abdullah,
Hep gidenler geldi, bunlar gelmedi.
Mehmet Safa gitti yardım etmeye,
Uğurlayan geldi, bunlar gelmedi.

Anasından ayrı yatmaz çocuklar,
Ya Rab!Gören var mı, bütün bu iller,

Geçmektedir aylar, dolanır yıllar,
Aylar, yıllar geldi bunlar gelmedi.

Derdinden kurtuldu, zehir tadanlar,
Hakkın alıp çıktı koyun güdenler,
Altı aylık yola Hacc'a gidenler,
Hacı olup geldi, bunlar gelmedi.

Uzaktan yakından varıp gelenler,
Var mıdır, onlardan görüp bilenler,
Hindistan'a bezirgânlık edenler,
Malı satıp geldi, bunlar gelmedi.

Rast geldi dolu, çarptı bir baran,
Birini yurduyla eyledi vîran,
Diğerinin yâri geride hayran,
Gözleri yoldadır, bunlar gelmedi.

Yıkılanın bağrı yerde kalmaz mı?
Giden hiç gelmez, cefâkeş gülmez mi?
Göçenden, gidenden sorsan, bilmez mi?
Bilinmezler geldi, bunlar gelmedi.

Mahtumkulu, derdim koymaz yatmaya,
Yolun bilmez, sora sora gitmeye,
Yerden cevap çıkmaz haber tutmaya,
Gören bilen var mı? Bunlar gelmedi.

UÇ KILDI

Abdullah yok diye ümit kesmiştim,
Bezirganlar gelip, ondan uç kıldı[1].
Mecnun olup, dağdan dağa gezmiştim,
Yalan oldu, gamlı gönlüm öç kıldı.

Gamla dolup kaldı bomboş başlarım,
Göz yumuldu, çatılmıştır kaşlarım,
Kur'anı okumuşlar, arkadaşlarım,
Mal isteyip diğer yanda seç kıldı.

Elif kaddim büküldü, neyleyeyim, nun,
Kefendir elbisem, içtiğimdir kan,
Kays'ı, hakikaten, eyledi Mecnun,
İlden günden onu ayrı saç kıldı.

Ateşten gömleği felek giydirip,
Yaksam dedi, gül yüzümü soydurup,
Bina kıldım var yoğumu koydurup,
Şeytan geldi, ticaretim hiç oldu.

Kafesinde kalmış kuşlar bekleşip,
Duramazlar atlar yerde zıplaşıp,
Aşk yoluna düştüm yolumu şaşıp,
Görevliler gelip, gönlüm paç kıldı[2].

Mahtumkulu, bura gelen görüşüp,
Geçtiler yanımdan atlar sürüşüp,

---

1 uç kıldı: haber aldı
2 paç kıldı: gönlünü aldı

Akranlarım Medine'ye yürüşüp,
Yalnız kaldım, sırdaşlarım Hacc kıldı.

VİRANA GELDİ[1]

Bayram gelin, Hanmenli kız, Canesen,
Bu dertlerin hangisine yanarsın?
Çark-ı felek, her gün sola dönersin,
Kalbimin dünyası virana geldi.

Üçünün bahtı da çattı belaya,
Ömrümü gam ile geçirdim zaya,
Gece gündüz elim açtım Hüda'ya,
Gökler ahım duyup, giryana geldi.

Mahtumkulu, elif kaddim kırıldı,
Damarım çekildi, kanım duruldu,
Ölüm darbı üç taraftan vuruldu,
Aklım dağıldı da, hayrana geldi.

MOLLABEBEK[2]

Kapımın meyveli bağı,
Eridi gönlümün yağı,
Hem arkamın kara dağı,
Razı ol sen, Mollabebek.

---

1 a) Halk arasındaki rivayete göre, Mahtumkulu kız kardeşi Hanmenli'nin, kardeşi Canesen'in ve onun eşi Bayram'ın aynı günde hayatlarını kaybetmesi sonunucunda yazmış olduğu tamin ediliyor. O zaman Mahtumkulu 21 yaşındaymış.
b) Bu şirin ilk kıtası bulunmamaktadır.
2 Elyazmalarda bu şiirin tam nüshası bulunmamaktadır.

Yanımda akranım oynar,
Kapımda kazanım kaynar
İçim yanar, gözüm oynar,
Tepende püskülün, balam.

Kapımın alnı mescidi,
Remma,………………,
Taşlar vursam yüreğime,
Razı ol sen, Mollabebek.

MÜPTELA KILDI[1]

Ey yârenler, felek cebri,
Başımı müptela kıldı.
Ayırdı sever balamdan,
Yüreğimi yara kıldı

Geçti hoş ve hürrem vaktim,
Bozuldu altından tahtım,
Yeni yetişen ağacım,
Hazan yeli fena kıldı.

Şom ecele olmaz çare,
Cebrinden kaldım bu zara,
Yüreğime saldı yara,
Garip cismim eda kıldı.

1 Bu şiir, 1834 yılında yazılan elyazmada Melikbike adında bir bayanın adı ile geçiyor. Taminimizce, şair, şiiri bu bayanın ricası üzerine yazmış.

Şimdi bir dem kararım yok,
Bu menzilde durağım yok,
Bu işten hiç haberim yok,
Habersizce mahrum kıldı.

Karardı, bahtım karardı,
Meyveler soldu sarardı,
Her dem çekerim bu derdi,
Cihana macera kıldı.

Yanıp pervane dek her dem,
Yüreğime doldu yüz gam,
Kâmetim hem, gözlerim nem,
Bu canıma cefa kıldı.

Gamından yanmışım sûzan,
Çekerim ben nâle-i efgan,
Firâkından gözüm giryan,
Gözüm, aşkın reva kıldı.

Açılan bağ-ı bostanım,
Hazan vurdu gülistânım,
Yıkıldı taht-ı eyvânım,
Bu canıma cefa kıldı.

Mahtumkulu kıldı feryat,
Benim ahvalime heyhat!
Feleğin elinde bin imdat,
Benim bahtım kara kıldı.

NERDESİN?

Neyleyim, taht-ı vîran Süleyman'ım, nerdesin?
Emaneti vermiş oldum, tek imanım, nerdesin?
Taht-ı tacım sahibi, ey sultanım, nerdesin?
İki gözümün nuru, sahip-kıranım, nerdesin?
Vâlidem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Bu feleğin zulmü ile nice zaman gülmedin,
Can yavrum diye kalkıp, ben miskini almadın,
Düğünümde şâdolup da, mesut nazar kılmadın,
Nice zaman bekleyip sen ikbalimi bilmedin,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Göz atarak bu zemine, arzumu ben söylesem,
Bulur muyum, mihribânım, cemalini gözlesem,
Çöle gidip, zar ü giryân, nice günler ağlasam,
Her işimi terk edip ben bu cihanı izlesem,
Validem, Mekke Medine'm,mihribânım, nerdesin?

Gül yüzün görmemişim, bu felek gerdişinden,
Habersiz kaldı inleyip, felek kendi işinden,
Halas edip geçer oldu, bu fâni teşvişinden,
Artık ben geçmişim, vay, bahar, nevruz, kışından,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Ne hasretler çekmişsin, ah kördür görmez gözlerim,
Büyük cemaat içinde, oldu kara yüzlerim,
Aslında bal idi, zehir olmuş sözlerim,
Dağlarım çöle dönmüş, dağ olmuştur düzlerim,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Yavuz kalıp bu cihanda, şaşırdı bu şirin can,
Sensiz artık bir fakirim ben, neyleyim, nâ-tüvân,
Hiç kıymeti kalmadı, gözüme zindan bu cihan,
Fırtına gibi esersem, bulur muyum bir nişan?
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Atam, dayanamadan derde kana boyanmış güneş,
O aziz canın ile felek, meğer, kılmıştır dalaş,
İki gözümden sel misali hep akmış kanlı yaş,
Zehr-i katl yutmuşum ben, giydiğim bir kefen kumaş,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Keşke bir savaş olsaydı, karşıda bulunurdum,
Bu hicranın çarkıyla canı gönülden yanardım,
Hazan yeli gül vursaydı, büsbütün bağ kurardım,
Hakk duymasa beni, kendi yağımda kavrulurdum,
Validem, Mekke Medin'em, mihribânım, nerdesin?

Ağlar oldu dağlar taşlar, revan olan bu sel ile
Hakk'a münacat eylemiş Bahr-ı Ceyhun, Nil ile,
Bülbülüm bağda esir olmuş, hazin, sümbül ile,
Pederim Âzâdî ağlar Yomut, Göklen il ile,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Fâni dünyadan göçmüştür bakiye güzel ayın,
Sultanından ayrı düştü, ağlar oldu sarayın,
Kirişin kırıldı senin, oksuz vîrandır yayın,
Yanlış değil bu sözlerim, bence, cennettir evin,
Validem, Mekke Medine'm,mihribânım, nerdesin?

Söylemekte Mahtumkulu, bu destanı bağladım,
Ben ki miskin evladınım, dağa çıkıp ağladım,

Sual yurdunda şifâ diye, Yaradanı çağladım,
Kimseyi koymadın fânide, herkesi yokladım,
Validem, Mekke Medine'm,mihribânım, nerdesin?

ŞEHR-İ İMANIM, NERDESİN?

Eyvahlar ki, neylerim ben, mihribânım, nerdesin?
İki dünya yoldaşım, şehr-i imanım, nerdesin?
Gözlerimin rûşeni, nûr-ı 'ayn'ım, nerdesin?
Neylerim bağ ve çemeni, meh-i tabanım, nerdesin?
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Şom feleğin zulmünden çıkmış bedenden canı, hey,
Gitti o şehr-i cennete, ayrılıp imanı, hey,
Savruldu dağlar başından, yağmurlu dumanı, hey,
Kalktı nâleden bugün, o kurutup ummanı, hey,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Görmedim hiç rastıma, o bakiden gül gibi yüzün,
Dedi: "görmedim çırağım", yaş edip iki gözüm,
"Firakı! Firakı!" deyip, unutmuşum o sözün,
Verdi o zemin içre bî-ihtiyar bilip özün
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Ayrı gidemez keklik, çölde bırakıp balasın,
Ağlar bülbül her daim, âleme yayıp nâlesin,
Ak geyiğin yavrusu çıksa elinden, neylesin,
Şom felekte yok utanç ki, koydu firkât hilesin…
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Milleti olmasa şahlar, tahtından düşer gider,
Koysan o ateşe ağacı, kül olur, pişer gider,
Bozsan ki arı inini, dolaşır koşar gider,
Ölse gözaltında oğlak, gebesi şişer gider,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Topluyorlar malları bir kişiyi edip çoban,
Uykuda yatsa kişi, mallar dağılır bî-gümân,
Rastlarsa kurda bir ân, hiçbiri kalmaz emân,
Geldi başıma ey dostlar, böyle bir çetin zamân,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

İl uluslar zâr edip, kıldı kendini hâr u zâr,
Kış faslına dönerek, gitti o mevsim-i bahar,
Bıraktı bulutlar yağmurun, halime eyleyip kahhar,
Coşturup yeryüzünü, umman gibi seller akar,
Validem, Mekke Medine'm,mihribânım, nerdesin?

Girmişim bağa revan, solmuş ki gördüm güllerim,
Ok değmeyen, damı geçip, ölmüş ki bülbüllerim,
Çıktı derya kenarından, aktı dünya sellerim,
Ağlıyor Ay'ım Günüm, matem tutuyor illerim,
Validem, Mekke Medine'm,mihribânım, nerdesin?

Koç yiğidin elinden kaçtı bugün, gör, kılıcı,
Uzamaz, yetmez, zeminde yoktur onun ilacı,
Döktü yaprağın birden, yas tutup servi ağacı,
Dayı, akraba kardeşi zâr eylerler hem de bacı,
Validem, Mekke Medine'm, mihribânım, nerdesin?

Ayrı düşüp Kâbe'den, koydum Firakı adıma,
İl ulus, hazineden düşmez bir zerre yâdıma,

Gördü eşkıya bugün el vurdu cevher zatıma,
Eridi dağların taşı, dayanmadı od‘uma,
Validem, Mekke Medine’m, mihribânım, nerdesin?

AYRILIP

Gitti gözlerimin nuru, tatlı candan ayrılıp,
Tahtım bahtım oldu vîran, cihan şahından ayrılıp,
Soldu bağımın gülü, anber reyhandan ayrılıp,
Kıldı cengi o düşmanlar, pehlivandan ayrılıp,
Gitti sabrım, takatim, mihribândan ayrılıp.

İmdadıma hiç kim gelmez, bir aciz kul benim,
Su kadrin balık bilir, kadri bilinmez sel benim.
Zehiri canlılar yerler, zehr-i katil bal benim,
Bülbülünü aldıran o bahtı kara gül benim.
Gitti sabrım, takatim, mihribândan ayrılıp.

Ehl-i Beyt için ağlaşır, nârası arşa yetip,
Köle kıldı ben fakiri, bak, o felek bir tutup,
Millete oldu maskara, kaldım hayretler edip,
Yolladı hicran şehrine, o ecel yemin satıp,
Gitti sabrım, takatim, mihribândan ayrılıp.

Yahşi diye bel bağlarım, çıktı bahtıma yaman,
Sürdüğüm attır diye, bak, eşek olmuştur, aman,
Döktü nurunu felek, zehri yere damlayan,
Bu halime rahmedip, ağladı şehr-i Yemen,
Gitti sabrım, takatim, mihribândan ayrılıp.

Gözlerimden uçtu ruhu, sanki bir yaz yağmuru,
Açıp baktım ikbâlime, kılmadım ben sabırı,
Tövbe ettim kara bahtım, ey Hakk, al sen ömürü,
Bakmadan işin sonuna, od'a attım ciğeri,
Gitti sabrım, takatim, mihribândan ayrılıp.

Dinlemez arzım O Hakk, bende, dostum çare yok,
Eridi canım, ciğerim, bak, sen, tende yara yok,
Verdin insana azabı, hangi felekte pare yok,
Der Firakı, ne densizlik, bu hicranda kara yok,
Gitti sabrım, takatim, mihribândan ayrılıp.

BAHTIM KARADIR

Bu ne bela, bu ne hasret, ne kavga!
Acıyan olmadı, bahtım karadır.
Yalvarsam da, arzım yetmez Hüda'ya,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Felek dost olmuştur hilekâr ile,
Derdimi dinlemez, desem söz ile,
İlimi sürgün etti dağı düz ile,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Köroğluca gayretimden ayrıldım,
Kocayıp ben kuvvetimden ayrıldım,
Gözüm nuru evladımdan ayrıldım,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Akşam sabah yatamam ben hiç rahat,
Yüreğim sızılar, gönlüm bî-tâkat,
Kâbe'm, kıblem, kardeş oldular vefat,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Feleğe rastlayan avdan kurtulmaz,
Âdemoğlu, çekilen ok atılmaz,
Yalnız erlerin hiç adı tutulmaz,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Akranlarım her bir işe bulaştı,
Dostlar ırak düştü, hicran dolaştı,
İhlâsım, muradım gama ulaştı,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Başıma şom felek her gün bürünür,
Hasta düşen gövde kime direnir?
Yamanlar gözüme aziz görünür,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Çobanım kayboldu, dağıldı malım,
İkbalim karardı, uçtu hayalim,
Altmışa az kaldı, kocayan yaşım
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Gama sundum kendim, aklım dağıttım,
Saray vîran, kervanımı kaçırdım,
Menli Hanım, sevdasını unuttum,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Bu dünya birçoklara sonsuz oldu,
Yoksul elin açtı, kuru sân oldu[1],
Nâmertler mert oldu,İl'e Han oldu,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Neyleyeyim, geçti yiğitlik çağım,
Ağacı kurudu, boş kaldı bağım,
Dumanı savruldu, eridi dağım,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

Mahtumkulu, tutmaz ağlar kararım,
Boş kaldı dükkânım, dağıldı varım,
Ayaklara düştü namusum, arım,
Acıyan olmadı, bahtım karadır.

VAR BENİM

Ey yarenler, neyleyeyim, yanan canım var benim,
Pazarı vîran olmuş(tur), dükkânlarım var benim,
Cehennem od'undan ateş-i sûzanım var benim,
Aşka kendin kurban eden bir pervanım var benim,
Neyleyeyim sefil gezip,Hindistan'ım var benim.

Gül yüzüne yaşmak örtse, Ay Gün ondan utanır,
Bağ içine girse eğer, şu'lesinden gül solar,
Nazar etse öfke ile, bu cihan vîran olur,
Ölüler cana girip, bedbahtlar ikbal olur,
Neyleyim Arap dilin, asil lisanım var benim.

1 kuru san ol -: hiç bir değeri olmamak.

Geldi bulut, kıldı savaş, arş âsumân yönünde,
Cennet İrem hâsıl olmuş bu cihan sarayında,
Dönüp dolaşır da gelir Ramazan ayında,
Cehennemler cennet olmuş, tövbe edip evinde,
Bu zeminin üzerinde lâ-mekânım var benim.

Bütün âlem aşkı ile ateşlenip kora döner
Cemaline müştak olmuş, yıldızlar yere düşer
Serviler gül bitirip, tüm güzeller üşüşür
Cemal üzre bana, hâlâ hayrandır hayru'l beşer
Bütün âlem içinden bir güzel cananım var benim

Kafes içinde çırpınıp, aşkına pervane ben,
Bülbül oldum ulaşmadım, o güzel reyhana ben,
Atf-ı nazar eyledim, bu aşk-ı pinhâna ben,
Aşkı ile toprak olan garip nâtuvâna ben,
İstemem ben cenneti, cennet mekânım var benim.

Görenlerin gözü doymaz, görmeyen "aman!" çeker,
Cemaline bende oldum, dumanım göklere çıkar,
Bağı içre olsam hâsıl, önümden reyhan çıkar,
Zülf-i siyah kâkülünden güzel zerefşân çıkar,
Zerefşân dâhil değildir, Nil ummanım var benim.

Çöle avcı olup girse, kaçırmaz o maralı,
Bent eylemiş bir zülfüne Kadir Sübhan bu hâli,
Cimriler geçmiş kendinden, sadaka kılmış malı,
Bilmem ki, cânım almak mı o güzelin hayali,
Gül yüzüne hergün yanıp, nice figânım var benim.

Zârıma tövbe kılmıştır komşu, kardeş, illerim,
Bülbülüne intizârdır bağ içinde güllerim,
Zemin ile savrulmuştur Bahr-ı Hazar yellerim,
Mahtumkulu Firakı der,bal olmuştur dillerim,
Arş içre mekân tutmuş güzel destanım var benim.

BENİ

Yeni halimi fena kılıp, bak, mağrur ettin beni,
Düşmanla müflislere menzil mekan dar ettin beni.
Güçsüz kalan dizlerimle erittin tükettin beni,
Güneşime bent kılıp, dünyada bî-zâr ettin beni,
Vatansız nâ-mertlere boşa diyâr ettin beni.

Hâne içre bent eyleyip, rızkım Karun'a verip,
Çin-Maçın'ı, Rum, Harezm'i gezdim ikbal arayıp,
Geçti yazım, geldi kışım, kaldım artık sararıp,
Beytullah'ın içine dahil oldum çok yürüyüp,
Karga konmuş güllerinde, neyley, anber ettin beni.

Aşk ateşin isteyip bir giryan-ı pervâne ben,
Gâh olurum aşka dûçar, gözüne püryâne ben,
Mecnun gibi Leylî yârin yüzüne giryâne ben,
Aklı şaşan, bahtı yatan, bir miskin bî-gâne ben,
Dağa vurup dağılan ummanda dalga ettin beni.

Sarayımı yele verip girdim Ceyhun Bahrı'na,
Dalgaları da çoşturup yüklemiştir kahrına,
Gavvas gibi yüzüp çıksam, düştüm ejder zehrine,
Hazan vuran bir fakirim, han kıldı Lut'un şehrine,
Taht yerine nâr üstünde İsfendiyar ettin beni.

Dağa taşa eziyet ettim, gezdim derman isteyip,
Uçtum âsumân üstünde ben Süleyman isteyip,
Yoldaş deyip dîvaneyim bir nâtuvân isteyip,
Hükmettin İbrahim'e sen ki kurban isteyip,
İbrahim'in elinde, kurban oğul er ettin beni.

Artık aklım hiç almıyor, altın mısın, zer misin?
Yoksa Karun mercanı mı, yakut musun, dür müsün?
Gül gonca mı, yahut budak, ya da yaprak, pür müsün?
Ejder misin, cellat mısın, yoksa toprak, yer misin?
Mert olmuştum, kılıp nâmert, ele güftâr ettin beni.

Susmayan ben, ömrüm geçti bu feleğin cebrinden,
Ordu toplayıp saldırdı, kaçıp çıktım şehrinden,
Lokman yüze perde örtmüş ben fakirin zârından,
Mahtumkulu, geçmişim ben dünyanın tüm varından,
O İsa'ya bahşetmeden, nâmerde hor ettin beni.

SÖYLE

Sabah yeli, arzımı kötü kardeşe söyle,
Her daim zâr eyleyen, "gözlerikan'a" söyle,
Şom feleğin elinden giden cânâna söyle,
Ayrı düşüp, gam çeken, kara bahtlıya söyle,
Dünyadan nasipsiz fakir pervaneye söyle!

Ne olmuştur, ne sebeptir, görmüyorum yüzünü,
Kara kanlara boyayıp kapatmış mı gözünü,
Bî-zârım mal u mülkten, duyamazsam sözünü,
Nerde gafil olup, esir ettin sen özünü,
Derd-i izhârını o emin Lokman'a söyle!

Bizden uzaklaşarak, bent mi eyledin dilini?
Ana babadan ayırıp, kırdın, hey sen belini,
Hicranı revaç eyleyip, kesmişsin sen yelini,
Aradım, bulamadım, iki gözde selini,
Canımın tâkâti o büyük ummana söyle!

Kıldılar Kâbe'mi vîran, yoktur şimdi kaçarı,
Çıktı gitti elimden şu can şehrimin açarı,
Kopardılar kanadımı, yoktur meyil uçarı,
Düştü talan hazineme, tükendi mal saçarı,
Bu çıkmaz ahvalimi eksilmez dükkâna söyle!

Hakk'a arzım şudur, ey dost, kılsın âzat kardeşi,
Akarak deryaya döndü, çoşarak gözde yaşı,
Koydu önüme getirip, felek ayrılık aşı,
De!Nasıl zâr kılmasın Firakı, yoktur sırdaşı,
İki dünya gereğim, arzulu imana söyle!

AMAN EYLEDİM

Bilmeden geçen ömrüme zâr-ı giryân eyledim,
Çırpınıp hicran ile nusret-âmân eyledim.

Pûşeşime değdi gözüm giymişim lahat libas[1],
Nice zaman geçse de bir güzel cevşen eyledim.

Cihanda gözleseniz, ben gibi âvâre yoktur,
Gözüm mezar üstündedir, onu duman eyledim.

1 lahat libas: kefen

İl günümden çekinip ben, bu eski libas ile,
Oysa ki deli gönlü cihanda sultan eyledim.

Saldırınca domuz bir dem vurmazsa nişanını,
Gayretinde cüda düşer tilki mesken eyledim.

Kocalsa da kurt ehlinin dehanında kanı var,
Kalamazsa yerinden, avlar güman eyledim.

Şir gelende, tilki çakal bilmez ne iş kıların,
Şir görmezde gözleri cihanda pehlivan eyledim.

Har özünü saymaz eksik, erin bindiği attan,
Bedev olmayan evde har-ı çaman eyledim.

Nâmert ehl-i merdi görse, vurur toprak başına,
Böyle ki namertleri fânide zenân eyledim.

Mert ehlini görse gözüm, ne ârmanı var onun,
Mert ehlinin sultanını ben Çovdur Han eyledim.

Ben aşığım heyhat, Yusuf aşkından pervaz vurup,
Gönlümdeki güzel yârim Züleyha can eyledim.

Yusuf gibi gayeme ulaşmadım ben fânide,
Taht yerinde yanan can ile ârman eyledim.

Gökyüzünde su üstünde ben altın köşkü kurmuşum,
Emma ki Göklen yurdun kendime mekân eyledim.

Mahtumkulu, nida eder söylerim ben çok kelam,
Armağan olsun diye güzel bir destan eyledim.

ŞİRGAZİ

Mekân tutup, üç yıl yedim tuzunu,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi,
Geçirdim kışını, nevruz yazını,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi.

Hak'tan bize buyruk, bağlıdır belim,
Sende talim aldı, açıldı dilim,
Gelsin diye bekler o Gerkez ilim,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi.

Seçerim ben şimdi akı karayı,
Dost, düşman, kardeşim, Hakk'ı, yaranı,
Okudum bitirdim kitap "Kuran'ı",
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi,

Aklım kısa idi, kâsem kaynadı,
Gönül heves etti, gönül oynadı,
………………eksik……………
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi.

Coşku yüreğimde dem vurur, yatmaz,
Kaynar, gazaplanır, çamura batmaz,
İlim talim alan seni unutmaz,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi.

Ömür olsa, görsek ecel yetmeden,
Sırrı açıklamaz akıl gitmeden,
Koşup yelip, seyran etmeden,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi.

Çamurda da, dalgıç gibi yüzerim,
Hasretsiz mutluyum, gamsız gezerim,
Ağız içre bal gibi söz ezerim,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi.

Kâmil olup, serencamlık kılmışım,
Müşfikim ben o pederden kalmışım,
Kâbe'mden ayrılıp cüdâ olmuşum,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi.

Kutupta sığ diye şüpheye düştüm,
Yağmur yağdı, ben de kaynadım, coştum,
Hoşçakal bugün Ceyhun'dan da aştım,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi

Mahtumkulu, silip gönülde pasın
Saydı piri ile molla sofusun,
Daim unutmam ben altın kapısın,
Gider oldum, hoşkal, güzel Şirgazi.

SAYILSAM

Bade alıp, varıp geçtim kapıdan,
Hırka giyip, il içinde sayılsam,
Geceleyin o Beytullah yapıdan,
Zâr ağlayan ashaplarda kan olsam.

Ebu Said, Ömer Hayyam, Hamedanî,
Firdevsî, Nizamî, Hâfız pervanı,

Celalettin Rumî, “Camî elvanı”,
Yanlarında kalan kimse ben olsam.

Namengan’dan çıkan üstad Nevaî,
“Çar Divan’ı”, “Ferhat-Şirin”, rubai,
Zahireddin Babür, “Mizan evzanı”,
Başlarına varıp ben Mecnun olsam.

Okumuştum Sadi’nin ben “Bostan”ını,
Gör, ne güzel Hakanî’nin, “Median”ı,
İsterim “Şahname”, “Sakiname”yi,
Halife Ömer’le Süleyman olsam.

Selman-ı Ebsal’ı sarhoş eyleyip,
Behram Gûr’u tutup, insaf eyleyip,
Azaduddevle’yi bir kuş eyleyip,
Ebu Mahfuz, Kızıl Arslan Han olsam.

Ebu Bekr kan ağlayıp Fars’ta kalsa,
Ali, Memun, Abisdam’a denk olsa,
Zünnun varıp, o Rüstem’i zor olsa,
Rüstem’in derdine ben derman olsam.

Galen, Eflatun’a yolun gösterip,
Davut, Osman ile Ali ürkütüp,
Kubat pederi Hüsrev’i korkutup,
Adı geçenlerle din, iman olsam.

Arbalet elinde, ey Mahtumkulu!
Rüstem’e İskender hiç tutmaz yolu,

Ne olsa, bilirsin millet hayali,
Dertliler yanında ben Lokman olsam.

AĞLAR GEÇER HALİME

Yüreğini gam basmıştır özünden,
Baş da gelse, ağlar geçer halime,
Bağır yaşın gönül döker gözünden,
Kaş da gelse, ağlar geçer halime.

Yaşlılığa döner yiğit çağları,
Fakir eyler taç sahibi beyleri,
Kurşun gibi eritir Kaf dağları,
Taş da gelse, ağlar geçer halime.

Âlem içre bir ah vursam bir darbe,
Eda olur insan, gelmez fil güce,
Kaplan güçten düşer, döner kediye,
Kuş da gelse, ağlar geçer halime.

Pişmanım ben eylediğim işimden,
Pervasızım geçmişteki işimden,
Yoldaş olan yatamazmış kahrımdan,
El de gelse, ağlar geçer halime.

Hakk aşkıdır bizi koyan közlere,
Bu gözlerdir kısmet olan bizlere,
Bülbül dilsiz kalır, varsam yazlara,
Kış da gelse, ağlar geçer halime.

Anlamayan aşk derdinin kânından,
Bu söz geçmez yakınından yanından,
Aşka düşen ümit keser canından,
Leş de gelse, ağlar geçer halime.

Fehmeyleyen Mahtumkulu sözünü,
Derde düşer, yaş doldurur gözünü,
Şâd gülenler tutamazlar özünü,
Hoş da gelse, ağlar geçer halime.

LEŞLER AĞLAR HALİME

Şahinsiz çöl yerde kalan leşim ben,
Beni görüp, leşler ağlar halime.
Dünya kadrin bilmez cahil mahlûk ben,
Aklı şaşıp, başlar ağlar halime.

Sefil oldum, cümle cihânı yürüyüp,
Gafil kaldım, gam evinde sararıp,
Uçamadım, yaşın döküp aranıp,
Evsiz barksız kuşlar ağlar halime.

Kuvvetsiz kalmışım, neden şaşmam ben
Hayranıyım, bent altında taşmam ben,
Nâr üstüne düştüm, yanıp pişmem ben,
Kebap olup, şişler ağlar halime.

Tâkâtsiz yüreğim lerzâna döndü,
Ah etsem, nefesim dumana döndü,

Gözden akan yaşım ummana döndü,
Damla damla yaşlar ağlar halime.

Nâlemden gör, dağlar lavlar türedi,
Bulutlar dağıldı, yağmur yürüdü,
Kara dağlar su sel oldu, eridi,
O bîçare taşlar ağlar halime.

Mahtumkulu, benttir akıl kapısı,
Dert olmuştur, elin günün yapısı,
Ulema pîrleri, molla sofusu,
Kalpak giymiş, sarık ağlar halime.

DÜŞMANIM FELEK

Beni ata, ana, kardeş, oğuldan,
Ayrı koydun, zâlim, düşmanım felek.
İlimden günümden, erkim, malımdan
Ayrı koydun beni, düşmanım felek.

Miskinim, el sunsam, bir yere yetmez,
Yüreğim hasreti ayrılmaz, gitmez.
Hakk'a günde yalvarsam da eksilmez,
Ayrı koydun beni, düşmanım felek.

Borç edindim, ağır gündür başımda,
Bilmem, ne belalar vardır dışımda,
Ne akıl, ne fikir kaldı başımda,
Ayrı koydun beni, düşmanım felek.

Ne yamanlık ettim senin kârına,
Gel de otur, felek, asıl yerine,
Salma artık Firakı'yı serine,
Ayrı koydun beni, düşmanım felek.

YETİŞTİ YILIM

Yaşlandıkça, elden gitti insafım,
Ey dostlar elliye yetişti yılım.
Allah'ım, günden güne artar korkum,
Dem be dem arttı bu yaman fiilim.

Eyvah ki, din için yoktur bir işim,
Ömrüm sona geldi, ağardı saçım,
Kuvvetim azaldı, köreldi dişim,
Gençlik zirvesinde henüz hayalim.

Gönül dünya malın izleyip durur,
Göz de güzelleri gözleyip durur,
Dil de gıybet, yalan söyleyip durur,
Şeytan bir kâfirdir, nefis bir zalim.

Senden medet yetişmese, Ya Cebbar,
Beladan kurtulmak, ne zaman olur?
Hevâ-yı hevese oldum giriftâr,
Hakk kulluğuna yok, zerre mecalim.

Dostlar, itibarım yoktur ömüre,
Kara bahtım renk veriyor kömüre,

Talih güneşime sis tutmuş perde,
Rabbim, sen uyandır uyumuş bahtım.

Ey Allah'ım, gerçi nefsim yamandır,
Dileğim dergâhtan nûr-ı imandır,
Şer işim hadsiz, suçum âyândır,
Lûtfunla bağışla, Ya zülcelâlim!

Mahtumkulu, aşk od'una büryanım,
El malına, ben halime giryânım,
Korku, ümit ortasında hayranım,
Mahşer günü, Ya Rab! Ne ola halim.

İL ARAR

Yalnızlıktan kederlere boğulan,
Uykulu gözlerim güzel il arar.
Nice ah u zârlı kafeste kalan,
Âzât olan bülbül, kızıl gül arar.

Güzel ilim, sen der, geçerim yollar,
Gözüm dumanlandı, ağırdır haller,
Sahilde dağılan sahipsiz sallar,
Dalgasız yaş döküp, umman, sel arar.

Ateşten libastır, gönle bu âşıklar
Şahsız yalnız düşer taht u köşkler,
Yar diye, sarhoş bu fakir âşıklar,
Uzun boy, kara göz, ince bel arar.

Kararsız gönüller, çaresiz canlar,
İnsan şehit olur, haksızca kanlar,
Bahar güllerinde o pervaneler,
Nevbahar faslında sabah yel arar.

Lîsansız ağızlar, çelimsiz yüzler,
Siyah kaş, ok, kirpik, o kara gözler,
Hiç yersiz konuşma, manasız sözler,
Çileden çıkar da deli, lal arar.

Ahmak şahlar, erksiz vezir, o kullar,
İnce bel, servi boy, ak, uzun kollar,
Gönül nakşı, düşe giren hayaller,
Altın, cevher, hazineler, mal arar.

Mahtumkulu, biz gibi miskin baylar,
O oksuz sadaklar, kirişsiz yaylar,
Geçen devirler, günler ve aylar,
Çok döner dolaşır, yeni yıl arar.

GÜZEL GÜNLER GELMEDİ

Cahil benim, düştüm felek ağına,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.
Dayanamam artık hicran zoruna,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.

Kırka ayak bastım, kasem dolmuştur,
Ondan âhlar çekip, gönlüm kalmıştır,

Niyet bana kötü yoldaş olmuştur,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.

Geldi kara bela, ili doladı,
Ağız açıp, dili ile yaladı,
İt olmuştur, tüm illeri daladı,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.

Garipte şan yoktur, cemaat görmez,
Hak sevse de ikbaline mal vermez,
At ayağı bağlıdır, sürse, yürümez,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.

Niyeti yamandır, cimri mal yığar,
Hiç yiyemez, her dem rızkını boğar,
Malı haram olur, başından akar,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.

Hakk sözüme derler mollalar galat,
Yalan söze ise ederler hürmet,
Yemin edip, erittiler, gör, polat,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.

Pirler yüzün açtı, civanseverdir,
Namussuzu sofu yapıp övmüşler,
Yalan söyler: "Bunu Allah dedi" der,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.

Mahtumkulu, dili ateş, od saçar,
Yüz vermez, alçağa aybını açar,

Allah kanat verse, Hindistan uçar,
Çok bekledim, güzel günler gelmedi.

AHİR ZAMAN

Gönlüm bir söz söyler, edeyim beyan,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.
Dünya için, şeriati dışlayan,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Mollalar etmedi ilmiyle amel,
Şeriat işine eyleme cedel,
Niyetler bozuldu, yaklaştı ecel,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Müftüler parayla rivayet verir,
Haksıza, zalime, haklısın denir,
Niyetler bozulur, fesat çoğalır,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Reis olan hisselerden pay alır,
Vermese, boynuna kıl urgan salır,
İsyanlar çoğalır, şeriat kalır,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Dervişleri ihya eyler namazın,
Gaflette geçirir kış ile yazın,
Yalan söyler, ilden alır niyazın,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Sofular, nefsine bir cübbe giyer,
Şüpheli gıdayı helal diye yer,
Şeytan fikri ile bu kerametti̇r der,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Şeyhler sadaka için savaşır,
Bir pul için zen u perzent sövüşür,
Evliyalar kapısında buluşur,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Hocalar överler asilzadeyi,
Kıyam, Usameddin koyup adını,
Filan kes hoca der hem evladını,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Kethüda olanlar doğru söylemez,
Para alır, fakat dava düzlemez,
Haksız şahit olur, hakkı söylemez,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Zenginde kalmadı hayr u hasenat,
Dünya der gezerler olmazlar rahat,
Garipler zenginden görmez kifâyet,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Oğlu güzel ise olurlarmış şâd,
Güya ki, devleti olandır ziyat,
Giderek çoğaldı cihanda fesat,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Kız civanda yoktur hayâdan eser,
Yiğitler kız ile oynayıp gezer,
Yaman iş çoğaldı daha da beter,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Zamane işleri yaman olmuştur,
Cihan içre fesat işler dolmuştur,
Niyetler bozulmuş, renkler solmuştur,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Zengin zekat vermez, olmuştur cimri,
Il içinde çoğalmıştır hasetçi,
Ömür geçmiş, gaflet içre kibirli,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Çoğaldı isyanlar, eksildi sevap,
Korkarım, bu cihan olmasın harap,
Hûşsuza satarlar rakı ve şarap,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

Mahtumkulu, pek söyledin rivayet,
Âkillere şâyet, olsun kifâyet,
Dünyanın işine yoktur nihayet,
Bilmem ki, yakın mı o ahir zaman.

KULAĞIN TUTMAZ

İlim günüm, yakın, güzel kardeşim,
Nice zâr eylesem, kulağın tutmaz,

Ummana dönmüş akıttığı yaşım,
Umman içre salar erkâna yatmaz.

Kocaldı, eskidir o yeni yıllar,
Yolda yitti, aşılmaz oldu yollar,
Lokman'dan şifa görür, bakın, kullar,
Ta ömrü boyunca onu unutmaz.

Hesapsız, söz yetmez geçen firaklar,
Semâdan zemine düştü buraklar,
Nakıl[1] vardır: „Taşa atılan oklar
Taşa girer, dolanıp tekrar gelmez."

Dua edeyim, cevr u cefam ekserdir,
Ilim öğreten üstat, kıblem pederdir,
Adam vardır, bir söz desen, sır tutar,
Adam vardır öldürsen söylemez.

Niceleri gül basmıştır gözüne,
Niceleri siyah çekmiş yüzüne,
Niceleri perva vermez sözüne,
Nicesinin sert söz canına batmaz.

Bu felek doladı, kamçıyı elde,
Nicenin leşini savurur yolda,
Nice ömür biter tam yüz yaşında,
Nicelerin ömrü bir aya yetmez.

Güzelleşiyor Hakk'ın verdiği göz,
Daim söylenene sen dersin düz,

1 nakıl:atasözü

Uzak il içinde gezmez yalan söz,
Yaman niyet asla uzağa gitmez.

Zamanı yoktur derler karnı açın,
Kıymeti düşük olur ilde gallacın[1],
Gül dalları olsa da her ağacın,
Hakk'ın emri yoksa, sümbül de bitmez.

Gider oldum yiğitlikte yör ile,
Her yana koşup ben yufka ser ile,
İnleyip sen, sorar isen zer ile,
Altını neylesin, felek can satmaz.

Mahtumkulu der, yandı bu canlar,
Kocalmıştır gözüm gören cenanlar,
Yola girmez, yoldan çıkan kadınlar,
Kıyamet kopsa da faydası olmaz.

BAĞIŞLA BİZİ

Resul damadıdır, öz arslanındır,
Ya imam, Ali'ye bağışla bizi.
Gözümde ışıktır, nûr-i aynımdır,
Ya, imam Hasan'a bağışla bizi.

Yalan dünya kime verdi vefayı,
Ahirinde onlar sürer sefayı,
Şımr ile ol Yezit verdi cefayı,
Ya, imam Hüseyn'e bağışla bizi.

1 gallacın: fakirin

Nasr-ı Seyyar, Mervan Hakem devrinde,
İmamlar kaldılar cefa cevrinde,
Çaya attırdılar Dımaşk şehrinde,
Zeynelabidin'e bağışla bizi.

Fatmatü'z- Zehra onun annesi,
Zatında bulunmaz günah zerresi,
Hümayun dağıdır en son binası,
Muhammet Bakır'a bağışla bizi.

Kemali felekten, geçmiştir arştan,
Başa koydu ceddi giydiği taçtan,
Üç keramet ile geçti Haccac'dan,
Ya, imam Cafer'e bağışla bizi.

Kim bilir işinde nasıl bir sır var,
Akıl erişemez kudretli Cabbar,
Düşmanlara dostun ettin giriftâr,
Ya, Musa Kazım'a bağışla bizi.

Akranlar yanında bir bî-kemalim,
Âşığım, Mecnun'um, noksandır halim,
Sina-ı Horasan, züvvar-ı alem,
Ya imam Rıza'ya bağışla bizi.

İmamlar aşkına bana ver bir cam,
Ben de okuyayım, dil açıp Kelam,
İlahi hakkına Fatma'yı kıyam,
Muhammet Takı'ya bağışla bizi.

Dünyada çektiler yüz dert feryadı,
Mahşerde binerler seçip Bura'ğı,
Hakikat yolunun mumu, çerağı,
Aliyyü'n Nakı'ya bağışla bizi.

Ben de candan size müştakın biri
Yâd eylerim sizi, oldukça diri
Âlemde meşhurdur günden ileri,
Ya, imam Asgara bağışla bizi.

Kaf dağından yol açılsa Yecüc'e,
Dünya yüzü dolar zulm ile güce,
Ahir zaman olur, gelir huruca,
Ya, Sahip zamana bağışla bizi.

Mahtumkulu der ki, ben hak-i payım,
İmamlar yolunda hem can fedayım,
Bir fakir bendeyim, gelip gideyim,
Ya, Abbas Ali'ye bağışla bizi.

ŞİFA VER

Bu çölde rahmeyle garip halime,
Âlemi yaratan, Sübhan, şifa ver.
Çok kederli, dertli şirin cânıma,
Ya Mustafa, fahr-i cihan, şifa ver.

On iki imam ki birbirinden server,
Yedi veli, yâren olup, medet ver,

Meşhet, Kara Baba, ya Şis peygamber,
Hasan, Hüseyn, Şâh-ı merdan, şifa ver.

Nuh peygamber, nazar eyle bir nefes,
Ömrümü bîhüda geçirdim abes,
Zekerya peygamber, ya, Hızır, İlyas,
Kavus, Kıyas, Musa İmran, şifa ver.

İbrahimin candan ayrıldı tabı,
Kâbeye varan hacı alır sevabı,
Kara âlem ata, ya Halit nebi,
Gözlü Ata, Baba Selman, şifa ver.

Oğul bu devletin ebed sahibi,
İzinde bir nişan yoktur nevası,
Dev, peri, ins ve cinin padişahı,
Sultan olan şah Süleyman, şifa ver.

Sana âyân her şey, ya Rabbim Celil,
Her rızka rezzaksın sen, bizzat kefil,
Ya Davut, ya İdris, İbrahim Halil,
Ebubekir, Ömer, Osman, şifa ver.

Feryât eden dilimden kıldım figânlar,
Yaş yerine aktı gözümden kanlar,
Harezm yurdunda yatan canânlar,
İsm-i Mahmut er pehlivan, şifa ver.

Mevlam, ulaştır meskenime, yurduma,
Yüzüm düşsün arslanıma, kurduma,

Mahtumkulu söyler, benim derdime,
Dünyanın tabibi Lokman şifa ver.

CANA GELDİN

Âdem oğlu, gözün bağlı,
Niçindir sen cana geldin?
Yürür cihanı binekli,
El üstü, zemine geldin.

Yahşi yamana bakmadın,
Keder selinde akmadın,
Boynuna urgan takmadın,
Özgürce zindana geldin.

Bu dünyada yoktur vefa,
Çeker oldun cevr u cefa,
Rast geldi bir bîvefa,
Bîvefa cihana geldin.

Güler benzini solduran,
Nevgülün bağda yolduran,
Gözünü kanla dolduran,
Bu cellat hareme geldin.

Geldin bunda cevr görmeye,
Mihnetli, yurt yürümeye,
Yahşi yamana bakmadın,
Bu fâni yalana geldin.

Hoş günün azdır başında,
Ceyhun selidir dışında,
Yirmi beş senin yaşında,
Bir acip devrana geldin.

Mahtumkulu, bu ne akıl,
De sözünü, olma bahil,
Evvel ahir vardır nakil,
Sen artık pişmana geldin.

BULUR OLDUM

Ey yârenler, halayıklar,
Mert yiğidi bulur oldum.
Baht deneyip, bu fânide,
İkbali koşturur oldum.

Gaflette geçmiştir günüm,
Aşk od'una yanıp tenim,
İl gözünden can bedenim
Toprakla kapatır oldum.

Denemişim bu bahtımı,
Vîran kılıp ben tahtımı,
Çöl içinde Kırat'ımı,
Göroğlu dek deper oldum.

Düşmüşüm fikr-i dünyaya,
Kıstı neyleyim, evine,

Dostlar bu gün yâr rûyuna
Misk ü anber serper oldum.

Dolaşıp cihan üstünde,
Feleğin zalim kastında,
Kalmışım ayak altında,
Yamanlara bakar oldum.

Bu dünyada Nemrut gibi,
O dünyada Sırat gibi,
O İskender, Cemşit gibi,
Gözden yaşı döker oldum.

Cihanda var nice baplar,
Ay yüzlü o sahipler,
Savaş kılıp ağır toplar,
Rüstem gibi bozar oldum.

Bülbülüm, kaldım gülümden,
Çobanım, gittim ilimden,
Neyleyim, artık dilimden
Ağır bela bulur oldum.

Fâniyi göze almadan,
Yahşiye yoldaş olmadan,
Çok zaman kendim bilmeden,
Her yöne ben yürür oldum.

Neyleyim, nerdedir yarim,
Bağımda yetişen narım,

Göklen'de o Menli yarim
Ele güne sorar oldum.

Geçtim cehennem, sıratın,
Bindim ben cennetin atın,
Mahtumkulu, yar sûretin,
Katip gibi yazar oldum.

KOÇ YİĞİTLER[1]

Atılan ok geri dönmez,
Mert, nâmerdi adam etmez.
El kessen, sözü söylemez,
Tam yürekli, koç yigitler.

Mahtumkulu, yok hayalim,
Elde yok verecek malım,
İlerledi artık yaşım,
Hasret ile, koç yigitler.

GEÇER GİDER

Ey, yârenler, güzel ömrüm
Kocamıştır, geçer gider.
Çaresiz, sinemde derdim
Gözün yumup, uçar gider.

İstedim aziz kardeşi,
Felek uzak attı taşı,

1 Bu şirin ilk kıtaları bulunmamaktadır.

Coşkun olan gözüm yaşı,
Haddinden de aşıp gider.

Derdim arttı bîhesap,
Lokman sormaz bastırıp,
Âsumânımda mehtap,
El açıp, aşar gider.

Mihnet artık başıma,
Zalim geldi karşıma,
Namert müflis dışına,
Neyleyim, toplar gider.

Kevkep başına sarıp,
Felek çarkına sarıp,
Ciğerim nârda kebap,
Yüreğim pişer gider.

Ne kuvvet var, ne gayret,
Başıma geldi afet,
O tuttuğum imaret,
Vîrandır, düşer gider.

Bu dünyanın acısı,
Gitmez baştan sancısı,
Fâni cihan çığlığı
Zehrini saçıp gider.

Rahat yatırmaz dünya,
Tutsa, bırakmaz dünya,

Kuyruk tutturmaz dünya,
Kuş gibi uçar gider.

Hiç saymaz beyi, hanı,
Dağı, dereyi, dumanı,
Aldatıp, alıp canı,
Gör, felek kaçar gider.

Beş gün başım sallayım,
Merdi yoldaş eyleyim,
Mahtumkulu, neyleyim
Azrail de alır gider.

EYLEDİN BENİ

Ey Allah'ım, kudretinden,
Yoktan var eyledin beni.
Akranlardan uzak tutup,
Dost u yâr eyledin beni.

Bahtımı geniş salmadan,
Dileğim kabul kılmadan,
İlm-i dünya lûtf kılmadan,
Mala zâr eyledin beni.

Anne, baba, yoldaşımdan,
Akraba hem kardeşimden,
Ayırıp vatandaşımdan,
Misafir eyledin beni.

Mahtumkulu figan eyler,
Gözde yaşın revan eyler,
Hakk'a zâr u nâlan eyler,
Böyle hor eyledin beni.

BİR İŞE ULAŞTI

Akranlarım, koç yiğitler,
Her kim bir işe ulaştı.
Hakk herkese bir yol verdi,
Herkes bir borca bulaştı.

Kimi girdi Hakk yoluna,
İyilik düştü falına,
Kim kılıç aldı eline,
Çaldı, İslam dinin açtı.

Asil atlı beyler, hanlar,
Çıkılsa, dolar meydanlar,
Kırdı zırhı, döktü kanlar,
Koçaklar başından geçti.

Biz istedik yüce yâren,
Nasip bizi etti hayran,
Kimi gitti İran, Turan,
Kim İsfahan, Tebriz aştı.

Hakk'a âyân oldu halim,
Halk içinde olmaz malum,

Mahtumkulu, benim yolum
O dostlardan ayrı düştü.

GEÇMİŞİM BEYLER

Yüce dağ başında yoldan
Tan vakti geçmişim, beyler.
Erenler yürümüş selden
Dolaşıp geçmişim, beyler.

Göllerde gezen kazları,
Dinleyip hoş avazları,
Nev-civân gelin kızları
Keyfedip sarmışım, beyler.

Kır atlar sürüp mekandan,
Tan koku alıp reyhandan,
Zer, altın gümüş dükkândan,
Miskine saçmışım, beyler.

Gezip güzel, niyetinden,
İnmeden devlet atından,
Ab-ı kevser şarabından
Kırk kadeh içmişim, beyler.

Garipçe gezdim ağlayıp,
Ciğerim od'a dağlayıp,
Ben bu gün, kanat bağlayıp,
Göklere uçmuşum, beyler.

Bulanıp kevser layına,
Ok olup kaşın yayına,
Yârimin cennet evine,
Nasiptir, düşmüşüm, beyler.

Haber alır bura gelen,
Kadrim bilir talim eden,
Yirmi yaşta aşk ile ben,
Kaynayıp pişmişim, beyler.

Firakı der, ben yay gibi,
Bak dünyada saray gibi,
Görün şu gün, o Ay gibi,
Döne döne aşmışım, beyler.

DOLDU GİTTİ

Gaflet uykusunda ağlar,
Gözüm kanla doldu gitti.
Yürek bağrım od'a dağlar,
Kızıl gülüm soldu gitti.

Felek ile oyun açtım,
Basıldım, kanımı saçdım,
Feryat edip, ağlar kaldım,
Dost geride kaldı gitti.

Toylar tutup, fena indim,
Toy libastan yasa döndüm,

Cefa çekip, ona kandım,
Torum felek yoldu gitti.

Toy günleri yas başımda,
Ölüm dolanır karşımda,
Felek hazırdır yanımda,
Ömür yoldaş oldu gitti.

Allah'ım, zindana salıp,
Feleği kılmadan galip,
Bu dünyaya yoldaş olup,
Hicran hanen çaldı gitti.

Firakı der, ölsem de ben,
Dostum yâren, kalsın senem,
Dogan, kardeş, atam, annem,
Görün yâren, öldü gitti.

BİR KÂRA DÖNDÜ

Ey dostlarım, Âdem varı,
Her biri bir kâra döndü.
Karun gibi yığıp malı,
Tamamı terziye döndü.

Haram yığar oldu baylar,
Yahşi gün ve güzel aylar,
Bizim işretli yaylalar
Kul köle pazara döndü.

Dağlarda bent oldu seller,
Esmez oldu esen yeller,
Gürgen, Göklen güzel iller,
Düşman konmuş yere döndü.

Altın tahta kapılar,
Devir döner kapanır,
Şah u molla, pîr, sofular
Millete azara döndü.

Dermansız kalmıştır dertler,
Vîran oldu köşkler, yurtlar,
At koşturan bizim mertler
Zindanda nâçara döndü.

Giden olmadı sevaba,
Haramî döndü kasaba.
Seher vakti esen sabâ,
Neyleyim ki, nâra döndü.

Neyleyim, gün günden yaman,
İl günü kapladı duman,
Mert altında hantal duran,
Bak, bu gün o hora döndü.

Diller söyler görüp görüp,
Akıl keser sorup sorup,
Nice mertler boyun vurup,
Nâmertde esire döndü.

Utanmaz oldu kadınlar,
Nâmert oldu çok merdanlar,
İl içinde şahlar, hanlar,
Güya sokan mâra döndü.

Bir peri girmez gönüle,
Boğulmuştur dünya kana,
Nâmertler dönmüş Mecnuna,
Hayâsızlar yâre döndü.

Bir söz dedim, sonuca bak,
Ondan tatmış oldum dayak,
Nâdan haram sofu-siyak
Sarık giymiş, pîre döndü.

İyi üstünden atlayıp,
Pul bitince imdatlayıp,
Beyhûde Hakk'ı yâdlayıp,
Nâmert can verire döndü.

Akıldan sıyrıldı başlar,
Derya oldu akan yaşlar,
Hakk vermemiş boş şuurlar,
Akıl veren başa döndü.

Aldı herkes, aylak olup,
Bay aldatıp, malı yığıp,
İl içinde miskin soyup,
Cimri tefeciye döndü.

Erimiştir dağı taşın,
Nâmert oldu, mert kardeşi,
Mahtumkulu'nun gözyaşı,
Bak, Bahr-ı Hazar'a döndü.

BİLİR DİYE

Cândan derdim söyler oldum,
İl-ulusum bilir diye.
Kaçtı fırsat bekler oldum,
Tekrar,bana gelir diye.

Ne ahmak ve nâdanmışım,
Beş günlük bir insanmışım,
Anne-baba kaçırmışım,
Fikreyledim kalır diye.

Ne külfetler, cebri yaman,
Anlamadım, geçti zaman,
Kim kalmış ki, söyle aman,
Felek yoldaş olur diye.

Hayırsızın çocuğu,
Bilmez ana babayı,
Arşa çıkmış nâlesi,
Devlet kuşu konar diye.

Mahtumkulu, bu derdim,
Şifa bulmaya vardım,

Hanlığı ele verdim,
Yardıma koşar diye.

MAL İSTER

Atlayın, koç yiğitlermiz,
Pazarlarmız çok mal ister.
Tavlada duran atlarmız,
Yürür ayaklar yol ister.

Nâmert yoldaşın, avrattır,
İş başarmaz, bir afettir,
Derya, ummanlar, rahattır,
Yüzsün diye, ak sal ister.

Dağ başından döner seller,
Temaşa eyleyin, iller,
Kafesten çıkan bülbüller,
Bu fakirden gül ister.

Uzun boylu, kalem kaşlı,
Müşk-i anber sırma saçlı,
Şeker dilli, sedef dişli,
Narin ve ince bel ister.

Gönül kuşunu hoş eyler,
O felek ile cenk eyler,
Arı ansa, hücum eyler,
Pisliğe konmaz, bal ister.

Bir yalnıza rakip çıksa,
Sabır eyler, tenler pişse,
Mert yiğit yurdundan düşse,
Hakk'a yalvarıp, il ister.

Her bir gün kursan toyunu,
Gitse yürekler düğümü,
Firakı'nın deli gönlü,
Pek siyah bir sünbül ister.

ZAMANIDIR

Söyle namussuz yiğide,
Bu gün onun zamanıdır.
Yığsın Karun gibi malı,
Hazine boş devranıdır.

Ah, neyleyim, bahtım kara,
Yürek, bağrım oldu pâre,
Arzum söyle sever yâre,
Bu derdimin dermanıdır.

Dağıldı güzel pazarım,
Arttı gün günden azarım,
Kesmez oldu şu nazarım,
Önünde dağlar dumandır.

Kötü evlat yüzün görüp,
Geldim Hive'den yürüyüp,

Çöl içinde de at sürüp,
Geldim, Hakk'ın fermanıdır.

Mahtumkulu, derdin âyân,
Varıpgüzel kıldın beyan,
Dilin tut sen, vardır ziyan,
Akıl onun hayranıdır.

CAN İSTER

Boş kalmıştır gafil gövde,
Merdane birisi can ister.
Yürek bağrım kılıp pâre,
Âsûde-i zaman ister.

Leyla'sından kaldı Mecnûn,
Gözden döküp o kanlı hûn,
Dağda çekip zorluğun,
Güler yüzlü taban ister.

Ferhattır ister Şirin'i,
Çekmiştir aşkın cebrini,
Hayale verir başını,
Dem çektikçe, devran ister.

Vamık Üzra'nın aşkında,
Meta bulmadı köşkünde,
Yaş yerine kan eşkinde,
Sel olmuştur meydan ister.

Züleyha görüp Yusuf'u,
Arttı aşkı, yok hesabı,
Yüzden almıştır hicabı,
Siyah zülfü hamdan ister.

Firakı, söyler derdini,
Tilkiler atmış kurdunu,
Sevmiştir Türkmen yurdunu,
Sahip olan bir han ister.

MAKAM YANINDA

Ağzımdan ateş saçılır,
Efkândır makam yanında.
Söylerim, sırrım açılır,
Âyândır makam yanında.

Ne beladır külfet ayın,
Ağaç meyvesidir, bayın,
Baş dikip semaya sayın,
Kurbandır makam yanında.

Eyyam ne halatlar kıldı,
Nice cana sebep oldu,
İyi gitti, kötü kaldı,
Devrandır makam yanında.

Ne rezilsin alçak dünya,
Hangi evde koydu benya[1]

1 benya: vucut

Hazreti Süleyman güya
Kulmandır makam yanında.

Han kalmadı han yerinde,
Ten durmuyor can yerinde,
İsa'dır Lokman yerinde,
Dermandır makam yanında.

Koca dağlar, kaldır başın,
Dökme gözden kanlı yaşın,
Olayım yoldaş kardeşin,
Peymandır makam yanında.

Rüstem-i Zal geldiği an,
Verdin kola yüğrük çaman,
İkbalin son kıldın yaman,
Figândır makam yanında.

Ulu Merv şah-ı cihan,
Vîran oldu, çeker figân,
Mahtumkulu, etse beyan,
Lîsandır makam yanında.

VÎRAN EYLEDİ

Garip gönlümün binasın,
Gör, felek vîran eyledi,
Aldırıp elden namusun,
Kalbimden ârman eyledi.

Hak’tan bize devlet gelse,
Nemli gözler tekrar, gülse,
Miskinler yurt kadrin bilse,
Yürekte hicran eyledi.

Mert yiğit olsun kardeşin,
Olmazsa, hiç kalkmaz başın,
Ayıp bulup, bil, sırdaşın,
İllere âyân eyledi.

Atı gerektir mertlerin,
Yoksa adı yok kurtların,
Bahçe saraylı yurtların,
Yerini meydan eyledi.

Mahtumkulu, aklı şaşan,
Deyip gider mi yaşlanan,
Tan seher vakti kükreşen,
Kaplanlar seyran eyledi.

MERT OLMAZ

Mert yiğit, mert erden doğar,
Nâmertler asla mert olmaz.
Kurdun gözünde od yanar,
Çakal, tilkiler kurt olmaz.

Söyle bildiğini dilden,
Bülbül ayrı düşse gülden,
Ey adam, doğduğun ilden,
Gayri mihribân yurt olmaz.

Bu alem mükemmel olsa,
Dünya yüzü nurla dolsa,
Evvel Rab!Merhamet kılsa,
Tende ve canda dert olmaz.

Mahtumkulu, akıl şûrun,
Aktı gözden kanlı yaşın,
Elli oldu gamlı başın,
Bundan gayrı feryat olmaz.

AVAZIM

Ey, felek, cahil felek,
Dinle sen bak avazım.
Dünyevî, vîran felek,
İşitir misin sazım.?

Hayal bir iş bitirmez,
Hiçbir şey getirmez,
Her aşık götürmez,
Ağırdır aşk-ı nârım.

Böyle zaman, kardeşler,
Ağardı sakal saçlar,
Semada uçar kuşlar,
Göllerde ördek kazım.

Bu dünya bir pazardır,
Herkes görmeye zârdır,
Avcı elinde hordur,
Benim güzel şahbazım.

Gezdim ikbal uğrunda,
Sefil dünya varında,
Ok ile yaydır yerinde
Dilden çıkan elfazım.

Yer şiri gergedandır,
Şahlara mesken erkdir,
Tuttuğum binam berktir,
Mükemmeldir elfazım.

Cihanı yakar aşkım,
Ummandır gözde yaşım,
Altın tahtım hem köşküm,
Odur ki serfirazım.

Âlem yüzü gündedir,
Dünya derdi bendedir,
Cennet içre bendedir,
O güzel dilnevazım.

Gönül bir hayal almış,
Hayal içre utanmış,
Cihana feda olmuş
Yerden çıkıp firdevsim.

Bu arzım Sübhanadır,
Dert âyân Lokman'adır,
Arılar pervanedir,
Lîsan içre aselim[1].

1 asel: bal

Ben yanan bir bahtı kara,
Aşk gölünde bir bîçare,
Kavuştursa âhi o yere,
Budur Hak'tan isteğim.

Evvelden saysa Hüda,
Tüm âlem olur feda,
Ben bir kardeşten cüda,
Bilesin imtiyazım.

Böyle oldu zamanlar,
Şehit oldu çok canlar,
Köle olsun cânanlar
Budur yâre niyazım.

Mahtumkulu elinde,
Bülbül şakır gülünde,
İl ulusun dilinde
Benim bu miskin yazım.

ÇIKMAYAN ZULÜMDEN[1]

Gül yüzüm zaferan oldu,
Başım çıkmayan zulümden.
Başımdan devlet ayrıldı,
Başım çıkmayan zulümden.

Can şehrine saldı talan,
Yüregimde oldu vîran,

1 Şiirin son kıtaları elyazmada bulunmamaktadır.

....
Başım çıkmayan zulümden.

BELA OLDU

Bizim mertler vefat edip,
Felek başa bela oldu.
Evladın pederden alıp,
Felek başa bela oldu.

Ateş oldu yalan cihan,
Ne hayalde, gönül güman,
Koymadı birini aman,
Felek başa bela oldu.

Kârun'u insaftan aldı,
Nuh'u bakın, saldan aldı,
Bülbülü de gülden aldı,
Felek başa bela oldu.

Ecel emanet kastında,
Mahtumkulu, pay astında,
Bu yalan cihan üstünde,
Felek başa bela oldu.

SOLMUŞTUR FİGAN İLE

Ömrüm! Ey; gül ömrüm, ey,
Solmuştur figan ile.

Ateş üstüne düşüp,
Pişmiştir ten can ile.

Ömrüm!Ey, kara gözüm,
Daim senettir sözüm,
Göklen içre bir özüm,
Kalmışım arzu ile.

Ömrüm, gülşen baharım,
Değme güzel nazarım,
Mahtumkulu azarım,
Gitti ten u can ile.

NEYLEYİM, ŞİMDİ BÎÇAREYİM

Vatanımda hân idim,
Hanlara fermân idim,
Dertlere dermân idim,
Miskine dükkân idim,
Cansıza ben cân idim,
Neyleyeyim, şimdi bîçareyim.

Gözsüzlerin gözü idim,
Lalların ben sözü idim,
İl günümün yüzü idim,
Sever mâşûk nazı idim,
Hatam Tayın özü idim,
Neyleyeyim, şimdi fukarayım.

İrem içre reyhân idim,
Vatan Zerefşân idim,
Mert yiğide keman idim,
Dağ başında duman idim,
Firakı der, aman idim,
Şimdi viran bir sarayım.

YETİRMEZ HİCRAN[1]

Sabah kalkıp, vatan seni çağlarım,
Gülşenli serçeyim der ağlarım,
Hoşlaşıp, bu miskin canım dağlarım,
Maksat muradıma yetirmez hicran.

Firakı, vatan deyip kan döker gözüm,
Bakî bekleyip durmuş hicrana yüzüm,
Biradersiz gâmda kaldım her bir özüm,
Varından dindarmış bu zalim hicran.

AD KALMADI

Zalim feleğin elinden,
Âşıklarda at kalmadı,
Kara yerin fiilinden,
Uzun ömür, zat kalmadı.

Felek saldı bu teşvişi,
Afettir her tutan işi,

1 Elyazmada şiirin ilk kıtaları bulunmamaktadır.

Dağıldı erler meclisi,
Büyük cemaat kalmadı.

Felek ne gün başa saldı,
Yürek yağım, nurum aldı,
Millet tümü “âlim” oldu,
Bizde nasihat kalmadı.

Felek, eyleme bahane,
Zulmettin, fakire, hana,
Açık gönül yok mihmana,
Pîrlere hürmet kalmadı.

Dağımda bent kaldı seller,
Gitti huşum, kambur beller,
Mahtumkulu der ki, iller,
Arkamda evlat kalmadı.

MAHTUMKULU: ZUNÛBÎ

Mahtumkulu:
—O ne cevher, olsun onun beyanı?
Ya muallim, bize bundan haber ver!
Ne sandıktır, onun menzil mekânı!
Üstat olsan, bize bundan haber ver!

Zunubi:
—İman cevher, oldu onun beyanı,
Üstat isen, bizden haber böyledir,

Gönül sandıktır, menzil mekânı,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

—Ne tavustur onun olsun beyanı?
Hangi menzil idi onun mekânı?
O hangi üstattır, nedir dükkânı?
Üstat isen, bize bundan haber ver!

—Resul nuru tavus, oldu beyanı,
Şeceretü'l yakîn[1] idi mekânı,
Kadir Allah üstat, kudret dükkânı,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!2

—Nice eyyam işbu menzilde oldu?
Fehm eyleyip söyle, nice iş kıldı?
Beş vakit namaz aslı beşten ne kaldı?
Üstat isen, bize bundan haber ver!

—Yetmiş bin işbu menzilde kaldı,
Mıratül Hayya'ya bir nazar saldı,
Öz suretin görüp, beş secde kıldı,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

—Nice mâbût bir mâbûttan basıldı?
Hangisi ispatlı, hangisi kalktı?
İslam dini neden kuvvetli geldi?
Üstat isen, bize bundan haber ver!

—"La ilahe İllallah" deyip bitirdi,
Üç yüz altmış sanem Kâbe'de oldu,

1 şeceret'ül yakîn: Hakikat ağacı, Cennet, mekan-ı Cennet

İslam dini, sonra kuvvetli geldi,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

—O ne derya, ona giren çıkmıyor?
O ne manzara ki Hakk'ın mührü var?
Fehm-i şumar ile kılıp ihtiyar,
Üstat isen, bize bundan haber ver!

—Ant bir derya, girse, çıkmaz her bende,
Nazargâh var, her müminin gönlünde,
Üç yüz altmış nazar eyler hakk günde,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

—O ne bağdır, onda meyve bulunmaz?
Ne buluttur, onun yağmuru olmaz?
Ne zulmettir, Kamer şulesin salmaz?
Üstat isen, bize bundan haber ver!

—Amelsiz âlimler bağdır semersiz,
Yağmaz bulut asilerdir habersiz,
Küffar ehli bir zulmettir Kamersiz,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

—Ne yerden kıldı Hakk adamın başın?
Ne menzil topraktan eyledi dişin?
Ne yerden eyledi bu gönül hoşun?
Üstat isen, bize bundan haber ver!

—Beytül mukaddes kıldı başını,
Kevser toprağından kıldı dişini,

Firdevs'in topraktan gönül hoşunu,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

Ayaklarını bir bir âyân eyle!
Kemiklerini bir bir beyan eyle!
Çeşminin ne yerden beyanın de!
Üstat isen, bize bundan haber ver!

—Ayaklarını Hindistan'dan eyledi,
Kemiklerini Dağıstan'dan eyledi,
Çeşmin havuz, o bostandan eyledi,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

—Mübarek cemalin, bil ne oldu?
Kollarının toprağın nereden aldı?
Beyan eyle, dilin ne yerden kıldı?
Üstat olsan, bize bundan haber ver!

—Cennet toprağından kıldı cemalin,
Sağ elin Kâbe'den, Fars'tan solun,
Taif toprağından şirin lîsanın,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

—Ne okkadır, ne kuzudur çeyreği?
Ne bülbüldür, ne ejderha, ne böri[1],
Ne çobandır, bakar gündüz geceyi?
Üstat isen, bize bundan haber ver!

—Gönül hokkasında kuzu imandır,
Nefsin ejderhadır, böri de şeytandır,

1 böri: kurt

Takatin bülbüldür, aklın çobandır,
Bizi üstat bilsen, haber böyledir!

—Ne güneştir hesabını bilelim?
Çendin saldır gözden nihan olalım?
Nice sırdır sizden haber alalım?
Mahtumkulu, bize bundan haber ver!

—Resul gündür, hesabını tutalım,
Bin iki yüz on bir yıldır yatalı,
Ecel köprü, gel, didara geçelim,
Zunubi der, bizden haber böyledir!

MAGRUBÎ– MAHTUMKULU

Mağrubî:
—Kamil isen senden haber alayım,
Bize yedi ile beşten haber ver,
Üç başlı, bir gözlü, elli ayaklı,
Kudretten işlenen kuştan haber ver.

Mahtumkulu:
—Mağrubî sen bizden cevap sorarsın,
Yedi iman, İslam beşi böyledir,
Üç başlı, bir gözlü elli ayaklı,
Ceset içre canın kuşu böyledir.

—Cennet bilsen ne mekanda, ne yerde,
Hangi gün Ay tutar yüzüne perde,
Altı bin altı yüz yirmi dörtte,
Hesap eyle evvel baştan haber ver.

—Cennet Arş altında, Gök üstü yerde,
Mahşer günü Ay tutar yüze perde,
Ve altı bin altı yüz yirmi dörtte,
Saat olur evvel başı böyledir.

—Bir harfimde dört yüz hesabım hani,
Haber ver, altmış iki cevabım hani,
Günahım nicedir, sevabım hani,
Yakınlardan sorma, dıştan haber ver.

—Bir harfte dört yüz, nedir hesabı,
Sor mevtten altmış iki cevabı,
Günahı çok, Hakk fermanı sevabı,
Cehennemi olan âsi böyledir.

—On sekiz bin şehrin hani nicedir,
Bir yıllık secde sayısı nicedir,
Silahı dokuzdur, zırhı nicedir,
Bir kırktan, bir dörtten, üçten haber ver.

—On sekiz bin şehrin Mevlamdır hani,
Yıl secdesi kırk bin sekiz yüz sayı,
Dokuz felek vardır, dünyanın yüzü,
Kırklar, dört yar, vitr üçü böyledir.

—Ne kimsedir boylamadı günahtan,
Ne kimsedir ümit kesmiş senadan,
Ne sebepten indirildi asmândan,
Kafir için inen şeyden haber ver.

—Şeytan lanet, boylamadı günahtan,
Niyet bozan elin çekmiş senadan,

“Tayran ebabil” nazil oldu gökten,
Kafir için inen ayet böyledir.

—Gökyüzü bunda nice yıllık menzildir,
Bizden aşağı ne mahluktur, ne ildir,
Dünya genişliği nice yıl yoldur,
Asla ölmez yatan ölüden haber ver.

—Gökyüzü bunda beş yüz yıllık menzildir,
Bizden aşağı şeytan, cin, peri ildir,
Dünya genişliği beş yüz yıl yoldur,
Lokman ölmez yatan ölüsü böyledir.

—Ne kimsedir derya iner başına,
Nem dökülmez asla etrafına,
Kim işaret etti nakı taşına,
Babadan, anneden, beşten haber ver.

—Cibril’in derya inse başına,
Nem dökülmez asla degre-daşına[1],
Salih işaret etti naki taşına,
Anne, baba, koç, asa beşi böyledir.

—Ne ağaçtır dört bin olur gölgesi,
Dağları on beş, yirmi bir kayası,
O ne tahttır yetmiş bindir payesi,
Dört gözlüdür bir hem baştan haber ver.

—Şeceretül-ayn[2] dört bin olur gölgesi,
Farz on beş, yirmi, bir vacip gayesi,

1 degre-daşına: çevresine
2 şeceretül-ayn: kaş, kirpik

Taht-ı Süleyman yetmiş bindir payesi,
Azrail dört gözlü başı böyledir.

—Ne hayvan dört bin baş, sekiz bin şahlı,
Ne saraydır mümin için kurulu,
Mağrubî der, lutfet uyandır aklı,
Bir geri dönülmez göçten haber ver.

—Yer kaldıran dört bin baş, sekiz bin şahlı[1],
Cennet evi benim için yasaklı,
Mahtumkulu der, sana getirdim aklı,
Geri dönülmez ölüm göçü böyledir.

EYVANI DÖRT

Mahtumkulu:
— Gel, Mağrubî, cevap ver, o nedir, divanı dört?
Melayığa kurulan, o nedir, eyvanı dört?
O ne yaydır, çekilir o güzel okları dört?
Kimdir ki geçmiştir, ahd ü peymânı dört?
Ver cevabın bu sözün, hafta ü kurbanı dört?

Mağrubî:
— Buldum cevabın, şair, ömründür, divanı dört,
Melayığa kurulan meclisin eyvanı dört,
İman oktur, atılır, o güzel peykânı dört,
Şah-ı Merdan Ali'nin ahd ü peymânı dört,
Bir ayın dört haftası, cumadır kurbanı dört.

---

1 Yeri boynuzlarında taşıyan öküz, dört bin başlı, sekiz bin boynuzludur.

— Çay ile ekmek üstünde hangi peygamber durdu?
O kim idi koyunlara çoban eyledi kurdu?
O kim idi gülistan İrem bağına girdi?
O kim idi dünyada Reşit pîrini gördü,
O kimdir, geçmiştir hem ok hem burranı dört?

— Çay ile ekmek üstünde Musa Peygamber durdu,
Özü idi koyunlara çoban eyledi kurdu,
Şir-i Huda gülistan İrem bağına girdi,
Ali idi dünyada Reşit pirini gördü,
Şir-i Huda Ali'nin hem ok hem burranı dört.

— Hangi melik dünyadan oğulsuz geçti gitti?
O ne yaman bir akşam yeri yuttu da gitti?
O kim idi, dünyasın abaya sattı gitti?
O kim idi, malı mülkü toprağa battı gitti?
O ne sedef açılmış cevheri galtanı dört?

— Süleyman'dır dünyadan oğulsuz geçti gitti,
O himmetli ay idi, yeri yuttu da gitti,
Hızır kendi dünyasın abaya sattı gitti,
Karun'un malı mülkü toprağa battı gitti,
Sedef cevher açılmış hem dürri galtanı[1] dört.

— O kim idi dünyada Kulzum Derya'dan geçti?
O kim idi narınçta güzel gülzara düştü?
O kim idi sehavet, cennet kapısın açtı?
O kim idi herkese ölçek giysisi biçti?
O kimdir ki oturur cennette mihmanı dört?

1 dürri- galtan: yuvarlak inci

— Hamza idi dünyada Kulzum Derya'dan geçti,
Özü iken narınçta türlü gülzara düştü,
Şah-ı adildir sehavet cennet kapısın açtı,
Avcı ecel dünyada herkesin giysisin biçti,
Resulullah oturur yanında mihmanı dört.

— O ne şakirt ezelde hizmet eder üstada?
O ne şehr-i zinadır, hepsi de gider, berbat?
O ne bülbül, okuyor feyiz gider semada?
Hangi peygamberdi, vardı Allah'a imdada?
Hangi peygamber idi, dilinde senası dört?

— Ruhü'l zemin Cebrail hizmet eder üstada,
Lut'un şehri zinadır, hepsi gitti berbata,
Dostun bülbülüdür, feyiz gider semada,
O İbrahim Peygamber,vardı Allah'a imdada,
Hakk'a kıldı münacat, dilinde senası dört.

— Mahtumkulu, haber ver, o kim, deryaya girdi?
Her dem nara atan da, derya-yı tufan kıldı?
O kim idi, bir nazar Kuh-ı Marı'da saldı?
Onun korkusu ile İran Turan'a geldi,
O ne kuştur, uçar göğe, pervazı dört?

— Mağrubî der, Zülfikar idi, deryaya girdi,
Her dem nara atan da, deryayı tufan kıldı,
Ali idi, bir nazar Kuh-ı Marı'da saldı,
İran Turan'ı gezip, azmi Horasan geldi,
O gönüldür, uçar göğe, pervazı dört.

REVAÇ OTURMUŞ[1]

Mahtumkulu:
- Bizden selam olsun, o Oraz Han'a!
Taht üstünde kimse revaç oturmuş?
Kırk kese mey koyup altından cama,
O kimse, varını başa kaldırmış?

Oraz Han:
- Bizden selam olsun üstat Firakı'ya,
Süleyman erk tahta revaç oturmuş,
Belkıs koyup, kırk kese mey o cama,
Erenler yığılıp, başa kaldırmış.

- Ne âşıktır ağlar, gözde yaşı yok?
Ne gövdedir, iki yerde başı yok?
O ne gözdür, kirpiği yok, kaşı yok?
Gözlüler yahşi nesneler görmüş?

- Meşrep ağlar, gözlerinde yaşı yok,
O zemindir, gövdesi var, başı yok,
Afitaptır, kirpiği yok, kaşı yok,
Cihana gezer, çok nesne görmüş.

- O ne kuştur, kanatsız uçuyor?
O ne saldır, ummanlardan geçiyor?
O ne gemi, yedi derya geçiyor?
Sekizini bekleyip mestana varmış?

- Cansız kuşlar, hep kanatsız uçarmış,
Deniz yüzüp, ummanlardan geçermiş,

1 Şiirin elyazmada tam nüshası bulunmamaktadır.

Yürümez canı yok, gör, su içermiş,
Birin alsa, sekiz mestana varmış.

HABER VER-ŞÖYLEDİR[1]

Mahtumkulu:
O nedir ki, yeşil kızıl gelişen?
O nedir ki, ayağı yok, erişen?
O nedir ki, yedi derya bölüşen?
Şair isen, bundan bize haber ver.

Durdu şair:
O ekindir, yeşil kızıl gelişen,
O yılandır, ayağı yok, erişen,
O balıktır, yedi derya bölüşen,
Bizden selam olsun, cevap böyledir.

– O nedir ki, yakası var, yanı yok?
O nedir ki, kanadı var, kanı yok?
O nedir ki, adam yutar, canı yok?
Şair isen, bundan bize haber ver.

– O kefendir, yakası var, yanı yok,
Kebelektir, kanatı var, kanı yok,
Kara yerdir, adam yutar, canı yok,
Bizden selam olsun, cevap böyledir.

– O nedir ki, menteşesiz kaledir?
O nedir ki, penceresiz binadır?

1 Şiirin ilk ve son kıtaları elyazmalarda bulunmamaktadır.

O nedir ki, birbirinden âlâdır?
Şair isen, bundan bize haber ver.

– O gönüldür, menteşesiz kaledir,
O kabirdir, penceresiz binadır,
O Ay Gündür, birbirinden âlâdır,
Bizden selam olsun, cevap böyledir.

– O nedir ki, yemediler, doydular?
O nedir ki, kıyamete koydular?
O kim idi, tabanından soydular?
Şair isen, bundan bize haber ver.

– O çehredir, yemediler, doydular,
O namazdır, kıyamete koydular,
Nesimî'yi tabanından soydular,
Bizden selam olsun, cevap böyledir.

– O nedir ki, yedi ülkeyi gezen?
O nedir ki, belini bir zât ezen?
O nedir ki, insan misali sızan?
Şair isen, bundan bize haber ver.

– O çobandır, yedi ülkeyi gezen,
O koyundur, dayak belini ezen
Güzel atlar, insan misali sızan,
Bizden selam olsun, cevap böyledir.

– O nedir ki, yeryüzünde zuhretmez?
O nedir ki, insanlara görünmez?

O nedir ki, hiç bir şekle bürünmez?
Şair isen, bundan bize haber ver.

– Erenlerdir, zelil olup zulmetmez,
O beladır, gelse, göze görünmez,
Yalan sözdür hiç bir şekle bürünmez,
Bizden selam olsun, cevap böyledir.

LİBASIN KİM BİÇTİ

Durdu şair:
– Bizden selam Mahtumkulu üstada,
Adem Baba'nın libasın kim biçti?
Dumanlı başına kurban olalı,
Bilmedik, melekler meyin kim içti?

Mahtumkulu:
– Bizden cevap olsun Durdu şahire,
Cebrail getirdi, rıdvanlar biçti.
Kudret ile o şeytanın şerbetin,
Adem Babayla Havva Ana içti.

– Alemin çevresi ne renkli dağdır?
O ne kuştur, daim onda tutsaktır?
Âşıklar sevdiği bu ne bulaktır?
"Haftalar kapısın" varıp kim açtı?

– Kaf dağı renkli zebercet dağıdır,
Kaknus bir kuş, daim onda tutsaktır,

Mukasat derler güzel bulaktır,
“Haftalar kapısın” âşıklar açtı.

– Taglamun dağında kimdir, gezenler?
Mümin bunda, kimdir onda yazanlar?
Şamıhatta[1] feragati düzenler?
Nice yılda yerden göğe ulaştı?

– Taglamun dağında zahit gezdiler,
Mümin bunda, beraat onda yazdılar,
Şâm-ıhatta feragati düzdüler,
Her kırk yıldan Zühre göğe ulaştı.

– Tanrının cihanda, bil, dağı nice,
Cennette Tuba’nın budağı nice,
Yüzünün, maşkının[2] yaprağı nice,
Cennetin kilidi kime verildi?

– Yedi iklim vardır, yedidir dağı,
Yetmiş bindir, o Tubu’nun budağı,
“La ilahe” olur maşkın varağı,
Cennet kilidi Resul’e verildi.

– Bil, nerde yarattı sekiz cenneti,
Nice binası var, nice kubbesi,
Nice azığı var, nedir adları,
“Tayran ebâbiller” kime ulaştı?

1 şamıhat: yüksek yerler
2 maşk: Arapça mesk.

– Gökyüzünde yarattı sekiz Cenneti,
Altı bin binadır, birdir kubbesi,
İçinde dört arık, Musavvar adı,
Ebâbil, eshâbül-fîle ulaştı.

– Nerde yarattı “Sakar” cehennemi?
Nice kuyusu var, nice bulağı?
İçinde bir yılan, nedir sorusu?
Kudret ile o mâr kime dolaştı?

– Yedi kat yerde “Sakar” cehennemi,
Veyildir kuyusu, Siccin bulağı,
Harış yılan, gıybetkeştir sorusu,
Dünyada, zina edene dolaştı.

– Durdı şair söyler, yollar uzaktır,
Ben bilemem, fâni kime tuzaktır?
Kendin bilmesen, evin cehennemdir,
Doksan dokuz bin er nerde buluştu?

– Mahtumkulu, aşk meydanı uzaktır,
Fâni dünya müminlere tuzaktır,
Allah bilir, kimin evi dûzahtır,
Doksan dokuz bin er sûrda buluştu.

YAŞI NEDENDİR?

Durdu şair, senden haber alayım,
Geçen peygamberin yaşı nedendir?
Hükmü Süleyman yeşil tütünü,
Mahrecin kapısı, kaşı nedendir?

O kimdir ki yurttan göçtü, dağıldı,
O kimdir ki dostun yelden sıyırdı,
O kimdir ki aşka sahra uğradı,
Semerden âsâsı, peşi nedendir?

O kimdir bakîde mübtela kalan,
O kimdir iline talanlar salan,
Kırk yıl hicran çekip, sararıp solan,
Kendine gürz vuran kişi nedendir?

O ne kardır daim yağar, erimez,
O ne derya daim coşar, yürümez,
O ne âdem su içinde çürümez,
Akar gözlerimin yaşı nedendir?

O ne ağaç altmış iki budağı,
Kırk sekiz kez okun evvel sadağı,
O ne handır, sekiz ermiş otağı,
Otağının içinin aşı nedendir?

O kimdir, bakîde bir parlak göz var,
Önünde mânâsı dört bin, dört yüz var,
Atası eridir, âşık bir kız var,
Katılmaz hurilere, taşı nedendir?

Mahtumkulu söyler, yâd et bizi,
Yedidir karası, aktır sekizi,
Bir surette nedir, odur dokuzu,
Başındaki akl-ı huşu nedendir?

OD NEDİR

Bizden selam olsun, Durdu şaire,
Hangi mihraptan akıp çıkan od nedir?
Kimdir ki ölüp, bir yıl sonra bilindi,
Dokuz yüzden doğan nim[1] zürriyet nedir?

Sen Gözli Ata olsan, bir Gerkez ili,
Çöl yerde gezersin, yâd edip hayli,
Bilir misin cehennemin çekilen mili,
Haber ver aslını, pul sırat nedir?

Aslına yetiş yalanda gerçekte,
Söz kısadır, mana çoktur içinde,
Bilir misin hangi derya içinde,
Âdemoğlu ciğerli yatan hut nedir?

Ne ağır sofradır hangi mevçte,
Âlem harap olur nice seste,
Kudret ile dört yüz nedir bir başta,
Deprenende, ondan çıkan od nedir?

Ne sine, ne candır söyle bu sırdan,
Belinden aşağı olmuş hecirden,
Âşık, beyan eyle, hangi şecerden,
Hem canlı, hem cansız doğan zât nedir?

O kimsedir gözyaşını taştırdı,
Nice yılda icabetin buyurdu,
O kimsedir delaletin coşturdu,
Murat elde iken, nâmurat nedir?

---

1 nim: yarı

Mahtumkulu söyler, âşık, bu sırda,
Ne olur doğru söyle bu yerde,
Bunu bilir misin hangi şehirde,
Türk'e kulluk eden iki zât nedir?

FARKI KİMDEDİR?

Bizden selam, Orazmenli şaire!
Müslüman, küffarın farkı kimdedir?
O ne kuştur konar âdem serine,
Onun konar, konmaz erki kimdedir?

Ne bendedir, kulluk eder, zât almaz,
Ne âşinâdır, bin yıl gider, yâd olmaz,
Onlar kimdir, ağlar gezer şâd olmaz,
Nerde sohbet kurar, rızkı kimdedir?

İdris şunda nerde kurar sohbeti,
Bil, kimdedir yerin göğün kuvveti,
O ne kuştur, altı bindir kanadı,
Ay günün, yıldızın ipi kimdedir?

Baş aşağı astılar hangi ağacı,
Hakk hangi dostuna verdi mahreci,
Bizim peygambere verilen tâcı,
Haber verin, güzel börkü kimdedir?

Beyler, Mahtumkulu lisan hoş geldi,
İsa gibi gökte, ne şehre indi,
Peygamber herkese vasiyet verdi,
Âsâsı, hırkası, kürkü kimdedir?

DURMAKTADIR

Bir çürük koz ile cihan cevherin,
O ne kumarbazdır, ütüp durmaktadır.
Çürük saman etmiş malın pazarın,
Cevher ile beraber satıp durmaktadır.

Ne döşektir, ona basan yârimiz,
Ne gemidir, deryaya batar, yürümez,
Ne nedir, ölmez, yitmez, ihtiyarlamaz,
Öz balasın özü yutup durmaktadır.

Ne çıraktır, gözsüzlere yârıdır,
Ne aynadır, ne aynadan arıdır,
Ne sâkidir, kadehini dağıtır,
Bir eli boğazdan tutup durmaktadır.

Dostlar, bir misaldir dilime gelen,
Zihin koysa, bilir aklı olan,
Cihan yüzün tutmuş bir kudret yılan,
Kuyruğu başından geçip durmaktadır.

Başı varıp çıkmış arşın üstüne,
Ayağı inmiştir yerin altına,
Canlı cansız, her ne gelse eline,
Ayırt etmeden ağza atıp durmaktadır.

Ne mahlûktur, ne erkektir, ne dişi,
Bir gözü apaktır, bir gözü şaşı,
Rengi kara, ala on iki başı,
Yeri göğü birden tutup durmaktadır.

Mahtumkulu, mağrur olma bu söze,
Böyle canavar görünmemiştir göze,
Yine bir kudret var, yedi kertenkele,
O büyük yılanı yutup durmaktadır.

RÜSVAY CİHANDAN

Gönüller köşkünde bîgam oturan,
O on iki kişidir rüsvay cihandan.
Arap olup, dünyaya akıl erdiren,
Konuşurmuş yetmiş iki lisandan.

Tek oturmuş Hakk'ı zikir eyleyip,
Felek onu tan, şafaklar izleyip,
Gündüzü tüketmiş göğü dinleyip,
Çok lanet dökermiş yere semadan.

Zeberdest pîrler varır üstada,
Günde beş vakit uçup gelir Mağribe,
Zeminden azm vurur ol âfitaba,
Aklın yetse araştır Hak Kur'an'dan.

Dokuz yıl su içmeden, aş yemeden,
Yirmi beş yıl gezdi hiç yorulmadan,
Elli yıl yaş döktü kimse görmeden,
Döktü yaşı, vardı sordu ummandan.

Seksen dört kulu var, yetmiş helâli,
Yine yüz beşinde kalmış hayali,

Dünyaya sığmıyor yığdığı malı,
Ot yemez hayvanla doymuyor nâdan.

On beş ev kurup da, nâm saldırmış,
Yedi minareyi baştan kaldırmış,
Nâra atıp, âleme od doldurmış,
Nice soymuş, gözü hiç doymaz kandan.

Gözünde od yanar, ağzında tütün,
Kendi kendini yer geceler çetin.
Ali çıkarmış sağ gözünü çetin,
Aklına gelince geçer imandan.

Mahtumkulu, aklı olan söz keser,
Şer diyenlerde de kötü yeleser,
Kim bilir o neyse dünyayı basar,
Çoklar nâmut olur cesette candan.

YÜCEDEN YÜCEYE GİTMİŞ

Gitme, gitme senden haber sorayım,
O nedir ki, yüce yüce gitmiştir.
Nicesi peygamber, nicesi Cemşit[1],
Nice seyit, nice hoca gitmiştir.

Hakk bizzat yarattı bir yetim kızı,
Gece taati, gündüz namazı,
Her dem, her dem edip sırrı niyazı,
Haber ver sen, hangi gece gitmiştir.

1 cemşit: han, sultan

O kimdir ki, varıp dünyayı gezdi,
O kimdir ki İslam dinini buldu,
İbrahim hangi yıl Kâbe'yi yaptı,
Dağlardan hangi dağ hacca gitmiştir.

Mahtumkulu Hakk'a kul, Resul'e ümmet,
Müminler şükredip, Yezid'e lanet,
Peygamber serveri resul Muhammet,
Muhammet ne zaman Mirac'a gitmiştir.

ÜÇÜ EVLATTAN

Ne on beş kadındır, artmaz ferzendi,
O on beş kadının üçü evlattan.
Üçü ikiz, on dört erer peyvendi,
O ne cima'eyler, ne çıkar yâddan.

O ne halktır, gök feleğe konarlar,
Kâh inip, yeryüzüne yağarlar?
O ne insanoğludur, bir at binerler,
Üzengisi sudan, dizgini rüzgârden.

Daim seyre gezer o dört arkadaş,
Olur, ondan cümle âlem yüzü hoş,
O dördün biri var, daim sebze pûş,
Kellesi buzdandır, ayağı od'dan.

O kimdir, elbisesiz garip oturmuş,
Avazsız âleme sözün yetirmiş,

Ağzın açıp, özün yasa batırmış,
Sorarsan haber verir, sana var zattan.

Mahtumkulu, salma ülkeyi avaza,
Bunlar görünüp duran zattır bu göze,
Akıl erin fehmi yeter bu söze,
Hacet değil haber almak üstattan.

KEFARET

Fehim eyle sözünü, âşıklar başı,
Kim Hüda'ya oğlun kefaret etti?
Halilullah Hakk'ın Kâbe taraşı,
Kim sonra Kâbe'yi imaret etti?

Azık götürülmez ulaksız göç ne,
Altı ne, yedi ne, dört nedir, beş ne,
Aktan karaya dönen şerefli taş ne,
Adı nedir, her kim ziyaret etti?

Bilir misin nice yoldur salındı,
Evvel hangi muhtar oldu alındı,
Gün ışığı vurdu, yandı, bilindi,
O şem-i Hakk kime keramet etti?

Kimdir hatim isteyen o Tevrat'ta,
Rastlamıştır dış ayaklar beratta,
Bilir misin, hayat akar zulmette,
Hızır ile kim acep temizlendi?

Suretperest nedir, vefası hiçtir,
Haber ver, Nuh'un kaynı ne iştir,
Azana, tozana, destgir ne kuştur,
Kimin türbesini ziyaret etti?

O ne dörttür, inip geldi sultandan,
Halklar şöhret buldu, bil nice candan,
Hangi melek inip düştü semadan,
Hangi âdemoğluna inayet etti.

Mahtumkulu, kimdir, bir eve düştü,
O kimdir, bir gece dev alıp kaçtı,
Nice yıldan sonra geldi, kavuştu,
Tanrı gölgesinde selamet etti?

TOMAR GÖRDÜM

Hakikat defterin açtım,
Bir yazılan tomar gördüm,
Bu yurttan o yurda göçtüm,
Yurdunu itibar gördüm.

Bir evde var on iki han,
Hoş gelmişsiniz, aziz mihman,
Bir sofrada dört sıcak nan,
Üstünde yedi nâr gördüm.

Mustafa'ya indi varak,
Münkir olan dinden ırak,

Bir evde var on iki çırağı,
Dört meşale, yanar gördüm.

Bu dünyanın kırağında,
Ağaçlar bitmiş bağında,
Beş elma var budağında,
Asılmış, ber-karar gördüm.

Mahtumkulu, fikrin var,
Geçti ömrün, kıl rûzigar,
Yetmiş iki sürü davar,
Çobanı bir bakar gördüm.

GÖKTEN İNMİYOR

Yine pervaz etti gönül kuşum, gör!
Tanabını tartıp[1] gökten inmiyor.
Nasip çeker ....[2] bulanır,
Ensesinden nâle etsem dönmüyor.

Gönül geçti deyip canım yandırın,
Hile ile meskenine gönderin,
Ayağını iskemleye bindirin,
Ben bilmedim bu nedense konmuyor.

Var, oku sen İsa ile Meryemden,
Haber al sen ariflerden, her kimden,

1 tanabını tartmak: ipini çekmek; kulun ipinin Allah'a bağlı olduğunu belirten bir deyim
2 elyazmasının zarar görmesi sebebiyle bu yer okunamadı.

Bir su vardır şirin olur Zemzemden,
O ne sudur içen kişi kanmıyor.

Bir hat vardır o Fatma'nın saçında,
Okuturlar halkı Tanrı seçende,
Bir od vardır âşıkların içinde,
O bir od'dur, bu od'lar dek yanmıyor.

Mahtumkulu der ölüm şehrinden,
Ne ağaçtır kimse sökmez varından,
Ne küfürdür paralanır kahrından,
Od alevi artıp asla sönmüyor.

ÜSTADIM

Arz-ı hal etmeye çıkmışım evden,
Dün öğlen çıkmışım yola üstadım.
Gitme sen dediler ben yapamadım,
Hangeldi sofudur bizce üstadım.

Gönlü gamlı gördüklerin gariptir,
Her kim bu sırrı bilirse âriftir,
Doğru diyemem ben yüzün şeriftir,
Sözleşeli kağıt ile üstadım.

Üstadım sen haber al bu halimden,
Terk eyleme, beni koyma yolumdan,
İmdat olsa erenlerden, Mevlamdan,
Veda olsun gelen ere üstadım.

Göğsünü germe cismim çırağı,
Gönül uçar, bilmez yakın uzağı,
Tevekkül et, yâda salma Firakı,
Merhamet et, garip kula üstadım.

Mahtumkulu der Sübhanım O'dur,
Güvencem Zülcelal, Sultanım O'dur,
Horasan, Isfihan on günlük yoldur,
Ruhsat ver sen, güle güle üstadım.

COŞA YETTİN

Bir gün atan aşk etti,
Sulbünden coşa yettin.
Evvel sudan, kan oldun,
Kandan da leşe yettin.

Hükm eyledi O Hüda,
Dokuz saat, dokuz ay,
Yedi endam cây be cây,
Artık kucağa yettin.

Kulak ve ağız verdi,
Ağıza lisan verdi,
Akıl verdi, can verdi,
Göz verdi, kaşa yettin.

Gençtin, ele ulaştın,
Gezip, yola ulaştın,

Sever, dile ulaştın,
Nan yedin, aşa yettin.

Yedinde mektep gördün,
Okudun, yolun bildin,
Kız ile oyun kurdun,
Ta on dört yaşa yettin,

Hakk verdi yedin içtin,
Her yola bir baş koştun,
Mahbup ile seviştin,
Bele sarıla yettin.

Yirmi dört yaşa geldin,
Yiğit olup, sen yeldin,
At bindin, kılıç aldın,
Cenge, savaşa yettin.

Otuzunda yerinden,
Duman gitmez serinden,
Yiğitliğin zorundan,
Gezdin temaşa ettin.

Sürdün, dünyayı sürdün,
Ahir vefasın gördün,
Kırkına adım attın,
Kamilsin, hûşa yettin,

Hiç almadın bağından,
Hazan vurdu dağından,

Elli, sakal ağından,
Utan, bir yaşa yettin.

Altmışa yaş yetirdin,
Başın gama batırdın,
Hoş günlerin geçirdin,
Yazın yok, kışa yettin.

Yetmişte «Hakk!» diye kaldın,
Kuvvetin yok, yıkıldın,
Kocaldın, işten kaldın,
Söyle, ne pîşe[1] yettin.

Seksene yetişse sal,
Neden geçer böyle hal,
Geçti sinirli mahal,
Oraksız hoşa[2] yettin.

Doksanda yanılar söz,
Karadır, görünür boz,
Erir kemik, erir göz,
Yüz bin endişe ettin.

Mahtumkulu oturdun,
Ömrün gafil geçirdin,
Hakk için ne iş bitirdin,
Madem yüz yaşa yettin.

---

1 pîşe: meslek, hüner
2 hoşa: anız

MÂNÂ BİLMEZ YAŞINDA

Ey yârenler, ey dostlar,
Mânâ bilmez yaşında.
Bîgam olur dünyadan,
Dördünde ya beşinde.

Beşinde beydir, bilmez,
Dünyayı göze almaz,
Zerre kaygısı olmaz,
Gezer oyun dışında.

Eğer ki on yaş gelir,
Oğlanlıktan hûş gelir,
Yemek içmek hoş gelir,
Çok şey olur başında.

On beşe yetse yaşı,
Artar gönül hayali,
Eser cahillik yeli,
Yârı görünür düşünde.

Gençlik odu yanar,
Oğlanlıktan dem vurur,
Her gün bir aşka biner,
O yirmi yaşında.

Gözün aldır sen mala,
Uğrarsın ham hayale,
Gücün gelir kemale,
Otuza ulaşanda.

Cahil olan kem olur,
Ne ona merhem olur,
Kırkta akıl cem olur,
İnsanlığın başında.

Yaş elliye gidende,
Olur yaşlı adında,
Ölüm olur yâdında,
Sancı eder işinde.

Düşmüşüm sevdaya diye,
Sevdalı kavgaya diye,
Ömrüm boş geçti diye,
Ah vurur altmışında.

Yetmişte leş kaklanır[1],
Can cesette saklanır,
Kaygı hasret çoğalır,
Zerre olur her işinde.

Kuvveti yok tutanda,
Rahat olma yatanda,
Yaş seksene yetende,
Tanımaz uğraşında.

Çıkmaz içerden dışa,
Bakmaz hısım,kardeşe,
Ölü derler kişiye,
Yaş doksandan aşanda.

1 kaklanır: kurur

Mahtumkulu himmeti,
Kalmaz kadri kıymeti,
Peygamberin ümmeti,
Hiç olur yüz yaşında.

SANA GELDİN[1]

Adem oğlu aslı zatın,
Bir avuçtan sana geldin.
Od ile yelden, topraktan,
Katre sudan kana geldin.

Yatardın karanlık evde,
Ne Güneş var, yoktur Ay da,
On dört gün ile dört ayda,
Hakk emr etti, cana geldin.

Bak, nasıl olur kudrette,
Rızk verdi kanlı şerbette,
Dokuz ay, dokuz saatte,
Doğdun, bu cihana geldin.

Vafasıza geldin işte,
Süt vere başladı anne,
Hizmet gerek cana yine,
Giyim kuşama geldin.

Birden üçe gitti yaşın,
Ağlamaktır senin işin,

1 sana gelmek: insan olmak

Üç yaşında çıktı dişin,
Sütten geçip, nana geldin.

Türlü dil açıldı dürden,
Pervazın yok hayr u şerden,
Beş altı yaşında zerden,
Giyip, hûb erkana geldin.

Yedi yaşta düşer dişin,
İlim, mektep oldu işin,
Sekizinde yazdır kışın,
Dokuz başlar, ona geldin.

On ikide güller ile,
Gezdin şirin diller ile,
On üçte bülbüller ile,
Seyr-i gülistana geldin.

Aşık oldu on dört yaşta,
Arzularım kalem kaşta,
Hoş mahbûb sardın on beşte,
Aşk içre mestana geldin.

Yirmine vardın coşup,
Yirmi beşinde kaynayıp,
Otuz yaşında savaşıp,
Arslan dek meydana geldin.

Otuz beşte sermest olup,
Koştun din kılıcın çalıp,

Kırkında “dört kâsen” dolup,
Geçip, kabristana geldin.

Kırk beşte kurdun destanı,
Ellide yaslan astanı[1],
Elli beşte tabistanı,
Güya zemistana geldin.

Altmışta kış eve girdin,
Altmış beşte candan bezdin,
Yetmişte gonca gül yığdın,
Toplu zemistana geldin.

Yetmiş beşte ah çekilir,
Seksende dişin dökülür,
Seksen beşte bel bükülür,
Kirişsiz kemana geldin.

Yoldan kaldın doksan yaşta,
İman dile doksan beşte,
Mahtumkulu, sen yüz yaşta,
Bir belli mekana geldin.

NİHANA GELDİN

Bu nakildir, âdemoğlu, sen bu cihana geldin,
Evvel atan belinden sızıp nihana geldin.
Atadan anaya varıp, bir katre kana geldin,
Anada suret olup, bu şirin cana geldin,

1 astan: dergah, tekke

Dokuz ayı geçirip, güzel cihana geldin,
Emip anne sütün, kundaklanıp, dona geldin[1].

Yaradan kudretinden diş ile ağız verdi,
Söylemeye söz ile ağızda lisan verdi,
Gönül gidip her yana, kalktı, ayak sürüdü,
Bildin yakın yâdını, gözün dünyayı gördü,
Yedi sekiz yaşında atan mollaya verdi,
Kur'an'ı okumakla büyüyüp, "on"a geldin.

On beş yaşa varanda, aklı eren sayıldın,
Kız geline meyledip, gönül verip dertlendin,
Güya varıp ak evin dört yanında dolandın,
Hakk'ın fermanı ile ahir bir gün evlendin,
Yirmi yaşına vardın, esbabını giyindin,
At binip, koşuşturup, sürüp meydana geldin.

Otuz yaşa varınca, güya güçlü bir "şîr"sin,
Dünya gamı başında, güya koşup durursun,
Dünyaya doyum olmaz, oldukça olsun dersin,
Ehli Müslüman isen, daima helal yersin,
Kırkında tövbe edip, bir mürşide gidersin,
Gönül bağlayarak, sen o aziz sübhana geldin.

Elli yaşına vardanda, doğrulukta olursun,
Toyluktan ayrıldın, olgunluğa geçersin,
Her ne kadar cefa çeksen, ahir bir gün ölürsün,
Beş vakit namaz kılıp, Hakk'a şükür edersin,
Altmış yaşa varanda, yaşlandığın bilirsin,
Eken ekinin biçip, orak biçmeye geldin.

---

1 dona geldin: giyinecek yaşa geldin

Yetmiş yaşa gelende, kanın kaçar yüzünden,
Ak dişlerin dökülür, nurun gider gözünden,
Kuvvet senden ayrılır, gücün kaçar dizinden,
Hiç kimse heder etmez senin diyen sözünden,
Seksen yaşa vardığında, gönlün geçer özünden,
Gider isen dünyadan, cepsiz kefene geldin.

Mahtumkulu, mihnettir, her kim doksana geçse,
Az az gelir cihana eğer yüz yaşa yetse,
Hiç kimseden fayda yok, ecel yakanı tutsa,
İmanını kazansan, yolunu revan etse,
Ahir olacağın bu, tenin yer ile yatsa.
Eşiği, bacası yok, karanlık hana geldin.

KANA GELDİM

Baba belinden düştüm, ana rahmine geldim,
Kırk kövn[1] ile çıkıp, bir zerre kana geldim.
Bir cansız balığım, derya-ummana geldim,
Dört ay, on dört saatte dirildim, cana geldim,
Dokuz ay tamam oldı, sonra cihana geldim.

Anam babam sevdiler, kaldırdılar kucağa,
Elbisemi giydirip, bıraktılar kundağa,
Gâh emekleyip, gâh kalkıverdim ayağa,
Ana sütü emerdim dönerdim sola sağa,
Yaşım iki olunca, yemeğe “nan”a geldim.

Üç yaşıma gelince, oynayıp da gülerdim,
Beş yaşımda anamdan ben bir şeyler dilerdim,

1 kövn: yaradılış

Yedi yaşımda ise, dost düşmanım bilirdim,
Dokuzumda ben de, beş vakit namaz kılardım,
On yaşına varınca, edep erkana geldim.

On ikide terslenip laf u güzâf atardım,
On üçüme varınca, ağır meclis tutardım,
On beşime gelince, silah-tüfek atardım,
On yedimde ise, aşk sevdasını bilirdim,
Aşkın sevdası ile sürüp, meydana geldim.

On yedimden sonra da, şöhret evine girdim,
Aldım bir nazlı yâri, zevk ile sefa sürdüm,
Bu gonca-yı gülzarın elvan gülünü tirdim,
Yirmiye yetende, felek cebrini gördüm,
Felek aldı yârimi, ecel kampına geldim.

Otuza girdi ömrüm, girdim tîr u kemâne,
Gönül ihraç eyledi, oldum deli divane,
At binip, silah alıp, sürüp girdim meydana,
Rüstem-i Destan gibi savaş kıldım merdana,
Kırka yetende ömrüm, o Hakk Kur'an'a geldim.

Kırkımı devirdiğimde, gittim elli yaşıma,
Geldi ölüm nişanı, rehne girdi dişime,
Herkes yaşlı derdi, hayran kaldım işime,
Kocaldım, düşkün oldum, kavga geldi başıma,
Ele âsâ alarak, doğru mekâna geldim.

Altmışa erdi yaşım, görmez oldu gözlerim,
Kocaldım, düşkün oldu, kışa döndü yazlarım,
Benim sözüm etmezler hem oğul, hem kızlarım,

Âleme hoş gelmedi benim şirin sözlerim,
Âleme yalvarmaktan düştüm, amana geldim.

Yetmişe bardı ömrüm, ağlar idim zâr u zâr,
Gözümden yaş giderdi misli ebr-i nevbahar,
Kulaklarım kapılıp, gözlerim tuttu mezar,
Çevreme yığıldılar hısım-kardeş, her ne var,
Kıyafetim tükendi, taht-ı revâna geldim.

Yatıyordum döşekte, nagâh Azrail geldi,
Bülbül dilim bağlanıp, canlı gözlerim soldu,
Yüz bin cefa cevr ile cismimden canım aldı,
Dünyayı boş geçirdim, bütün isteklerim kaldı,
Geldi ölüm nişanı, ecel kampına geldim.

Gassal kolun sıyırıp, cesedimi yıkadılar pak,
Ağaç ata bindirip, ulaştırdı o suya hak,
Azrail'in cenginden ruhum oldu çak çak,
Iki gürzlü topuldu, sehmnäk-u gazapnäk[1],
Ruhum teslim ettiler, dirildim, cana geldim.

Sordular: «Ey adam, söyle, görem, halin nedir,
Dünyada hayr etmedin, bu kil ü kâlin nedir,
Gittin şeytan rayına, cevap-sualin nedir,
Artıktoprak altında, ilm-i kemalin nedir,»
Gürzle vurdu tepemden, sanki sırata geldim.

Candan dedim: «Ya, Ali!» görüldü Şâh-ı merdan,
Müşkilleri aşıverdi, o emir-i müminân,
Mahtumkulu der ki, olurum ben sana kurban,

1 sehmnâk u gazapnâk: zebâniler

Münkir ve Nekirler durmadılar hiçbir zaman,
Rabbim görüyor beni, doğru mekâna geldim.

BENZEMEZ

Ey, senin gibi bir peri, gayrı cânâna benzemez,
Kirpik hançer neşteri, oku kemâna benzemez.

Yüzü ay gibi parlak, bende kılar göreni,
Şûlesi âlemi yakar, mah-ı tabana benzemez.

Lebi nâr-u Âb-ı kevser, onca cansız canlanır,
Bahş edecek o kevseri, hâli Karun'a benzemez.

Zülfü siyah sümbül peri, âlemi kıldın bîkarar,
Terk etmişsin onca dükkân, gayrı dükkâna benzemez.

Yüzünde bütün âlem, senin cemalini bent kılıp,
Desmal tutar, yakarsın, Hûr u Gılman'a benzemez.

Bu feleğin çarkını sen, erki ile elde edip,
Bu dünyayı kıldın cennet, eski cihana benzemez.

O Yusuf'un cemalini, bahşetmiş Hakk evvela,
İki cihan Sultanı sen, Süleyman'a benzemez.

Mahtumkulu bu âlemde, bütün canan da güzel,
Hepsi birer cariyedir, Menli hana benzemez.

YÜZ CAN, EY DOST!

Gözüme asla sensiz görünmez cihan, ey dost!
Ne cihan, belki, tende olsa eğer yüz can, ey dost!

Dostlarıma bu işler vefasızlık değil mi?
Cana cevrin artırdın açınca lisan, ey dost!

O ki,ruhsarın görüp, gönül meyletti yâre,
Can vermeden kurtulmaya hiç yok derman, ey dost!

Vaslını ümit eden çekmiş eli canından,
Gözün cellâd-ı cihan, kaşındır keman, ey dost!

Destur-ı zaman budur, mazlumlara lütuf et,
Bir lahza şevkin artar, ettikçe aman, ey dost!

Ümitli âşıkların vasl ümidini kopardın,
Âşıklara bu cebr kolay mı olacak, ey dost!

Mahtumkulu bir mahlûk, ben âşığım, sen maşuk,
Dersen "İsteğim yok", gideyim nereye, ey dost!

HABER, EY DOST!

Bir seher düşmüş idi yâdıma diyar, ey dost,
Can kulağına ulaştı vakitsiz haber, ey dost!

Ten mülkünün içinde can durdu pervaz eyleyip,
Şevk ile ede nagâh kendini nisâr, ey dost!

Sabrımın gemisini gark etti, şevkin seli,
Derya-yı umman saldı mata-ı karar, ey dost!

Yâr vasl-ı cemalinden her iki cihan mutlu,
Bahtım müşterisine kuruver pazar, ey dost!

Ehl-i âlem gark olmuş harman harman güllere,
On yıl yürüsem, rast gelmez bahar, ey dost!

Hoş bakmıştır cihana, hoşlanmış âlem ondan,
Âlemde adem içre mânâdır kahır, ey dost!

Firakı, göz ağlayıp tüm kanlar revan oldu,
Yerine iletir onu, değerse gubâr, ey dost!

KAŞI YAY

Bir dilbere rast geldim, gamzesi ok, kaşı yay,
Güneş hayran güzele, karanlıkta dolunay.

Canın versen, caizdir, böyle sıfat mahbuba,
Hiç görmedim onun dek başı doğru, bağrı toy.

Kargaşaya düştü kopuz hem düştü cenk ele,
Cenk şevkinden o nigâr ne nâleye düştü ney,

Ne şenliktir âşığa o cennet içre cemali,
Ayrılığın ateşi o tamu da veyl u vay.

O dîde-i didârdan olmayasın nasipsiz,
Kalmayasın ben gibi aklı az görkü bay.

İsterse âlimleri şeytan eder o dilber,
Hoşlanırsa Halil dek evladına verir pay.

Mahtumkulu, daima dua eder dergaha,
Beni mahrum etme sen dergâhından, ya Hüda!

BU NE ARZU, YALVARMADIR

Yüzüm yâr yüzüne düşse, dilim elhamdülillahtır,
Eğer gazaba uğrasam, okuduğum kulhüvallah'tır.

Bu dergâh durur yakın ki, odur hâdi-i vahdet,
Muhabbetin makamında onun[1] az vasfı levlâktır.

Felekler merdivendir, zemin gölgesine muhtaç,
İki nâle-i arşın üstündeki tâcı âlâdır.

İster miskin, ister zengin, bulur mu sensiz hiç rây,
Yamandır ayrılık, ey vay, Arap lafzında veylâdır.

Civarından cüdalara, köyünde can fedalara,
Seni isteyen gariplere zekâtlar hüsnünde evlâdır.

İşte ben bir günahkârın, her daim âşık-ı zârın,
Yüzün görmesem o yârin, bu ne hazin tesellâdır.

Firakı nice vakit oldu, haber almadım yârdan,
Yanarım aşkın nârına, bu ne arzu yalvarmadır.

---

1 Burada Muhammet Peygamber bahis ediliyor.

KARARSIZIM DOĞRUSU

Ey, peri ben âşığım sana, derim sana doğrusu,
Görmeyince gül yüzünü, kararsızım doğrusu,

Şehrinizde bir peri, adın işittim ben senin,
Bülbül-i bîçareyim, çok ah u zârım, doğrusu,

Bir tüccarım ben, âşkın metasın satarım,
Şehrinize gelmişim, çok sevdakârım , doğrusu,

Gidemem şehrinize hayâsız haramdan korkarım,
Yedi pîrin lafzından, bir yadigârım, doğrusu,

Ey, peri, zülfün, peri ,vallah, senin gibi güzellere,
Söyler Mahtumkulu, çok sanatkârım doğrusu.

FANİ CİHAN GEREKMEZ

Felek bana mal verirsin, o genç iken gerekmez,
Güzel yârimi görmesem, fani cihan gerekmez.

Bağa girip neyleyeyim, coş vuran amberini,
Bülbülüm esir etmişsin, güzel reyhan gerekmez.

İlim günüm hâr u zârdır, gelsin devlet askerin,
Dini sunmuşsun bize sen, kerim “Kur’an” gerekmez.

Bizim ilin şah fakiri, felek, sana yük olur,
Herkes kendine sultandır, han u sultan gerekmez.

Bu zemini lerzân kılıp, göğü cümbüş eyledin,
Ahir zamana yürüdün, mah-ı tâbân gerekmez.

Meclis yapar oldu bugün il günümün vârisi,
Gelme sen, ser koşarım, bize mihman gerekmez.

Kıl özümüzü ziyade, gayrı nesne istemez,
Bu muhteşem çağımda ecel peymân gerekmez.

Çark üstünde bina kılıp, bizleri sen korudun,
Kail olam bu binaya, amma gerdân gerekmez.

Daim ömrümü geçirem, verdiğin bahar faslında,
Erkânadır bülbül savursan, bize hazan gerekmez.

Namertleri uzak eyle bu meclis etrafından,
Er yiğitler sarhoş olur, namert zenân gerekmez.

Her kimseye bahşedip sen yahşi yaman bir gülü,
O güllerden başka bize sahip cihan gerekmez.

"Mahtumkulu, sen söyle, dediler koçlar meclisi,
Sen güftarsın bu mecliste, gayrı destan gerekmez!"

ALANA DEK GÖZÜNÜ

Âşık ateş görse, vurur ateş içre özünü,
Gül yüzüne kılar nazar, alana dek gözünü.

Bu aşkının zulmü ile onca candır har u zâr,
Maşûkuyla karşılaşsa, bulamaz dil sözünü.

Bu fani cihana bakın, aşk pahası el yakar,
Daim dumansız kılmıştır, görün aşkın közünü!

Âşık görse maşûku yılın hazan faslında,
Kendini o yana atar, unutur o yazını.

Göl içinde görür olsa kekliği, tâvusu,
Biri göze görünmez de, kendi kazını.

Civa gibi can titrese, yaşı aksa sel gibi,
Derdini unutup o, çeker yârin nazını.

Eğer onun maşûğuonca güzel olmasa da,
Gayri güzel cananlara çevirmez o yüzünü.

Ayrı kalsa güzelinden, unutur fani cihanı,
Din-imanı yes'e gelmez, arşa katlar avazını.

Elem ile güzel yâre yılda bir kez kavuşsa,
Karşılaşsa o peri, oynar maymun bâzını.

Güller içre bir gülü var, gayri gülü istemez,
O gül diye vurur durur, her tarafa özünü.

Eğer o yâr kılsa oyun perilere ulaşıp,
Yüreğinden avaz eyler, koşup ona sazını.

Mahtumkulu, bu ne sözdür, sen ki âşık değilsin,
Nerelerde işittin sen o Mecnûn niyazını?

YANAN CANIMA

Düzen kurup girdi felek can şehr-i vatanıma,
Kılmadı nazarı bir ân od'a yanan canıma.

Her gün ankaya rastlayıp, onun ile uçmuşum,
Felek tutup kanatımdan, bastı hicran külüne.

Ey, yârenlar, ben fakirde artık başka çare yok,
Fakir ehli toplanıp, baç salmıştır hanıma.

Sivrisinek olup kaçsam çöl, beyabân içinde,
Fâninin atmacası kasteder bu canıma.

Derdim benim oldu hâbis, Lokman gelmez yanıma,
Biri varıp yanlış demiş derdimi Lokman'ıma.

Mahtumkulu söylersin, ömrün senden el çeker,
Dua edip geçerim ben, o Âzâdî üstadıma.

MENLİ YARİMDEN

Felek âlem rüsva kıldı, ayırmıştır zârımdan,
Ne iş kılsam, haber alırım o Menli yârimden.

İns-cin tuğyan kılıp, zemin lerzana gelmiş,
Semalar cümbüş kılıp, yıldız yanmış nârımdan.

Bir acımasız şah imiş, bu gönlümde yer tutup,
Tutuklamıştır Lokman'ı, haber almaz derdimden.

Günde bir kez nazar salmaz, gark olduk derdimize,
Cismim toprağa döndü, canım düşüp kararımdan.

Atmacaysa fâni dünya vermez başta tâcını,
Hiç utanmaz, handan kılar, korkmaz benim nazarımdan.

Güzergâhı bendi kılsam, her gün kırk defa açar,
Ab-ı kevser zülalimi içmiş hem de güzerimden.

Yanar odlu Mahtumkulu, od libasını giyip,
Fâni cihana od vermişsin, dilindeki nârından.

BENDİN OLDUM

Menli hanım, devrinden korkup, varabilmekten oldum,
Gözün ile kara kaşından tutulup, bendin oldum.

Cellatlar isterki zincirlerle beni bent eylesin,
Eğer sen de kollamasan, nâçâr aziz can neylesin.

Nesimî gibi yüzüp beni, itlere atar artık,
Leşim için kartallar ceng ü savaş kurur artık.

Kemiklerin yel savurup, veyil evine vâsıl eder,
Aziz canım bendendir bil! Cehennemi hâsıl eder.

Cehennem beni yakamaz, verir zülfün bir tarına,
Ağ içine atıp beni, bağlar simsiyah mârına.

O mâr kovulup vadilerden, şeytan ile olur hemra,
Kıl sen azat, Menli hanım, ben miskini kılma gümrah.

Mahtumkulu ismin senin, olsun gerektir Fırakı,
Mâr elinden sıyırdım, geldi hicran silahı.

HEMRAH EYLEDİ

Gül yüzünü gizleyip yâr, gözyaşım derya eyledi,
Gayip olup bu cihandan, yavuzu hemrah eyledi.

Gözleyip baktım çevreye isteyerek yârımı,
Bulamadım ki, tekrar ömrümü fena eyledi.

Gâh kalkıp akşam sabah, kaktüs olurum zârlayıp,
Yine bu gaflette kalmış gönlüme bela eyledi.

Dinlemez ki arzumu, böyle zalim olmuştur,
Bakmaz mal ü mülküme, hepsini feda eyledi.

Der ki Firakı derdini, eyle müyesser emin
Aksine tekrar odlayıp, o bakî dünya eyledi.

UNUTUR O YOLUNU

Ey, yarenler, duysa Lokman derdimin bu halini,
Terk eder, o vatanını, unutur o yolunu.

„Hu” deyip, ben zâr-ı efgân gece gündüz ağlarım,
Eğer duysa zârımı, Kârun unutur malını.

Kara dağlar katre katre yaş dökerek halime,
Eylemiştir büyük umman, Nuh yüzdürür salını.

Can şehrini yağmaladı, geldi asker tuğ ile,
Bilemem, o çözer mi bu vatanın ikbalini?

Deyiverin yârime benim zindanda kaldığım,
Saçlarını sallayıp, etsin azat ben kulunu.

Mahtumkulu, adın senin bütün âleme dolmuş,
Olsa insanlığa gâfil, gizle, sen bu malını.

KANLAR DÖKERLER GÖZÜNDEN

Dertliler derdimi görse, utanırlar özünden,
Tabipler çare bulamaz, kanlar dökerler gözünden.

Görse âşıklar bu odu, unutur öz ateşin,
Çıkar dağ u taş üstüne, Mecnûnu bulmaz düzünden.

Bir teline yârimin tüm müslümanlar tutsaktır,
Kafirler ister adalet, ağlar durur izinden.

İşitse Nevayi, Nizami, Firdevsi benim zârımı,
Terk-i dünya eyleyip, hepsi geçer sözünden.

Geceler nâle çekip, gündüz umudum yok benim,
Doymuyor bu aç gözlerim bakıp yârin yüzünden.

Ey Firakı, sabredip unut kış mevsimini,
Eğer unutsa bugünü, fayda yoktur güzünden.

REYHANA BENZİYOR

Ey peri, güzel peri, yüzün hilale benziyor,
Gül yüzünde misk-i anber reyhâna benziyor.

Bu yanmış canıma yeter dediğin tek söz,
Kaşlarını kaldırışın Leylî cana benziyor.

Ben kölenim, yoksa canım, evindedir o esir,
Hükm-i revân fermanıdır, Süleyman'a benziyor.

Eziyet etsen oda yakıp ya da yüzsen kılıçla,
Kılıncı dermana denktir, kendi Lokman'a benziyor.

İsteyip cemalini, seyreyleyip bütün cihan,
Gözden akan kanlı yaşım, o ummana benziyor.

Bu feleğin zulmü ile gitti sabırla takatim,
Bu yalan fâni cihan tam bir zindana benziyor.

Niceleri fakir kılıp, kime verdi devleti,
Aklım ermez dertte kaldım, işi yalana benziyor.

Mahtumkulu, koca kaplan her günde bir av atar,
Geçse ömrü o fakirin, tilki pehlivana benziyor.

AŞK CEHENNEMİNE

Her ne zaman nâle etsem Hakk Teâlâ dergâhına,
Sözümü dinlemez de, salar aşk dûzahına.

Gönlümü tağyir kılıp aşk, lokmadan mahrum eyledi,
Kulak asmadan zârıma, sardı hicrân çarkına.

Şahin idim, vurdu karga, hiçbir çarem yoktur benim,
Neyleyim, avcı olup uğradım kuşun kahrına.

Onca nâle eyleyip, el gün ile kan ağlasam,
Zâra mütebessim olur, varmaz sözümün farkına.

Bütün geçen âşık-maşûk satsa aşkın kumaşını,
Eldeki malını verip, yetmez aşkın değerine.

Eyüp gibi ten ü canım teslim edip kurtçuklara,
Kemiklerim getirip hem saldılar mutfağına.

Vechi ile düşse yüzüm, esir eder tüm kulları,
Pây u destimi bent edip, atar Ceyhun Bahrı'na.

Ey yârenler, fâni dünya atmacasın aldı esir,
Bu fakir Mahtumkulu'yu salar zemin altına.

KANI VARDIR

Pişse ömrüm cevr aşkına, peşinde Mecnûn'u vardır,
Yüzü mütebessim etse, gözde ise kanı vardır.

Sinek ile fili tutup, bak, bu felek oyun kılar,
Sinek diye incitme sen, cesetinde canı vardır.

Güzel ilden gider devlet, mertleri namerde döner,
Namertte dil, mertler gülünç, hürmetsiz bir hanı vardır.

Her güzelde bir kusur var, on iki sine içinde,
Süte bir an nazar salsan, içersinde kanı vardır.

Leb üstüne leb koymuşsun, zerre lezzet bulamadım,
Fakat yârin lebinde, aşkın cavidânı vardır.

Şaşırıp tanda seherde, vasıl olsan bir eşeğe,
Bağ içre Şecer adlı binlerce Erguvanı vardır.

Mecnûn gibi aşka yansam, ademoğlu, unutma sen,
Cehennem nârından beter ateş-i sûzanı vardır.

Felek salsa hangi yola, yürüyeceksin dönmeden,
Çünkü feleğin elinde, söz kesen fermanı vardır.

Mahtumkulu, bu vatanı, sakın terkedici olma,
Huri peri, gılman beşer, pek fazla cenânı vardır.

BALLAR MESKENİ

Canım dilber, cemalinde kara benler meskeni,
Dillerinde şeker erkan, ağzında ballar meskeni.

Zinet kılıp çıktı dilber, tavus gibi salınıp,
Mâh-ı tâbân utanacak, yarımda yıllar meskeni.

Sabah yeli dolaşamaz dağı çölü gezerek,
Neylesin o tutsak kaldı, dilberde yeller meskeni.

Arap dili düştü hora, yok sahiplenen kimse,
Pinhanı kılsam aşikâr, dilberde diller meskeni.

Servi boylu peri, seni hicran pek kavurdu,
Eğer ki arz eylesen, yârimde teller meskeni.

Ey, Firakı, gösterip yol, kendini orda kaybedip,
Gezer oldun, de arzını, dilberde yollar meskeni.

NE HACETTİR

Gülçehreyi susen anber bûy eylemiş, selamettir,
El uzatsam gül mehveşim, güzel sanma, ne hacettir?

Vebal ile vâbesteyim, mürüvvet yok ben dek kula,
Gafil ciğer edip lerzan, der; dehr-i kesâfettir.

Lü'lü mercandır boynunda, ab-ı kevser dudağında,
Kurban olan ben bendeye, hiç rahmetmez, ne afettir?

Rânâ yârim, servi kamet boylarına pervaneyim,
Sübhanıma handan kılıp, kaşın kalkar, ne adettir?

El almış „aşk odun", ben pervaneye ikram etmiş,
Elem ile hasıl olsam, pinhan kılar, ne işrettir?

Toparlayıp saadetim, gitsem, katil karşımdadır,
Vehim kılamam felekten, istikamette hasrettir.

Mahtumkulu, sen gibi kuşa çölde avcı rast gelir,
Kabirde yalnız bırakır, candan pek de rahattır.

KAN İLE

Güzel ömrüm sabrı kaçtı, neyleyim ben can ile,
Güneşim mekân tutmuştur, yoldaş olmuş kan ile.

Ne yamandır aşk ateşi, hiç çaresi yoktur onun,
Yanan cana derman etmez, yakar, bakın, suzan ile.

Kimlerde ikbal parlamış, kimi handır, kimi geda,
Kimi hırs-ı dünya yığar, koşup fâni cihan ile.

Yüreğimde yandı ateş, bir pervane nazar kılmaz,
Mahtumkulu geçer oldu, cihandan yanan can ile.

AYA BENZER

Gönül içre sen gül peri,
Yüzün dolunaya benzer.
Hayran edip akl u seri,
Koynun cennet eve benzer.

Zaferândır bağ u bostan,
Çöle döndü derya umman,
Bakın, dostlar, fâni cihan
Bir vîran saraya benzer.

Benim yârim sahip cemal,
Perilerden gelmez kemal,
Kirpiği ok, kaşı hilal,
Dikkat etsen, yaya benzer.

Gönül ister yüzün görsem,
Lisan ister kelam sorsam,
Gel deyince, serle varsam,
Akl u fikrim pâya benzer.

Hüsnünden geldim amâna,
Nazar eyle nâtivâne,
Söyle dilber, dîvâneye,
Yâr, âvazın „ney"e benzer.

Beyaz kazdır göl içinde,
Devlet kudret il içinde,
Bağda güldür, çöl içinde,
Arap şütrü[1] mayaya benzer.

Kılar olduk her bir işi,
Aldattı felek dönüşü,
Fâni cihanın teşvişi,
Çürümüş riyaya benzer.

Neler ister, de, dükkânın,
Al imanım, tatlı canım,
Güzel peri, öz mekânın,
Kabe Beytullaha benzer.

Meh-i tâbândır cemali,
Yüzüne tutmuş destmâli,
Aklı şaşan Mahtumkulu,
Halk içre şeydaya benzer.

---

1 Arap şütrü: Arap devesi

KIYAMAZ GÖZÜM

Nazlı yâr erkin yatmıştır,
Temasa kıyamaz gözüm.
Gözlerimi kapatmıştır,
Laldır dilim, çıkmaz sözüm.

Aç gözlerim görsem diye,
Hizmetinde olsam diye,
Teşne lebden sorsam diye,
Sabrım yok, çatmaz yüzüm.

Firakı der, kalıp pinhan,
Süremedim, dostlar devran,
Heyecanlı cesette can,
Çıksam diyor yâra lazım.

YAZLAR SİZE[1]

Bağ içinde biten güller,
Kutlu olsun yazlar size.
Şerbet şeker, tatlı diller,
Kutlu olsun sözler size.

Yâr endamı bir nişâne,
Sünbülleri zerefşâne,
Yetişmedim yâr yaşına,
Kan ağlayan, gözler size.

1 Elyazmada bu şiirin son kıtaları bulunmamaktadır.

YÂR, YÜZÜNDEN

Ay gibi yüzünü gördüm,
Nur saçılır, yâr, yüzünden.
Bir mecnûn dek çöle vardım,
Nevayi perdeli sazından.

Gel, sen bana devran eyle,
Rakip gönlün vîran eyle,
Benim ile seyrân eyle,
Nevbahar tanlık yazından.

Bu işretli çağ içinde,
Boz koç gibi dağ içinde,
Andelib sen bağ içinde,
Söz açmazsın âvazından.

Sen Firakı, bil, kul oldun,
Gulluğunu yeni bildin,
Ahirinde pâyın aldın,
Nasiplendin, kaş gözünden.

GÜLE BENZER

Ey, yârenler, yahşi yârin,
Koynu cennet, güle benzer.
Söylese, inci saçılır,
Dilleri bülbüle benzer.

Aşk odu yandırdı bizi,
Siz benden sormayın sözü,
Güzel yârin iyi yüzü,
Güya Aya Güne benzer.

Neler çektim derd-i firak,
İmkanım yok, yolum ırak,
Kalem kaşlı, badem kapak,
Saçları sünbüle benzer.

Zülflerine vurup şâne,
Beni o kıldı divâne,
Güyä o mum, ben pervâne,
Yandım, tenim küle benzer.

Yanan yok dünyada bence,
Yüzün görmek yok doyunca,
İnci dişli, ağzı gonca,
Beli ince kıla benzer.

Gözü nergis, boyu şimşat,
Kirpikleri misli polat,
Peri peyker serv-i âzat,
Deste deste güle benzer.

Göğsünde var bir çift narı,
Ak yüzünde kara halı,
Leblerinden akan balı,
Kant ile şekere benzer.

Özüne çoktur binası,
Giyip rengârenk libası,
Ele yaktığı kınası,
Güya kızıl kana benzer.

Mahtumkulu, oldun harap,
Hiç bulmadım, yâri sorup,
Oturup da yola bakıp,
Yol kaybeden köre benzer.

VAR MI, YÂRENLER?

Aşk yolun heves edip,
Gelen var mı, yârenler?
Derdimi beyan etsem,
Bilen var mı, yârenler?

Olmuşum mest bir bülbül,
Bin tür hüner, yüz gönül,
Âlemde ben dek rezil,
Olan var mı, yârenler?

Dışım dert, içim büryan,
Ederim nâle giryan,
Benim dek mest ü hayran,
Kalan var mı, yârenler?

Yalan dünyaya gelip,
Dolaştın sen şâd, gülüp,

Aşk kazanda kaynayıp,
Ölen var mı, yârenler?

Aşk rastlasa bir merde,
Toz olur, döner hurda,
Benim dek kendin derde,
Salan var mı, yârenler?

Geldi durum ölüme,
Dayanmadan zulüme,
Ağlamadan halime,
Gülen var mı, yârenler?

Mahtumkulu, can çekse,
Acımazlar, yaş dökse,
Aşkın yolunda yoksa,
Talân var mı, yârenler?

BİZDEN DE DAİM UTANIR

Menli yârım el dişleyip,
Bizden de daim utanır,
Gah süslenip, narin basıp,
Bizden de daim utanır.

Âşık, sen kulak sal söze,
Siyah zülf yakışır yüze,
Sürme sürüp kara göze,
Bizden de daim utanır.

Giymiştir kızıl yeşili,
Bilmem nedir yâr hayali,
Göz edip Yomut, Ahal'ı,
Bizden de daim utanır.

Şansım yok ki yaver gitsin,
Malım yok ki halk dağıtsın,
Aç, yüzünü bu iş bitsin,
Dönmüş ki daim utanır.

Görüşelim, Menli hanım,
Gözbebeğim, tatlı canım.
Firakî der, din imanım,
Hep koşar, daim utanır.

AYA DÖNDÜ

Yüzü mâh-ı tâbânım,
Gün gibi Aya döndi.
Çark oldu merdivenim,
Gök pâye pâye döndü.

Bir gün âşık şevk doldu,
Gam kederi yok oldu,
Her kirpiğin ok oldu,
Kaşların yaya döndü.

Aşığı attın oda,
Bıraktın sen burda,

Öğleye verdin vade,
Vakit geçti, saye döndü.

Can kalmadı bedende,
Yanarım ah edende,
Gözüm gelip gidende,
Her günüm aya döndü.

Bin derdim var, bir başım,
Koydum ilim, kardeşim,
Ağlamaktan gözyaşım,
Taşmış bir çaya döndü.

Yâr gönlü ferah oldu,
Aşıklar tutsak oldu,
Sığınağım dağ oldu,
Düzüm kayaya döndü.

İsterim günde günde,
Ağlarım gecelerde,
Her zülfüne bir bende,
Huy saya saya döndü.

Dal budaklar eğildi,
Göçtü bülbül, dağıldı,
Akar sular kurudu,
Çöl yerler çaya döndü.

Derman yoktur hastaya,
Zat vermezler muhtaca,

Tüm baylar döndü aca,
Açlar da baya döndü.

Mahtumkulu, gezende,
Halep, Kayser düzünde,
Güzel yârin izinde,
Ömrümüz zaya döndü.

GÖZÜM DÜŞTÜ

Şükür, Elhamdülillah!
Cânana gözüm düştü.
Meyhanede mey içtim,
Mestana gözüm düştü.

Ey, zülfü saçı anber!
Mihrap ki yüzün minber,
Ey, la'l-i lebi gevher,
Ummana gözüm düştü.

Ey, gözleri keremi,
Gel, sen bir gör yaramı,
Ey, gönlümün ârâmı,
İmana gözüm düştü.

Ey, ahu ceylan gözlü,
Ey, kant ü şeker sözlü,
Ey, şems u kamer yüzlü,
Tâbâna gözüm düştü.

Arzuda gezer iller,
Hizmete gelir kullar,
Taze açılan güller,
Bostana gözüm düştü.

Her saç teli bir sünbül,
Ben de sanki bir bülbül,
Ey, cennet ara bir gül,
Rıdvana gözüm düştü.

Bu derdime sen derman,
Köyünde olam nâlân,
Mahtumkulu der, ey can,
Canana gözüm düştü.

HİNDİSTAN'DA HAYALİM

Hakk uğrunda kurbandır,
Canım, devletim, malım.
Gönlüm yola revandır,
Hindistan'da hayalim.

Ağlayıp yaşlar döktüm,
Gönlüme bir nakşettim,
İl ulusa bahşettim,
Lisan içredir balım.

Girdim adam sırasına,
Bütün borcu yanında,

Bir kardeşsiz, fanide,
Nasıl geçer, ahvalim.

O korunan heykelim,
Bahşiş kıldım sarayım,
Açtım işte, bak, yüzüm,
Ben kaldırdım destmâlim.

Gezdim cebir köyünde,
Yandım âşkın evinde,
Kaldı zemin altında,
Benim gerçek hayalim.

Canımı oda saldım,
Ateş içinde kaldım,
Âşktan yaralı oldum,
Lokman hiç sormaz halim.

İl gözüne gelmişim,
Geldiğimi bilmişim,
Yâr yanında kalmışım,
Ne diyem ki – delilim?

Fani cihan içinde,
Peykân keman içinde,
Mecnun umman içinde
Suya boğulmuş salım.

Bir periyi çok sever,
Canını kurban koyar,

Dedim yâra: «Arzım var!»
Unutmuşum sualim.

Menli, canda od salar,
Od'u cismimde kalır,
Mahtumkulu, utanır,
Benim sahip cemalim.

BU LİSANA

Akıl bu gün keser oldu,
Ne söz gelse bu lisana.
Görün, felek fena oldu,
Talan salıp bu cihana.

Kör olmuştur gören gözler,
Siyah olmuş güzel yüzler,
Çok hoştur ki tatlı sözler,
Esir olmuş bu zebâna.

Kim görmüştür dünya dibin,
Hangi yerde, hangi evin,
İçer oldum âşkın meyin,
Aç göz ile kana kana.

Kafeste esirdir bu can,
Dili dönmez, tutsak lisan,
Bu yalancı fani cihan,
Bırakmaz medet amana.

Dağ başının dumanı var,
Her bağın bahçevanı var,
Ademoğlu zenânı var,
Gözüm düşmez o canana.

Akıl mülkünü açanlar,
Fani cihana saçanlar,
Konanı var, çok göçenler,
Dağılmıştır göçe kona.

Yahşi erde yamanlık var,
Halk ise ona talepkâr,
Sözüm dinle, Perverdigâr,
Sen kavuştur, Menli Han'a.

Uzun ömür, yol ağırdır,
Han işlese, bel ağrıtır,
Yahşi söze isteklidir,
Yarar gedâ ve sultana.

Dağ başından düşer taşı,
Her kimin var öz sırdaşı,
Kimi yalnız, yok kardeşi,
Gözü düşmez kız, oğlana.

Mahtumkulu, sözün haktır,
Hak sözüme îtimat yoktur,
Gidecek olsan, yol ıraktır,
İran, Turan, Hindistan'a.

SÖVÜŞ İLE

Mihman gelir uzak yerden,
Karşılasan sövüş[1] ile,
Mert yiğitler geçer serden,
Meydanlarda dövüş ile.

Koşan yetmez uzağına,
Düştüm felek tuzağına,
Menli kızın yüzüğüne
Taşlar koysam gümüş ile.

Kız ve civan uz yürüyüp,
Göz gider bağrın eriyip,
Gölde güzel kaz yürüyüp,
Su seslenir kamış ile.

Mahtumkulu, yorulmadım,
Adetimi dağıtmadım
Evlat kirin arıtmadım,
Daim işim yeyiş ile.

DÜKKAN GÖRÜNÜR

Ademoğlu, seyir kılsan,
Dünyada dükkan görünür.
Bu faniye nazar salsan,
Ejderha-cihan görünür.

---

1 sövüş: misafir için kesilen kurban

İskender'e ağın kuran,
Süleyman'a arza varan,
Karun-Harun, tümün vuran,
Felek pehlivan görünür.

Cebir görüp, yanan canlar,
Tedbir bulmayan dermanlar,
Dünyada çoktur ummanlar,
Beş tane umman görünür.

Başına duman bürünen,
Gözyaşı yerde sürünen,
Sevgisi, uzaktan görünen,
Dağlarda duman görünür.

Çin-Maçin'de tahtın kuran,
İran ve Afgan'ı soran,
Hindistan, Hotan'a varan
Ataniyaz Han görünür.

Dağ başında güzer salsan,
Bu yerde yurt tutup kalsan,
Yurdundan da nazar salsan,
Büyük Dehistan görünür.

Perde örtüp yüzlerime,
Önem verip sözlerime,
Mahtumkulu, gözlerime
Bir tek Menli Han görünür.

KÂRE DÖNDÜ

Ey kardeşler, biraderim,
Benim için kâre döndü.
Çaresizim, Menli hanım,
Gözyaş döküp, zâra döndü.

İbrahim'i kafir tuttu,
Kötü niyetine yetti,
Kol bağlayıp, oda attı,
Ateşi gülzara döndü.

Az verdiler, çok aldılar,
Tam bir tefeci oldular,
Türlü kılıkta geldiler,
İl-ulus ağyâra döndü.

Cimriler koşup gezdiler,
Alimler her yıl azdılar,
Kıyamet şartın bozdular,
Hepsi tefeciye döndü.

Çağırdı oğlun İsmail,
Gelinler de azdı her yıl,
Kimse işe olmaz kâil,
Yüce el bîkâre döndü.

Dağlar sürer çoktan devran,
Güzel evler oldu viran,
Hakk'tan gelse bir gün ferman,
O İsrafil sûra döndü.

Kadı, reis kanun tutmaz,
Olan iş sonuna yetmez,
Bendeye bile rahmetmez,
Astı, attı, tîre döndü.

İyilerimiz kötü oldu,
Dağ başına duman doldu,
Nâmertler de emân kaldı,
Koç yiğitler hora döndü.

İllerde yok zerre gayret,
Viran oldu çok imâret,
Nergis gözlü o beygir at,
Nâmert kolda hara döndü.

Firakı sen, bir suçsuz ol,
Koç yiğitten talimat al,
Gönlüm, gidelim, beri gel,
Güzel mekân zara döndü.

HOR KILDI

Eyâ, dostlar, deli dünya
Tatlı günlerim hor kıldı.
İki yüzlü, kahpe dünya,
Şâd-ı hürremim zâr kıldı.

Baştan gerek yâr, yiğide,
Dost bulunmaz dar yiğide,

Aslı yalnız, er yiğide,
Zalim felek, bak, zor kıldı.

Kimim var işitsin derdim,
Tilki oldu aslan, kurdum,
Viran oldu güzel yurdum,
Kızılbaş târ u mâr kıldı.

Koldan gitmiştir destanım,
Güya tenden çıktı canım,
Gözü yaşlı Menli hanım,
Kalbim içinde kor kıldı.

Adsız kaldı baş pehlivan,
Böyle oldu, neyley, zaman,
Kendini sunarak civan,
Kalbimde, bakın, mâr kıldı.

Mahtumkulu, kes dilini,
Bükerler elif belini,
Derde koyma ilini,
Tamamı itibar kıldı.

GELİP YETİŞTİ

Düşmanımdır, yaşlı felek,
O bize gelip yetişti.
Derdimin tümün söyleyim,
Tepe saçım tam birleşti.

Ayırdı gözde nurumdan,
Bağdaki elma-nârımdan,
Menli adlı o yârimden,
Kalp kavrulup odda pişti.

Çıkmaz oldu sohbet,sazım,
İşitsin, Allah, avazım,
Görünmez oldu yıldızım,
Ay-Günüm birden batıştı.

Zehirdir sunulmuş aşlar,
Baksana, gitti kardeşler,
Dağıldı gönüldeş, sırdaşlar,
İran, Turan, Afgan aştı.

Unutuldu İslam yolu,
Kimsenin yoktur hayali,
Yavuz kalan Mahtumkulu,
Yeter, akl-fikrin dağıştı.

YANAN VAR MI?

Cihan dolaşan gedâlar,
Benim gibi yanan var mı?
Aşk tuttuğu pervaneler,
O ateşten kanan var mı?

Hiç bir kapıdan geçmeyen,
Maksadına ulaşmayan,

Kafası hiç çalışmayan,
Bu alemde nâdan var mı?

Bâd-ı sabah, gelir oldun,
Her bir yerde kalır oldun,
Dünyaya nazar salır oldun,
Adaletli sultan var mı?

Arzum yoktur bu cihandan,
Erenler, deyin, dehandan,
Çok yalvarıp bir yamandan,
Daima kurtulan var mı?

Saz eder oldun kamıştan,
Başım dolu vergi borçtan,
Kuş içinde atmacadan,
Bu cihanda emân var mı?

Balık, de, umman yüzersin,
Çölle arayı bozarsın,
Bütün suları gezersin,
Bir işretli mekan var mı?

Felek sana baka bilmez,
Dolaşıp da geri gelmez,
Bâki malı hiç eksilmez,
Pazarlarda dükkan var mı?

Lebi tatlı bal misali,
Mâh-ı tâbândır cemalı,

Yüzündedir Hindi halı,
Bir münasip cânan var mı?

Sabah söylerim pinhânda,
Yakar odu koydu canda,
Gezmişsin fâni cihanda,
Ararım, Menli han var mı?

Hep dolaştın sen peşinde,
Kemerinde, güneşinde,
O kocaman dağ başında,
Yağmur ile duman var mı?

Çamura dizin batıran,
Ateşte kendi oturan,
Bu feleğe azim vuran,
Fânide bir merdan var mı?

Geçirmişsin gün ayları,
Ne muhteşem sarayları,
Görmüşsün bütün evleri,
Bu evlerde Kur'an var mı?

Bir servi güzel boyunda,
Tam da, Ramazan ayında,
Faninin tefeci evinde,
Ateş ile zindan var mı?

Bir kavram vardır sözünde,
Hikâyet vardır gözünde,

Menli yârin gül yüzünde,
Bize karşı keman var mı?

Mahtumkulu, söyledin az,
Dert izharın kıldın beyaz,
Göl içini meyleden kaz,
Bizler için vatan var mı?

ÂRMANIM KALDI

Zübeyde, ablam, sen dinle,
Kalbimde ârmanım kaldı.
Gözlerimden akıttım kan,
Toprağa bak, kanım kaldı.

Bülbülüm, çekmişim zârı,
Dağıldı aşkın pazarı,
Vuruldu hicran hançeri,
Mahzun Menli hanım kaldı.

Geçmiş günlerim düş olup,
Gezdim halka mahçup olup,
Bakın, cesedim boş kalıp,
Lâhit içre canım kaldı.

Günden güne derdim artıp,
Gezmedim cihanı koşup,
Mihnet ile zahmet çekip,
Yazdığım destanım kaldı.

Zalim felek, dönek felek,
Çok canları ettin helâk,
Lâle, zemin, asman, melek,
Ah, mah-ı tâbanım kaldı.

Mahtumkulu, kara yüzün,
Dinlemezler zârın sözün,
Zübeyde'm, yaş olsa gözün,
Malsız, boş dükkanım kaldı.

NÂGEHAN FİRAK

Elden aldın kararımı,
Gelip sen nâgehan, firak.
Götürdün Menli yârimi,
Koyup canda ârman, firak.

Gözlerim yolunda bende,
Hiç çare kalmadı bende,
Eyleyip cebr gelen günde,
Başa saldın figân, firak.

Arzımı dinlemez şâhım,
Battı gökyüzünde mâhım,
Dağları yandırıp ahım,
Tümün kıldı viran, firak.

Kalmaz benim başım emân,
Görmüş cebrim der bu lisan,

Her gün gelip İsa, Lokman,
Bulmaz derde derman, firak.

Zülfikârım aldın koldan,
Ayırdın bir yalnız saldan,
Halkım haber sormaz halden,
Attın tümün İran, firak.

Oksuz kaldı kolda yayım,
Battı benin Günüm, Ayım,
Korumazsan sen, Allah'ım.
Kılar beni kurban, firak.

Mahtumkulu zar ağlayıp,
Cigerin odda dağlayıp,
O Menli yârim çağlayıp,
Hep çektirir efgân,firak.

AYRILDIM

Bülbülüm, âh u zâr çekip,
Taze gülzardan ayrıldım.
Gözden kanlı yaşım döküp,
Sevdiğim yârdan ayrıldım.

Yâra yakışır sürmece,
Sıfatın söylerim nice,
Ağzı şeker, lebi gonca,
Zülf-i karadan ayrıldım.

Şirin canda yoktur tâkat,
Onun cebri cana rahat,
Kaşları fitne-i âfât,
Çeşm-i hûn-hârdan ayrıldım.

Ayrıldım gonca gülümden,
Siyah saçı sümbülümden,
Hoş avazlı bülbülümden,
Şirin güftârdan ayrıldım.

Deli gönlüm arzumânı,
Bütün güzellerin hânı,
Sekiz cennetin bostanı,
Bahçeli bârdan ayrıldım.

İlleri var denkli denkli,
Soğuk su, taze çemenli,
İli Göklen, adı Menli,
Nazlı dildârdan ayrıldım.

Mahtumkulu, âşık mestan,
Bağladım şânına destan,
Menzilgâhı bağ u bostan,
Elmalı nârdan ayrıldım.

YÂRİ YÂRDAN AYIRAN

Şeyhim, sana düşmandır,
Yarı yardan ayıran.

Sonu sana pişmandır,
Yâri yârdan ayıran.

Atan bağrı baş olsun,
Anan gözü yaş olsun,
Bin belalar eş olsun,
Yâri yârdan ayıran.

Sevgili oğlu ölsün,
Gözünün yaşın çalsın,
Mecnun kargışın alsın,
Yâri yârdan ayıran.

Beni yandıran yansın,
Yanan çırağı sönsün,
Bütün evlâdı ölsün,
Yâri yârdan ayıran.

Ölmesin hem gülmesin,
Bağrı yerden kalkmasın,
Tek bir züryât kalmasın,
Yâri yârdan ayıran.

Mahtumkulu der, gördüm,
Hakk işine ten verdim,
Yaradana havaledir,
Yâri yârdan ayıran.

KEREM İSTERİM

Evvel başta, Kadir Allah,
Senden bir kerem isterim.
Badem kabak, elma yanak,
Bir zîba sanem isterim.

Tanrı vermez, ne etmeli,
Baş alıp, nere gitmeli,
Oturuş kalkışı edalı,
Kaşları kalem isterim.

Özüne hürmet getiren,
Koca hizmetin bitiren,
Kaş çatmadan hep oturan,
Yüzleri gülen isterim.

Yirmi yaş geçmiştir benden,
Zevk almadım, dünya senden,
Dili tatlı, lebi handan,
Bir koyna salan isterim.

Kul Mahtum, geldim cihana,
Bir yar ver sen, aklı dânâ,
Rastladım im bilmez nâdânâ,
Bir kıymet bilen isterim.

HER YANA

Yârsızlıktan kötü iş yok,
Göz salıp gezsem her yana,
Yâ Yaradan, sen bir yar ver,
Çok meşakkat değdi cana.

Sen bir yar ver, etli kanlı,
Gönlü genç, göğsü meydanlı,
Dil bilen, aklı kemalli,
Yüzü de olsun görkâne.

Değer bilenden dış olma,
Bilmeyene yoldaş olma,
Dil bilmez ile eş olma,
Sade dil olsun, Türkâne.

Keremin güçlüdür, gör sen,
Dersen: «Dua et, el ger sen»,
Ne verirsen, çabuk ver sen,
İtibâr yoktur bu cana.

Uzun boy, kısa olmasın,
Mestliği fazla olmasın,
Akılsız insan olmasın,
Sadeden olsun türkâne.

Yahşi kadın ele gelmez,
Aptal, hiç bir değer bilmez,
Eşsizlere yaşam olmaz,
Dönsen hükmü Süleymana.

Dervişlere yolsuzluğu,
Yiğitlere malsızlığı,
İlâhî, ayalsızlığı,
Gösterme hiç müslümana.

Mahtumkulu, yansam, pişsem,
İnanmazlar od'a düşsem,
Hevesim var, bir kız sarsam,
Desem sözümü erkâne.

BU GÜN

Doğdu âsumân Zühresi,
Hak aşığa devran bu gün.
Açıldı zemin lalesi,
Bu dünyaya reyhan bu gün.

Her ötüşte şeydâ bülbül,
Parıldayıp hoş kokar gül,
Âşık olsan, bunu tam bil,
Maşuk sana kurban bu gün.

Dil senâ, ver şekeristan,
Âlem, cihan gül gülistan,
Koynun içi bitmiş bostan,
Koç yiğitler, bağban bu gün.

Gül demetin derer olsan,
Sen gülşene girer olsan,

Benden haber sorar olsan,
Tûtî güftar lisan bu gün.

Dağ başını duman basan,
Vadisinde gül yetişen,
Her deminde namert sıkan,
Adil şahtan ferman bu gün.

Daim devâm il merdine,
Avın vermez şir, kurduna,
Hak aşığın o derdine,
Firaki'den derman bu gün.

NARI DİLBERİN

Gönül şehrine od saldı,
Eyvah, o narı dilberin.
Etrafımı duman aldı,
Gelmiştir kahrı dilberin.

Adem nesli değildir meğer,
Hûri, gılmân başın eğer,
Handan olup, şaka yapar,
Korkarım, marı dilberin.

Cevher, yakut yar boynunda,
Felek lerzandır oynunda,
Yetişmiştir yâr koynunda,
Pinhandır nârı dilberin.

O’dur âşıklar ateşi,
Ermiştir Mecnun’un yaşı,
Cariyesi hem sırdaşı,
Cennetin hûri dilberin.

Yandı, koca, yürek yaran,
Tutkunu sen bîçarenin,
Mahtumkulu, baht karanın
Namusu, ârı dilberin.

GÜLGÜZAR OYNAŞIR

Gidip girsem sever dostun bağına,
Göğe çıkıp, o gülgüzar oynaşır.
Seyran etsem duman çöken dağına,
Hamle vurup, iki şahmâr oynaşır.

İki ceylan ab-ı kevser güzerde,
Ben fakiri yakıp nurlu nazarda,
Aşk sevdası revaç bulmuş pazarda,
Satan ile müşteriler oynaşır.

Girdim bağa tüm dünyayı harç edip,
Güle baktım, ârmanla huruç edip,
Beraberce gül ve bülbül mevç edip,
Elma enar, incir ile nar oynaşır.

Yahşi sözler yerin bulur dil içre,
Nesne kaçsa, durabilmez sel içre,

Er yiğitli, istikrarlı il içre,
Hiç uzlaşmaz namus u âr oynaşır.

Felek gezer hicran hamle atışıp,
Nâmert gezmez mertler ile karışıp,
Mahtumkulu Menli yârla buluşup,
Beş gün bizim ile gül yâr oynaşır.

REVÂNA

Nasip olsa, biz de girsek yollara,
İller, bize deyin: „Yollar revâna!”.
Nuh desteği ile girsek sallara,
„El-Fatiha!”, nazar tutup ummana.

Koca dağlar baş eğip, geçit verse,
Sabah gidip, arzım yâre yetirse,
Geri dönüp, yâr cevabın getirse,
Seve seve ismin yazsam destana.

Yaşlılıktan gönlüm çamura batmış,
Bak, feleğe benim kaderim satmış,
Göz yumup, elli yaş okunu atmış,
Gelip mekan tutup girmiş bu cana.

Ben Mecnun'um, Menli Han'ın od'unda,
Yanıp pişsem, yoktur onun yâdında,
Ferhat Şirin, Zühre Tahir adında,
Ta'lim alıp, ben de oldum pervane.

Hindi haller gül yüzünde cür'âdır,
Zâr eyleyip, çektiğim ah nâradır,
Hicran visal, ciğerimi doğratır,
Onun ünü dolmuş bütün İran'a.

Mahtumkulu, sen unutma ilini,
Uzun gibi, kısaltıver dilini,
Yola çıkacaksan, bağla belini,
Bezirganlar gider Mazanderan'a.

NAMUS İLE AR

Felek, hicrana doğru atla koştarsın,
Gerekmez mi sana namus ile ar.
Gökte uçan kuşu hemen kaparsın,
Murada ermeden kıldın hâr u zâr.

Faydası ne, dostun olsa damattan,
Bizim dağlar payın almış binekten,
Aşıkları ayırıp biri birinden,
Gül yüzüne eylemişsin intizar.

Yâd ederim bir yaradan Hüda'yı,
Kazanmışım çok söyleyip günahı,
Kendi gelip eylemese penahı,
Felek beni kıldı nâra giriftar.

Hakk sayıp vermiştir, bize bu dili,
Gül üstünde tutuklamış bülbülü,

Menli Hanın gül yüzünde sünbülü,
Handan kılıp, süslenmiştir bir şahmâr.

Kimse tutmaz, Yâ Yaradan, emrini,
Verdiğinde az verip sen ömrünü,
Felek, yeter artık, bitir cebrini,
Heybetinden il ulusum bîkarar.

Fâni cihan şirin canı yandıran,
Nar üstüne ateşini indiren,
Rüstem Zâl'ı gayret atına bindiren,
Bil, âşikar kılarım,o İsfendiyar.

Gelenden, geçenden kaderim sordum,
İl basmamış yere her gün beş vardım,
Aklım kesmez, çok işlere baş vurdum,
Bilmemişim, fâni cihan bâzigâr.

Sel akınca, kuytusunda taş kalır,
Bedev ölse, şahinlere leş kalır,
Hakk verdiği güzel evi boş kalır,
Ne yaparım candan gayrı zernigâr.

Handan edip, etrafımı yol ettin,
Dikenlerden servi kılıp, sal yaptın,
Bazıların zehrini sen bal ettin,
Bazıların kıldın kuru rûzigâr.

Aşk meyinden içip kaldım kaş tutup,
Bahar çağı uyukladım nûş tutup,

Fâni dünya dediğine gûş tutup,
Hayran kalıp, kılıp ona bir bâver.

Bu dünyaya gelip geçen cenânlar,
Hesap edip bitirmedim ne canlar,
Mahtumkulu, Mecnun olmuş, yârenler,
Hicran dağda olmuş Menli sezâvar.

BAŞTAN, DOĞRUSU

İşit, perim, aşık oldum,
Ben yeni baştan, doğrusu.
Bir görmeye mâyil oldum,
Göz ile kaştan, doğrusu.

Gönlümün hoşgâhı sensin,
Külli alem şâhı sensin,
Yedi felek mâhı sensin,
Sel revân yaştan, doğrusu.

Yüzün Züleyhan'ın görkü,
Döner gider felek çarkı,
Bildirmez insanın farkı,
Bakmakla dıştan, doğrusu.

Kız alırlar başlık ile,
İnsan solar zulüm ile,
Nasipte var, ölüm ile,
Biter teşvişten, doğrusu.

Diller yahşi yaman saçar,
Her kişiden devran geçer,
Nâmert yiğit aybın açar,
Sızdırıp dişten, doğrusu.

Gündüze gün, gece mehtap,
Derya lebidir, bu Lebap,
İçer olsa herkes şarap,
Kalırmış hûştan, doğrusu.

Kavgalardan bela türer,
Yahşi, yaman herkes sezer ,
Kimi ağlar, kimi güler,
Güneş, doğuştan, doğrusu.

Kaplan kükrer çay içinde,
Kurtçuklar çamur içinde,
Fakir olsa bay içinde,
Ağarır saçtan, doğrusu.

Ger, Firakî, hemrah olsan,
Kırgın gönülleri alsan,
İyiyle oynayıp gülsen,
Ayırmaz hûştan, doğrusu.

BOYLARINA

Yürüsen, yâr, sevinirim,
Serv-i kâmet boylarına.

Gülden pûşeş yakışmıştır,
Ah! o rahat boylarına.

Ben bülbüle kılıp azar,
Aldın tatlı canı nisar,
Züleyha'dan kalan zünnar,
Olsun hâcet boylarına.

Görsem yüzün, yok ârmanım,
Sensiz hazan vursun canım,
İkbalim, dinim, imanım,
Kılam hürmet boylarına.

Aşktan şikayet eyleyip,
Öğrenip, âdet eyleyip,
Ömrünce feryat eyleyip,
Yetmez yorgan boylarına.

Gören âşık feda olur,
İl gününden cüda olur,
Mahtumkulu geda olur,
Din, keramet boylarına.

KARA GÖZLERİN

Sebep oldu yanan cana,
Cellattır kara gözlerin.
Yetirmez nusret amana,
Cellatdır kara gözlerin.

Perim, yalnız, tek yürüme,
Yamanların yüzün görme,
Siyah kaşa çalıp sürme,
Âfettir kara gözlerin.

Cellat gözler, aman, aman,
Dünya yüzün kıldın duman,
Aşık ehlin edip bîcan,
Rahattır kara gözlerin.

Mahtumkulu, yâr armanı,
Ağlatır beşer gılmanı,
Müslümanın din imanı,
Ümmettir kara gözlerin.

GÜZELSİN

Gün hançeri gökten yere inende,
Güne karşı doğan Ay, sen güzelsin.
Usta Cafer işi, sincap cübbesi,
İsfihan'dan gelir yayı, güzelsin.

Saçbağın ucunun sim işmesi[1],
Üstünden yol düşse, zordur aşması,
Ağzın ab-ı hayat, Zemzem çeşmesi,
Aynü'l bâkî suyunun layı, güzelsin.

Kızıl desem, kızıl; al desem, al sen,
Hindistan'da şeker, Bulgar'da bal sen,

1 sim işme: saç örgüsünde kullanılan dikkat çekici gümüş süs

Aşk ile açılan bir taze gül sen,
Yusuf ve Züleyha gibi, güzelsin.

Her kim güçlü olsa, ona “pîr” derler,
“Dertli kulun dermanını ver” derler,
“Kavunun iyisin çakal yer” derler,
İkballi bendenin payı, güzelsin.

Avazın Çin Maçin, dağlar aşası,
Seni görenlerin aklı şaşası,
Hindistan’ın renkli kızıl şişesi,
Nargilenin muhkem nâyı, güzelsin.

Mahtumkulu halktan sırrın gizlese,
Dişlerini kırın, yalan söylese,
Evvelde, ahirde sahibim gözlese,
Garip bîçarenin payı, güzelsin.

KIZACAK OLDUM

Aşk deryası doldu, taştı, kaynadı,
Taze huruç edip, kızacak oldum.
Gönül tahtı mevç üstünde oynadı,
Onda gavvas olup, yüzecek oldum.

Yatarken düş gördüm, kalktım, tiksindim,
Aşk bir müşkil iştir, okudum, gördüm,
Şevkin şirin gördüm, bu yola girdim,
Artık çare yoktur, dayanacak oldum.

Yârıin yeli esti, özü gizlendi,
Ümit elin açtı, bunca gözlendi,
Hicran kuvvetlendi, aşksa hızlandı,
O mutfakta pişip, kızacak oldum.

Yolda karşı aldım gözü câdunu,
Rastladım, elledim aşkın od'unu,
Gönül aynasına yârin adını,
Hikayet eyleyip, yazacak oldum.

Bu fikirden, bu hayalden dışlanıp,
Nefs-i-heva, kibir, kinden boşalıp,
O pazarda aşk talana rastlayıp,
Belli, candan ümit kesecek oldum.

Kana kana içtim dostun zehrini,
Zehrin şifa saysam, duymaz derdimi,
Bu gövdede kurulu gönül şehrini
Aşka yâren olup, bozacak oldum.

Mahtumkulu, o menzile, diyara,
Giren, geri çıkmaz ki kenara,
Ey, yârenler, var mı derman nâçâra,
Üzülüp, söylenip gezecek oldum.

KALASIM GELİR

Güzel vardır, güzellerden ziyade,
Onun hizmetinde kalasım gelir.

Edepli, erkanlı, mülayimzade,
Daima onunla olasım gelir.

Güzel vardır, uzun boyu, alkımı,
Karanlık gecede nur saçar şavkı,
Konuşunca sözü bal şeker sanki,
Yanağından bûse alasım gelir.

Güzel vardır, gördükçe hep görmeli,
O güzelin siyah zülfün örmeli,
Döküp, hazinenin hepsin vermeli,
Onun sevdasında olasım gelir.

Güzel var, sirke basar saçını,
Silmez, yumaz, şu tabağın dışını,
Saymaz, ana babasının yaşını,
Onun hizmetinden kaçasım gelir.

Güzel vardır, ak kağıttır bileği,
Can havlinde bile vardır yüreği,
Pek âlâ güzeldir mert yiğidin gereği,
Ne dilersen dile, veresim gelir.

Mahtumkulu, bakım gerek güzele,
Her ne kısmet olsa, çeker ezele,
Dünya malın sarf et yahşi güzele,
Yamanın yanından kaçasım gelir.

İÇMEDEN CÂMIM

Kıyamam, doyamam, duramam, ey yâr,
Bu sâki devrinde içmeden câmım.
Câm-ı mey sunduğun görmesin ağyâr,
Gelemem aklıma görmeden kânım.

Olmuşum bir dalgıç, yüzmüşüm gölü,
Bulmuşum yoldaşı, tutmuşum yolu,
Şevkin şarabından olmuşum deli,
Bilmem nasıl geçer gündüz akşamım.

Ta nefes tendedir, tende can vardır,
Kalp sana meyyaldir, göz intizardır,
Çektiğim figândır, işimse zârdır,
Ta ki bu dert ile geçer eyyamım.

Gözlerin cellattır, dillerin ayyâr,
Gamzen bîmar eder, yüzlerin tımar,
Mansur belasına olsam giriftâr,
Giderim ta sana sürüyüp tenim.

Mahtumkulu, hoş uykuda yatardım,
Emrine uydum da, iman getirdim,
Kendimi unuttum, şuurum yitirdim,
"Firakı" diyerek çağır sen, nâmım.

İLDEN UTANMAK

Âşık-ı ezelim, sunam, ben sana,
Ne edep erkan var, ilden utanmak,
İltifat etmedin asla sen bana,
Eylemez bu işi bir kara kalpak.

Ben gibi aşkında çoklar sen yârın,
Gündüz giriftarın, geceler zârın.
Ömrüm pâyimalin, canım nisârın,
Olsaydı vaslına bir çare kılmak.

Eğer ki hiç isem, sana gelirim,
Kuru kemik isem, kana gelirim,
Yüz yıl ölmüş isem, cana gelirim,
Olsaydı sohbette bir yâda salmak.

Ahım şerarından ün salıp odlar,
Vardılar dergaha eyleyip dâtlar,
Eridi, âb oldu cümle zevâtlar,
Önden sona var mı hiç böyle olmak.

Bendenim, desen ki: “Nan veren alsa”.
Müdam muhtacın ben, kân veren alsa.
Eğer zevk, visalin can veren alsa,
Yaraşır Firak’a can verip almak.

NEYLEYİM, BÎÇAREYİM

Ben neyleyim, bu feleğin zulmü ile kalmışım,
Başa çarptı, gitti şuur, neyleyim, bîçareyim.
Sabah idi, geldi, vurdu, canım ah, ölmüşüm,
Başa çarptı, gitti şuurum, neyleyim, bîçareyim.

Menli Hanım aldı gitti bu tenimden canımı,
Sormadan ikbali felek yaptı hicran libasımı,
Bir nakısa bahşeylemiş felek Menli Hanımı,
Başa çarptı, gitti şuurum, neyleyim, bîçareyim.

Bilge değilim, kavrarım, ilk eşimden ayrılıp,
Aklım dağıldı, kafam boş, bak, şuurdan ayrılıp,
Yavuz kalıp, kan ağlarım, kardeşimden ayrılıp,
Başa çarptı, gitti şuurum, neyleyim, bîçareyim.

Nesimi'yi tabanından soydular da, koydular,
Beni yüzü kara kılıp, iki gözüm de oydular,
İlde, günde yoktur yüzüm, sırrımı da yaydılar,
Başa çarptı, gitti şuurum, neyleyim, bîçareyim.

Mahtumkulu, yedi iklim zar ile kan ağlayıp,
Kendini gafil etmişsin daim pinhan ağlayıp,
Terk eyledi malı mülkün gelip hicran ağlayıp,
Başa çarptı, gitti şuurum, neyleyim, bîçareyim.

GÖNÜLDÜR VÎRAN

Dedim: «Yüzü tâbâna». Dedi: «Benzer!» Menli Han.
Dedim: «Koydun ârmana». Dedi: «Gönüldür vîran».

Dedim: «Ölürüm şimdi». Dedi: «Kalırsın amân».
Dedim: «Ok kirpiklerin». Dedi: «Kaşlarım kemân».
Dedim ki: «Pûşeş giymiş». Dedi: «Libas zerefşân».

Dedim: «Yüzde benler var». Dedi: «Yüzde güller, hey».
Dedim: «Kumru zebândır». Dedi: «Şirin diller, hey».
Dedim: «Gel, sen haberleş». Dedi: «Bilir iller, hey».
Dedim: «O ne servidir?» Dedi: «İnce beller, hey».
Dedim «Tavus nereden?» Dedi: «Yeri Hindistan».

Dedim: «Gecen karanlık». Dedi: «Uykuda Ayım».
Dedim: «Kimler bekçidir?» Dedi: «Kirpiğim yayım».
Dedim: «Nerde meskenin?» Dedi: «Lâmekan yerim».
Dedim: «Zerefşân odur». Dedi: «Kevserdir çayım».
Dedim: «Ondan ver bana!» Dedi:«İstermiş bîcan».

Dedim: «Bu ne dumandır?» Dedi ki: «Kara mârlar».
Dedim: «Korkarım ondan». Dedi: «Millet ki zârlar».
Dedim: «Sözün aslını». Dedi: «Sorar, duyarlar».
Dedim: «Sırrı fâş ettin». Dedi: «Demiş ağyârlar».
Dedim: «Ölüm var sana». Dedi: «Sana da ferman».

Dedim: «Ey, Mahtumkulu!» Dedi: «Gözler yaş olur!»
Dedim: «O ne oğlandır?» Dedi: «Size baş olur».
Dedim: «Yakındır Kâbe». Dedi: «Köhne taş olur».
Dedim: «Yahşi zamandır». Dedi: «Bu da düş olur».
Dedim: «Artık gidiyorum». Dedi: «Gitsen, var amân!».

LÎSANA MENLİ[1]

Perilerin içinde benzer sultana, Menli,
Eğer ötse bülbüller, benttir lisana, Menli,
Aşk odunu yelleyip, saldı sûzana, Menli,
Sultan olmuş, neyleyim, genc-i nihâna, Menli,
Ben zavallı fakirim koymuş ârmana, Menli.

Arzım var dergahında, eylesen bana nazar,
Ben bir dükkan kurayım, sensin ol aşk-ı pazar,
Aşk bağında yol yitti, oldum nâra sezâvar,
Söz vardır, aşıklar birbirin görse, kızar,
Sensin aşkın ateşi, ben bir pervane, Menli.

Nergis senin gözlerin, o kaşların kemandır,
Ağız içinde bir bal, bu ne tatlı lisandır,
Civa gibi sabırsız üstünde pervaz candır,
Gül yüzünü görmesem, gözde yaşım revandır,
Ne çare ki, gözyaşım benzer ummana, Menli.

Fâni cihan İrem'dir, sen o bostanın gülü,
Ben ki fakir vâbeste kafesteki bülbülü,
Gül yüzüne perdedir, o Leyla'nın sümbülü,
Ne sebepten derde saldın, benim gibi zelili,
O cemalin aşkında oldum divane, Menli.

Suretin aya benzer, nice suret içinde,
Han olmuştur sîretin nice sîret içinde,
Ne kıymettir cemalin nice kıymet içinde,

1 Şiirin devamı el yazmalarda bulunamadı.

Bostanın etsem tarif Göklen, Yomut içinde,
Nazar etsen, bu çölüm benzer bostana, Menli.

Ben aşkına gedayım, yandırdın pervaneyi,
Artık sensiz neyleyim, ben bu fâni cihanı,
Gül yüzünü görsem, istemem beşer gılmanı,
Yaktı canım, neyleyim bu cehennem suzanı,
Bu canıma cebr edip, koydun figâna, Menli.

İSTEMEM

Gül yüzüne pervaneyim, gayrı reyhân istemem,
Bakarak mihrinden doydum, bağ u bostan istemem,
Yüzün dersen şems u kamer, o meh-ı tâbân istemem,
Bakışın, şah kıldı, bilsen, zevk-i devran istemem,
Zülfüne bent eyledin dost, gayrı zindan istemem.

Zülfü siyah, dostum ey, hâsılı sevda can ile,
Çağırdı cellatların, korkar bilmiştir kan ile,
Dedim: «Ey, kan neylesin, kılma yoldaş hicran ile»,
Eyledim sırrımı âyân, kovdu o ferman ile,
Dedim: «Dost gördüm yüzünü, bil sen, ârman istemem».

Can verip gam aşkına, Mecnûn olarak gezerim,
Tenim defter, elim kalem, güzel vasfın yazarım,
Görmeyip kenarını, aşk hazanında yüzerim,
Simnar olup sen için, altın köşkler düzerim,
Gayrı adaletli hakim, han u sultan istemem.

Refik gelir aklıma, baksam ki kara gözlere,
Merih beni bent eyliyor, seyretsem, dost yüzlere,

Müşteri gafil oturmuş, bent olmuş, o sözlere,
Zühre, Nazperi, Humay, Dursuti hayran sizlere,
Böyle adaletli şahsın, Kızıl Arslan istemem.

Şah olup, ferman vermişsin, bildim «Yedi peykere»,
Behram-i Gûr taht bırakıp, arz eder İskendere,
Tuğ götürüp yaptın savaş, el vurup sen şimşire,
Öyle ki zâlim olur mu, kara gözlü dilbere.
Korkarım ben kâmetinden, cıza-keman istemem.

Çıktı Zübeyde karşımdan, neyleyim, bahtım kara,
El bağlayıp zülfüne, bırakırlar ejdere,
Yutacak o demine, zalim olmuşsun, dilbere.
Zulüm etmek yakışmaz sen gibi peygambere,
Saldın, ey çıkmaz derde, artık derman istemem.

İsmim Firakı'dır benim, yas tutarmış illerim,
Sözlerin hoş vakt olup, lâl olmuş, dost dillerim,
Girdin, ey sen gezinerek, bağda kurban güllerim,
Bent olup gözyaşıma, neyleyim, akmaz sellerim,
Koynunda yetişmiş bostan, ben lâmekan istemem.

YÂRİM, YÂ ALLAH

Can coşup da geldi, yandım, yarıldım,
Bağışlasan neyler yârim, ya Allah.
Sınırsız sevdim ve evsiz ayrıldım,
Bağışla sen beni, yârim, ya Allah.

Söyleşirdim, sırlaşırdım yâr ile,
Yüreğinde yar hayali var ile,

Fakat şimdi, ayırdılar zor ile,
Bağışla sen beni, yârim, ya Allah.

Gönül hoştur yâda salıp gezmeden,
Yâdıma salmadan, aşkım kızmadan,
Beni gamdan ayır onu armandan,
Bağışla sen beni, yârim, ya Allah.

İhlas ile yâr beni der, ben yâri,
Kavruldu ciğeri, gitti kararı,
O orda ah çeker, ben burda zârı,
Bağışla sen beni, yârim, ya Allah.

Vardı pinhan pinhan şirin sözümüz,
Olan işe hayran kaldık özümüz,
Birlik olmazsa hiç doymaz gözümüz,
Bağışla sen beni, yârim, ya Allah.

Elim sana yetmez arzım etmeye,
İşimin revacı yoktur bitmeye,
Dilber derdi koymaz beni yatmaya,
Bağışla sen beni, yârim, ya Allah.

Mahtumkulu, dünya köhne cihandır,
Sevmek ise bu destur-ı zamandır,
Cürmüm çok ama, keremin ummandır,
Bağışla sen beni, yârim, ya Allah.

DERT OLDU

Gönül verdim bir vefasız mahbûba,
Çıktı elden, ahı cana dert oldu.
Aşık der: «Bakamam artık o hûba»,
Yolda karşılaştı, gözüm dört oldu.

Bencillik uğrattı işim kötüye,
Kader götürdü saldı batağa,
Ya bir merde yalvar, ya da Huda'ya,
Bende işi baş tutmadı, art oldu.

Şahinim kalkarak kaçtı avcıdan,
Vücut gamla doldu, yürek ateşten,
Korkarım, yâr bizi çıkarır yâddan,
Ayrı yerde mekan tuttu, yurt oldu.

Sunam el vermedi, saldım kuşumu,
Laçin kovdu, karga aldı kazımı,
Öyle fakirliğe vurdum özümü,
Tilkilenip gezdim, adım kurt oldu.

Mahtumkulu, yüreğim hep dert olur,
Kim görmüştür, koyunlardan kurt olur,
Ey yârenler, mert yiğitten mert olur,
Ne zamandır, namert oğlu mert oldu.

BAĞRIM DELENİM

Dertli dilber, dertleşelim, gel beri,
Dulluktur benim de bağrım delenim.
Soruyorum, ben de sen gibi yâri,
Seni istemekte yoktur yalanım.

Eğer ki danışsan yâda, bilişe,
Derler: «Tatlı bal yağa yakışa»,
Seher, günah için kalksam nalişe,
Evvel bir yâr olur akla aldığım.

Benziyorsun bilen için “dür”e sen,
Bilmeze rastlayıp,düşme yere sen,
Kadir kısmet etse, bana vara sen,
Senin gibi yârdir benim övdüğüm.

O dilber kim, gönül evim yârıdır,
Uyuyan bahtı Yaradan uyandırır,
Kargışım taşları mum dek eritir,
Dal budak yayılır dua kıldığım.

Güzel görkün gökte yerde ayrılmaz,
Gülü, meyveleri kokan doyamaz,
Mahtumkulu, baş vermese bay olmaz,
Mihrimi indirip, nazar saldığım.

YÂR BİZE DOĞRU

Kulzumda yüzerek kırk yol geçerim,
Eğer ki meyletse yâr bize doğru.
Kadem diye kanat bağlar uçarım,
Dese dilber: «Âşık, gel bize doğru!»

Kırk yıl el bağlayıp, kullukta dursam,
Altı gün göremem altmış yıl gitsem,
Bir şuncağız olsa, görsem, can versem,
Cemalin arz etse bir bize doğru.

Ne de uygun yüzüm vardır tutmaya,
Ne ayrı kapım var ondan gitmeye,
Umudum var, koymaz bela betere,
Dergâhta açsan kapı bize doğru.

Bir kimse rastgeldi eli şaraplı,
Yelden seccadeli, sudan mihraplı,
Omzu ak redalı, yeşil nikaplı[1],
Uğraştı bir acep er bize doğru.

Yoldaş olup da gittim bir meydan,
Meydan içinde vardır merdan,
Eyvan üstünde sızlar dört bir yerden,
Dediler: «Elini ver bize doğru».

«Firakı!» diye çağırdılar, ilettiler,
«Nerdesin?» diye, kulaktan tuttular,

---

1 nikap: peçe

Kemiklerim altmış pare ettiler,
Dediler: «Mert olsan, dur bize doğru».

Mahtumkulu,beş gün işret sürmeye,
Yer değildir eylenmeye, durmaya,
Kararım yok oturmaya, kalkmaya,
Ağzın açıp durmuş yer bize doğru.

YÂR SENDEN

Bülbülleri esir eden gül handan,
Güzel haber alamazsam, yâr senden.
Yedi iklim bana görünür zindan,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

İsfendiyar gözü, Rüstem Zal'ında,
Şam, Necef'te, Mekke, Dımaşk ilinde,
Arz- ı Kars'ta, Kerbela'nın çölünde,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

Şarap içip, sarhoş olup, seğirsem,
Düşmanları parça parça doğrasam,
Köroğlu dek dağdan dağa uğrasam,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

Bir gül kokar güzel yârin bağında,
Bülbül hücum eder, sol ve sağında,
Beytullah'ta Safa, Merve dağında,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

Şeyh Sengan dek nice gama bulaşsam,
Şiblî gibi toz toprağa bulansam,
Kabe'ye gidip, yedi kere dolansam,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

Yusuf gibi zindan içre ağlasam,
Cercis gibi can yolunda çağlasam,
Yunus gibi Hakk'a kulluk eylesem,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

Dua edip, elim göğe kaldırsam,
Gül, Ferhat dek kızıl yüzüm soldursam,
Kopuz alıp, büyük na'ra çaldırsam,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

İsa gibi halvet tutsam semada,
İdris gibi kulluk etsem ziyade,
Hızır, İlyas gibi girsem zulmete,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

Mahtumkulu, aşıkların mestinde,
Nergis gözü hayran eder destinde,
Yedi yerde, dokuz felek üstünde,
Acep!Haber alır mıyım, yâr senden.

NEVRUZDAN SENİ

Olmadın sen bize nasip, ister idim güzden seni,
Dedin: «Geçsin bu kara kış, bulurum nevruzdan seni».
Ayırdım, seçtim, sunam ben, bölük bölük kızdan seni,

Ne için belin sarmadım ki bildim bulup uzdan seni,
İsterim Hakk kavuştursun, sunam bana tezden seni.

Hakk katında sözüm geçmez, benim gibi âvâre yok,
İlim günüm rahmeylemez, benim gibi bîçâre yok,
Yüreğim yüz pare olmuş, tenimde hiç yâre yok,
Sen garipsin, ben fakirim, sende, bende çâre yok,
Sevdiğim, Takdir-i Haktır ayırmış bizden seni.

Sevdiğim, sen günde bir kez hatırına salsan beni,
Günde yüz kez dilerim ben Yaradanım Hak'tan seni,
Daha ilk gün od'a attın, karar kılmaz bu bendeyi,
Hakk kaldırsın aramızdan, rakib-i şermendeyi,
Af oluna bizden yana incitseler sözden seni.

Ben bağına girsem seher, bülbül olup salsam oyun,
Gaflet üzre kalsa rakip, bir dem sarılsak kol boyun,
Hak'tan başka çare yoktur, ne kılayım, ne eyleyim,
İnce bel, tatlı lisan, kebuter topuk , kaz boyun,
Saklasın Hakk penahında yaman gözden seni.

Kadrini düşman görür, dostun çeker cevr u cefa,
Böyle dildarlık mı olur, sürmeden zevk u sefa,
Bıraksalar teraziye Balkan Dağı tutmaz pahan,
Söyler sözü Mahtumkulu ahdin yalan, yoktur vefa,
Vefasızlar soğutmuşlar, nazlı sunam, bizden seni.

ÂŞIK OLMUŞUM

Ey, yârenler bir yüzü gül, aya âşık olmuşum,
Herkesin maksudu, gül ra'naya âşık olmuşum.
Bülbülüm, bağ içre bir kavgaya âşık olmuşum,
Kendi kayıp da zülfü yeldaya âşık olmuşum,
Menzilim bağ içredir, sahraya âşık olmuşum.

Çün felek saldı beni o gün fena toprağına,
Düştü seyrim daima Mekke, Medine dağına,
Bülbül oldum, şakıdım, girdim Eremin bağına,
Pay-ı bent oldum o gün gam ehlinin duzahına[1]
Yüz bela mihnetli bir sevdaya âşık olmuşum.

Gövdem içre yâr gamıdır, menzilim sahrada, hey,
Giysim gam kederdir, ben dönmüşüm Ferhat'a, hey,
Saldı aşkın, dilbera, can u cigerim od'a, hey,
Ne yazık ki, geçti ömrüm zaya verdim bâda, hey,
Ahı çok, efgânı çok, bir fikre âşık olmuşum.

Bilmem, o ne bahrdır, ne muazzam dağıdır,
Aldı gönlüm, gitti aklım, ten daim nâ çağıdır,
Onu nisbet etmek olmaz, kumru, bülbül, kargadır,
Ay garaz her zülfüne, yetmiş bin er tutsaktır,
Boyu kameti bülent, güzele âşık olmuşum.

Dost, heva-yı vaslını ben şu gerçekten isterim,
Zülfün tuzaklarına kendime zindan isterim,
Deme: «Gamdan bir zaman gönlümü handan isterim»,

---

1 duzah: cehennem

Bir garip âşığım ben yâr, seni senden isterim,
Gece ve gündüz, bilin, Hû Hây'a âşık olmuşum.

Kalmışım hayran olup, gayrı müdarım yok benim,
Aldı canım aşkın od'u, ihtiyarım yok benim,
Tende can pervaz eder ayrı durarım yok benim,
Gelse, aklım dağıtır, gitse kararım yok benim,
Gamzesi ok, kaşları o yaya âşık olmuşum.

Söyle sen Mahtumkulu, onda her yana uğradım,
Seyredip vardım feleğe, lâ-mekana uğradım,
Çün beni rüsva kılan aşk-ı yegâne uğradım.
Yetmiş iki şehir içre bin bir dükkana uğradım,
Bunca sergerdan, sefil ve zâya âşık olmuşum.

BULUTA KARDI BENİ

Aşk yürekte kaynayıp, yandırdı derdi beni,
Dumanıma yel verip, buluta kardı beni.
Felek bileğim burup, çarkına sardı beni,
Müşteri gözü ile kim gelip gördü beni,
Hicran yağmuru yağıp, gam sele verdi beni.

Gam seli ile gidip, aşk ülkesine varıp,
Hayalinle meşgul idim, aklımı hiçe sayıp,
O hayret meydanında garip kaldım yorulup,
Aşk hançerin çekerek, hicran yüreğim yarıp,
Aleme destan edip, güneşe serdi beni.

Ne ceset içre can var, ne kuvvet kaldı tende,
Hem sergeşte, hem hayran, bu işe kaldım bende,
Ne hastayım, ne bîmar, ne ölüyüm, ne canda,
Gam hücum edip gökten, yere doğru indikte,
Felek elimden tutup, havale verdi beni.

Bir ahvale rastladım, gam saldırıp, öldürdü,
Bu işin kuralını aşk okutup bildirdi,
Bana biraz acıyıp, elim tutup kaldırdı,
Cemal bir cilve verdi, içim şevkle doldurdu,
Söylemeden neyleyim, yârenler, yardı beni.

Mahtumkulu, beğliğim yâr cemali kul etti,
Visal ümidin verip, bin dilli bülbül etti,
Ayrılık od'a saldı, firak kalktı, yel etti,
Aşk çekti perisini, pişirerek, kül etti,
Hicran, firakçı alıp, yele savurdu beni.

BİRYÂNE OLDUM ŞİMDİ

Aşk ateşine düştüm, pervâne oldum şimdi,
Şevkin közünde yandım, biryâne oldum şimdi.
Cismim kebaba döndü, giryâne oldum şimdi,
Genç isteyenler gelsin, vîrâne oldum şimdi,
Ayrıldım ağyârlardan, bîgâne oldum şimdi.

Baştan çıktın artık dünya, senin hevesin mutlak,
Ne ferşe ayak bastın, dolan, bir özüne bak,
Kül ol, külüne savrul, o ateşe canın yak,

Lazım oldu okumak «enel-hak» u «minel-hak»,
Mey içip meyhaneden, mestane oldum şimdi.

Dünya benden hoşlanmaz, ayrıca kabul etmem,
Od‘um geçmez, derdim çok, hoşbeş olup da gülmem,
Ağır paha alemi altı kurşa almam,
Dostum kimdir, düşmanım kim, fark edip te bilmem,
Hiç kimse anmaz halim, âyâne oldum şimdi.

Bir makama düş oldum, fikr onda fikre battı,
Can onda candan oldu,baygın bir halde yattı,
Ceset yolda yok oldu, gönül özün unuttu,
Aşk yükünü toplayıp, akıl mülkün dağıttı,
Talana verip aklım, dîvane oldum şimdi.

Mahtumkulu, her zaman neyleyim olma giryân,
Fikir balçığına battım, çıkamıyorum biryân,
Gövde harap, ten turap, gönlümün şehri vîran,
Can, ceset, dil, akıldan ayrılıp, kaldım üryân,
İş geldi başa düştü, merdane oldum şimdi.

HAYRANIDIR[1]

....
....
....
Bir cenanın ay dek rûyun, gören der hayranıdır,
İşitip olmaz kılan zârın, cihanın genç kânidir[2].

---

1 Elyazmada şiirin ilk satırları bulunamadı.
2 kâni:hazine

Lam elifle Hûriyle Seyfilullah'a açılan,
O fakirin zârı ile türlü nimet saçılan,
Ah neyleyim, hiç çıkamam, o yılandan geçilen,
Bilmem diye gafil erme, hayrü'l-mekan göçülen,
Kulak ver sen söze zinhar, mahlukatın canıdır.

Ermez idim, ah eli boş, o yârimin yüzüne,
Cihan serveti denk gelmez şekeristan sözüne,
Çekmiş yüze peçeler sürme dahi gözüne,
Bir niceler hürdür diye, hür denk gelmez özüne,
Lâmekanın burcuyla Mekke'ye doğru yanıdır.

Aklım yetmez, dilim çatmaz o Kaf Dağın mârıdır,
Kulağıma ses çalındı, ah, şu perin zârıdır.
Girdim Erem bağı içre ağaç meyve nârıdır,
Ben fakirin bahtın vuran, Allah kimin yâridir,
Omuzda hırka-yı puşes, altından libasıdır.

Fikir kıldım, Hindista'nın tavuskuşu tutulan,
Ekti kılmak fikri ile, kafes içre atılan.
Olmaz diye, merak eyler, el ayağı çatılan,
Bir fakiri bende kılıp, maksat murada yetilen,
Gözüm kıymaz divaneyim, Meşrebin destanıdır.

Bir belaya düşdü başım, yoktur ey dost ihtiyar,
Niceler gafil yürütür, niceler var lâlezar,
Görüp, ey yâr, cemalini olmuşum bir bîkarar,
Eline tarak alıp, aynı seherde zülf tarar,
Şu'lesi güne düşüp, ayın o divanıdır.

Bozuşup ben bağa girip, sataşmışım bir güle,
Vurdu bir zârın avaz, büyü atıp ben bülbüle,
Derdim: Ey gül yaprağın, gözüm ildi sünbüle,
Dedim: «Ey dost, bu sırrım ayan kılma ulu ile»
Yanılıp ben dost deyip, el ulus zebanıdır.

Baharın mevsimidir, dağ yağmurla oldu hemhâl
Çekti yüzüne peçeyi gizledi bizden vebal,
Arslan da kaldı ah ile, çok dolaştı,şu mahal,
Bilmedim ben bahtı kara, neyleyim sırrı açan,
Fıstıktır desem ezelden, şu peri dehanıdır.

Ben Firakı zâr ile, tâkâtim yok ağlarım,
Aşk ateşi dalga vurur, pervane ciğer dağlarım.
Yok, durmak olmaz yârenler, uzağa bel bağlarım,
Ah, soran olmaz bu derdim ben Huda'yı çağlarım,
Bu gönül Mecnun olmuştur, Leyla kız pervanedir.

İSFİHAN'DA BULUNMAZ

Ey, senin dek gül peri, cümle cihanda bulunmaz,
Kaşlarına benzeyen yay, İsfihan'da bulunmaz.
Dudakların tatlıdır başka dehanda bulunmaz,
Yüzündeki hâli dek hâl, mah-ı tabanda bulunmaz,
Gül gibi yüzün cemali, zenehdanda bulunmaz.

Gül yüzüne çekip perde, yandırdın, zâlim peri,
Görmedim sen dek güzeli koşup gılman beşeri,
Neyleyim, aşk azm vurup koydu çıkmaz eseri,

Siyah zülfün dalğa atar, belki, umman lengeri,
Nil u Kulzum arayıp, bir ummanda bulunmaz.

Bu feleğin çarkını sen vurup, vîrân eyledin,
Dertliler için zülfün telini dermân eyledin,
Ölüleri diriltip, tümüne sen cân eyledin,
İsteyip olsun cennet, cehenneme fermân eyledin,
Böyle adil bir ferman, şah ve handa bulunmaz.

Güzelleri toplayıp, her gün ettin sohbeti,
Aleme meşhur olmuştur, şahlara yâr şevketi,
Vurdu felek, kıldı viran, bak bu güzel devleti,
Saygılamış o Biribar[1], eren versin ümmeti,
Keşt eylesen, böyle sultan, bu cihanda bulunmaz.

Bu feleğin kahrı kötü, çıkar gazap tahtına,
Eyleyip kaderini şûr, gam katmıştır bahtına,
Ademoğlu nerede olsa, rastlar o sayyadına,
Bir yalnıza saldırıp, göz tutar evladına,
Böyle namussuz felek başka alanda bulunmaz.

Mahtumkulu, artık her dem tanı dostu, yârini,
Akılsız, aptal olup, salma feleğe zorunu,
Sen sarhoş ol, tadın çıkar, berk bağla kuşağını,
İsteseler müştak olup, söyle hoş sözlerini,
Senin gibi tatlı bir dil, başka lisanda bulunmaz.

1 Biribar: Allah

BENZER EMİRLİ

Gönüller köşkünde hayalin hani,
Evlad-ı hünkâra benziyor hâli.
Âşık çeker nâleyi,
Yasa salar laleyi,
Yerde beşer padişahı,
Hüda'nın o sevdiği,
Gamze yağmacısı, salsa talanı,
Kirpiğin ok, kaşın yaydır çekimli.

Güzellerin vasfın etseler nerde,
Âlem ağzı tamam cem ola sende,
Ta can vardır bu tende,
Arzularım var sende,
Adın Rum'a düştü, avazın gitti Hint'e,
Leyli sana kenizdir, Züleyha olsun bende,
Ben de senin derdinden kalmış idim dermanda,
Bağda gülçehresin kadeh bakımlı.

Aşkın ateşini saçıp sen düze,
Can çelikten olsa, dayanmaz bu köze,
Dokunsa dilber, köze,
Lisan gelir her söze,
Görkün güneşi doğsa, değer kalmaz yıldıza,
Elma yanağına, bu gümüş yüze,
Siyah zülfün suretkârdır dökümlü.

Hüma oturuşlu, laçin kalkışlı,
Kebuter topuklu, maral görüşlü,
Hem hilal kaşlı hem dürdâne dişli,

Tavus kuş ziynetli, Davudî sesli,
Sülün şiveli, keklik yürüyüşlü,
Tuğun kuş tımarlı, tarlan bakışlı.

Bağlanarak çıksan kemer-i gülzar,
Hüsnün hayaleti âlem aldatır,
Âşık der ki: «Ey dildar,
Görkü güne eş dildar,
Bulur haccın sevabını,
Herkes bir garip kollar,
Mahtumkulu, sen dek görmedim, dildar,
Bu cana rahat, gönle sevimli.

FÂNÎ CİHAN GÜZELİM

Vereyim şu cânımı, gel sen nihan güzelim,
Sensiz göze alamam fânî cihan, güzelim.
Perilerin şahısın, güzel sultan güzelim,
Kirpiklerin cellattır, nusret aman, güzelim,
Bu felek gerdişinde yoktur cenan, güzelim,
Gül yüzünde bent olmuş mah-ı taban, güzelim,
Nazar eyle gözüme, benttir umman, güzelim.

Gül yüzünü bilmedim, vardır o kara hâlin,
Kemana azmetmiş, çeşm üstünde hilâlin,
Sultanısın Leylînin, ol Züleyha zülâlin,
Koynun içre yetişmiş firdevs eren nihâlin,
Mah-ı taban bent oldu görüp sahip cemâlin,
Gül yüzünden götür sen nazar salsan destmâlin,
Ben aşkında olmuşum deli mecnun, güzelim.

Servetin bekçisi sallanıp durur şahmarın,
O şahmarın altında yatmıştır çifte nârın,
Kılsan bî-adil ferman, deme: «Yaman azarın»,
Can şehrinde gördüm ben senin aşk-ı pazarın,
Aman, dilber, kavurdu, ne acayip nazarın,
Ben Ferhad'ım, yalvarıp aşkında hâr u zârın,
Şirin gibi taransan, yoktur arman, güzelim.

Söyle dilber, duyayım, gafletten çıksın gözüm,
Nâz eyleyip bakarsın, bilmem, ne diyem sözüm,
Fani cihan içinde aşkına mestan özüm,
Ömür ahir düşmedi cemaline bu yüzüm,
Kurtarıp ben kâtip kılıp, elde olan beyazım,
Sensin felek çarkında gövdemde dil nevazım,
Derdim encümen kılıp, ben bî-dermân, güzelim.

Fazla olsa da derdim, yetişirsin Lokman'ım,
Dünyada asıl malım, sensin dîn ü imanım,
Bağ içinde tütecek amberimsin, reyhanım,
Görür gözüm bebeği, kelam desem lisanım,
Gövdem bağında bitmiş güzelim, erguvanım,
Seher sabah salınan sensin serv-i hıramanım,
Canım içinde biten sen câvdan, güzelim.

Kabul etsen ben kulu, daim hizmet kılayım,
Tanrıdan ne dert inse, varıp kendim alayım,
Azrail'in alnında ben sadaka olayım,
Eğer, güzel, istesen, canım nâra salayım,
Oyuncunun yerinde oynayıp hep kalayım,
Sen Kur'an'ım nazar sal, bu yüzüme süreyim,
Benim gibi bir kulda sahipkıran, güzelim.

Dense sen gibi güzel inmiş fâni cihana,
Baver kılmadan, inan, o bir yalan sühana,
Asla seyil eylesen, nazar sal sen bu cana,
Aşk ile zevk eyler girdim darü'l emana,
Kara benin esiri, ben o hâle pervane,
Ömür düşmez yüz bağda sen gibi bir yaprağa,
Nâr içinde çırpınsam, bil sen, ahsen, güzelim.

Baştan ayağa bakındım, belinde zünnârın,
Yanan canıma konar o ateş bî-şumârın,
Kurban etsem cânımı ben fakir giriftarın,
Hangi yere baş koysam, alnında sezâvârın,
Yanan cana rahmeder, çevirir hoş nazarın,
Günde bir an görmesem, yetmez sabr u kararım,
Koynun içinde gördüm men lâmekan, güzelim.

Mahtumkulu pervane aşkın ile od alır,
Tâ kül gibi olunca, pervane nârda kalır,
Rûyun görüp ol behişt, „hû" çekmiştir, utanır,
Senin gibi bir güzel, meğer, Firdevs'te olur,
Neyleyim bahtım kara, felek çelmeyi salır,
Verememem yâr canını, benim canımı alır,
Verir oldum canına günde on can, güzelim.

BULUNMAZ

Yâr, senin dek gül peri cümle cihanda bulunmaz,
Zülf kokusu dek anber bağı reyhanda bulunmaz.
Bal dek güftar kelamın kitap Kur'an'da bulunmaz,
İncidir senin dişlerin, hiçbir ağızda bulunmaz,

Altın tahtı eyvanın o Süleyman'da bulunmaz,
Yüzündeki hindi haller Hindistan'da bulunmaz,
Senin gibi ayperi Rum, Afgan'da bulunmaz,
İran, Çin, Maçini gezsem, Türkistan'da bulunmaz,
Gülçehriden kokuların, bu zeminde bulunmaz,
Boynun etrafında mercan o Karun'da bulunmaz,
Kaşlarındaki süsler hiçbir kemanda bulunmaz,
Ellerinde takıların genci nehanda bulunmaz,
Senin gibi adil şah, han u sultanda bulunmaz,
Ağzından çıkan sözler Dehistan'da bulunmaz,
Yiyecek olsan nazlı nimet sofralarda bulunmaz,
Güftarındır bülbül lisan bu sühanda bulunmaz,
Tahtı erkan bezeğin genci kânda bulunmaz,
Bendeki gibi âcizlik, hali zebunda bulunmaz.
Koynun içre biten enar bağ bostanda bulunmaz,
Senin gibi ayperi yeryüzünde bulunmaz,
Siyah zülfü sümbülün Zerefşan'da bulunmaz,
Hançerdir, yâr kirpiğin, çok kirpikte bulunmaz,

Benim gibi aşka yanan tüm pervanda bulunmaz,
Benim gibi bir bîneva bir hicranda bulunmaz,
Gönlüm gibi bir cevlan yazı kuyunda bulunmaz,
Kâküllerin han kılar servi huramanda bulunmaz,
Mey mesti hayran kılan çoğunlukta bulunmaz,
Takat edip oturan darü'l amanda bulunmaz,
Aşk ateşten yâra alan nâtuvanda bulunmaz,
Neyleyim, aşk yakar, cehennem odu'nda bulunmaz,
Ab-ı Kevser suyun içen hiçbir zamanda bulunmaz,
Ne tatlıdır sözlerin hiçbir lisanda bulunmaz,
Benim gibi viran olan ahirzamanda bulunmaz,
Senden güzeli ararsam, bir insanda bulunmaz,

Ah neyleyim, o amberin çiçek sovsanda[1] bulunmaz,
Dertli cana sen dermansın, bir dermanda bulunmaz.

Kış mevsimde gelen nisan, bahar nisan'da bulunmaz,
Ömrüm çeken cefası o hicran hazanda bulunmaz,
Bu derdimin bir dermanı, ah, Lokman'da bulunmaz,
Bulgar, Çin-Maçin'i gezsem, İsfahan'da bulunmaz,
Gönlüm bent olmuştur, neyleyim pinhanda bulunmaz,
Gül yüzün dek güzel cemal hiç elvanda bulunmaz,
Mahtumkulu, sen dek güftar hayvan, insanda bulunmaz.

HASAR DAĞINDADIR[2]

Hasar dağı büyük olur,
Üstü dolu geyik olur,
Mergenlere destek olur,
Varsan, Hasar dağındadır.

Hasarın vardır töresi,
Görenin gider hevesi,
Kız gelinlerin seresi
Sorsan, Hasar dağındadır.

Dağdır şu yerin sultanı,
Göğsünde kurmuş dükkânı,
Üç yüz altmış pîr mekanı,
Görsen, Hasar dağındadır.

1 sovsan: bir tür çiçek; parlak bir kumaş türü
2 Şiirin ilk kıtası bulunamadı.

Mesken tutar göçebeler,
Kayasında yatar mârlar,
Deresinde biter vârlar,
Görsen, Hasar dağındadır.

Kaplanlar çırpınır çıkar,
Boz marallar hoşça bakar,
Serkemerdir, terin döker,
Gitsen, Hasar dağındadır.

Mahtumkulu der bu dağı,
Yakmıştır hasarın dağı,
Aşk edip sefalı çağı,
Sürsen, Hasar dağındadır.

GÜRGENİN

Önünde yüce dağ, serinde duman,
Denizden esmiştir yeli Gürgenin.
Bulut oynar, yağmur dolsa çaylara,
Akar boz bulanıp seli Gürgenin.

Ormanları vardır kargı kamışlı,
Güzelleri vardır altın gümüşlü,
Bozkoyun, kır yılkı, kara öküzlü
Koyun ve sığırdır malı Gürgenin.

Korku duyup durur iner, develer,
Ağır bezirganlı, tüccar sahipler,

Sertleşip, abanıp duran kayalar,
Önü ardı, sağı solu Gürgen'in.

Beyleri var,kuşak çalar beline,
Revan biner ve kuş konar eline,
Ak göğsün ver ceren deniz yeline,
Meliyor ceylanı çölü Gürgen'in.

Mahtumkulu, ilden ile aralar,
Hicran kılıcıyla bağrın paralar,
Elin sallar ceylan gözlü periler,
İner bayırlıktan deli Gürgenin.

SONUDAĞI

Canım bizim, Sonudağı,
Dağdanlıdır belin senin.
Düşman görse çarpışır,
Yomut, Göklen ilin senin.

Öylük'te yaylalar kursak,
At koşturup, ödül versek,
Temete'de orak biçsek,
Aş vermek hayalin senin.

Kesik kesik bayır geçer,
Kızılbayır gönül açar,
Soğuk çeşme suyun içer,
Bütün sürülerin seniň.

Çeşit çeşit otlar biter,
Her deren bir ile yeter,
Katar katar kervan geçer,
Naybaday’dır yolun senin.

Mahtumkulu, inci saçar,
Bu devran senden de geçer,
Üstünden de ilin göçer,
Nice olur halin senin?

HEDER EDER

Cefa ile gözyaşımdan yaş yerine kanım akar,
Derdim âyân kılar isem, Lokman varı heder eder.

Derler: „O İskender almış fâni cihanı”,
Yalnız yola çıkar ise, söyle o ne iş eder.

Nice cahil sultanları, halkı, bakın, neyledi,
Kendisi bilmez lakin devlet kuşu uçar gider.

Toz topraktan zemin söylemez lâl olur,
Fakat peyman dolar ise, nice şirin can göçer.

Bu cihanda namerdin battığı gün doğmuştur,
Nazar edin, bir merdin bugün ay günü batar.

Nicelerin hiçbir zaman yüzü düşmez güzele,
Niceler devran sürüp, her gün bir güzel sarar.

Pervaneye nazar et, küçücük bir şey dersin,
Erkini aşka verir, büyük ateşte pişer.

Nicelerin bu zeminden el-ayağı kalmıyor,
Gör, niceler kanat bağlar gökyüzünde uçar.

Nicelerin devlet kuşu bugün gökyüzünde uçar,
Yarın bakın kaderine, gelip, çamura çöker.

Devlet kuşunun sahibi halas etmek ister,
Siz zemine nazar edin, onu kendine çeker.

Malı, devlet kuşu ile girer toprak altına,
Hiç kimse yardım etmez, fânide adı kalır.

Nicelerin elem ile geçmez, günü bir yıl olur,
Niceler pek mesuttur, yılı bir saat olur.

Niceler açılsalar, yârini görse solar,
Onca güller, bülbül ile kavuşur da mest olur.

Mahtumkulu, bu cihanı elem ile geçirir,
Kaygı ihtiyâr eder, baştan akıl hûşun gider.

GÖRMÜŞÜM

Yoldaş eyler ben nâmerdi, nice zaman gitmişim,
Dayanıp onun derdine, nice işler görmüşüm.

Bir zamanda bir gül gelip, hâsıl oldu bağıma,
Neyleyim ben o çiçeği, bir bülbüle vermişim.

O bülbülün şâd-ı hürrem oldu güle sataşıp,
Aklım kesmez vakanın, hepsini ondan sormuşum.

Dedi: «Pervane benim, aşk elemine baş koyup,
Bu çiçeğin derdi ile kendim nâra vurmuşum».

Gelip şeytan, alıp gülü ateş içre atar oldu,
Suzanını ben unutup, ateş içre girmişim.

Cân-ı tenim varını, toz toprak kıldı ateş,
Bad-ı saba eser oldu, semaya savrulmuşum.

Mahtumkulu, ahmak oldun, cahilliğin iyiymiş,
Artık elem ile gezem, bu ikbali beğenmişim.

İRÂDEMİ ALMIŞTIR

Fânî felek dolabında içtiğim kan olmuştur,
Günde yüz bin cebir ile irâdemi almıştır.

Gaflet uykusuna yatıp, dolaşmadım bostanımda,
Bugün nazar salsam ona, çiçeklerim solmuştur.

Esir alıp bahçivanı, götürmüştür bu felek,
Seferberlik yolunda bulsam, çaya salmıştır.

Kol, ayağa vurup zincir, Mecnun gibi bağlanmış,
O zindanın kapısında zar-ı giryan kalmıştır.

Bendelikten kurtarmaya asla gücüm yok benim,
Gayret atı geri gitmş, ömrü de kocalmıştır.

O zindanın sultanına dedim: «Halas et onu»,
Zar u giryanımı görüp, o sultan utanmıştır.

Dedi sultan: «Hapse atın, karşımdaki bu kulu»,
Mahtumkulu öz dilinden bak, ciğeri kan olmuştur.

HAKK'IN FERMANIDIR

Dostlarım, gönlüm içinde cehennem suzanıdır,
Ben istemem o ateşi, ama Hakk'ın fermanıdır.

Fânî cihan bir atmaca, pençesinde kalmışım,
Atmacaların içinde yamanlar yamanıdır.

Felek mertle dalga geçti, hem yüzü kara edip,
Fânî dünya dönüşü, nâmertler devranıdır.

Ömrümün her günü geçer, çok çok elemler ile,
Yakın etrafı feleğin bir gamın gerdanıdır.

Ademoğlun maymun gibi, felek her dem oynuyor,
İnsan, Hakk'ın felekte yarattığı hayvanıdır.

Günde yüz defa geçerim, umman Hazar etrafından,
Ne yapayım deli gönlüm, felek nâtuvanıdır.

Ne işler yapmış oldu o, Hakk'ın dergahında,
Feleğin bu mesleğine cümle cihan hayranıdır.

Mahtumkulu konuşunca, dikkat buyur söze sen,
Azazil'i şeytan yapan iflah olmaz lisanıdır.

CAN METASIN İSTEYİP[1]

Feleğin fâni dünya pazarında nedir işi,
Başka meta aramaz can metasın isteyip.

Gözlünün gözünü alır, ariflerin dilini,
Yaşlılar kalır yalnız, yol âsâsın isteyip.

Mertleri nâmert kılıp, yıktı nice erleri,
Müminleri eyler yalnız libasın isteyip.

Âşıklarda söndü ateş, pervanede ne günah?
Cüda kıldı kan ağlatıp, o yoldaşın isteyip.

Mahtumkulu derde yakın, bu yaşlanan aziz can,
Korkarım ki, alır canı dil senasın isteyip.

DIŞIMIZA

Şom felek girdaba saldı, çok hayal başımıza,
Çıksak eğer ki, kenara, ağ kurar dışımıza.

Baş alıp gidip bu yurttan, tutsam ki gayrı vatan,
Gelir o fasl-ı baharda, yağmuru kışımıza.

Göç olsa, gönlüm ordusu bakar onun fermanına,
Günde bir vekili yollar, arz edip yanımıza.

1 Şiirin ilk kıtaları el yazmada bulunamadı.

Rûy-ı kâmetini görsem, yok kararım, neylerim,
Gündüzlere nâliş etsem, gece girer düşümüze.

Ölüyor yâr elinden, oldum ki ben de şehit,
Bir zaman rahat vermez, kuş konar leşimize.

Yoktur rahmı şom feleğin, ayırır dost ve yârdan,
Bak, nice devrân geçer, düşmez göz kardeşimize.

Arz edip de baksam eğer, yolunu gözler durur,
Yüreği taştan katı, erimez nâlişimize.

Koca Molla – Firakı, geçti yiğitlik faslımız,
Günde yüz kez naliş etsem, çâre yok yaşımıza.

AŞK PAZARIMA

Felek sabırdan düşüp, feda olmuş zârıma,
Bir harika güzel peri, girmiş aşk pazarıma.

Her görenler müşteridir, şah u geda hem kulu,
Mert ü nâmert hem de nakıs dil uzatır yârıma.

Hiç yapamam onu pinhân, kıyamaz âciz gönül,
Ger âşikâr kılsam yüzün, gören düşer kahrıma.

Zatı cennet sümbülüdür, gül yüzünde zülüfleri,
İrem bağda bitmiş narlar benzemez bu nârıma.

Gelen derdini ben alıp, hûlar çekip de gezerim,
Lokman gelip, göz gezdirip, çare kılmaz azarıma.

Der Firakı, mert benim, âşikâr halka mertliğim,
Diri gidemez karşımdan işte nâmus, arıma.

MİHMANIDIR

Derttir bu canın zilleti, sağlık onun sultanıdır,
Ten mülkünün baş devleti durmaz geçer, mihmanıdır.

Nefs eyleyip serkeşliği ten tahtının meydanında,
Rûz-ı ezel ruhun, yağın, şu ahdi, şu peymânıdır.

Bu pazara gelen kişi ihlâsı, arı eylesin,
Kabil olan ihlâslı kul, merdanların merdanıdır.

Dese olur aferinler, ruh besleyip, nefsin basan,
Hakikat onun pazarı, Hakk meclisi meydanıdır.

Zengin halli nefsin seven, can askerin aciz koyan,
Rûz-ı ceza yoldaş ona, bet işlerin pişmanıdır.

Er bulmadım kul olayım, yol bulmadım hacc edeyim,
Bu iki iş bu ten ara bu canımın ârmanıdır.

Mahtumkulu bir gamzede ta ki bu dert ile gider,
Beş gün bu fâni dünyada bir âşığın devranıdır.

ZİYAN GÖRSE

Kişi ömrünü az eyler tutan işin revan görse,
Sonun gözler, sakınır sözler, işinde ziyan görse.

Hayalinden çıkarmayın, bedenine erki yetmez,
Müstesna nihan yolda gönül diye civan görse.

Ger karnı olsa aç ve zâr, rahattır durur erler var,
Kararsız sabırsız çırpınır, şahin elde kan görse.

Tâlipkarlık mal bulan yiğitler at, bineğinden,
Kıvancı güçlüce eder bir sevda-yı kervan görse.

Yüksekten bakıp oturan şu avcılar kararlıyken,
Diler yer altından gitmek yakın yerden ceyran görse.

Savaş yerinde kem cüryet, yüreksiz, bîhüner, nâmert,
Sitemi, cebri çok eyler, kanımı bîdermân görse.

Ben Mahtumkulu, maşuğum ugraşsa, bu gönül neyler,
Yüreği yarılır hem gözü kör olur cihan görse.

BED-NÂM OLUR

Her emirin, ger vezirin aklı geri, ham olur,
O emirin adı sonra ulusta bed-nâm olur.

Bir akıl, sahipkemalin eli ile iş tutan,
İşi genişten alır, uğraşınca, kâm olur.

İstersen araç gerecin bu cihanın ser be ser,
El açan, kahrını tutan, bîn ende-i eyyam olur.

Çobanlar âmire dönüp, âmir de olmuş emir,
Şahlara olmaz itaat, ili nâfercam olur.

Mahtumkulu'dan selam söyle, düşman olan beylere,
Ay dolar, yıldız batar, büyükten küçüğe san olur.

GÖNÜL

Bilmezim hiç, hangi derdin müptelasıdır gönül,
Ya Rab!O bir bîvefanın çok hevesidir gönül.

Aşk deryadır, dibi yok, hicran bir oddur, sönme yok,
Aşka meyleden bu odlara yanasıdır, gönül.

Bilmeyen atmış özün aşk odu'na pervane gibi,
Şimdi bilmez çaresin kim, ne kılasıdır, gönül.

İsa'nın demi muhal, Lokman o yerde gün ü lâl,
Ya Rab, bu derdin bu muhal iş devasıdır, gönül.

Gerçi aşkın derdidir divaneyi can âfeti,
Âşina ehli, bu gamı daim ayasıdır, gönül.

Nice merhem bînevalar buldular ondan neva,
Mani eden ondan beni bahtım siyahıdır, gönül.

Ağlayıp, Mahtumkulu, dergâha arzın ediver,
Ne için çok ağlayan bir gün gülesidir, gönül.

CAN ÇIKAR

Ger tutsa halimden haber, kuru ağaçtan kan çıkar,
İnsan şerarımdan eser bulsa teninden can çıkar.

Karun kılıp malın eda, yüz can eder olsa feda,
Gün nurundan olup cüda, nurun koyup, pinhan çıkar.

Bir köşede olsam mukîm, gönle versem kadr u kıymet,
Her virane köşeden yüz servet-i bîpayan çıkar.

Gönlüme gelen nakışlar gözlere peyda olsa ger,
Düşse gözü nâdanların, kâmil olup, merdan çıkar.

Hiç anlamaz zir u zeber, ger tapsa cezbemden eser,
«Elifden», «be'den» bî-haber, her demde bir Kur'an çıkar.

Cebr etti Cemşit canına, ki erdi maden kânına,
Yüz yıl okur payanına ne Zal ne de Lokman çıkar.

Ben hem Firakı, o kadar aklımı kıldım der-be-der,
Akıllıolsa haber, kanat bağlar, semadan çıkar.

AL KANDIR[1]

Koptu ay, gün yerinden, kalktı kıyamet ayağa,
Uykulu gözümü açsam, cihan yüzü al kandır.

---

1 El yazma metinlerinde ilk iki mısrasına rastlanmadı.

Dedim: «Gönül, halka katıl, çık tuğ alıp savaşa»,
Naz eyleyip geldi o yâr, dedi: «Kaşım kemandır».

Gafil olma ademoğlu, bir gün ömrün var senin,
Gitti yiğitlik faslı, günde yüz bin ârmandır.

Günde yüz kez arz edip, geri alamazsın onu,
Sen gafil geçirme baştan, esen rüzgar devrandır.

Her iş ile uğraşıp, alma ilden küfr sözü,
Ta son ömre gidermiş, her adımda ziyandır.

Pinhân sırrın ayan edip, Fırakı dedi derdini,
Halkım beni takdir etse, bu derdime dermandır.

YURT KALIR[1]

Bana gazap eyleme, devran döner, yurt kalır.
Ahirzamana geldim, cihan yanar, kül kalır.

Çok yanmaz aşkın odu, bir gün söner, kül kalır.
İnsan daim eğlenmez, vakit dolar, yas kalır.

Kocaman dağlar titrer, yumrulur, bu yer kalır.
Âşık dünyadan geçse, ciğer dağlar yâr kalır.

1 Şiirin devamı elyazmada bulunamadı.

KALDIM BU GÜN[1]

Bu yaman – aciz başımı gama birader eyledi,
Nice lanetleri yutup, kan ile kaldım bu gün.

Gitdi sabrım-tâkâtim, yoktur ilacım, neylerim,
Bâd-ıhicran şevkinden hicran idim, soldum bu gün.

Bir niceler taht-ı şehri kurutup, meclis kılar,
Gaiblerden âşık olup, etrafındangeldim bu gün.

Dedim: « Beni siz bilinler kendinize mihribân»,
Dinlemezler miskin sözüm, ağlar, nazar saldım bu gün.

İstese, canımı versem o Hakk'ın dergahına,
Çünküziyan eyler, rüsvayî oldum bu gün.

Gam ile sen küllü ömrünü geçirdin, Firakı,
Fânî-cihan yalan imiş düşünüp de, bildin bu gün.

BÂD-I SABÂYI GÖRSEM

Dehistanın bayrında,
Bâd-ı sabayı görsem.
Bahaeddin, Mirkulal,
Zenni Baba'yı görsem.

Na'lesi arşa taçtır,
Adı aleme baçtır,

1 Bu şiirin ilk beyitlrine ulaşılmamıştır.

İki cihan muhtaçtır,
Arap lisanı görsem.

Gelen geçer çaşt edip,
Eğlenmez güzeşt edip,
Gönül ister keşt edip,
Gezsem, cihanı görsem.

Hızır gibi çöllerde,
İlyas gibi göllerde,
Kavus gibi de dağlarda,
Yahşi yamanı görsem.

Yukarda Hindistan'ı,
Arkada Türkistan'ı,
Evliyalar ummanı
O Rumistan'ı görsem.

Can deli, cihan şeyda,
Bunda hiç yoktur fayda,
Yedi dağ, yedi derya,
Deli dünyayı görsem.

Mahtumkulu hoş olsa,
Aksa dîdem, yaş olsa,
İmanım yoldaş olsa,
Gitsem, Kabe'yi görsem.

CÛŞ OLMASIN

Ey, yârenler, müslümanlar,
Deli gönül cûş olmasın.
Yine bir yahşi yiğide,
Yaman hatun dûş olmasın.

Her kim alsa Hak'tan rahmet,
Gider kaygı, kalmaz mihnet,
Abat olmaz, durmaz devlet,
Bir ülke bîbaş olmasın.

Hakk destek versin İslama,
Sabredip at besleyene,
Haramla şer isteyene,
Uzun ömür, yaş olmasın.

Herkesin öz sinesinde,
Aklı âyân kendisinde,
İki dostun arasında,
Yaman yavuz iş olmasın.

Herkesin öz zürriyeti,
Can hoşu, gönül kuvveti,
Artsın cömertin devleti,
Muhanneste aş olmasın.

Bir aşk düşse adam serine,
Uyku kaçar, gönül derdine,
İki sevgili birbirine,
Yakın olsun, dış olmasın.

Sözüm dense tüm zamanlar,
Aklı olan bu yiğitler,
Bir iş düşünce koçaklar,
İş görmemiş genç olmasın.

Halk içinde kendin över,
Gönül derdi baştan aşar,
Düşmanda noksanı değer,
Nâ-mertler yoldaş olmasın.

Söyle, hey, âşığım, söyle,
Gel, ahiret işin gözle,
Mahtumkulu, sırrın gizle,
Her nâ-merde fâş olmasın.

DON[1] GEREK

Ne belasın ey insan,
Çıplak doğdun, don gerek.
Ak süt emdin, büyüdün,
Ağlıyorsun, nân gerek.

Atan hoşnut olmaya,
Annen mehrin salmaya,
Yedinde din bilmeye,
Okura Kur'an gerek.

Seçersin sen dil-bendin,
Güçlenir belin, bendin,

1 don: libas, giysi anlamında

On beşte arzu-mendin,
Kız gerek, civan gerek.

Civan buldun kuçmaya,
Ayş u işret açmaya,
Sonra yiyip içmeye,
Bir tükenmez nân gerek.

Gönlün incitip halkın,
Hoşnut etsen öz hulkun,
Rum, Frenk olsa mülkün,
Henüz «azdır», ken[1] gerek.

Yatsan döşekte bî-mâr,
Isıtmaz o mal ve kâr,
Zer döksen harvar harvar[2],
Göze ilmez, can gerek.

Dua ile er göğerir,
Yağmurla yer göğerir,
Er odur, dua alır,
Yerlere bârân gerek.

Ecel gelir akılda yok,
Görmek ayda, yılda yok,
Hiçbir şeyden fayda yok,
Bir nur-i iman gerek.

1 ken: çok
2 harvar: ağırlık birimi, bir eşeğin taşıdığı yük

Mahtumkulu, söyleyen,
Nice sırrı gizleyen,
Bir mânâ fehmeyleyen,
Akıllı yâren gerek.

DİŞ GİTSE

Yemek tadını alır,
Ağız içre diş gitse.
Akılsızı azdırır,
Geri devlet pîş gitse.

Şeytan yolun bek eder,
Kara yüzün ak eder,
Yüz bin günah yok eder,
Sabah gözden yaş gitse.

Fitilsiz yağ çıraya,
Işık salmaz kenara,
İlin salar ayağa,
Ayak kalıp, baş gitse.

Nice pese zâr olup,
Yatsan hoş, bîmar olup,
Hoş iyiye yâr olup,
Bir yamandan dış gitse.

Ulaşmayanlar gama,
Şükretmezler hoş deme,

Bir şereftir insana,
Yahşi gelip, hoş gitse.

Yaman dil, yol yitirir,
Yahşi, rahmet getirir,
Er derdini artırır,
Kırktan aşıp, yaş gitse.

Fırakı, dünya düştür,
Düş görsen, dibi hiçtir,
Cihanda yaman iştir,
Kuru gelip, boş gitse.

TAŞLAR İLE

Gönül der halktan ayrılıp,
Gezsem dağlar taşlar ile.
Günahımı yâda salıp,
Yüz yıkasam yaşlar ile.

Her kim, görsem, bir pîşede,
Benim gönlüm endişede,
Hayali hep baş köşede
Otursam ağaçlar ile.

Yaşlı dünya al içinde,
İnsanlar hayal içinde,
Cihan kavgalar içinde,
Her kim yüz telaşlar ile.

Allah'ın aşkında mestler,
Rast gelmez hiç zeberdestler,
Gönül pervaz vurur, dostlar,
Duramaz yüz çare ile.

Çok hayal ile oturdum,
Bilmedim, ne iş bitirdim,
Gümrah olup, yol yitirdim,
Oturdum güçsüzler ile.

Boş bırakma ömür tahtı,
Uyandırsak çöken bahtı,
Dua edip, seher vakti,
Nâliş kılsam kuşlar ile.

Mahtumkulu, tevfik olsam,
Bir er bulsam, kulluk kılsam,
Yürek söyler: yoldaş olsam,
Dem çeken dervişler ile.

ÇALDI GİTTİ

Bu dünya oyuncudur,
Oyunu çaldı gitdi.
Yolcu yaptı nicesin,
Yoldaş diye aldı gitti.

Akıl, fikir et her zaman,
Yüz göçen var, yüz konan,

Tahtı semadan uçan
Süleyman öldü gitdi.

Ya, mürevvetli şahım,
Ümidim, kıblegâhım,
Bunca yığdı İbrahim
Nice nân aldı gitti.

Ciğer dağlaya dağlaya,
Kuşak bağlaya bağlaya,
Nice ağlaya ağlaya,
Niceler güldü gitti.

Niceler güle dönmüş,
Gül yanmış, küle dönmüş,
Niceler kuma dönmüş,
Niceler soldu gitti.

Kalırsın görde bağlı,
Belli bir yurda bağlı,
Beyhude, ademoğlu,
Yığarsın, kaldı gitti.

Ahmaklık ile özüm,
Bilmez söylerim sözüm,
Mahtumkulu der, gözüm
Kanla yaş doldu gitti.

BİR SAAT İLE

Ömür beş gün, menzili üç,
Devranın bir saat ile.
Yürür kervan, çekilir göç,
Yatmışsın ferahat ile.

Sen deme biri el verir,
Âkıllar burda iş görür,
Aptallar meclis kurar,
Zevk isteyip rahat ile.

Kafir nefs ile şeytan şom,
İşler tutar edip hücum,
Bir gün olursun mahrum,
Gezme, hoş kanaat ile.

Cana cefa, nefse "dur!" de,
İş yap, ahiret gamın ye,
Peygambere salavat de,
Şevk etsen şefaat ile.

Bende olsan, ademzât ol,
Cebbar dememiş: «Cellat ol!»
Hayır işle, var, âzât ol,
Utanma hacalet ile.

Ademoğlu özün bilmez,
Nefs uğrunca işsiz olmaz,
Kısmetinden karış kalmaz,
Gezsen yüz hayalât ile.

Mahtumkulu der ki, yâren,
Halk işine ben hayran,
Geçer fırsat, gider devran,
Hadi çalış sen, taat ile.

HÂSIL EDER

Kimyayı toprağa çalsan,
Topraktan zer hâsıl eder.
Her ne ki yere seper sen,
Septiğin yer hâsıl eder.

Yahşi yaman olmaz malum,
Herkes bildiğiyle âlim,
Cihana od çaktı zalim,
Yıllar boyu şer hâsıl eder.

Yahşi yiğit yol yitirmez,
Ceht, kismetten çok getirmez,
Bin kaygı bir iş bitirmez,
Tevekkül, ner hâsıl eder.

Verimin olsa her yerde,
Gören sana olur bende,
Kötü huylu düşman yanında,
Yahşilik yâr hâsıl eder.

Mahtumkulu söyler sözde,
Gayret ödde, haya gözde,

Yıl yıldan bu yurdumuzda
Zulm artıp, zor hâsıl eder.

BERBÂT GÖRÜNÜR

Yarenler, fâni dünyanın,
Ahiri berbât görünür.
Can kuşun aldadıp tutar,
Şom felek sayyat[1] görünür.

Tuzağına düşme bu gün,
Kökün keser boğum boğum,
Gör, kahpe dünya dostluğun,
Günden güne yâd görünür.

Felek olmaz müyesserin
Nice yerde dertlilerin,
Gör, oğulsuz bendelerin,
Yurdu yok, berbat görünür.

Görünse yahşi ikbali,
Günden güne hoş geçer hâli,
Koç yiğidin pis kadını,
Canına cellat görünür.

Yahşi yârin koynu şifa,
Sinesi benzer cennete,
Güzel görmeyen kişiye,
Göze perîzât görünür.

1 sayyat: avcı

Dilde çiğner şeker-kandi,
Kimse kabul etmez pendi,
Kara karganın perzendi,
Özüne surat görünür.

Yakışır kervan katarı,
Katarında güçlü neri,
Fakirin bindiği hârı,
Tavlasında at görünür.

Savaşta gerek üstatlar,
Şir yürekli, avcı kurtlar.
Yağı görünce, nâ-mertler,
Korkudan, avrat görüner.

Mahtumkulu der, bu demde,
Vardır ümidim keremde,
Nasip etse ahir demde,
İmanım murat görünür.

BAŞ ÜSTÜNE

Nâmert kimdir, bilir olsan,
Ne desen, der «Baş üstüne!»
İş buyurmak istesen sen,
Hiç bulunmaz iş üstünde.

Bıyık burup, her yan gezer,
Heybeti aslanı geçer,
Gök dek gürler, damak yırtar,
Hazır olan aş üstünde.

Aş üstünde alp dek arlar,
Yersiz boşa har dek harlar,
Her tilki şir dek bağırır.
Murdar ölen leş üstünde.

Çöl yerde gövde bırakma,
O da hoştur, sır bildirme,
Laf edip ağız doldurma,
Cenk, nan değil diş üstünde.

Deseler: «Atlan ha, atlan!»
Kemik yer arda sırtlan,
Savaşta gayrete katlan,
Beddua etme saç üstünde.

İnsafın elden bırakmaz,
Mâlum, adamlıktan çıkmaz,
Sözüm hayvana yakışmaz,
Adam, tut, kulak üstünde.

Mahtumkulu, savaş olur,
Yiğidin sırı fâş olur,
Ya baş verir, ya baş alır,
Yiğitler yoldaş üstünde.

ATI GEREK

Ün kazanan koç yiğidin,
Evvel bedev atı gerek.

Gelene karşı durmaya,
Yahşi muhabbeti gerek.

Mert gerek cefa çekmeye,
Nam gerek zırhı sökmeye,
Sofra yayıp, nan dökmeye
Gönlünün himmeti gerek.

Elini çek sen ham hayalden,
Sana zerre yoktur maldan,
Yaşamın geçse helaldan,
Arifler sohbeti gerek.

Yürüsen hizmet yapmaya,
Peygamber yolun bilmeye,
Dervişler gönlün almaya
Elinde devleti gerek.

Mahtumkulu, bir fakirdir,
Koruyan onu Hüda'dır,
Gerek miskin, gerek baydır,
Gelene hizmeti gerek.

ATA BENZER

Oba ucundaki tepe,
Eyerlenmiş ata benzer.
Akılsız erler zer ile,
Yazılmış kem hata benzer.

Bu dünya bir dipsiz derya,
Gark eder, olma bîperva.
Mağrur olma mal ve dünya,
Sıralı nöbete benzer.

Kardeşsize kuvvet yoktur,
Oğulsuza devlet yoktur,
Bekârlara işret yoktur,
Hoş günü hasrete benzer.

Yamandan yahşilik çıkmaz,
Yahşiden yamanlık çıkmaz,
Dünyalığa devlet bakmaz,
Oğul ki devlete benzer.

Biberle tuz taze yara,
Zehir katar hayata,
Yaman hatun yahşi ere,
Savulmaz töhmete benzer.

Yattığı yer yılan koynu,
Asıldığı itin boynu,
Pis erin yahşi hatunu,
Kiymetsiz cevhere benzer.

Mahtumkulu, nâmurâdım,
İller hoştur, ben nâşâdım,
Söz mânâsını bilmez adam,
Bir kuyruksuz ite benzer.

AĞLARIM

Ey yârenler, ömrümden,
Geçti deyip ağlarım.
Çıktı aklım yerinden,
Şaştı deyip ağlarım.

Giden dönmez yolundan,
Vazgeçmez kötü fiilinden,
Diyanet halk elinden,
Uçtu deyip ağlarım.

Şimdi bizim zamanda,
Yaman sözler lisanda,
Zulüm işler cihanda,
Coştu deyip ağlarım.

Bu devirde kötüler,
Yüz dille aldatırlar,
Hani, nice dildârlar,
Geçti deyip ağlarım.

Nice saf eş dostlar,
Şeytan dersine başlar,
Yüz çevirip kardeşler,
Kaçtı deyip ağlarım.

Görün, feleğin oynunu,
Koparır alimin boynunu,
Nice canlar yer koynunu,
Kucakladı deyip ağlarım.

Mahtumkulu der merde,
Dünya benttir, ten perde,
Bir başım sayısız derde,
Düştü deyip ağlarım.

ATÇA OLMAZ

Harın işi hârdır, dostlar,
Bin övsen de, atça olmaz.
Bir soysuza beylik yetse,
Bilin, asilzadece olmaz.

Fâni dünyaya inanmayın,
Altın gümüşe güvenmeyin,
Damatlara gönül vermeyin,
Damatlar oğulca olmaz.

Çok yolları görse gözün,
Her mânâdan bilsen özün,
Bir nâdâna dediğin sözün,
Esip giden bâdca olmaz.

Başın yastığa yetende,
Sabr u karar kalmaz sende,
Gücün kuvvetin gidende,
Oğul kızın yâdca olmaz.

Mahtumkulu, güzel çağlar,
Kimi güler, kimi ağlar,

Türlü meyve veren bağlar,
Bozulur, cennetçe olmaz.

YANMAYAN YİĞİDE

Büyüyünce iş hoş gelmez,
Gençken yanmayan yiğide.
Devlet gelse, özün bilmez,
Asla doymayan yiğide.

Yamana öğüt abestir,
Yahşi ere bir söz bestir[1] ,
Adımın yanlış attırır,
Yeni don giymeyen yiğide.

Cüppe, kalkan, zırh-suvat
Keskin kılıç, Arap at
Savaş günü gider uyat[2]
Edebi olmayan yiğide.

Çoban hiç dar yere olmaz,
Ala karga oka gelmez,
Çok yığılsa, talep almaz,
Aslı olmayan yiğide.

Kulluk yetir sen cânından,
Kıskanma parça nânından,

1 bes: yeterli, kafi
2 uyat: utanç

Kanlı olsa, geç kanından,
Bir garip mihman yiğide!

Dünyada kimse kalmamıştır,
Mal cana yoldaş olmamıştır,
Sanki dünyaya gelmemiştir,
Evlat olmayan yiğide.

Elmasa, gümüş mis[1] görünür,
Dula, cariye has görünür,
Peri hatunu pis görünür
Gönülce sevmeyen yiğide.

Mal döner kurda çıyana,
Durur et kanın sormaya,
Malından zekat vermeye,
Gözü kıymayan yiğide.

Mahtumkulu, yoldan çıkmaz,
Yamana yahşi söz yakışmaz,
Bin söz desen, tesir etmez
Tanrısı vermeyen yiğide.

GÖNÜL COŞUNDADIR

Gönül bir beden şahıdır,
Her söz gönül coşundadır.
Yedi iklimin tahtında,
Her biri bir işindedir.

1 mis: bakır

Dagların çıkıp inmesi,
Çokların göçüp konması,
Dünyanın ağıp dönmesi,
Bu feleğin çarkındadır.

Kimdir bu dünyada kalan,
Bana gerçek, size yalan,
Biri ak, bir kara yılan,
Süleyman'ın kaşındadır.

Çevresi zümrüt taşlı,
Ner babalı, kerk kardeşli,
Altın tahtlı, elmas taçlı,
Dev beyleri etraftadır.

Döner, dolaşır eyyâmlar,
Yıpranır yüce eyvânlar,
Gündüz yâra aşık cânlar,
Gece yatsa, düşündedir.

Üç hissesi deli derya,
Bir hisse yerde bin kavga,
Kim bilir bu köhne dünya,
Ya Rab! Nice yaşındadır?

Mahtumkulu der, ihsandır,
Ecel oktur, felek yaydır,
Dünya bir kahpe kadındır,
İnsanın çevresindedir.

AŞK KİTABIN AÇALIM

Seher vakti, gelin, dostlar,
Aşk kitabın açalım.
Her hurûfta nice söz var,
Ona bir hesap geçelim.

Bu dünyada nice bağ var,
Nice bostan, nice dağ var,
Nice ölü, nice sağ var,
Kalanlara libas biçelim.

Büyüğü büyük bilmeyenden,
Pîre hizmet kılmayandan,
Sözden ibret almayandan,
Tende can vardır kaçalım.

Âşık Firak der ki arzın,
Oruç, namaz, bunlar farzın,
Boynumuzda işbu borcun,
Diriken verip geçelim.

AD İSTERİM

Kerem etsen, Kadir Tanrım,
Dünyalıktan ad isterim.
Talihim uykuda kalmış,
Bir açılmış baht isterim.

Yoksulluk bir yaman yoldur,
Ben fakirim, elim kaldır,

Helal rızk ver, meslek bildir,
Kimya adlı od isterim.

Yalan dünyada gezmeye,
Devlet ver huzur sürmeye,
Ömür ekle, gün görmeye,
Seksen yıl nöbet isterim.

Hacı Bektaş, Abdulkadir,
Hoca Ahmet, İmam Rıza'dır,
Feridun bir evliyadır,
Hepsinden himmet isterim.

Firakı, aşka uğradım,
Deryada dalgaya düştüm,
Hor kalmasın soyum sopum,
Berkarar devlet isterim.

NELER GÖRÜNÜR

Seyredelim bu cihanı,
Cihanda neler görünür.
İskender, Cemşit yaptırmış,
Büyük binalar görünür.

Ormanları aslanlı, kaplanlı
Gülgüzar, taze fidanlı,
Gün düşmeyen koyu golğeli,
Çeşmeli çaylar görünür.

Yaradan var etti yoktan,
Dağlar ömür sürer çoktan,
Sorsan haber verir Nuh'tan,
Yaşlanmış avlar görünür.

Sen coş, yalan dünya, çoş sen,
Ne gülen kalır, ne ağlayan.
Kar, yağmurlar, buz bağlayan
Sefalı çaylar görünür.

Başından dumanı gitmez,
Eyyâm geçip, yere batmaz,
Hiç yaşlanmaz, ölmez, yitmez,
Kayalı dağlar görünür.

Ne yurt kalır, ne mekan,
Güzeller seýredip geçen,
Tûti, bülbül mesken tutan,
Havalı bağlar görünür.

Mahtumkulu, kim var, ölmez?
Ecel doymaz, zemin dolmaz,
Âsmân inmez, yer çevrilmez,
Gün yürür, aylar görünür.

NE İŞ GELİR BAŞIMIZA

Ey, yârenler, bilmek olmaz,
Ne iş gelir başımıza.
Bakın bu kahpe feleğe,
Ağı katar aşımıza.

Ecel gelir, ağzın açar,
İnce beli zemin koçar,
Gülüp gelen ağlar geçer,
Rahmetmez göz yaşımıza.

Dayanmayın baht ikbâle,
Dolanır yüz bin hayâle,
İtibar yok mülke, mala,
Dünya benzer düşümüze.

Felek bize eğri bakıp,
El uzatıp, efsun okuyup,
Orta yerde dâne döküp,
Ağ kurmuştur dışımıza.

Mahtumkulu, varsan bundan,
Hayır-şer sorarlar senden,
Şirin can ayrılsa tenden,
Kum sevinir leşimize.

KARARSIZ ERDEN

Gördükçe bu gönül soğur,
Sabırsız kararsız erden.
Vefâkâr bir köpek yeğdir
Utanmaz ikrarsız erden.

Dolaştıkça devran, devir,
İkbalin yüz fikre evir,
Dura dura dostu soğur,
Garip kalan varsız erden.

İt zerin minnetin çekmez,
Anlamaza sözüm yetmez,
Gönlün ister işler çıkmaz,
Nân düşmanı, kârsız erden.

Her göz seherde bîdârdır,
Sahibinden parça vardır,
Hakk, peygamber, halk bîzârdır
Sözü itibarsız erden.

Mahtumkulu ma'nâ saçar,
Her kim söz lezzetin içer,
Vara vara gönül geçer,
Utancı yok, arsız erden.

İKİ HİLÂLÂN

Ümitsizken nazarım,
Gördü iki hilâlân.
Canım rahatın aldı,
Ondan hüsn ü cemalân.

Herkes uyanık oldu,
Kendini uzak saldı,
Gözden yaş revan oldu,
Sanki batmış bir diken.

Durmadan gözyaş akıp,
Koymaz gömeye bakıp,

Nefsim huyuna çekip,
İhlasımdan güç alan.

Giden ve geri gelen,
Dili seni söyleyen,
Daim seni arayan,
Gönüldür seni isteyen.

Aşk hançer keskin olan,
Yine olmuş kan alan,
Ona bir kere ulaşıp,
Koklap kokudan doyan.

Fikr ile fâni oldu,
Gurbette şaşa kaldı,
Aşkın ordusu saldı,
Aklım mülküne talan.

Mahtumkulu, şeb u rûz,
Can yakıcı yürek köz,
Bu sebepten kar ve buz,
Ciğere basar su alan.

İLİ ARAR

Iİlinden ayrı kalan,
Ah eder, ili arar.
Yolundan ayrı düşen,
Yorulmaz, yolu arar.

Gökte felek dönendir,
Halk yerde sergerdândır,
Bir hilekâr cihandır,
Göz açan malı arar.

Kiminde altın taçtır,
Kimi yolcu, muhtaçtır,
Kimi tamamen açtır,
Kim kumaş, halı arar.

Kim nân bulmaz yemeye,
Kim yer bulmaz koymaya,
Kim şal bulmaz giymeye,
Kim enfes şalı arar.

Bu cihan telaştadır,
Kim ölü, kim güçtedir,
Her bende bir iştedir,
Herkes bir hâli arar.

Devir uzun, ömür az,
Dört mevsime baştır yaz,
Gökte kanat açan kaz,
Gözleri gölü arar.

Mahtumkulu, düşünüp,
Dolaş sen gözün yaş edip,
Deli gönül cûş edip,
Yüz bin hayali arar.

İÇMİŞ GİBİDİR

Kötü iyiye yoldaşsa,
Zehir içmiş gibidir,
Ayrılabilse acısı,
İçinden sönmüş gibidir.

Adam utanmaz yaradan,
Korkar yatınca rüyadan
Devrana baksam,işinden
Bu gönlüm geçmiş gibidir.

Soysuzun ikbali gitmek,
Evsiz eline mal girmek,
Ahmağa bir sır vermek
Aybını açmış gibidir.

Geçti ömrün dünya seylin,
Hak yoluna bağla belin,
Hep kavgalı olan ilin,
Devleti kaçmış gibidir.

Söz açıp, sonra gizleyen,
Âkildir sonun gözleyen,
Sözün bulup, iyi sözleyen,
İnci cevher saçmış gibidir.

Erden gitse îtîbarlar,
Soğur ondan dost ve yarlar,
Hünerli, ikballi erler,
Malı mülkü uçmuş gibidir.

Mahtumkulu, illetli göz,
Harabe olur değse tuz,
Mecliste bir yersiz söz,
Soyunmuş ... gibidir.

HEZARİSTANA DOĞRU

Orda insan sayılar,
Hezaristana doğru.
Felek bir bakkal kurmuş,
Pazaristana doğru.

Kara yer ağzın açar,
Gafildir adam, geçer,
Bülbüller göçmek ister,
Bağ u bostana doğru.

Nurata, Baba Dargan,
Çevresi derya, kurgan,
Varınca da Bakırgan,
O Türkistan'a doğru.

Haktan rahmet serpilir,
İmaretler yapılır,
Gitsen Kabe bulunur,
O Rumistan'a doğru.

Doğudan batıya kadar,
İsevi, Musevi ve Tatar,

Şehirler katar, katar,
Mağrıbistan'a doğru.

Aşık söyler: «Ya, Sübhân,
Müşkilim sen kıl asan.
Şefa'at eyle, yâran,
O Dehistan'a doğru!»

Mahtumkulu, dil olur,
Gözde yaşı sel olur,
Her gün göçtür, yol olur,
Mezaristan'a doğru.

HAYRANDADIR HAYRANDA

Âşıklar Hakk aşkında,
Hayrandadır, hayranda.
Gözler yârin peşinde,
Giryandadır, giryanda.

Kıldı ona Hakk rahmet,
Nur-ı tecelli kudret,
Hırka giyen Hoca Ahmet,
Sayram'dadır, Sayram'da.

Yerden çıkan ağaçlar,
Dili senalı kuşlar,
Zikir seven dervişler,
Devrandadır, devranda.

Ayıl, âşığım, ayıl,
Mecnûn ol, halka yayıl,
Halil oğlu İsmail,
Kurbandadır, kurbanda.

Tur dağında duranlar,
Nice gaip erenler,
Cemalini görenler,
Fermandadır, fermanda.

Dolduran bu dünyayı,
Anan her iki cihanı,
Bütün işin beyanı,
Kur'an'dadır, Kur'an'da.

Mahtumkulu, aç diller,
İbadet et aylar, yıllar,
Yarın namazsız kullar,
Pişmandadır, pişmanda.

HEVESİDİR

Ademoğlu, fikrin zikrin,
Yalan dünya hevesidir.
Şimdi bu fikre gidersin,
Bir gün derde koyasıdır.

Bir gün girer yere başın,
Unutur kavim kardeşin,

Namaz, oruçtur yoldaşın,
Bir de dilin duasıdır.

Hatırlarlar sağda, solda
Şeytan yol keser bu yolda,
Güçlü koruma, büyük destek,
Şeriatın kalesidir.

Bu cihanın sermayesi,
Rızk sebebi, Hakk sayesi,
Yer direği, gök payesi,
Dervişlerin duasıdır.

Geçer ömür, geçer bu dem,
Ne yürürsün kadem kadem,
Fili yola getirensin,
Seni kurtçuk[1] yiyesidir.

Dağlar vardır, taşlar vardır,
Yazlar vardır, kışlar vardır,
Yaman yavuz işler vardır,
Başa gelen duyasıdır.

Mahtumkulu, aşk meydandır,
Bu meydana giren candır,
Canın da tende mihmandır,
Veren bir gün alasıdır.

---

1 kurtçuk: böcek, küçük kurt

HAKK MENZİL ETTİ CANA

Yok yerden suret edip,
Hakk menzil etti cana.
Dokuz ayca oturdun,
İnip geldin cihana.

Tepesine bindirdi,
Öptü, boyna bindirdi,
Sevip, mehrin indirdi,
Garip baba, şom ana.

Harıs nefsin attırmaz,
Kaçar dünya, yettirmez,
Ömrün koşar, tutturmaz,
Bu hilekâr zamane.

Aşkım rüzgarı coşar,
Aklım dumanı koşar,
Söz vardır, haddi aşar,
Gitsen buradan o yana.

Nice cihan yaylarım,
Bu cihanı neylerim,
Kızmayınız söylerim,
Her söz gelse lisana.

Mahtumkulu, Ya Cebbâr,
Sen özün ol medetkâr,
Eski aşka, yeni yâr,
Derdin kıldın bahane.

GİDER

Ademoğlu, felek sana,
Bir gün kefen biçer gider.
Sana vurur hançerini,
Cellat, kanın saçar gider.

Gezme dünyaya meyledip,
Beyhude yerde seyledip,
Önceki konanlar gidip,
Bir lahzada geçer gider.

Ölsen, seni kim yâdlar,
Kişner kalır bedev atlar,
Ona binen koç yiğitler,
Kara toprak, sarar gider.

Dünyanın sonu berbattır,
Binamazın yeri oddur,
Ölüm bir acı şerbettir,
Herkes ondan içer gider.

Gönül der ki ölmezsen,
Kabirde yalnız kalmazsan,
Rabbine doğru olmazsan,
İman senden kaçar gider.

Mahtumkulu, bu ne yerdir,
Aceb bir kervensaraydır,
Dünya bir arsız kadındır,
Bir gün seni sarar gider.

ALACAKTIR

Ademoğlu, bu dünyaya,
Koymaz, seni alacaktır.
Helal, haram yığdığın mal,
Sonra senden kalacaktır.

Ne kadar yaşasan özün,
Yahşi yaman kalır sözün,
Humar göz, gül gibi yüzün
Hazan vurup solacaktır.

Tenden cüda olar kanın,
Biter tükenir dermanın,
Şunca yıldır duran canın,
Senden ayrı olacaktır.

Geçti yazın, geldi kışın,
Namaz, oruç olsun işin,
Bu dünyada sultan başın,
Ne sevdalar görecekdir.

Bu dünyaye gelen canlar,
Biribirine mihmanlar,
Hoca Seyit, bey ve hanlar
Ahir sonu ölecektir.

Hizmet kıl kâdir Huda'ya,
Ömrünü geçirme zaye,
Kapısız, bacasız eve,
Bir gün seni salacaktır.

Bomboş kalır o yerin,
Bozulur köşk ve sarayın,
Yaradan kadir Huda'nın
Tenha özü kalacaktır.

Mahtumkulu âsi kulun,
Küfür sözden sakla dilin,
Kıyamette doğru yolun,
Sırat köprü olacaktır.

GÖRGÜ GÖRÜLMEYEN YERDE

İzzet, hürmet, aramayın,
Görgü görülmeyen yerde.
Söz açar mı aklı olan?
Sıra verilmeyen yerde.

Aklı yahşiler unutmaz,
Kuru ağaçta yaprak bitmez,
Akıllı er mesken tutmaz,
Huyu sevilmeyen yerde.

Kuru kalan arık akmaz,
Toy kişiden kerem çıkmaz,
İt seyretmez, kedi bakmaz,
Sofra kurulmayan yerde.

Hac eylesen, tellal döner,
Gül açılsa, hara döner,

Hizmet etmek hara döner,
Değer bilinmeyen yerde.

Nâmert mal için kükrer,
Geçer, aş başında söyler,
Savaş kurup, kılıç sallar,
Mızrak vurulmayan yerde.

Evde beygire döner,
Korkak da bir nere döner,
Tilki, çakal şire döner,
Savaş kurulmayan yerde.

Feraset kıl, bakıp akla,
Koç yiğidin sözün hakla,
Mahtumkulu, dilin sakla,
Haber sorulmayan yerde.

GİTMEZMİŞ

İller, hey, Mecnûn dağının,
Başından duman gitmezmiş.
Münkire bel bağlayanın,
Gönlünden güman gitmezmiş.

Koyuna kardeş olmaz kurttan,
Dilek dileme namertten,
Ölene dek koç yiğitten
Mızrak, ok, keman gitmezmiş.

Gafil adam oğlu bilmez,
Ölümünü yada salmaz,
Malın mülkün tadı olmaz,
Yanından iman gitmezmiş.

Zamana yakîn gelince,
Yeri, göğü su alınca,
Hak’tan gayrısı ölünce,
On sekiz mekan gitmezmiş.

Yer ile gökten kuvvetli,
O Azrailden heybetli,
Beş kişinin Hariş adlı,
Önünden yılan gitmezmiş.

Âşıklar terk-i can etsin,
Gözde yaşın revan etsin,
Koç yiğitler ihsan etsin,
İhsan-ı reyhân gitmezmiş.

Mahtumkulu, kaldın dertte,
İşin düşmesin nâmerde,
Ahiret günü cömerde,
Cehennem ziyan etmezmiş.

ER YANINDA BELLİDİR

Yahşiliği pis bilmez
Er yanında bellidir.

Görür gözün kıymeti,
Kör yanında bellidir.

Deli gönül dayancı,
Yoktur dünya inancı,
Sağ kulağın kıvancı,
Ker[1] yanında bellidir.

Eğer pirsen, eğer genç,
Kılma sırrın halka faş,
Sır saklayan mihenk taş,
Zer yanında bellidir.

Bu dünyanin muradı
At, kadın ve evladı,
Dişi deve kuvveti,
Ner yanında bellidir.

Olsa gamdan çıkışım,
Yaza dönse şu kışım,
Mahtumkulu, ihlasım,
Yar yanında bellidir.

ATACAKSIN

Ademoğlu, özün bilmez,
Adım dım atacaksın.
Sahibin emrini kılmaz,
Öz gönlün güdeceksin.

1 ker: sağır

Âlemi kapmak istersin,
Karun dek hazine toplarsın,
Helal, haram, her ne bulsan,
Gözün yumup, yutacaksın.

Neden oldun, sen bil, bari,
Unuttun Perverdigâr'ı,
Gönle gelen her tür kâri,
Tereddütsüz edeceksin.

Aslın nedir, sen et, nazar,
Tuttuğun işten kıl heder,
Ecel sana etse güzer,
Haber ver, ne yapacaksın?

Sen dünyayı sıcak tutma,
İşini yap, sen boş yatma,
Mahtumkulu, hiç unutma,
Gideceksin, gideceksin!

EMİRE DÖNER

Ülkede sahip olmasa,
Mülkdârlar emire döner.
Üç yıl şîre rastlamasa,
Tilki çakal şîre döner.

Kahpe felek kaşık salar,
Kime verir, kimden alır,
Herkese bir sıra gelir,
Ülke ağar, ağa döner.

Şîr her ân bir av yakalar,
Der: «Avıma kim el katar».
Fil burnun feleğe tutar,
Kerk[1] görse, hamura döner.

Ecel gelir, insan duymaz,
Devran geçer, ömür doymaz,
Tilki artığın şîr yemez,
O yerse, zehire döner.

Dert yürekte bir od olur,
Söz , cihanda bir ad olur,
Fakire âşina yâd olur,
Mal bulsa, yâd yâra döner.

Mertler, cenkte toy içinde,
Aç börü, koyun içinde,
Nâmert kurduğu evinde,
Varsan, bahadıra döner.

Mahtumkulu, budur derdin,
Sahibi gerek her yurdun,
Şîr darbı yamemiş kurdun,
Her bıyığı bir oka döner.

DONLU GÖRÜNÜR

Doğru bakmazlar çulluya,
Göze kızıl donlu görünür.
Söz anlamaz ahmak deli,
Kendi kendine dilli görünür.

1 kerk: gergedan

Başa deymeyince kurtlar,
Kast etme, gerektir yurtlar,
Savaşta tanınır mertler,
Halk içinde mallı görünür.

Fikr et başa iş düşmeden,
Fayda yok son pişmanlıkta,
At meydanda, er savaşta,
Toyda tirme şallı görünür.

Canı sağın söyler dili,
Cömerdin boş durmaz eli,
Her kişinin öz akılı,
Tam bir kemalli görünür.

Gelenektir bu yahşilik,
Yahşi zâttır yahşi kılık,
Mert yiğide az yahşilik,
Az da olsa belli görünür.

Gel, akıl sen yönet şimdi,
Yürek peyvendi, can bendi,
Her kişinin öz perzendi,
Daha cemalli görünür.

Mahtumkulu, söz bünyâdın
Ağzında yakının, yâdın,
Hüner yok, söz ile adın,
Halk içinde belli görünür.

DEVLETİ, MALI OLMASA

Koç yiğidin adı çıkmaz,
Devleti, malı olmasa.
Endişe hiç iş bitirmez,
Meydanda deli olmasa.

Olmasa yiğidin nesli,
Ölende anılmaz adı,
Tutuşmaz sinenin odu,
Başta hayali olmasa.

Tembel kuşlar ava çapmaz,
Hünersiz aybını örtmez,
Toplumda yerin bulmaz,
Akl-ı kemali olmasa.

Konmak yeni yurda yahşi,
Halı baş köşeye yahşi,
O yiğit mezarda yahşi,
Başı kavgalı olmasa.

Mahtumkulu, olsa başlı,
Utanmaz kılıçlı, aşlı,
Tuzu zor, düşmanı güçlü,
Dostu vefalı olmasa.

DIŞTA BELLİDİR

Yahşi değerin il bilmez,
Yahşiler dışta bellidir.

Mevlam nazar etse kime,
Olacak, başta bellidir.

Etme günah evde yatıp,
El, ayağın şahit edip,
Olmaz Hak'tan, saklı tutup,
Öz adam işte bellidir.

Bu dünyada maldır görkün,
Her bir yere yeter erkin,
Evinde laf eder her kim,
Mertler savaşta bellidir.

Kınayı yaksan, renk olur,
Altını söksen, senk[1] olur,
Atların hepsi denk olur,
Atlar koşuda bellidir.

Hoca, seyit selasetli,
Fakirlere himayetli,
Hoş tebessüm, mülakatlı,
Herkes yoldaşta bellidir.

Mahtumkulu, şevkin günü,
Pek güzeldir İslam dini,
Asıl güzelin değeri,
Göz ile kaşta bellidir.

---

1 senk: değerli taş türü, granit.

DAĞ SAYAR

Dağlar yerin mıhıdır,
Tepe kendin dağ sayar.
Serçe özün bülbül der,
Martı özün zag[1] sayar.

Kemlik eyle kemal var,
Benlik etme, zeval var,
Her başta bir hayal var,
Kul özünü iğ[2] sayar.

Gücünden, kuvvetinden,
Dünyanin nöbetinden,
Bir kişi izzetinden
Soysuz özün beğ sayar.

Bir bilgisiz cahilim,
Hem günahlı bir kulum,
Sirke söler: «ben balım»,
Neft kendin yağ sayar.

Haber alsan birinden,
Özün kem saymaz devden,
Eşek ise kendini,
Bedevden de yeğ sayar.

Dert çekenler dert bilir,
Nâmert kendin mert bilir,

---

1 zag: karga
2 iğ: arı Türkmen boylarından olan

Tilki özün kurt bilir,
Garsak[1] kendin it sayar.

Mahtumkulu bir kuldur,
Kulluğuna kaîldir,
Ahmak kendin akıl der,
Çayır kendini bağ sayar.

TAN ATMADAN ÖNCE

Ademoğlu, yatma gafil,
Kalk sen tan atmadan önce.
Gençliğinde sen ta'at kıl,
Yaşlılık gelmeden önce.

Yaşlılık ta'at kıldırmaz,
İşin abestir, bildirmez,
Felek ağlatır, güldürmez,
Sür, devran geçmeden önce.

Sen insana eyleme kastı,
Hiç incitme yarı dostu,
Bir gün gelir, ecel desti,
Yakandan tutmadan önce.

Kardeşlerin ağlar kalır,
Yensiz yakasız dona koyar,
Bir gün emanetin alır,
Sen tövbe etmeden önce.

1 garsak: kısa boylu küçük hayvan

Bu dünyaya gelen gider,
Bütün halk, o meyden içer,
Bir ejderha ağzın açar,
Vehm eyle yutmadan önce.

Dalmışsın dünya oynuna,
Girersin yerin koynuna,
Ecel bendenin boynuna,
Dönüver binmeden önce.

Ecel ki herkesi sarar,
Kalmazlar şah ve gedâlar,
Haramdan kaç, kethüdâlar,
Siz rüsvay olmadan önce.

Koru gıybetten dilini,
Oddan bağlarlar elini,
Açılan taze gülünü,
Allah soldurmadan önce.

İnsana etme ihanet,
Tüm kullar Allah'a râyet,.
Bu sözde var hadis, âyet,
Fehm eyle ölmeden önce.

Kalk seher, Allah'a ağla,
«Hak» deyip yüreğin dağla,
Tövbe temelin sağlam bağla,
Kırkına gelmeden önce.

Mahtumkulu, doğru söyle,
Ömrün gelip, geçer böyle,
Yaşlıya hep hürmet eyle,
Mezara girmeden önce.

YIKMAYAN ERDEN

Gönül sevinci hiç çıkmaz,
Bir gönül yıkmayan erden.
Yahşilik ümit etmeyin,
Yamanlık çıkmayan erden.

Herkes halka beğlik eder,
Bütünüyle yola gider,
Kethüdalık uzun gider,
Yaman söz çekmeyen erden.

Yahşi er il aybın açmaz,
Bile bile haram içmez,
Yaradan günahın geçmez,
Gözyaşın dökmeyen erden.

Durmaz, devran döner,
Zaman geçer, narh çevrilir,
Güçlü devletler ayrılır,
Bir ağza bakmayan erden.

Kendi kendine aklı yetmez,
Âkillerin sözün tutmaz,

Yoksulluk yok olup gitmez,
On iş terk etmeyen erden.

Koç yiğide hesap günü,
Toplansa ordunun çoğu,
Resul bîzar savaş günü,
Yoldaşa bakmayan erden.

Mahtumkulu, hem yan, hem sön,
Ya lâl otur, ya dür saç sen,
Bir kuyruksuz ittir, kaç sen,
Nesihat tutmayan erden.

YÂR GEREKTİR

Benim diyen koç yiğide,
Bir münasıp yâr gerektir.
Atlı, düşmanlı yiğide,
Elmas zülfikâr gerektir.

Yiğit odur yurt üstünde,
Canın verse din üstünde,
Koç yiğitler il üstünde,
Namus ile ar gerektir.

Beş gün gönül hoş etmeye,
Sofra yayıp, nan dökmeye,
Saygı, hürmet göstermeye,
Ellerinde var gerektir.

Mekke’ye varan olur hacı,
Ayrılık ölümden acı,
Koç yiğide din kılıcı,
Aşığa dîdâr gerektir.

Felek artırır zararın,
Alır elden ihtiyarın,
Mahtumkulu, âşık yârin,
Siyah zülfü târ gerektir.

YOLDAŞ OLAN

Yahşi sözü cana yarar,
Yahşi ile yoldaş olan.
Kaçıp kurtulmayı dener,
Yaman komşuya eş olan.

Dünyanın sonu ölmektir,
Murat, burda iş bilmektir,
İş, özüne dert almaktır,
Yaman ile kardeş olan.

Yaman söz kalbi bozar,
Yahşi insanı alem arzular,
Hiç unutmaz, görmek ister,
Birinden gönlü hoş olan.

Her kişide meslek yoktur,
Düşmanına heder yoktur,

Yahşilik etse yer yoktur,
Bu çağlarda yavaş olan.

Mahtumkulu, öğüt söyler,
Bilenler fikrini eyler,
Kendini yün sakal eder,
Bozulan halka baş olan.

YOLDAŞIN KALIR

Gafil adam, gider isen,
Keremli yoldaşın kalır.
Cellat gelip, can alınca,
Ağlaşıp, kardeşin kalır.

Tende mihman aziz canın,
Elde et, nur-i imanın,
Sofra serip, saç sen nânın,
Bu dünyada aşın kalır.

Cellat hançerin salınca,
Azrail canın alınca,
İki sorgucu gelince,
Başta akl u huşun kalır.

Bu dünyaya sıcak bakma,
Doğru yürü, yoldan çıkma,
Vefası yok, ümitle bakma,
Kum sevinir, leşin kalır.

Nâmahrem görmüş gözlerin,
O gıybet eden sözlerin,
Bağrışır oğul kızların,
Kabre girip, gûşün kalır.

Varsan imanını alıp,
O beş kez beze dolanıp,
Kara toprağa bulanıp,
Zemin içre başın kalır.

Ecel geldi, sıra yetti,
Kimi bu dünyayı tuttu,
Mahtumkulu, ömrün geçti,
İmdat der, sırdaşın kalır.

TASA KARŞI

Ağız açtım, göz yumdum,
El sundum tasa karşı.
Tas üstünde yatmıştır,
Kalender yasa karşı.

Sâki durdu, ses etti,
Kim geç kaldı, kim yetti,
Kalender tasın tuttu,
Düştüm hevese karşı.

Ben bî-kemal o yerde,
Aşk içre düştüm derde,

Gül yüzde gülgûn perde,
Tuttu palasa karşı.

Haber tutan cihandan,
Ayrılır hanümandan,
Aşıklar geçer candan,
Tutulsa kâse karşı.

Bu dünya bir saraydır,
Gelen geçip varmıştır,
Mahtumkulu ’yardım’ der,
Hızır, İlyas’a karşı.

ŞAHLAR KALMAZLAR

Gam çekme, garip adam,
Beyler, şahlar kalmazlar.
Büyük büyük şehirler,
Ak otağlar kalmazlar.

Kalsa sözden kızıl dil,
Can cevherdir, ten bir kil,
Bin bir makamlı bülbül,
Büyük bağlar kalmazlar.

Bunu kesmiş bu aklım,
Yıkılır yedi iklim,
Yer olur büklüm büklüm,
Erir, dağlar kalmazlar.

Haktan yetişse ferman,
Ne çare var, ne derman,
Âsumân, gün, ay lerzân,
Yıldızlar da kalmazlar.

Ne yer kalır, ne yurtlar,
Ne Türk kalır, ne Kürtler,
Ne kuş kalır, ne kurtlar,
Uçanlar da kalmazlar.

Ne gert kalır, ne gerdân,
Ne mert kalır, ne merdân,
Fil, sinek ve gergedân,
Vahşiler de kalmazlar.

Mahtumkulu, yaşlanan,
Ağır sohbetler kuran,
Dalga dalga mevç vuran,
Derya, nehirler kalmazlar.

SEL İLE

Yüce dağların başında,
Bulutlar oynar sel ile.
Koç yiğide toy bayramdır,
Ne işler gelse il ile.

Dil bilenler sağır olmuş,
Altınla gümüş pas olmuş,

Ne zaman sinek denk olmuş,
Karşılaşınca fil ile?

Otlağa kaçar buzağlar,
Baş çeker büyük camızlar,
Seçilir ki has bedevler,
Köhne, yırtık bir çul ile.

Haram işten kaçar pîrler,
Tilki artığından şîrler,
Kusdurmadan koymaz derler,
Bulamaç yesen kıl ile.

Hakk bendesi Hakk'a tapar,
Kötü, yaptığından bulur,
Mahtumkulu, ayıp örter,
Aş, iş, söz ve bu dil ile.

REFTARIDIR[1]

Yiğit gönlüne sığınan,
Atın görkü reftarıdır.
İle ulusa hoş gelen
Aş, kılıç, er güftarıdır.

Önüne bak, ardın gözle,
Hoş sözün de, kahrın gizle,
Söyler isen, yahşi sözle,
Halk yamanın bîzârıdır.

1 reftar: gidişi, atın yürüyüş tarzı anlamındadır

Dünya uzun, ömür kalmaz,
Ecel gelse, çare olmaz.
Ne olacak, insan bilmez,
Bütün iş Hakk'ın kârıdır.

Geçer devran, yok fırsatım,
Her kim câm[1] verse, bir çalım,
Burda devran sürse zalim,
Yarın Hakk garip yârıdır.

Ben irademle söz demem,
Gelecek rızka gam yemem,
Cihanda her işten yaman
Bir müminin azârıdır.

Anlamaz doğru gelmese,
Sırdaşına yâr olmasa,
İl günde şeref kalmasa,
Söz hangi derde devâdır.

Mahtumulu, sen an be an,
Mahşere doğru vur kadem,
Yahşi yaman her bir adam
Ecelin giriftârıdır.

FÂŞ OLMAZSIN

Gel gönlüm, sohbet edelim,
Söylemesen fâş olmazsın!

1 câm: kadeh

Fânidir bu yalan dünya,
Bir gün ondan hoş olmazsın!

Bir gülsün sen, gençlenirsin,
Sonra ağaçsın, yaşlanırsın,
Hem taşlarsın, hem dişlersin,
Yine bizden dış olmazsın.

Hakkın emridir, ne dersin,
Bizim için bir güzersin,
Geleni devamlı yutarsın,
Bir dem bizden boş olmazsın.

Dost olarak güldürürsün,
Sonra peşinden koşturursun,
Bir gün basıp öldürürsün,
Bir bâkî kardeş olmazsın.

Mahtumkulu, bilmiş hali,
Bu yurtta değilsin binalı,
Tövbe edip, Hakk'a döneli,
Bundan sonra genç olmazsın.

FELEĞİDİR

Başımıza sevda salan,
Güzel, Hakk'ın feleğidir,
Şeytan çıkar dinlemeye,
Yıldızlar ona düşmandır.

Kalem yazınca baş hattı,
Asi yazmış biz ümmeti,
Adem Baba'nın soyu sopu,
Yedi yerin toprağıdır.

Eğer söze versen kulak,
Melekler dururlar tek tek,
Gökte olan sekiz melek,
"La ilahe!" dileğidir.

Halil geldi tığ çekmeye[1] ,
Oğlunu kurban etmeye,
Bırakmayan kan dökmeye,
Cebrail'in yeleğidir.

Kurt ağlar Yakup yanında,
Düldül Ali'nin şanında,
İsa, eşeğin binende,
Sığır, Musa bineğidir.

Allah yarattı hayvanı,
Cennet görmez mahşer günü,
Sekiz hayvanın meskeni,
Derler: cennet bulağıdır.

Hoş menzil, güzel yerler,
Gün ısıtmaz, batmaz Aylar,
Behiştin, otlağın yaylar,
Havz-ı Kevser sulağıdır.

1 Bıçak çekmek.

Nemrut Hakk'a bir ok attı,
Şetdat bir cennet başlattı,
Dört yüz yıl hep o, işletti,
İsmi de İrem bağıdır.

Mahtumkulu, söz bâkîsî,
Gözünde gaflet uykusu,
Karşında ecel sâkîsi,
Gâfil adam tuzağıdır.

EVLEN SEN

Yiğit halin yaşlılığa,
Salayım dersen, evlen sen.
Kethüdalık endişesin,
Kılayım dersen, evlen sen.

Kethüdalık güzel yoldur,
Kaygı kocatır, gam öldürür,
Yiğitlik bir kızıl güldür,
Solayım dersen, evlen sen.

Ev, il gerek, yorgan döşek,
Evlat bağdır, kadın köstek,
Yüke alışkın boz eşek.
Olayım dersen, evlen sen.

Gezersin oynar, dalaşıp,
Kalırsın gama bulaşıp,

Hasrete, derde ulaşıp,
Kalayım dersen, evlen sen.

Coşkun edersin özünden,
Ayrılırsın hoş yazından,
Tükenmez derdin peşinden,
Gideyim dersen, evlen sen.

Geçir yiğitlik zamanın,
Getir yaşlılık dumanın,
Dünyanın yahşi, yamanın,
Bileyim dersen, evlen sen.

Yiğitlik bir kızıl gülşen,
Yaşlılıkta söner rûşen.
Kucak kucak kara yavşan,
Yolayım dersen, evlen sen.

Mahtumkulu, gezip her yana,
Etmezdin cihanda pervâ,
Peygamber sünnetini edâ,
Kılayım dersen, evlen sen.

GÜLEN VAR MI?

Ey, yârenler, müslümanlar,
Ağlamadan, gülen var mı?
Yalancı fâni dünyadan,
Gidip, geri gelen var mı?

Felek, kimleri şâd ettin,
Kimi gamdan âzât ettin,
Çok kişileri mât ettin,
Senden razı olan var mı?

Kimi vefâ tohmun eker,
Kimi ecel zahmın çeker,
Kimi gamdan âzât eder,
Sararmadan, solan var mı?

Bildim bu dünya çağlığın,
Gam gaflette uyanıklığın,
Hasta olmadan, sağlığın,
Kıymetini bilen var mı?

Bu dünya iki bölüktür,
Biri kara, biri aktır,
Menzil iki, yol ıraktır,
Bunun fikrin kılan var mı?

Mahtumkulu, gelen, geçer,
Bu güzere konan göçer,
Yiğitlik çırağı söner,
Bu sözümde yalan var mı?

YELDEN GELİR

Ahir zaman yakın gelse,
Evvel bela yelden gelir,

Yahşi geçip, yaman kalsa,
Bir nişane selden gelir.

Kendini yaman sanma sen,
Kişi gıybetin etme sen,
Zamansız yurda basma sen,
Cin belası külden gelir.

Bir sözüm var yahşi kalan,
Şu sözümde yoktur yalan,
Çöp dibi, sarayda olan,
Haram para kuldan gelir.

Her yiğit olsa bîdevlet,
Doğarmış bîkemal perzent,
Baba ile anaya lânet,
Kız ile oğuldan gelir.

Dilsiz bela derler oddur,
Gecenin izcisi ittir,
Yurdu yıkan kötü addır,
Büyük bela halktan gelir.

Sahtenin işine varma,
Kötünün yüzünü görme,
Düşmanına sırrın verme,
Başa bela dilden gelir.

Dinle, kimse bakî kalmaz,
Hak'tan gayrı canlı olmaz,

Göçebeye bela gelmez,
Bâya bela maldan gelir.

Mahtumkulu, geçmez yârlık,
Bir fakire cefakârlık,
Er başına büyük horluk,
Kötü bir kadından gelir.

İÇER BİR GÜN

Burda ben-ben diyen adam,
Ölüm zehrin içer bir gün,
Geçse devran tükense dem,
Yer koynunu açar bir gün.

Namusu ile arını,
Sevgili nazlı yarini,
Zenginlerin varını,
Toprak yere saçar bir gün.

Libasın eyleyip ipek
Bunca kibire ne gerek,
Ahir sana çark-ı felek,
Kefen donun biçer bir gün.

Bu dünya kime cavidan
Bekasız, anla bu mekan,
Bu saraya düşen kervan,
Beş gün sonra göçer bir gün.

Mezarda seni koyarlar,
Bu libasını soyarlar,
Üstünde yılan, çiyanlar,
Her yana yol açar bir gün.

Bir dem dinmez ruz u şebi,
Bu işin senin örneğin,
Kul Mahtum, ikbal ışığın,
Güman yoktur söner bir gün.

DOLAN OLMAZ

Dünya malın tamam yığıp,
Karun gözü dolan olmaz.
Her gün pend etmişti, Musa,
Kulağını veren olmaz.

Geçer gider dünya her dem,
Göçer kervan, konar bir dem,
Yer yüzüne atıp adım,
Varıp geri gelen olmaz.

Sefere çıksan uzun yola,
Bakamazsın sağa, sola,
Nice ağlayıp, çeksen nâle,
Zarın kabul kılan olmaz.

Gerdân döner hep geriye,
Sıra gelir bir gün size,

Yusuf Züleyha'dan özge,
Hiç bir yiğit olan olmaz.

Günahkarım, olma Yunus,
Bela yok, Hakk korusa, Kuddûs,
Balıktadır Hazreti Yunus,
Karanlığı gören olmaz.

Od'a ferman kıldı Celil,
Sağ, selamet çıktı Halil.
Kurban olanda İsmail,
Boynun bıçak kesen olmaz.

Mahtumkulu, bu ne ferman,
Yok kaçamak, hiç bir derman.
Aklı kamil hekim Lokman,
O da hîle kılan olmaz.

DERT İNİLER

Ey, yârenler, müslümanlar,
Yüreğimde dert iniler,
Bir bay oğlunun elinde,
Satranç oynar, zâr iniler.

Gelip gitme burdan nâmert,
Aklın şaşar, olursun mat,
Yüce dağda yakarlar od,
Kuru yanar, yaş iniler,

Kız gördüm Türkmen göçünde,
Misk ü anber var saçında,
Yaylada, yılkı içinde,
Zıplayanlar taylar iniler.

Mahtumkulu, sözüm haktır,
Hakk söze hak veren yoktur,
Koç yiğitte oğul yoktur
Ocak yiter, yurt iniler.

NÂRI OLMASA

Bahçivan bağı neylesin,
Bağında nârı olmasa,
Atadan oğul doğmasın,
Namusu arı olmasa.

Bülbüle orman bağ olmaz,
Geyiğe tepe dağ olmaz,
Kısraktan, katır yeğ olmaz,
Eğer gidişi olmasa.

Şerbet içsen, bala döner,
Her bir günü yıla döner,
Gül rengi de küle döner,
Güzelin yâri olmasa.

Mahtumkulu, nihân derler,
Can sevene canan derler,

O yiğide hayvan derler,
Şirin güftârı olmasa.

CAN BEKLEMEZ

Ey, yârenler, müslümanlar,
Emanettir, can beklemez.
Sağlığa yoktur itibar,
Örnek al, mihman beklemez.

Kimi sabah kalkar erken,
Kimi baş götürmez yerden,
Bülbül dilli güzellerden,
Dil gider lisan beklemez.

Yüce dağdan heybet gider,
Topraktan bereket gider,
Rum şehrinden kuvvet gider,
Üstada dükkan beklemez.

Azrail yol açar bir gün,
Can şerbetten içer bir gün,
Erden devran geçer bir gün,
At ölür, meydan beklemez.

Şeriattan kopuk olma,
Hakk işinden geri kalma,
Ademoğlu, gafil olma,
Göç gider, kervan beklemez.

Bînamaz, rast gelir gama,
Orada imdat yeter kime,
Burada zor versen tütüne,
Cesette iman beklemez.

Mahtumkulu, budur ikrâr,
Hakk yolunda gerçek bir er,
Kimin ardında oğul var,
Kiminde nişan beklemez.

İNSAN GÖRÜRSE

Gönül açılır, cem olur,
İnsan insanı görürse.
Hûş gider, akıl kem olur,
Dil bilmez hayvan görürse.

Savaşta mert serden geçer,
Namert akıl hûştan geçer,
At seyredip, leşten geçer,
Düşman inmez kan görürse.

Mert sığınağı Allah'tır,
Nâmertler başa beladır,
Koç yiğit demir kaledir,
Her yerde düşman görürse.

Firakı, bağrın pâredir,
Sinen de ucu yaradır,

Münkirin yüzü karadır,
Mahşerde mizan görürse.

YAR OLMA SEN

Gel, gönlüm, nasihat verem,
Lâmekana yâr olma sen.
Her yetene yarim deyip,
Peşinde bîmâr olma sen.

Öğüt ver sen dosta eşe,
Ahir ölüm gelir başa,
Bir bîçâre tek kişiye
Sitem ile, zor salma sen.

Dileğin Allah'a yetse,
Dergahında kabul etse,
Sonra da kendinden geçse,
Yalan dünyada hor olma sen.

Yığın meydana düşünce,
Nâmerdin aklı şaşınca,
O düşmana rast gelince,
Eş dostundan ayrı olma sen.

Mahtumkulu, yoktur yalan,
Durmaz geçer buraya gelen,
Bir akılsız yüzsüz ilen,
Asla arkadaş olma sen.

YÜRÜ BERABER

Gel, gönül, yâra gidelim,
Yoldaş olsan, yürü beraber.
Yâr yolunda kadem koysak,
Ayak yerine serle beraber.

Âsumân görkü enverdir,
Dünya görkü sim u zerdir,
Ceset toprak, can cevherdir,
Alıp olmaz zerle beraber.

Şahinin kanadı açılır,
Çok taşı ırak atılır,
Yiğidin adı tutulur,
Kardeş, yârlarla beraber.

Sen güvenme, suretine,
Binersin kahır atına,
Rastlarsın yaman hatuna,
Ömrün geçer şerle beraber.

Cimri bâyda verim olmaz,
Merdin sözün doğru kılmaz,
Devenin hiç yükü kalmaz,
Yola girsen nerle beraber.

Daim hoştur kardeş yüzü,
Devadır kademi, tozu,
Bir aptalın nâkıs sözü,
Eşittir nârla beraber.

Pisin karşısında durma,
Cimrinin yüzünü görme,
Sağırla yanlız sohbet etme,
Yola girme körle beraber.

Yaman ile yoldaş olma,
Düşman ile sırdaş olma,
Yemekte tabaktaş olma,
Müflis, harâmhorla beraber.

Yaman hiç nasihat tutmaz,
Yahşi söze kulak vermez,
Hiç bir sözün değer etmez,
Nâkıs gevezeyle beraber.

İlinden gitsen âvâre,
O zaman olursun bîçare,
Komşu olsan haramhora,
Sitem eyler zorla beraber.

Pendimi al, ey, ahmak kişi,
Kendine kılma sen teşvişi,
Kaldırmasa devlet kuşu,
Uçabilmez perle beraber.

Yahşiye özün yâr eyle,
Meclisinde pazar eyle,
Gel,git, kendini var eyle,
Savaşa girme şirle beraber.

Mahtumkulu, yakın, yâdlar,
Üzgünler ile gönlü şadlar,
Dünyaya gelen bütün şeyler,
Yeksan olur yerle beraber.

GEÇER GİDER

Gönlüm, alçak tut özünü,
Fâni dünya geçer gider.
Her kim doğru adım atsa,
Köprüden korkusuz gider.

Bilirsen hoş sohbet açıver,
Bilmezsen susup geçiver,
Söz yarasından kaçıver,
Kılıç yarası geçer gider.

Asla yâda salma cefa,
Soysuzda yoktur vefa,
Her kim olsa ne sefa,
Şerefin döker gider.

Yoldaş olsan kişi ile,
Kulluk yapar başı ile,
Ortak olsan cahil ile,
Dağa taşa atar gider.

Mahtumkulu, gitsen burdan,
Hayır-şer sorarlar senden,

Şirin can ayrılsa tenden,
Kum, toprağa batar gider.

EVLADI OLMAZ[1]

Erlik kılmasan civana,
Oturup, evladı olmaz.
Baykuş konmasa reyhana,
Bülbül hiç gülünden dönmez.

Dünyada var yahşi, zalim,
Bu baştan ayrılmaz zulüm,
Önde hazır duran ölüm,
İnsan kaçıp kurtulamaz.

Harabede gül bitse de,
Kadri bilinmez yitse de,
İnsan cihandan gitse de,
Feleğin yakdığı odu sönmez.

BAK, SEL İLE

Dağ dereler lerzan vurur,
Dalgalanıp, bak, sel ile.
Yol kaybeden aşka koşar,
Ayrı düşüp, bak, yol ile.

Nâmert içte sır saklamaz,
Akılsız hiç söz kavramaz,

1 Şiirin son beyitleri el yazmada bulunmamaktadır.

Mert yiğit varlığın tutmaz,
Her iş gelse,bak, il ile.

Yardım etsen, yâddan gitmez,
Yahşi dost, dostu unutmaz,
Ağlamakla bir iş bitmez,
Kaygı gitmez, bak, fal ile.

Ölene dek gezerler sarhoş,
Nâmerde sırrın etme fâş,
İl duymadan yaparsan her iş,
Ortaya çıkar, bak, dil ile.

Dünya malın toplar baylar,
Oku tutmaz eski yaylar,
Viran olur büyük evler,
Yağmur ile, bak, yel ile.

Deryaları cuşturur sel,
Bir birinden ayırır dil.
Kanat çırçıp öten bülbül,
Sohbet eder, bak, gül ile.

Serçeden korkan ekmez darı,
Sümbüllerin böler peri,
Hücum eder bütün arı,
Rast gelirse, bak, bal ile.

Karun gezdi çok mal alıp,
Harış vurdu efsun çalıp,

Mahtumkulu, Mecnun olup,
Gitsem gerek, bak, çöl ile.

CANI OLMASA

Ademoğlu kuru toprak,
Ten içre canı olmasa.
Kara dağdan kıymet kaçar,
Seli, dumanı olmasa.

Hakk korur da, kuşlar uçar,
Kimi rakı, şarap içer,
İkbal kalmaz, devlet göçer,
İlin ezanı olmasa.

Er yiğitte olsa gayret,
Başın eğer, olur kudret,
Badem kapak[1], güzel surat
Hiçtir, kemanı olmasa.

Her bir yiğit evde handır,
Nâmert başarmaz, kadındır,
Pîrler, sofular nâdândır,
Elde Kur'an'ı olmasa.

Uzaktır bize o yollar,
Güzel destan yazan kollar,
Kıymet olmaz yüzde hâller,
Yana Mecnûn'u olmasa.

1 kapak: göz kapağı

Mahtumkulu, gayri yaşar,
Mecnûn, Necd dağını aşar,
Yüce iller dağlılır, şaşar,
Mert erden hanı olmasa.

SEN TUTMADIN

Ademoğlu, önce başta,
Bir söz dedim, sen tutmadın.
Emek yakın gözde kaşta,
İnanmadın, gafil gittin.

Atanın belinden düşüp,
Dokuz ay dertten kurtulup,
Bu yalan dünyaya gelip,
Nice cefaları gördün.

İman ile can getirdin,
Gamda kalıp gün geçirdin,
Başına bela getirdin,
Cansız bir zemine girdin.

O canı sen neyledin,
Nerde pinhan eyledin,
Önce canlı değil miydin,
Kime sen canı verdin.

Beş gün ömür sürmeyen,
Koşup her yana yürümeyen,

Bel gücünü görmeden,
Keder ile çökerttin.

Dertli cana yok derman,
Boş yere eyvah eden,
Mahtumkulu, ten ve can,
Zemine peşkeş çektin.

CAN GEREK

Ademoğlu gezer olsa,
Evel baştan bir can gerek.
Yurda devlet gelir olsa,
Başkanı pehlivan gerek.

At gerek uzak gitmeye,
Naz gerek uyandırmaya,
Gelen devleti tutmaya,
Yurda pehlivan han gerek.

Akıl gerektir serlere,
Reyhan yakışır yerlere,
Benim diyen hak erlere,
Keskin kılıç, çaman gerek.

Dil gerektir söz demeye,
....[1]
Açlar saldırır yemeye,
Çıplak der ki: «Don gerek».

---

1 bu mısra el yazmada yoktur.

Çıplak sudan çekinmez,
Mert nâmerde sırrını demez,
Rüşvet ile bela gitmez,
Kerametli imam gerek.

Nasihat var alır isen,
İsteğim var, kalır isen,
Önce, Tanrı, yazar isen,
Kara gözlü taban gerek.

Göz gerektir gözleşmeye,
Yüz önemli yüzleşmeye,
Dil muhtaçtır sözleşmeye,
Aş yemeye dendân gerek.

Yaşlanır, gider kuvvetim,
Fasıldır, uçar gayretim,
Nâmert, tutsan nasihatım,
Er yiğitten aman gerek.

Meyvesi hesapsız bağlar,
Yahşi, yaman, geçmiş çağlar,
Üstü ala karlı dağlar,
Kemerlere duman gerek.

Mahtumkulu, gönül çağlan,
Canı teslime hazırlan,
Tenden cüda olsa bu can,
Ademoğlu, iman gerek.

DUMAN GİTMEZ

Büyük dağların başından,
Kışla yazın duman gitmez.
Sınav olmaz er dışından,
Ayak el kılığın demez.

Biri göçer, biri konsa,
Haram eyler, il sevinse,
Âşık gözünde od yansa,
Hakk'a yalvarıp dât etmez.

Bu fânide dileğim var,
İki gözümdür intizar,
Mert yiğit olsa hâr u zâr,
Tuttuğu yolundan dönmez.

Felek tutsa insan demin,
Lokman bulmaz onun emin,
Alan canın kara zemin,
Dönüp sahibine satmaz.

Mestler sığmaz libasına,
Müflisi çeker yanına,
Nâmertler öz civanına,
Önem vermez, erlik etmez.

Dilim uzun, kaldım dertte,
Ne akıl hûş kaldı serde,
Endişe olan yerlerde,
Yüreklenip, nâmert yatmaz.

Mahtumkulu, cebir gören,
Cebirle uzun yürüyen,
Yaradana sözün veren
Ölene dek, onu unutmaz.

KURAR OLDU

Bak feleğin cilvesine,
Her gün meclis kurar oldu.
Kimse düşmez bir işine,
Gördüğünü vurur oldu.

Ağlasam ben aman ister,
Cebir eyledi kan ister,
Nice emanet can ister,
Pazarını kurar oldu.

Akıl kesmez sözüm pek çok,
Felek yendi, ben oldum mat,
Nâmertlerden kurup saf çok,
Askerini sürer oldu.

Kendini bilmez ahmağım ben,
Dağladım can, yaktım çok ten
Dûçar olsalar her zaman,
Kıyameti sorar oldu.

Aşkın bastığı ateşi,
Dağıttı akıl huşı,

Firaki'nin kardeşi
Bâkîye gider oldu.

UYANMAZ

Behey, dostlar, çöken bahtım,
Gece gündüz uyanmaz.
Meyvesin döken ağacım,
İlkbahar yaz uyanmaz.

Ey, yâranler, müslümanlar,
Pakize geçti cânanlar.
Balçığa batmış şu canlar,
Göllerim kazı uyanmaz.

Solmuştur bağların gülü,
Esmiyor Hazar'ın yeli,
Zakkum oldu Arap dili,
Hindî avazı uyanmaz.

Akranlarım dost ve yâran.
Felek bağrım deldi ortadan,
Mahtumkulu, fâni cihan
Yiyip içer, candan kanmaz.

ALIR OLDUN

Felek, felek, heyhat felek,
Gözden nurum alır oldun.

Nice canlar eyler helak,
Zindanına salar oldun.

Felek, felek, ters bakıp,
Can alırsın hançer sokup,
Nice canı od'a yakıp,
Kendin aman kalır oldun.

Felek senin nâmert kurdun,
Viran etti güzel yurdum,
Arttırıp başımda derdim,
Gazap eyler, alır oldun.

Mahtumkulu, esir kuşun,
Zindandan kaldırmaz başın,
Felek vumuştur kardeşin,
Kahır eyler, gelir oldun.

AZ EYLEDİN

Heyhat, felek, kahpe felek,
Şâd günlerim az eyledin.
Kılıp haksız canlar helak,
Dertlerime tuz eyledin.

Dağıttın yüce dağları,
Yas kıldın acep çağları,
Gökyüzünde kargaları,
Ummanlara kaz eyledin.

Han eyler il köleleri,
Boş bırakıp ejderini,
Vurup ecel hançerini,
Yeni baştan nâz eyledin.

Nuh'u sen dalgıç eyleyip,
Yüzdürdün ihlas eyleyip,
Şâd günlerim yas eyleyip,
Gelip onda saz eyledin.

Sapıtanlar girse yola,
Gönül isteği girse ele,
Gözü yaşlı Mahtumkulu'na
Güldürerek bâz eyledin.

MERT İLE

Gerçek erlerde kalmaz kaygı,
Dövüş kılsa bir mert ile.
Hicran bahtım kıldı viran,
Ülkem ile ve yurt ile.

Felek taze güller yolar,
Bülbülün kararın alır,
Kaya ağlar orada kalır,
Akmasa sel yamaç ile.

Ecel önünden kurtarmaz,
Yoldaş diye, er götürmez,

Arslana zarar getirmez,
Yüz bin çakal hem kurt ile.

Felek başım kıldı bende,
Yıkıldı ikbalim bendi,
Aşkım söndü, baht kırıldı ,
Mahtumkulu çok dert ile.

GEÇİP GİTMİŞ

El uzatıp aldığım cihan,
El açınca geçip gitmiş.
Pazarda kurduğum dükkan,
Malı geçmez, batıp gitmiş.

Çekdiğimdir kaygı hasret,
Bu ne hadis, bu ne ümmet.
Türkistan'da Hoca Ahmet
Onun adı yitip gitmiş.

Kimse asmaz söze kulak,
Haksız yere oldum helak,
Behey dostlar, görün, felek,
Etrafımdan satıp gitmiş.

Haram olmuş elde malım,
Terstir Hakk'ın verdiği ikbalim,
Umman içre giren salım,
Yüzemez batıp gitmiş.

Cıva cana felek hayran,
Dert ehlini kıldı lisan,
Feleğin elinde keman,
Gözün bağlar, atıp gitmiş.

Dinlemezler bu azarım,
Azardan bağlı gözyaşım,
Eş dost, hısım akrabam,
Bu fâniden geçip gitmiş.

O hatt Fatma'nın saçında,
Felek pervâzdır başında,
Mahşer günü o kaşında,
Görün, hattı çekip gitmiş.

Dünyayı bina kılanlar,
Onlara yoldaş olanlar,
Merdin öğüdün alanlar
Bakın, unutup gitmiş.

Kimisi, görün, borca batıp,
Kimileri serbest yatıp,
Kimi Huda'yı unutup,
Kimisi yüz tutup gitmiş .

Cihan çeker yüze nikâp
Meğer, sözüm eyler hicâp,
Niceler, gör, okur kitap,
Kimisi nâr yakıp gitmiş.

Kimi açmaz gafletten gözün,
Kimileri düşündürmez sözün,
Kimileri kaldırmaz yüzün,
Kimisi kıbleye bakıp gitmiş.

Dediğim söz yetti çaka[1],
Nâmert gelip tutar yaka,
Kimileri yüzün tutup bekâ,
Bir ucundan yetip gitmiş.

Bela gelir olsa başa,
Arzın yetirmez kardeşe,
Kimileri bal koysa aşa,
Kimi zehir katıp gitmiş.

Zamane kaldı arsıza,
İnanırlar bir zalime,
Müftüler isteyip para,
Sırrını açıp gitmiş.

Kimisi malın izin izler,
Kimisi çöl içre yaylar,
Kimileri, bakın, devlet gözler,
Gözü bağlı uçup gitmiş.

Kimilerin derdi ağır,
Kiminin başına yağmur yağar,
Kimilerin Ayı doğar,
Kiminin günü batıp gitmiş.

1 çak: sınır

Kimisi emaneti korur,
Kimisi malını aşırır,
Kimisi evin dağıtır,
Kiminin evini kurup gitmiş.

Kimi kendini aldırmaz,
Derdini ele bildirmez,
Kimi elini kaldırmaz,
Kimilerin eli inip gitmiş.

Kimiler dağa çıkar oldu,
Kimiler onu yıkar oldu,
Kurumuş arık akar oldu,
Akan arık, kuruyup gitmiş.

Kimisi nasihat almaz,
İle maslahat salmaz,
Kimisi yerinden kalkmaz,
Kimiyse koşup gitmiş.

Bu ne oktur, çok yiti[1],
Kimi takar bengeti[2],
Fâni cihanın şu iti,
Çoğunu dağlayıp gitmiş.

Büyük küçük uşağı,
Belinde ip kuşağı,
Kimin ikbal eşeği,
Her yan yürüyüp gitmiş.

---

1 yiti: sivri, keskin
2 benget: bir takı türü

Kiminin yetmez tuzu,
Utanmaz gelini kızı,
Kimilerin bağlı gözü,
Cihanı görüp gitmiş.

Felek benden harç alıp,
Kimiler varıp haç alıp,
Mahtumkulu kocalıp,
İşinden kalıp gitmiş.

YÜZ OLUR

Olsa özü mert yiğit,
Her bir yerde yüz olur.
Nâmertler bilseniz it,
Herkese yüz göz olur.

Ne günah var İdris'te?
Oddan yeğdir haris de,
Saz olmayan mecliste
Konuşsan da saz olur.

Geleceği unutam,
Fâniden aldım kadem,
Kendini onarmaz adam
Her yetene söz olur.

Ne kuvvetli bu dağlar,
Hesapsız av avlaklar,

Göle girmiş kargalar ,
Misali bir kaz olur.

Nâmertlerden yaman yeğ,
Her zulümden peyman yeğ,
Nice kızdan civan yeğ,
Yahşi, yaman kız olur.

Önce baştan vermese,
Kaygı hasret görmese,
Felek kılıç vurmasa,
Kış faslımız yaz olur.

Hak vermese evvelde,
Bir zulümdür ezelde,
Acep nesne güzelde
Kaşını çatsa , naz olur.

Her güne şükreylesen,
Elemin zikreylesen,
Dünyâyı fikreylesen,
Endişen, gör, bâz[1] olur.

Bir dertlinin yanında,
Olsan adam sırasında,
Aşıkların canında
Bâkî sönmez köz olur.

Arzusunu bu göz görse,
Gönlünü bu dil sorsa,

1 baz: oyun

Bir yiğidin kuşu uçsa,
Her bir sözü düz olur.

Derler ki, ahir zaman,
Suzan ateşten yaman,
Duymayasın hiç güman,
Böyle endişe tez olur.

Kıymeti var kadının,
Tarif etsem her şeyin,
Badem gözlü canânın
Boyları uzun olur.

Nice ister ulu mal,
Niceler etmez hayal,
Feleği kılsan ihmal,
Semâda pervâz olur.

Dünyaya heveslendin,
Sen elemden bezendin,
Gafil, ahmak yiğidin
İlde kadri az olur.

Kimlieri zer libas giyse,
Niceler zehir yese,
Yahşi dost bir söz dese,
Cânın içre tuz olur.

Fâni endişeye atar,
Kimileri sırrını söyler,

Nine kendin kız sayar,
Amma koynu buz olur.

Muhammed'in ümmeti,
Boynundadır sünneti,
Her güzelin kıymeti
Yüzde imtiyaz olur.

Derdim kılınsa ihsan,
Yürekte biter bostan,
Kıldığım acep destan
Mecnuna niyaz olur.

Ne iş gördü gözlerim,
Kabahattir yüzlerim,
Mahtumkulu, sözlerim
Saza koşsan, uz olur.

FÂNİ CİHANA DEĞMEZ

Bir çoğunun devranı,
Fâni cihana değmez.
Nicenin yeni salı,
Derya ummana değmez.

Kör elinde dayağı,
Göz yerine dayağı,
Nicelerin ayağı
Ata, eşeğe değmez.

Dağlar başı dumandır,
Yeller her dem revandır,
Nice dağlar vîrandır,
Kadri dumana değmez.

Kimine vermiş malı,
Kimi görür vebali,
Pek çokların ikbali
Fâni cihana değmez.

Görkü var mermerlerin,
İlâhîdir, yerlerin,
Bakın, nice pîrlerin
Eli Kur'an'a değmez.

Benden gayrı yok odlu,
Daim ondan âdetli,
Mahtumkulu hasretli,
Eli destana değmez.

NÂMERDİ ARAR

Mert kadrini bilmez han,
İlde nâmerdi arar.
Ağzı oddan yanan çoban,
Gece gündüz kurdu arar.

Hicran ateşine düşen,
Ayrılıktan inleşen,

Yurdundan ayrı düşen
Mihribân yurdu arar.

Gelse ne derttir yaman,
Ne mert dayanır, ne merdan,
Dertliye deva Lokman
Mal demez, derdi arar.

Mal kıymetin bilen,
Yakın uzağı gezen,
Sefil serseri yürüyen,
Eşek demez, atı arar

Görüp kalır asmana,
Düşmez büyük ummana,
Aşk âşığı pervâne
Gece o od'u arar.

Ahir zaman, ne zaman,
Var mı ona rastlayan,
Cesedi kalan bîcan
Âb-ı hayatı arar.

Asla olma sen sırdaş,
Kocalır o civan baş,
Nâmerde olsan yoldaş,
İlde fesadı arar

Gözüm bağlı ben uçup,
Pişip ben nâra kaçıp,

Müftüler Kur'an açıp,
Yüce tâati arar.

Kim kaldı yaşlanmayan,
Kızlar olmuştur civan,
Bağda serv-i hıraman,
Gül demez, bâdı arar.

Pek çokları âr edip,
Evlerinde zâr edip,
Güzel ilin hâr edip,
Bir yüce adı arar.

Çölde kurbandır güller,
Yüzün öpermiş yeller,
Avı hesapsız çöller
Usta avcıyı arar.

Arşa çıktı feryatlar,
Harama döndü mallar,
Bu zamanda mollalar,
Koşar, zekatı arar.

Yüzündedir nurları,
Gözündedir nârları,
Bu zamanın erleri
Çaman, zırhını arar.

Çok hor olmuştur dini,
Meğer yoktur imanı,

Cimri yığmış dünyayı,
Nefsi haceti arar.

Gizli sırrım aşikâre,
Nasıl çıkmış şikâre,
Mahtumkulu bîçâre
Bir tek evladı arar.

NURUM UÇMUŞTUR

Neyleyim, ağlamayıp da,
Gözümden nurum uçmuştur.
Neyleyim, ben yanmayıp da,
Ateş-i sûzânım sönmüştür.

Bekler oldum o kardeşi,
Başı bağlı bir sırdaşı,
Gökyüzünde devlet kuşu,
Konmayıp başa geçmiştir.

Ben kalıp ben, bağrı biryân,
Gözyaşımdan akıp giryân,
Birlikte yürüdüğüm dost akran
Yaman güne sataşmıştır.

Zâr-ı giryân faniye gelen,
Ağlayıp geçti göze ilişen,
Bakın dostlar, felek ile
Hicran eli tutuşmuştur.

Felek ile oyun kılsam,
Gâh ağlayıp, gâhi gülsem,
Mümkün olsa kaçabilsem,
Felek beni bağlamıştır.

Devirmiş onca merdanı,
Bî-karar çarkın gerdanı,
Bakın, toprak nice canı,
Gafil diye bürümüştür.

Gördüm, kıldığım iş kelek,
Canım eyler oldum helak,
Merde zulüm veren felek
Nâmertlere yaraşmıştır.

Oldum segleri Kerbela,
Cesedim olur mübtela,
Girmek istesem çok hayala,
Felek çelmeler takmıştır.

Hepsini eyledim beyaz,
Cebir gördüm ben kış ve yaz,
Elimdedir o bahr-i bâz,
Kuşu görüp, şaşırmıştır.

Gözyaşımdan akmıştır hûn,
Derdimi eyledi fuzun,
Serim bina eyler hüzün,
Köşk kurmaya başlamıştır.

Resmimi ben yâd eyleyim,
Felekten feryâd eyleyim,
Mahtumkulu, ad eyleyim,
Dil duaya dolanmıştır.

PİNHAN EYLER

Cimri adam mihman alsa,
Her şeyini pinhan eyler
Ülke pazarı kızışsa,
Her bir adam dükkân eyler.

Felekten çektim amanı,
Gönlümden gitti dumanı,
Daim hicran bu vatanı,
Kendi için mekân eyler.

Kaçmaz fâniden utanıp,
Gelirmiş kanadın yayıp,
Mert yiğidin erkin alıp,
Bakın, felek cahil eyler.

Cihanda öğüt veririm,
Öğüt tutuşun görürüm,
Beyhude ağlar dururum,
Felek daim güman eyler.

Uzağa gider yollarım,
Neyleyim tutmaz el ayağım,

Elliyi buldu yıllarım,
Yürür onda revan eyler.

Gafletten çıkmadı başım,
Daim felektir yoldaşım,
Oturmuştur yakın komşum,
Bu sözümden giryân eyler.

Çıkmışım zünnar bağlayıp,
Can-u ciğerim dağlayıp,
Mahtumkulu, kan ağlayıp,
Bir hasretli destan eyler.

FERMAN VERİR

Devlet baştan aşar olsa,
Şahlar kızıp ferman verir.
Dağlar başı yüksek olsa,
O Yaradan duman verir.

Aş verir oldum açlara,
Giysi verdim çıplaklara,
Baş getiren yiğitlere,
İli günü ödül verir.

Can şehrinde aşkın sönse,
Od'umdan pervaz övünse,
Bu dünyaya yahşi gelse,
Yoldaş deyip yaman verir.

Felek asla olmaz pişman,
Teşvik eder daim düşman,
Bir merdana fâni cihan,
Bir hayyâr-ı zenan verir.

Başım büküktür hicrana,
Dost oldum ben figâna,
Bakın, felek yakan cana
Dost eyler, sûzân verir.

Ben düşmüşüm çok dillere,
Sezâvâr oldum illere,
Bağ içinde bülbüllere
Bağış eyler, reyhan verir.

Mahtumkulu, bu gözlerim,
Siyaha benzer yüzlerim,
Bal gibidir bu sözlerim,
Harçlık diye destan verir.

KILAR OLDUM

Görmesin diye gözlerim,
Bend-i giryân kılar oldum.
Duymasın diye sözlerim,
Lâl-ı giryân kılar oldum.

Ateş üzre canım yanıp,
Pervane ateşten kanıp,

Bu devirden yüzüm dönüp
İran'a doğru gider oldum.

Gözlerim, gördüm yamanı,
Binmedim asla çamanı,
Feleğin zirve zamanı,
Yaktı beni yanar oldum.

Nâmert altında Düldül'üm,
Fesatlar için ben bir dilim,
Ben hasretli bir bülbülüm,
Ateş üzre konar oldum.

Yandı yürek bağrım benim,
Hasretle geçermiş günüm,
Ateş içre canım tenim,
Şişte kebap gibi oldum.

Mahtumkulu der, kardeş,
Yürek bağrım aldı ateş,
Pervaneye oldum sırdaş,
Yavuz koyup uçar oldum.

GAYRETİ BELLİDİR

Mert yiğide bakar isen,
Kolda gayreti bellidir.
Seçip, çaman alır isen,
Araplar atı bellidir.

Bağ içinde elma narın,
Efsunu vardır yılanın,
İl içinde güzel yârin,
Güzel sureti bellidir.

Var kıymeti her bir itin,
Lezzeti var olan etin,
Savaş günü mert yiğidin
İlde kıymeti bellidir.

Bakar idim her yan her yan,
Çeker idim cevr u figân,
Yurtta olsa adil sultan,
Güçlü devleti bellidir.

Çaresi yok şirin canın,
Kurbanıdır o peymanın,
İşitirsen bir sübhanın
Baksan, kudreti bellidir.

Başım kurban bir merdana,
Benzerdir Şah-ı merdana,
Fâni cihan şirin cana
Verdiği afeti bellidir.

Kara görüp, düşman desen,
Her yetene merdan desen,
Nâmert görüp, aman desen,
Aman heybeti bellidir.

Girdap olur akar Ceyhun,
Nazik tenden dökülür kan,
Sorsan söyler Leyla Mecnun,
Aşkın hasreti bellidir.

Haddi vardır her talağın,
İsteği vardır galatın,
Adem oğlu, bu feleğin
Verdiği firkati bellidir.

Sübhan, büyüktür kudretin,
Artıyor her dem gurbetin,
Mahtumkulu, Muhammedin
İlde ümmeti bellidir.

AŞI BULMAZSIN

Bir devletsiz baştan doğsan,
Evinde aşı bulmazsın,
Hayır gelmez malı sevsen,
Canın gözden sakınmazsın.

Dedim ciğerim doğrayıp,
Çok söyleyip, kaldım garip,
Köroğlu dek sen sıçrayıp,
İncelir, fakat kopmazsın.

İsteğim var, nazar salsan,
Arzum var, arzumu alsan,

Bir atadan yalnız kalsan,
Her bir yerde sen tepmezsin.

Mahtumkulu söyler geçer,
Zürriyetsiz cefa çeker,
Felek kovup, her dem yeter,
Ardına lâle serpmezin.

SEVAP OLUR

Bir iyilik yapar isen,
İmanına sevap olur.
Yamandan nasihat alsan,
Cehennemden cevap olur.

Hakk katında yoktur yüzüm,
Kör olmuş her iki gözüm,
Doğru dersem güzel sözüm,
O yârime vasıf olur.

Dünyayı gezmedim her ân,
Yalnış sözü sandım düzgün,
Yar boyunda inci mercan,
Bulunmaz nadir taş olur.

Felek bize azar salar,
Göz yaşıma güzer salar,
Nasip eyler, nazar salar,
O cemâle bakar olur.

Kimdir bu halime bakan,
Çöl içinde ağlar çoban,
Aşk oduna canım yakan,
İki dîde, o leb olur.

Azışıp ben oynun içre,
Yol salıp kamışlık içre,
Ak göğsünde koynun içre,
Yetişeni büyük olur.

Neyleyim, düştüm feryada
İl hepsi yürür kervana,
Aşka yanan ben sarhoşa,
Baksan, gülsuyu olur.

Hevesim çok bu mekânda,
Aşk pazarında, dükkânda,
Ey, yârenler, bu cihanda,
Felek bana mahbup olur.

Zaloğlu Rüstem gibi erler
Çeker oldum şimdi zârlar,
Bizim ile gelen erler,
Heyhat! Bu gün rakip olur.

Görmemişim ummanında,
Sualim vardır hanında,
Nazli yârim, lisanında,
Ab-ı kevser şarap olur.

Uğradı, gör sen kervanım,
Yavuz koyup ceset canım,
Bu çeşmimden döken kanım,
Ceyhun nehrine âb olur.

Kimse düşmez vardır oynum,
Lerzândır oyundan tenim,
Mahtumkulu der kigönlüm,
Firkat suyuna girdap olur.

NAZAR ETMEZ

Benim bu yanan canıma,
İsa, Lokman nazar etmez,
Verdiğim bu fermanıma,
O Süleyman nazar etmez.

Uğradım, düşmedim merde,
Tilkiler benzerler kurda,
Düşmüşüm ben çıkmaz derde,
Yüce Sübhan nazar etmez.

İki didem garktır kana,
Arz ettim ben o Kârun'a,
Benim gibi bir mecnûna,
Ateş sûzân nazar etmez.

Düştüm uzak yollarıma,
Kelam aldım kollarıma,

Çöl içinde mallarıma
Gelip, Kârun nazar etmez.

Ne sebeptir, düştüm dile,
Cefa verdim eğri bele,
Benim gibi susuz çöle,
Bahr-ı Ceyhun nazar etmez.

Aşk meyini içtim kana,
Sezevar oldum Mecnûna,
Benim gibi bir merdana,
Şah-ı Merdan nazar etmez.

Dönmüşüm ben hayrana,
Uğramışım Dağıstana,
Aşk odu'na yanan cana,
Hüsrev Şirin nazar etmez.

Dedim dayanıp lisana,
Güvendim ben o ağıza,
Benim gibi bî-çareye,
Bir bî-çare nazar etmez.

Ateş küllü bir şeyim,
Ateşten bak, külüm,
Bu cihana ser be serim,
Lakin cihan nazar etmez.

Zehir karıştı balıma,
Nuh nebi binmiş salıma,

Mahtumkulu, bu halime
Gayip eren nazar etmez.

EYLE SEN KENDİN

Söz manası bilmezsen,
Irak eyle sen kendin.
Her gün tâat kılmazsan,
Tutsaktır iki gözün.

Arzum yetmez Hüda'ya,
Rahmetmez ben garibe,
Yersiz söyleyip kılma zâyi!
Haddi vardır her sözün.

Daim yahşi diyesin,
Mey içip de, dönesin,
Sen haddini bilesin,
Yönü vardır her bâzın.

Fâni olmasa keşke,
Elim varmaz bir işe,
Mecliste değeri başka,
Çalınsa sohbet sazın.

Nice insan barışır,
Ömrü geçer yaşlanır,
Bağ içine yakışır
Bülbül, senin avazın.

Fâni, bil, alıcıdır,
Ağlayıp, bîkarardır,
Çölde ne işi vardır,
Mekânı göldür kazın.

Akıl gerektir başta,
Kadın erkek ve genç de,
Farkı var elbet aşta
Kıymeti başka tuzun.

Ağlar kalırım derde,
Düşmeyen bir merde,
Kadrin bilmeyen yerde,
Gösterme güzel yüzün.

Her ân akıl yetirsen,
Kola hacet getirsen,
Kış faslını geçirsen,
Unutma sen o yazın.

Fâni güzel olur mu,
Rahim nazar salar mı,
Felek, bakî kalır mı,
Gökyüzünde pervazın.

Dünyada avam havastır,
Yaptığım iş abestir,
Mahtumkulu, libastır,
Kıymeti gelin-kızın.

NURANA DÜŞMEZ

Gözlerimin ruşeni,
Güzel nurana düşmez.
Bağ-ı İrem gülşeni,
Fâni cihana düşmez.

Boş verip sen bu seri,
Vurdu aşkın eseri,
Can şehrinde bir peri,
Pazar dükkâna düşmez.

Sevdiğim şirin candır,
O periye kurbandır,
Külli âşık hayrandır,
Ateş sûzâna düşmez.

Ben fakirim, neyleyim,
Derd-i halim söyleyim,
Yârim tarif eyleyim,
Gayrı lisana düşmez.

Türkistandır hayalim,
Aç! Allah'ım, sen yolum,
Hicran dağıtan yaşım,
Deli ummana düşmez.

Siyahtır biten gülü,
Fakat şirindir dili,
Çöl içre Arap ili
Adil fermana düşmez.

Gözüm görmüş Hindistan,
İran ile Afganistan
Umman, Hazar, Dehistan...
Gitsem, mizana düşmez.

Mert yiğide ver gayret,
Vîranı kıl sen abat,
Keskin kılıç, Arap at
İşi yamana düşmez.

Kıbleye döner yüzüm,
Yalan değildir sözüm,
Mahtumkulu der, gözüm
Gayrı vatana düşmez.

SOHBET OLMASA

Meclisin avazı olmaz,
İçinde sohbet olmasa.
Şahlar gelip, tahtın almaz,
Şan ve şöhret olmasa.

Aşkın yaktığı od çıkmaz,
Âşık yanar, duman çıkmaz,
Sultanların adı çıkmaz,
Bir ulu devlet olmasa.

Çekdiğim cevr-i hasrettir,
Kullar mekanı Maşat'tır,

Ademoğlu daim şâddır,
Gönlünde firkat olmasa.

Kaçanı kovsa yetişir,
Rakibinden öne geçer,
Bir nâmertten ne iş biter
Kızgın kan, gayret olmasa.

Bu dağlar zemine batmaz,
Gerçi batsa, geri dönmez,
Kuş, hayvan zârın söylemez,
Dağ çölde avcı olmasa.

Felek durup, kanat yaymaz,
Miskin zahmetten kurtulmaz,
Gerçek yârdan farkı kalmaz,
Belinde kement olmasa.

Dünkü aşk bu gün söner,
Pervaneler kuşa döner,
Er yiğit namerde döner,
Arap atları olmasa.

Şirin canlar olsa cüda,
Cismin ne iş kılsın, geda,
Arz işitmez Kadir Hüda,
İllerde tâat olmasa.

Yansa ceset, nâra kalmaz,
Gül yandırır, hâra kalmaz,

Devletli il hâra kalmaz,
İçinde fesat olmasa.

Fâni cihan cana afet,
Koyar bu başa kıyamet,
Güzel ilden gider devlet,
İlde sehavet olmasa.

Canları toprak eylersin,
Cesede âfet eylersin,
Kara taşı, de, neylersin,
İline hacet olmasa.

Yahşi eve fesat girmez,
Arifler, adını sormaz,
Cimri evde mihman durmaz,
Neylesin hürmet olmasa.

Felek uçar, hiç yürümez,
Etrafına asla bakmaz,
Koç yiğitler hiç yaşlanmaz,
Yürekte hasret olmasa.

Günler aylar gelip, geçer,
Yıldan yıla artar vaylar,
Miskin olur büyük baylar
Hak'tan mürüvvet olmasa.

Derler: „Yakınmış ahiret",
Gören var mıdır akibet,

Mahtumkulu, kuru ağaç,
Kulda zürriyet olmasa.

BAĞ BUDAĞI

Felek bağbân, nerde oldun,
Sararmıştır bağ budağı.
Deryaların selin aldın,
Toprak kıldın koca dağı.

Fesadı hacı eyledin,
Kulları hoca eyledin,
Ömrümü koca eyledin,
Geçti yiğitliğin çağı.

Yetiş Sen Hakk'ın Emini,
Felek tutar oldu demi,
Doldurmuşsun bu zemini,
Leşleri ve solu sağı.

Ağlar doğar cihan Ayı,
Felek dûzah kılmış cayı,
Kimselere vermez payı,
Kime vermiş at-bineği.

Düştüm feleğin ağına,
Atar oldu dûvzahına,
Ben miskinin etrafına,
Kurar oldu o tuzağı.

Cihanı yandırdı odun,
Kaçar oldu uzak yakın,
Mahtumkulu, senin adın,
Olsun artık, koy, Firakı.

İLLERDEN DOLANDI

Dostlar, felek veren devlet
Bizim illerden dolandı.
Yahşi güzel, yahşi zinet,
Toprak balçığa bulandı.

Verdim feleğin harcını,
Alacak yol haracını,
Yâr gizleyip, göz ucunu
Naz eyleyip, o dolandı.

Dağlarda gezer sığırlar,
İmaratte var ip, bağlar,
Bakın, yâren, duru sular,
Felek bakınca bulandı.

Uzaklaştı felek çekilip,
Dağa kovdu bizi kısıp,
Nazli yârım kadem basıp,
Leyli, Şirin dek sallandı.

Sabahlar gelir ummandan,
Dağ başı sisli dumandan,

Bal mekanı lisanından,
Birçokların mihri kandı?

Kılsam canım yâr kurbanı,
Onsuz neylesin cihanı?
Mert âşığın şirin canı
Aşkın ateşinde yandı.

Bir maksadı ele alsak,
Ayırırlar yoldaş olsak,
Necd dağına gider olsak,
Bizlere Mecnûn darıldı.

Yoldaş oldum gaflet ile,
Yürür oldum fesat ile,
Garip, neyler, külfet ile,
Merdane suretim ayrıldı.

Çeker oldum kaygı, hasret,
Başımdan gitmedi firkat,
Arif ehli etmiş vefat,
Fâni cezadan kurtuldu.

Fâni dünya hicran yapıp,
Felek geçip gitti tepip,
Pek çokları gaflet edip,
Haram ile mal kazandı.

O Yaradan kılmaz nazar,
Felek erkan kurar pazar,

Namus için yaşlanmış âr,
Gençleşmiştir, bak, dayandı.

Arttı bu canın azarı,
Yetmez ciğerin kararı,
Mahtumkulu, yâr yılanı
Efsun vurup, çok dolandı.

DESEN GİTMEZ, “YÜRÜ İLE”

Nâmert söze kulak tutmaz,
Desen gitmez, ”yürü ile”,
Can malını felek satmaz,
Cevher ile, zer ile.

Derdimi kılmazlar âsân,
Çekmez onu her bir insan,
Kılar oldu felek yeksan,
Onca canı yer ile.

Can cismimde, gör, zen kıldı,
Felek ile çok cenk kıldı,
Bedev çamanı denk kıldı
İsa’nın bindiği har ile.

Geçen ömrün hesap eyler,
Geçmediyse zarar eyler,
Bu fâniyi güzel eyler,
Felek, bakın, nur ile.

Mah-ı tabı o batırdı,
Gece nurunu kaçırdı,
Kansız hayvanı uçurdu,
Cansız olan fer ile.

İkbalim terstir, gülmedim,
Yahşi yamanı görmedim,
Beş günlük devran sürmedim
Güzel körpe yâr ile.

Gönül dostu özler oldu,
Zâferan dek solar oldu,
Maşuğundan kalır oldu,
İnler ağlar zâr ile.

Artık sıra bize geldi,
Tutttuğum kuşu felek üttü.
Niceleri dost edindi,
Güzel yüzlü hûr ile.

Namussuz ârdan utanmaz,
Betbahtlardan çocuk doğmaz,
Develerin yükü kalmaz,
Yola çıksan ner ile.

Herkese bakar oldu,
Arıkları akar oldu,
Pervaneyi yakar oldu,
Aldatıp, bak, nâr ile.

Adam tanınmaz zan ile,
Can alınmaz zer kan ile,
Mahtumkulu, Mecnûn ile,
Oldu yoldaş, zâr ile.

NEYİN KALDI

Ademoğlu, can şehrinde,
Bak, arkada neyin kaldı.
Muhtaç kalıp sen cihanda,
Fânîde, bak, giysin kaldı.

Gül şehrine düştü talan,
Viran oldu köşk ü kalen,
Başın açık, ayak yalın,
Felek elde gönün[1] kaldı .

Kara dağlar, ben sırdaşın,
Yalnız benim diye, dökme yaşın,
Kaldır kocalan başın,
Serinde dumanın kaldı.

Felek, görün, bezirgândır,
Bazı ile rûzigârdır,
Peri mekân nezigârdır,
Söyle sen, lisânın kaldı.

---

1 gön: deri, kundurada kullanılan deri

Tuzak kurmuş yalnız cana,
Düşme, inanma cihana,
Meylettin dünya malına,
O ulu sühânın kaldı.

Heyhât, bizden uzak gittin,
Hangi yerde mesken tuttun,
Miskinlere cebir ettin,
Kafirsin, imanın kaldı.

Ademoğlu, söyle sözün,
Benttir, aç sen iki gözün,
Kara renk oldu bu yüzün,
Meğer senin canın kaldı.

Felek diyor: Darü'l Eman,
Elimdedir gelen zaman,
Tahtın viran, ey Süleyman,
O yürür fermanın kaldı.

Gaflet içre yatar oldum,
Gam seline batar oldum,
Şimdi gör sen, geçer oldum,
Ne tuhaf devranın kaldı.

Giderim ben önden başlayıp,
Kaldı evin gözün yaşlayıp,
Mahtumkulu, bağrın taşlayıp,
İzinde tabanın kaldı.

ZEMİNE BATAR

Boz dumanlı büyük dağlar,
Yaşlanıp zemine batar.
Bülbül mesken tutan bağlar,
Hicran vurup, solup yatar.

Çâre yoktur geçen yaşa,
Cevfr ü cefa düşer başa,
Hak sayıp verdiği aşa,
Görün, felek zehir katar.

Şah ile devlet genişler,
Kimseyi çok aş, yapmaz tenler,
Ne işretli acep günler
Yaz mevsimi,gelip geçer.

Kimler içer oldu şarap,
Kimleri eyledi helâk,
Can libası alıp felek,
Bir kısım toprağa satar.

Her işine eğ sen boyun,
Boş geçirmez günün ayın,
Görün, felek kılıp oyun,
Şah gedanın malın üter.

Yaz faslı Nisan yahşidir,
Bahar cihanın nakşıdır,
Birin görmesen yahşidir,
İnsan birbirinden beter.

Bir gün ahirzaman kopsa,
Zemin çöker, adam tepse,
Eğer felek tohum serpse,
Bilin, ondan yemin biter.

Gelmeseydim bu cihâna,
Cebir saldım şirin câna,
Yahşileri, bak, yamâna
Zalim felek oldu çatar.

Yeğdir felek aybın açsan,
Viran eyler bir sataşsan,
Feleğin önünden kaçsan,
Kovmaz ansızın yakalar.

Olan sırrım canda mekân,
Yüzüm oldu, görün, elvân,
Deme, oldum kaçıp pinhan,
Bak sen, felek elin tutar.

Vatanı diğer eyleme,
Ağlayıp, zikir eyleme,
Mahtumkulu, fikr eyleme,
Fikir ile yaşın artar.

KÜSTAHLIK EYLER

Bir gayretsiz yiğit ilde,
Bir bakın küstahlık eyler.

Mert yiğitler yaman ilde,
Baştan ağzıbirlik eyler.

Başım düştü çıkmaz derde,
Ne akıl fikr kaldı serde,
Yatsa kervan yaman yerde,
Serdar mûteberlik eyler.

Adam gezer yaz ve kışta,
Ömrü kısaltır kargış da,
Felek gelip bizim yanda,
Bakın, oyunbazlık eyler.

Bizim bağda biter badem,
Azalmıştır felek kadem,
Mal kadrini bilen adam
Tutup, rûzigârlık eyler.

Sürüp varmış felek devran,
Ol çarkına dünya hayran,
İki dilli arsız kadın,
Sır açsan, şirretlik eyler.

Yol uzaktır gitsen öte,
İtibardan kaçar geveze,
Yaratınca ulu Huda,
Herkese bir kılık eyler.

Felek ister yapsa oyun,
Gözden aksa o kanlı hun,

Adamını deli mecnun,
Onca yıllar dulluk eyler.

Vardır dilde güzel nakil:
«Sen ölürsen, olma behil»
Şanslı olsa nâmert oğul
Yurt içinde şahlık eyler.

Hayaller gelmiş bu sere,
Düşmüşüm bir bağlı yere,
Mahtumkulu, bir bîçâre,
Şimdi sakal kırçıl eyler.

BÎÇÂRE

El sözüne inandım,
Ben zavallı bîçâre.
Çok sağlamdım, kırıldım,
Oldum şimdi âvâre.

Geçen ömrüm çağlayıp,
Kaldım, nâçâr, ağlayıp,
İbrahim dek bağlayıp,
Atar oldular nâra.

Dünyâda hiç bir iş âsan
Yoktur, olsan bîgümân;
Aşk odu’nda aziz can,
Dönüşmüştür od’un külüne.

İnsan olur türlü hâl,
Dağ başından gelir sel,
Gafil kalıp güzel el,
Benzemiş bir esire.

Başa bela bulunur,
Yörük atlar sürülür,
Kur'an görmez sofular,
Dönmüşler ulu pire.

Fânî cihan yolunda,
Mal, altın hayalinde,
Bîgayret han elinde,
Düştü millet çöplüğe.

Dünya koyar azara,
Adam olur âvâre,
Yılan benzer ejdere,
Mâr hükümdar keşmire.

Derler ki: vardır Sırat,
Ere gerektir gayret,
Mertler olmuştur nâmert,
Eli varmazmış tîre.

Felek kime yol vermiş,
Onca aziz can sermiş,
Ceylanlar zulüm görmüş,
Biri inmez güzere.

Şaşkın, her yan bakmışım,
Aşk ateşin yakmışım,
Mahtumkulu, çıkmışım
Dağ belinde kemere.

OZAN GELİR

Devlet ile gelir olsa,
İlk evvela ozan gelir.
Devlet ilden giden olsa,
Molla ile tozan gelir.

Herkes kendini mert saysa,
Başın vurun, eğer dönse,
İl içinde ışık yansa,
Önce aşka kızan gelir.

İt eniği ataya çeker,
Çamur görse, domuz çöker,
Çeşme kazsan, suyu çıkar,
İster onu kazan gelir.

Hicran uzağa atılsa,
Öldürürler, kurt tutulsa,
Mahtumkulu, ad anılsa,
Evvel destan yazan gelir

SÖZ MANASIN BİLMEYİNCE

Doğru söze güler nâdan,
Söz manasın bilmeyince.
Dağ başında durur duman,
Hazar'dan yel gelmeyince.

Aklı olan şarap içmez,
İyi ilden adam göçmez,
Yaradan günahın geçmez,
Kur'an yüze sürmeyince.

Arif doğru sözün söyler,
Nâmert fesat dışın gözler,
Çöle çıkıp, deve bozlar,
Yavru göze ilmeyince.

Dağ başından karı gitmez,
Nâmert ilin emrin etmez,
Er yiğidin gönlü olmaz,
Seçip canan almayınca.

Koca yiğit faslın çağlar,
Beyhûde ciğerin dağlar,
Er yiğitler daim ağlar,
Merde yoldaş olmayınca.

Ömür salı çamura batar,
Gün be günden derdi artar,
Arlı yiğittir kin tutar,
Öcünü almayınca.

Bu cihanda bâkî kalmaz,
Felek bize yoldaş olmaz,
Genç çocuğun kadri olmaz,
Bir dem oynayıp gülmeyince.

Güzele herkes alıcıdır,
Yazanı Perverdigârdır,
Merdan yiğit bîkarardır,
Yar koynuna dolmayınca.

Gözler nice yaman görür,
Diller yahşi yaman sorar,
O avcılar dağa yürür,
Ta kocalıp kalmayınca.

İsmim düştü ilden-ile,
Nakş ederler dilden-dile,
Mahtumkulu, kon sen güle,
Hazan vurup solmayınca.

AMAN AMAN

Beylerimiz toplar meclisi,
Cahil felek, aman aman.
Başa koyarsın kaygıyı
Cahil felek, aman aman.

Devlet kuşu semaya çıktı,
Hakk acıdı, nazar saldı,

Ay güneş görüp utandı,
Cahil felek, aman aman.

Yahşiler meclisi tutan,
Feleği bakîye atan,
Zindan içre gafil yatan,
Cahil felek, aman aman.

Onca cebir kılar oldun,
Emaneti alır oldun,
Çok devrana salar oldun,
Cahil felek, aman aman.

Nâmertler aslan olmuştur,
Kadınlar kaplan olmuştur,
İlim-günüm can olmuştur,
Cahil felek, aman aman.

Çok çekip cevr ü cefayı,
Yüzüm görmedi safayı,
Elinden tuttum hoş tazeyi,
Cahil felek, aman aman.

Mahtumkulu diyor aman,
Yakın oldu ahirzaman,
Dağ başında hicran duman,
Cahil felek, aman aman.

SAĞLIK İLE

Namaz kılıp, orucunu tut,
Bu dünyada sağlık ile!
Her dem geçer, şükrünü et,
Can verirsin, rızalık ile!

Lut kavmi yamanlık etti,
Cehennem girdabına gitti,
....,
....[1]

Yunusu bir balık yuttu,
Kırk gün balık içre yattı,
Orada Hakk'a ta'at etti,
«Hû» dedi bir balık ile.

Hakk emrinden merdut oldu,
Büyük lanet boynuna ildi,
Görün, Azazil ne oldu,
Şunca bir mollalık ile.

Mahtumkulu, doğru yürü,
Ölene dek Hakk'a yalvar,
Bir güçlü pîre el ver,
Ömür geçti şaşkınlık ile.

1 El yazmada bu dörtlüğün son iki satırı bulunmamaktadır.

MÂR BİZİ

Mesken tutmuş hazinenin ağzında,
Servete girersem koymaz mâr bizi.
Gözüm kaldı yârin gittiği izde,
Niçin böyle terk eyledi yâr bizi.

Sufi kendin câhil ile koşmasın,
Gördüğü yerden yol diye geçmesin,
Akıtıp dursun gözyaşının çeşmesin,
Öldürmüştür hay vay ile zâr bizi.

Herkese el vermez aşkın gemisi,
Binerim diye, gark olmuştur kimisi,
Bu yola girenler bilmez namusu,
Bu nedendir hemdem olmuş ar bizi

Ciğer bağrım kan olmuştur, gül gibi,
Yakalarım ip kesmiş Zanun[1] gibi,
Ezel günü yaratıldım Mecnun gibi,
Asamaz bil Mansur gibi dar bizi.

Saki kadehlerini de içtiremez,
Meyhane kapısını açtıramaz,
Aşk od'u kaynatır coşturamaz,
Yakamaz İbrahim gibi nâr bizi.

---

1 Zanun: Hz. İsa devrinden Hz. Muhammed'e (sav) kadar Şam'da hüküm süren kadim Rum padişahlarından biri olup on sekiz yıl hüküm sürmüştür.

Harun Reşit gibi her yan yürüdüm,
Nice memlekete başını çevirdim,
Dostum özün koyup düşman çağırdım,
Şimdi bu gün eder oldu hor bizi.

Köhne dünya gibi devrana kılsam,
Deryalar mevc vursa da coşa gelsem,
Mahtumkulu diyor bezirgân olsam,
Gezdirse buralarda bir er bizi.

CEM OLUP

Çırpınınca, cihanın derdi artar,
Nasıl gönül karar bulur cem olup?
Ahiret işin gör, bundan baş kurtar,
Dünyâyı kim tuttu? Geçer yok olup.

Tırnak ile dağlar delen Benican,
Suya, yele hükmü geçen Süleyman,
Hani o İskender, Rüstem pehlivan,
Sen dünyâyı tutacaksın kim olup?

Bu amansız devranından imdat günün,
Eğlence yok, engeli yok günün,
Çocuklukta, yiğitlikte şâd günün,
Yaşlılıkta dönüp basar gam olup.

Ma'lûm iştir dönecektir gelenler,
Varacak yer işini de görenler,

Kaygısız yatanlar, gafil olanlar,
Vah hasretle boş gittiler kem olup.

Bulabilsen hakikatin merdini,
Çeşmine de sürme kıl sen gerdini,
Kulzum gibi cürmün derin derdini,
Gerçek tövbe kurutur ilaç olup.

Evvel kendi ihlasını düzle ,
Her yerden niyaz okunu gezle,
Bildiğince, daim güzel söyle,
Güzel söz bulmasan, otur sem[1] olup.

Mahtumkulu, Allah adın zikreyle,
Yamana sabır, güzele şükreyle,
Kabristanı gör de otur, fikreyle,
Bunca ben diyenler, yatar kum olup!

AYRILMA

Mestâne gezeceğine gayrı yurdunda,
Doğup büyüdüğün yerden ayrılma.
Mağrur keklik gibi nefsin uğrunda
Tuzağa düşüp, kanadından ayrılma.

Tevekkül et, halka sırrın verip var,
Sabır eyle sen, sabırsızlık hem bîkâr,

1 sem: sessiz

Her yere varsanız, nasibin var,
Mal mülk diye, izzetten ayrılma.

Nâmertler hem muhannesler nâçârlar,
Yemek yeyip, iş olursa kaçarlar,
Sırrı ifşâ edip, aybın açarlar,
Kadrin ile ülfetinden ayrılma.

Gedaların gönlü şahlığı ister,
Cahil gönlü yalan söze doğru der,
Kadirsizler, düşmanına ey dost der,
Tâlim veren üstadından ayrılma.

Kimi fakirdir, kimi zengin olur,
Her kimsenin bahtı ikbali bilir,
Herne gelse başa, dilinden gelir,
Mahtumkulu, halk yâdından ayrılma.

AKILDAN AYRILDI

Aklı olanlar talep edip sözümden,
İşini yele verdi, akıldan ayrıldı.
Destmalin kaldırdı kadın yüzünden,
Ata çıktı, evde işten ayrıldı.

Ne acayip günler, geçen devranlar,
Ne güzel mallar, pazarla dükkanlar,
Ne yaman avcılar, tûti lisanlar,
Kargalar, şahinler leşten ayrıldı.

İkballer yattılar, boş kaldı serler,
Gök lerzân vurdu, cünbüşleşip yerler,
Kör oldu mollalar, pehlivan pirler,
Kadılar Kur'an, sarıktan ayrıldı.

Viran oldu, tâc u tahtlar ve köşkler,
Söndü, bağrın küle bastı ışıklar,
Yâr diye seferber fakir âşıklar
İnce bel, kara göz, kaştan ayrıldı.

Lisandan ayrıldı acayip sözler,
Halden ayrı düştü ne güzel yüzler,
Kirpikten, kapaktan ayrılan gözler,
Feryât edip, kanlı yaştan ayrıldı.

Aktı gözüm yaşı Kulzum, Nil olup,
Ben bîçâre kaldım ele dil olup,
Çillenin karları aktı sel olup,
Kara dağlar kara taştan ayrıldı.

Gider oldu iller burdan hâr kalıp,
Mertler vefat etti, ağlar yâr kalıp,
Mahtumkulu, zürriyetten zâr kalıp,
Akıl fikirden, sakal saçtan ayrıldı.

MERDAN NEDİR BİLMEDİM

Merdi gözleyip, ilimden çıkmışım ben,
Eya, dostlar! Merdan nedir bilmedim.

Gurbetten ayrılıp, çamura çökmüşüm,
Suya girip, umman nedir bilmedim.

Kanatsız uçumuşum, kırlangıç olup,
Şimdi değersizim, kara taş olup,
Kitap açıp, nice dine duş olup[1],
İslam nedir, Kur'an nedir, bilmedim.

Bir kapıya düşüp, açabilmem ben,
Kanatsızım, gökte uçabilmem ben,
Tâkâtsizim, yurttan göçebilmem ben,
Cefa nedir, devran nedir, bilmedim.

Basıldım felekten, okum atışıp,
Ayak altına düştüm, yaka tutuşup,
Seher vakti, bir mihraba sataşıp,
Namaz nedir, ezan nedir, bilmedim.

Kaplan diye, kurda rastlamışım ben,
Özüm bilmez, fânîye düşmüşüm ben,
Çok deyip, çıkmaz derde batmışım ben,
Lokman nedir, derman nedir, bilmedim.

Yüreğimde kalır oldu armanım,
İsa, Mehdi, Lokman anmaz dermanım,
Mahtumkulu der ki, dostum yâranım,
Kelam nedir, destan nedir, bilmedim.

1 duş olmak: karşılaşmak, rast gelmek.

GÜZEL YARİM GÖRÜNMEZ

Kalk sen! Cebrail'den haber sorayım,
Ne sebeptir, güzel yarim görünmez?
Aranıp kapına her gün varayım,
Ahd ü peymân o ikrarım görünmez.

Felek değirmenin bîkarar kılmış,
Namustan ayrılıp, Hak'dan utanmış,
Yiğitler kocalıp, yüce yigit olmuş,
Ateşim sönmüştür, nârım görünmez.

Hasetçi mert olmuş, köle şah olmuş,
Mertler nâmert olmuş, pir dinden kalmış,
Ezanlar kesilmiş, mescit kapanmış,
Hak'dan özge bir azarım görünmez.

Mahtumkulu söyler, bu ne hikâyât,
Bütün halk âlimdir, tutmaz nasihât,
Göklerden inmiştir zemine âfât,
İsa, Mehdi, Mâlik Ejder görünmez.

ÖL ŞİMDİ

Saf tutuşup, tehdit eder tilkiler,
Arlı arslan, öleceksen, öl şimdi.
Ârif olup, mest olmuştur kötüler ,
Âlim molla, bileceksen, bil şimdi.

Çıplaklar giyinip, açlar doymuştur,
Karun tövbe edip, işin koymuştur,
Cahil: «Kur'an bunu diyor» demiştir.
Kur'an için cenk kılarsan kıl şimdi.

Bir söz ile gamlı bağrım yandırdın,
Ciğerden ayırdın, başım yardırdın,
Yüzün görmeden, hoş söz ile kandırdın,
Nazlı yarim, geleceksen, gel şimdi.

Mahtumkulu şaşıp, lâla dönmüştür
Yandı teni canı, küle dönmüştür.
Adı el içinde kula dönmüştür.
Hoca, Seyit, bileceksen, bil şimdi.

KÂR İLE

Gafil adam, gam altında yatmışsın,
Geçti ömrün ufak tefek kâr ile.
Dünya yılan, yaslanıp da yatmışsın,
Rahat mıdır insan, yatsa mâr ile?

İman kazan, insafını yutma sen,
Göre göre, cehenneme gitme sen,
Bunda bîdar geçiver, yatma sen,
Nasıl dayanıp, yatacaksın mezâr ile.

Varılacak en son yerin kabir olur,
Hayır kazan, yattığın yer nur olur,

İyi olsan, yerin cennet hûr olur,
Kötü olsan, yakacaklar nâr ile.

Gözün yumdun, senden ayrılır malın,
Ölünce diriler ne bilir hâlin,
İyi kötü, her ettiğin amelin,
Karşında durur daima var ile.

Aslı kafir müslümana karışmaz,
Gerçek mü'min haram işe bulaşmaz,
Menzil kesmez, hiç bir yana yetişmez,
Kılavuzla yola giren kör ile.

Ömrüne aldanma, geçene yanma,
Malına güvenme, mülke dayanma,
Burda günah işleme, orda utanma,
Hesap günü hayrın alır var ile.

Mahtumkulu, doğru söze can verir,
Sevap bundan geçmez, bulsan nân verir,
Gönlün alan dost yolunda can verir,
İşin nedir diye sormaz yâr ile.

KÖZ İLE

Kimim vardır, yâra arzım iletsin,
Aşk odu'na yandım gittim köz ile.
Gelip, eli ile od'um söndürsün,
Yoksa sönmez yağmur ile, buz ile.

Gelen geçti, geleceğe yurt koydu,
Tanışlığı nâmert açtı, mert koydu.
Yâr sînemde dağ üstüne dert koydu,
Dert üstüne biber koymuş tuz ile.

Maşuğum buldurmaz, bulsam, el vermez,
İkbâlim uyanmaz, bahtım hem kalkmaz,
Yürek sakinleşmez, gönül durmaz,
Dost cemalin görmeyince göz ile.

Bir derde düşmüşüm, hiç kimse bilmez,
İsa anmaz, Lokman çaresin bulmaz,
Gelir kalkmaz, duman baştan savulmaz,
Her zaman bir dert savarım söz ile.

Bin aşk ile dünya malı yığarsın,
Bir kuruş için gönüller kırarsın.
Dünya, derya, ten bir saldır, batarsın,
Ne vakte kadar gidersin düz ile.

Dünya malından kim götürdü bir zat,
Evveli gam kaygı, ahiri berbat,
Olacağın budur senin, âdemzât,
Yok olursun toprak ile, toz ile.

Mahtumkulu, ne menzildir, durursun,
Yurt kimindir, ağır işler kurarsın
Kısmet olsa bir karış yere girersin,
Nasip etse, altı arşın bez ile.

GÖNÜL YATMAZ HİÇ

Allah yâdı ile diri olan dil,
Göz yumulmak ile gönül yatmaz hiç.
Gönül bostanında iman taze gül,
Bir açılsa durur, solup gitmez hiç.

Tüm nimetten yeğdir sağlık şifası
Her ibadetten iyi Hakk'ın rızası,
Eğer doğru gelse ecel kazası,
Bin yalvarmak ile gönül gütmez hiç.

Yiğitler, sözüme bir kulak asın,
Dünya dostluğunun tamahın kesin,
Hangi yan çok olsa aşkın, hevesin,
Yatsan-kalksan hayalinden gitmez hiç.

Âdemzât, dünyaya geldin gitmeye,
Görürsün varacak yerin yatmaya,
Cehd edersin çırpınıp şu cihanı tutmaya,
Bu işlere, meğer, aklın yetmez hiç.

Ey, cihan mülkünde gezen serfirâz,
Bir bendeyim, çok bilir, derim az
Dünya pazarında felek kumarbaz,
Ne yapsa da insan onu ütmez hiç.

Aş ve su ile gerçi bulur ten şifa,
Şirin sözdür can kulağına hoş şifa,
Can evinden hoş nasihat bilmeze,
Sert taşa değen su gibi geçmez hiç.

Mahtumkulu, mertlik bir yaz görünür,
Canı sağa hep sohbet saz görünür,
İyi gün yüz yıl geçse, az görünür,
Kötü gün az da olsa, geçmez hiç.

BAĞLAR, HEY

Kısmet olsa, gidem uzak yollara,
Kader koymaz, gider yolum bağlar, hey.
Şaşkın Mecnun olup, çıkam çöllere,
Varıp, mesken tutam sizi, dağlar, hey!

Oyun ile çocukluğun deminden,
Geçtim, geldim kamilliğin yanından,
Gönlüm lerzân oldu dünya gamından,
Tuttu sinem çapraz çapraz dağlar, hey.

Döne döne çocukluğun çağından
Yettim geldim kamilliğin payından,
Battı başım, çıkamam çamurundan,
Akla gelir geçip giden çağlar, hey!

Cahillikte dört tarafa atışan,
Bilir bilmez her tür işe karışan,
Aciz kalıp, yaşlılığa yetişen,
Kendi kendine dert edip ağlar, hey.

İbret alın Mahtumkulu sözünden,
Fikre düşer, yaşlar akar gözünden,

Her şeyler değişir kendi özünden,
Ya Rab!Yıkılmaz mı yüksek dağlar, hey.

AYIN YAHŞİSİNE

Yirmi dört saat on iki ayda,
Ramazan derler ayın yahşisine.
Fena devranında, yerin yüzünde,
Şam-ı şerif derler yerin yahşisine.

Kudretin çoktur yaradan Kadir,
O mucizelere akıl hayrandır,
Fikir yetmez, Ya Rab!Niçin pinhandır,
Zulmet içre koydun suyun yahşisin.

Karga kuş yaraşmaz yüksek bağlarda,
Gül üstünde bülbül şakır çağlarda,
Yerin arkasında, defineli dağlarda,
Ejderha sahiplenir dağın yahşisin .

İmkan bulsan, arzın desen Sübhan'a,
Akıl hayran olur böyle divana
Yürekte dert olup değer hem cana,
Çakala alıp gider avın yahşisin.

Aşk beni yandırdı, canım keseldir,
Dert başı aşmıştır, işim tasadır,
Bu kadimden sürüp gelen meseldir,
Kirpi alıp gider kavunun yahşisin.

Mûnis olur dilin bilsen vahşinin,
Hakkın haksız eyleme hiç komşunun,
Aklın olsa, itibarlı kişinin,
Günahını örtüp, anlat yahşisin.

Mahtumkulu, bu devrane zamane,
İyiyi ağlatıp, rastlatır yamana,
Kardeşleri Yusuf gibi cânana,
Reva görmediler yerin yahşisin.

AT YANINDA BELLİDİR

Eşek özün eksik saymaz hiç attan,
Takdir etsen, at yanında bellidir.
At deyince, bütün atlar denk olmaz,
Gerçek atlar meydanında bellidir.

Çocuklukta bilmez idin, bey idin,
Kötüye değmez sözün, nasihatin,
Arif olsan, aslın sorma yiğidin,
Edebinde, erkanında bellidir.

Bu cihanda doymaz gözde nur olmaz,
Her arslandan kaplan olmaz, şir olmaz,
Yiğit desen, tüm yiğitler bir olmaz,
Koç yiğitler mihmanında bellidir.

Devlet konsa olacağın başında,
Destekçisi, ili gerek yanında,

Er kendini belli eder işinde,
Kılıcında, lisânında bellidir.

Mahtumkulu, gariplerin gözyaşı,
Dağları yandırıp, eritir taşı,
Fakire zulüm eden zalimin işi,
Mahşer günü divanında bellidir.

CÛŞU YANDIRIR

Vakit olur ki, bir yel düşer başıma,
Hayal hücüm edip, cûşu yandırır.
Yüreğim coşarsa, aklım cem olur,
Fikir basar, kaygı hûşu yandırır.

Seher vakti derviş cezbeye gelse,
Belinden ip alıp, boynuna salsa,
Tanrı'nın sevdiği köle beddua kılsa,
Feleği titretir, arşı yandırır.

Ahmak kendini alimle bir eyler,
Bir iş tutar, ardından fikr eyler,
Zihnini kızdırır, aklın kem eyler,
Dediğin eylemez, nâşı yandırır.

Hak sevmiştir Ali gibi velisin,
Kadim adettir izzet etmek ulusun,
Yetmiş iki millet gömer ölüsün,
Putperest milleti leşi yandırır.

Mahtumkulu, Hak'tan piyale çekse,
Piyale cezbedip, hayale çekse,
Âşıklar bağrından bir nâle çekse,
Dağı sallandırır, taşı yandırır.

CÜDA ETMESİN

Dostlar! Kullarını yaratan Allah,
Akıldan ayırıp, cüda etmesin.
Verdiği aklın alıp, Neuzu-Billah,
Mal-mülk ile tahtın talan etmesin.

Yürümeyen kemal şiyan(?) ilinde,
İntizardır ayrılığın yolunda,
Esir olup, bir zalimin kolunda,
Devir hiç bir kulu muhtaç etmesin.

Vatandan ayrılan beyler uzlaşıp,
Safa ile geçen ömrün söyleşip,
Ah çekip, dönüp arkayı gözleşip,
Milleti bu yurttan ihraç etmesin.

Kimse dertli olup, kalmasın garip,
Dıştan bakıp, ile güne şaşırıp,
Âzasına zarar gelip sararıp,
Güçsüz, kuvvetsiz, bî-ilaç etmesin.

Mahtumkulu, Hüda tevfik verince,
Seher kalkıp, yalnız yollar gidince,

Tarikatin rast yoluna girince,
Yoluna şeytan çıkıp, du paç[1] etmesin.

CÛŞ GELSE

Dünyada nice iş vardır, yamandır,
Biri o ki, yersiz kahrı cûş gelse.
Âşığa her bir gün ahir zamandır,
Yardan ırak düşüp, ara daş[2] gelse.

Dostunu eğleme, kârdan kalmasın,
Düşmanın saklama, sırrın bilmesin,
Alacaklı, beye borçlu olmasın,
İş müşküldür, anlamaza dûş gelse.

Toprak seni hemen şimdi yutar mı,
Âkıllı öyle yerde gamsız yatar mı,
Hiç bir maskaralık bundan geçer mi,
Giden kuru gitse, gelen boş gelse.

On kat evin olsa demir kaleden,
Ecel bulur emir olsa Allah'tan,
Gerçek er yüz çevirmez beladan,
Hakk rızası ile başa taş gelse.

Sofu ben der, dem vururlar yalandan,
Manasını sorun asıl bilenden,

---

1 du paç: iki parça, iki yön
2 ara daş: uzak mesafe

İl gözüne yüz yıl ta'at kılandan,
İyidir bir seher gözden yaş gelse.

Zenginler tutmuş sehavetin kapısın,
Çoğaltır cehennemin yılan çıyanın,
Görün devir devranın , vaktin sofusun,
Seçmeden tıkınır durur aş gelse.

Mahtumkulu, söyle aklın yetince,
Ahireti kazan işsiz yatınca,
Cehennemdedir dünyadan geçince,
Yaman hatun yahşi ere eş gelse.

COŞA DÜŞMÜŞSÜN

Gel, gönül, seyret şu âlem-cihânı,
Söyle, niçin böyle coşa düşmüşsün?
Âlemde senin gibi yok mu dehanlı,
Sırrın destân edip, fâşa düşmüşsün.

Sövseler neylersin sen nâ-murâda:
«Senin gibi yok mu?» deyip dünyâda,
Ya böyle güçlü mü aşkın ziyâde,
Haddin bilmez, aşa aşa düşmüssün.

Kadem koysam, sahralara, çöllere,
Gönül kaynar hem söz coşar dillere,
İller sana hayran, sen de illere,
Ya aklın aldırıp, şaşa düşmüşsün.

Bekâ yoktur sohbetine, sazına,
İtibar yoktur kış gününe, yazına,
Sen bu derdi yok etmesen kendine,
Neden bu sıkıntılı işe düşmüşsün?

Mahtumkulu, her bir yola baş vurdun,
Çoklar ile gezdin, karktın, oturdun
Yalancıda ne zevk aldın, ne gördün,
Şimdi sen otuz dört yaşa düşmüşsün.

AR İLE

Tırnağı demirden talancı dünya,
İşin yoktur namus ile, ar ile.
Cevr ü cefası çok, yalancı dünya,
Koymazsın gezmeye yâri yâr ile.

Muhabbet burcundan yâr bir gel dese,
Muradını isteyip, benden al dese,
Bir gün durdun, bir gece daha kal dese,
Kadem koysam ayak değil ser ile.

Estikçe yükselir dünyanın yeli,
Kast etse, kurutur derya-yı Nil'i,
Bir günde sarhoş ve mest eder fili,
Bir günde denk eyler sinek per ile.

Zeminin üstünde dağlar çökersin,
Temâşa edip, kenara çıkarsın,

Her nesneyi bir vesile yakarsın,
Vadiyi gün ile, dağı kar ile.

Korkup imdat etsen, kulak vermezsin,
Ağlayıp, yaş dökene yardım etmezsin,
Can mülkünü alsan, dönüp satmazsın,
Yine dönüp almak olmaz zer ile.

Leyla için ne zulm ettin Mecnûna,
Zalîm, insaf eyle bu haksız hûna,
Her gün kırk atı bezeyip verdin Karûna,
İsa'ya sabır verdin tek hâr ile.

Mahtumkulu der ki, işin talandır,
Bu nöbet çoklardan geçip gelendir,
İtibarın yoktur, sözün yalandır,
Dost koymadın, yeksân ettin yer ile.

ADEMOĞLU

Yatsa kalksa hayalinden çıkarmaz,
Hangi işe mâil olsa ademoğlu.
Garipliğin gamı gönlü çökertmez,
Hatun isteyip, tâlip olsa ademoğlu.

Günahtan korkmayanın yüzü siyahtır,
Bunun malum günü rûzı-cezadır,
Bu dünya mülkünde sultandır, şahtır,
Kısmetine râzı olsa ademoğlu.

Talihlinin yaptığı iş on görünür,
Dünya yüzü eldeyse, ten görünür,
Cahillikte işler şaşkın görünür,
Kırkı aşıp uslansa ademoğlu.

Sözün manasını herkes anlamaz,
Bir dertlidir ilacına rastlamaz,
Kıyamet günü pişmandır kar olmaz,
Hakk işinde tembel olsa ademoğlu.

Akıl et cihanın râyın, gidişin,
İtibar etmeyin dünya duruşun,
Mahtumkulu, iyi görürdü işin,
Kırktan son cahil olsa ademoğlu.

KIYMET İYİDİR

Ticaret kılıp pazarda gezenden,
Alsan nasihatım, kıymet iyidir.
Hatem olup, hergün altın verenden,
Gönülden edilen himmet iyidir

Bir mert adam nâ-merdin yüzünden,
Savaş günü vurur düşmanı gözünden,
Her kim dönmese verdiği sözünden,
Dine münkir olan yezit iyidir.

Hayrı terk edip, kötü işleyenden,
Dost olup, dostundan sır gizleyenden,

Hüdayı unutup, yalan söyleyenden,
Seksen, doksan yaşta kadın iyidir.

Kadir Tanrı cismimizi var eden,
Akılsızdır Hakk işine ar eden,
Yersiz kurulan bozuk köprüden,
Cehennem üstünde Sırat iyidir.

Beş vakti geçirme Müslüman isen,
Bilip ahiretin, gâmını yesen,
Canın sağ iken hayır kazansan,
Ahmağa dünyanın malı iyidir.

Söz manası çıkar bir iyi câydan,
Habersizler ayrı düşer Hüdâ'dan,
Beş vakti bilmeyen gafil bâydan,
Ersiz, pirsiz gezen arsız iyidir.

Mahtumkulu, gördün iyi yamanı,
Yalancının olmaz andı imanı,
Bir ak eve varsan, almaz mihmanı,
Herkesin kendi ili vatanı iyidir.

GEÇİP DURUYOR

Gâfil adam ömrün geçer dünyada,
Ganimet bildiğin geçip duruyor.
Nefsin şeytan seni koyar armanda,
Kimileri kanlı su yutup duruyor.

Bu dünyada var mı ölmeden kalan,
Bâd-ı hazan vurup yaprağı solan,
Yer yüzünü alır bir ulu yılan,
Kuyruğu burnundan geçip duruyor.

Dervişler dilinden koymaz senasın,
Tefeci faydasız vermez altının,
Cimriler çıkarıp satmaz tahılın,
Kendi imanını kendi satıp duruyor.

Gafil adam ömrü geçer dünyadan,
Nefsin şeytan, ayırır seni imandan
Kim fayda arar çürük samandan,
Cevherle beraber satıp duruyor.

Mahtumkulu der ki, Hakk'ın senası,
Gafil adamsın yolunun şaşkını,
Hep gezdiğin yerin komşu yakası,
Ecel eli yakan tutup duruyor.

BÎ-VEFALARDAN

Bekleyip bağlanma bî-vefâlara,
Bak, kim vefa görmüş bî-vefâlardan.
Koyma özün yersiz bu cefâlara,
Kim yarar bulmuştur bu cefâlardan.

Aşkın nâlesini dinle etrafından,
Can cebrinden korksan, varma başından,

Cür’etin noksansa aşkın işinden,
Haber al gördüğün mübtelalardan.

Sözüm nasihattır, bir kulak salın,
Bendesiyim sözü müşteri kulun,
Kırk oynaşlı hatun iyidir, bilin,
Fitneci çok dilli kethüdalardan.

Şeraban-tahurdan[1] kime tas olur,
Gönül ayna gibi nur enver olur,
Dünya yedi başlı ejderha olur,
Kaçanlar kurtulmaz bu belalardan.

Yatma Mahtumkulu, işreti sevip,
Bunca yatacaksın kefeni giyip,
Hâcetin bulur mu hocasın koyup,
Dilek eden kimse kul-gedâlardan!

AY GÜNÜNÜZ BATMAYA

Altmış yaşlı, yetmiş yıllık sofular,
Az kalmıştır ay gününüz batmaya.
Çöl derede tazı görmeyen tilkiler,
Hayal eder yatan aslanı atmaya.

Karga der: «Yoktur ben gibi şahkuşa»,
Bin karga toplansa, değmez bir kuşa,
Güne kargış eden sarı kertenkele,
Fırsat kollar ejderhayı yutmaya.

1 şeraban-tahur: saf şarap

Tek geyik yüz porsuğa tutturmaz,
Şir yavrusu tilkilere attırmaz,
Ölü yılan kertenkele yutturmaz,
Hani aklın bu işlere yetmeye.

Çok yaşayıp, akletmezler tövbeyi,
Neşe ile oynatırlar kahpeyi,
Kafirler kast edip yıksa Kabe'yi,
Münkir varır ağacını satmaya.

Görün bu devranı, bakın dönüşü,
Fakire zulüm etmek oldu son işi,
Hak yolunda doğru gezen dervişi,
Koymadılar kendince bir yatmaya.

Yüreğim sabırdan, gider karardan,
Yaman iştir buğz etmek er erden,
Usandım artık ben böyle diyârdan,
Razı olup başım alıp gitmeye.

Mahtumkulu bildim, bahtım hiçtir,
Gıybetim güçlüdür ikbalim felçtir,
Niyetim Kabe'dir, hayalim hacdır,
İhlasım var hac tavafın etmeye.

DÜŞÜNE DEĞMEZ

Yoksullukta nicelerin devrânı,
Yatıp, gördüğü bir düşüne değmez.

Niceler hasrette bulup kuru nânı,
Bir lezzetli yemek dişine değmez.

Soran olsa, sînem içre sûzlar var,
Yüz tümenden yeğdir, nice sözler var,
Yağmursuz, otsuz nice bahar var,
Hoşluk ile geçen kışına değmez.

Akıllar var başa takıp keçeler,
İçten içten sorsan, mâna seçeler,
Ahmaklıkta kendin süsler niceler,
Kellesine sardığı fesine değmez.

Anlamaza ayet sözleri desen,
Peygamber hadisin önüne koysan,
Merhametten bin söz beynine koysan,
O sözler, kulağın zârına değmez.

İncitse oğul kız ana-babasın,
Tövbe kılmazsa, Hakk silmez hatasın,
Devran gelse bilmez, ne iş tutasın,
Her kimin her işte başına değmez.

Niceler mal bulmaz, eli boş olur,
Niceler var, dünyalıkla mest olur,
Niceler var, yiğitlikte nist[1] olur,
Niceler var, gördüğü yaşa değmez.

Mahtumkulu, gerçi işim namazdır,
Gönlüm perişandır, sevabım azdır,

1 nist: hiç; boş, yok

Erler var, bir ordu yedirsen azdır,
Adam vardır, yediği aşa değmez.

İLE YARAŞMAZ

Beyler aksakaldır elin mi'râcı,
Kuldan aksakallık ile yaraşmaz.
Akar sudur ziraatın anası,
İlsiz, günsüz yere kale yaraşmaz.

Pak olsa yiğidin aslı nesebi,
Nasıl denk olmuştur at ile yabı,
Kula ağa der, cariyeye bibi,
İpek urgan kalın kıla yaraşmaz.

Fırsatsıza fırsat değse bir sefer,
Yüreği yatışmaz isyan ister,
Eşek, doyduğunda sahibin kapar,
Güzel ikra msoysuza yaraşmaz.

Kırlangıç bellidir kuşlar anası,
Baş avcı ele almaz her kuşu,
Güle aşık olmak bülbülün işi,
Karga bülbül olup güle yaraşmaz.

Yeşilbaş sunalar göllerde gezer,
Gölün hevesine salsan bir nazar,
Hayvan olan yerde her hayvan gezer,
Ceylandan başkası çöle yaraşmaz.

Yiğit isen, boş söz söyleme,
Cesur isen yapacağın işi düşünme,
Evlensen kız al dul ile evlenme,
Yiğidi ağlatmak kıza yaraşmaz.

Mahtumkulu, beş gün mestane söyle,
Yalancıda seni koymazlar böyle,
Edeptendir, büyüğe saygı besle,
Büyüğü üzmek, küçüğe yaraşmaz.

CENGİ BELLİDİR

Bir kula: «Sen ağa, beysin» deseniz,
Tüfekten su içer, cengi bellidir.
Bir kul ile bir tabaktan yeseniz,
Canına nûş olmaz, sonu bellidir.

Dağdan büyük olur kulun hayali,
Halasına selam vermez helali ,
Hocası bir sinirlenirse hâli,
Titrer düşer, izi tozu bellidir.

Asilzâde görsen gönlün eylenir[1],
Uzak yerden güçlü atlar seçilir,
Kul ile söyleşsen miden bulanır,
Hazır ol, gözünün önü bellidir.

Köleden dost olmaz asıl soruşup,
Beygir geçmez at ile yarışıp,

1 eylenmek: hoşlanmak

Helal düşse haram ile karışıp,
Burnu eğri kuşun gagası bellidir.

Kula kul denirse ölesi gelir,
Beye kul denirse gülesi gelir,
Köle kızın alan namustan ölür,
Her kişinin namus arı bellidir.

Kuldan doğsa bir kahraman Köroğlu,
Yinede kul derler hiç gitmez kulu,
Baksı olup saz çalarsa kul oğlu,
Laylay laylay der nağmesi

Babamız kardeşi Yemreli, Teke,
Söyün Han ilinde kaldık biz yeke,
Deveye tütsü olmaz, kula - mareke[1],
Birine kul desen, bini bellidir.

Başkadandır, onuruna katılmaz,
Çok okusa kadılığa ulaşmaz
Şahını öldürsen kanı kokuşmaz,
Kızılbaş giysisin yeni bellidir,

Bir kula bey desen kendinden gider,
Bilmez kendin, cemiyete söz katar,
İşin düşse yüzün göklere tutar,
Kul yürüse ensesinden bellidir.

Yemek versen herkes yiyip, içer,
Kadına sır dersen sırrını açar,

1 märeke: kalabalık, insan kalabalığı

Kula boş laf desen, bir günde kaçar,
Asılsızın aslı, zâtı bellidir.

Mahtumkulu, yiğitlik bir fasıldır,
Kul oğlundan her ne kalsa nesildir ,
Asılsızdan hiç olur mu kethüda,
Gümüşe bakır katsan, pası bellidir.

BEYLER

Mertle nâmerdin oyunu denk gelmez,
Nâmertler savaşta zîyândır, beyler.
Nâmert koç yiğidin kadrini bilmez,
Nâmerdin her işi vîrândır, beyler.

Kâmil, koç yiğitler hakkını yemez,
Dünya malın versen, nâmertler doymaz,
Nâmert maslahata, meclise uymaz,
Nâmerdin her işi âyândır, beyler.

Bir atada altı atanın soyu var,
Bir cahilin yüz hayallik fikri var.
Koç yiğitler nereye varsa evi bar,
Nâmerdin öz evi zindandır, beyler.

Devlet başa gelse, dost yârin görmez,
Kaza gelse, bağrın yerden kaldırmaz,
Hak'tan deyip, asla iman getirmez,
Mahtumkulu, böyle zamandır, beyler.

CÂNÂN OLUR MU?

Deli gönlüm, bir nasihat diyeyim,
Cân deme, böyle cânân olur mu?
Bir sözün yerinde söyleyemeyen,
Adam diye böyle insan olur mu?

Vefalı olup, Hakk emrin tutmayan,
Cevher alıp, pazarında satmayan,
Atadan, babadan beylik etmeyen,
İl kadrini bilen sultan olur mu?

Adam vardır adamları bozduran,
Şeytan olup, doğru yoldan azdıran,
Hatun sözün kapı kapı gezdiren
Onların göğsünde iman olur mu?

Mahtumkulu der ki, bu sözüm çoktur,
Ben pinhan ederim, hiç aybı yoktur,
Kitap gören kullar ma'naya toktur,
Onların kalbinde şeytan olur mu?

YÂD YAHŞİ

Hoş gününde, hoşnutlukla gezmeye,
Barışmaya, gelişmeye yâd yahşi.
Gamlı günün, bir kavganın üstünde
Kardeş yahşi, doğan yahşi, zât yahşi.

Helal işle ahiretten vehmin varsa,
Fakiri incitme, gönül rahmin varsa,
Âşık der ki, azda çokta fehmin varsa,
Âkil olsan, söze kulak tut yahşi.

Yürek dayanağı oğul zürriyeti,
Şirin mahbûp erir kemik kuvveti,
Yiğidin dünyada üçtür muradı,
Mahbûp gerek, silah gerek, at yahşi.

Mollalar ahiret sözün söylerler,
Münkir olma, gerçek iştir, eylerler,
Kim bilir ki, ahirette neylerler,
Yiyip içip, kucaklayıp git yahşi.

Tanrı geniş eylese kul gönlünü,
Rızk ağızına girer, tutarsan elini,
Devlet geçecekse, bulur yolunu,
Gelen olsa, giden olsa, yâd yahşi.

Ders almayan kişi sözden, öğütten,
Hiç farkı olamaz kuru söğütten,
Dost bilmez, söz anlamaz yiğitten,
Ağılında ısı veren it yahşi.

Mahtumkulu, dosttan sırrın gizleme,
Bîvefâdır nâmahremi gözleme,
Sessiz otur, halk içinde söyleme,
Söyler isen, söz aslına yet yahşi.

BEL BAĞLA ADEMOĞLU

Kulak ver, ey insan, sana pendim var,
Hakk yoluna bel bağla ademoğlu.
Yahşi nasihatten olma sen bîzar,
Yürü sen yahşi yolla, ademoğlu.

Yaman olsan asılırsın boynundan,
Halklar bıkmıştır gerçek-oyunundan,
Vaz geçme aslından, dönme dininden,
Yalvar sen dualı dille, ademoğlu.

Yahşi adam isen hep kalk seher,
Senden aman olsun, oba hem şehir,
Dilinden dökme sen dünyâda zehir,
Saçılsın dâima balla ademoğlu

Durup bir sözünde etsen bir karar,
Ölünceye dek hiç kimseye sen azar,
Namaz ve oruçtan olma sen bîzar,
Ahiret farzındır bilesin ademoğlu.

İmana kuvvet ver etsen sevabı,
Günahkar bendeler çeker azabı,
Orya varsan soracaklar cevabı,
Ne diyeceğini bile, ey ademoğlu.

Mahtumkulu, dosttan kıskanma canın,
Gönül ver dosta, esirgeme nânın,
Dostlar payanı yok, işbu dünyanın
Yahşiden nasihat al, ey ademoğlu.

TUZU OLMASA

Doksan türlü yemek olsa kaşında,
Lezzeti yok, içte tuzu olmasa.
Ne bilirsin ne iş vardır başında,
Müşkül iştir başta gözü olmasa.

Ayak var gitmeye, el var almaya,
Hepsi hazır, sağlık şükrün kılmaya,
Kulak vardır, işitenin bilmeye,
Kim düzeltir, dilde sözü olmasa.

Yok yerden can verip, yetirdi nânı,
Gönül bostanında biter imanı,
Adın bende olsa, sahibini tanı,
Gelip sana, yüz be yüzü olmasa.

Kısmetin Hakk bilen rızkına az demez,
Söz bilenler ise sözün gizlemez,
Gönül cûşa gelmez, dil de söylemez,
Her yürekte aşktan közü olmasa.

Yıldan yıla rezalet artar eyyâma,
Hakkın kendisi getirmese encâma,
Dünya sözü benzer tuzsuz taâma,
Söz içinde gelin kızı olmasa.

Yum gözünü, sıkıp dolaş dişini,
Yaza yetsen, unutma hiç kışını,
Tevekkül et, Hüda bilir işini,
Sabır ile biter tezi olmasa.

Mahtumkulu, hayal düşmüş özüme,
Temaşalar gelip geçer gözüme,
İşitenler, aybetmesin sözüme,
İller gibi sözüm uzu olmasa.

DIŞA DÖKER

Ahmak ile sırdaş olsan bir saat,
Gizli sırrın saklayamaz, dışa döker.
Dostluk etsen bir bîvefa yâr ile,
Kaygı ile ağızından dişi döker.

Sousuz ki taşıyamaz zenginliği,
Kertenkele yutturmaz ejder leşi,
Bilesin, uzun sürmez ayı dostluğu
Kahırlansa, başın üste taşı döker.

At tanımaz eşek bakıp besleyen,
Cömerdi il tanır, adili divan,
Atı meydan tanır, himmeti mihman,
Cömert oğlu sofra yayıp, aşı döker.

Yiğidin maksadı: maşûk, silah, at,
İl üstünde ar getirir nâmert,
Köyde cenk yapsa, sayısız bîdevlet,
Mert oğlunun tepesinden muş döker.

Mahtumkulu söyler, yiğitler başı,
Mecliste çok olur onun sırdaşı,

Cenk vakti yiğitlerin temel taşı,
İl üstünde namus ile baş döker.

DEVRAN BULUNMAZ

Duama rast gelen göğerir gül gibi,
Gül mevsimi gibi devran bulunmaz.
Kahrımın ateşi, yakar kül gibi,
Kül yerinde tekrar bostan bulunmaz.

Gönül misafirdir, beden yurttadır,
Canım coşkudadır, yürek dertdedir,
Aklım kâmildedir, gözüm merttedir,
Şom şartımdan hiç bir merdan bulunmaz.

Gönül koysun, güzel Allah köyüne,
Meşgul olup yatma malla, oyuna,
Âdemoğlu mihmandır dünya evine,
Bir gün ev içinde mihman bulunmaz.

Gaflet içre gafil yatma, kalkıver,
Ne verirsen, kendi elinle veriver,
Dirilikte ölüm işin görüver,
Bir gün beden içre bu can bulunmaz.

Gönül almak için yürüsen her yan,
Dava, dövüştür, sızlanma bulur can,
Söylenmez nasihat, okunmaz Kur'an,
Hoşa gider edep erkan bulunmaz.

Dergaha duam çok, inlemem bîhad,
Talihim karadır, tenim bîkuvvet,
Kaçtığım çokluktur, isteğim halvet,
Bana hiç bir cây-ı pinhan bulunmaz.

Mahtumkulu, can takdire ten verdi,
Her kim kendini saklarsa, iş gördü,
Hey, ne kötü şeydir, anlamaz derdi,
Cahillik derdine derman bulunmaz.

TAŞI KIRAR

İkbâlın uyansa, devlet yâr olsa,
Dağa azı diş vursan, taşı kırar.
Talihin ters ve bahtın tuzlu olsa,
«Paluda[1]» denilen aş dişi kırar.

Ecelinden korkup girsen ummana,
Korkudan ne fayda, gidecek câna,
Ömrün ahir olup, dolsa peymâna,
Haşhaşın samanı başı kırar.

Her sözüne kulak verin bilenin,
Ahiri hiç yere yetmez yalanın,
Ömrü, yaşı artar dua alanın,
Beddua yükseltmez, yaşı azaltır.

Akılın sözüne gönül sevinir,
Ahmağın işini de zihin yerer ,

1 paluda: bir tür yemeğin adı

Muhanes her yerde âkıl geçinir ,
Dar yerde aklı ve hûşu azaltır.

Mahtumkulu, çölde gezen naşını,
Bilgi sorma, çok sürdü diye yaşını,
Dar meclisde dolu versen käşini,
Aşın hiç yiyemez, käşi azaltır.

ATI YAHŞİDİR

Yemek, içmek, binmek, öpmek muradı,
Yiğidin muradı, atı yahşidir.
Bir de silah, bir de maşuğu ile,
Koç yiğide, oğul nesli yahşidir.

Hayırlı il yahşi hayırsız ilden,
İyi eşek yahşi, hayırsız pirden,
Alış veriş bilmez cimri adamdan,
Yerinde dik tutan, katı yahşidir.

Taşa değse dönmez, ok çıksa yaydan,
Leziz tâam yahşi altın saraydan,
Dertsiz beylerden ve hayırsız baydan,
Pazarın bakkalı dahi yahşidir.

Arif isen anla şimdi bu sözün,
Duyduğun deme, görmeden gözün,
Çok gezen gelinden çok gülen kızdan,
Somurtup oturan arsız yahşidir.

Mahtumkulu dile dileğin Hakk'tan,
Allah'ım koyma sen dil ile yârdan,
Namazsız adamdan, bir hırsız erden,
Çobanın eşeği, iti yahşidir.

ÇATMAK İMKANSIZ

Büyük dağın ağaçlarının başını,
Dibi bir olmasa çatmak imkansız.
Asılı kocaman ağır taşını,
El ile götürüp, atmak imkansız.

Kısa dinden olmaz büyük minare,
Yaman hatun düşse bir yahşi ere,
Başın kesip, kanın döküp kenara,
Ya öldürüp, ya da satmak imkansız.

Kör fakirler: «Gözüm!» deyip görmese,
Aksaklar ayaksız, kalkıp gitmese,
Herkesin isteğin Tanrı vermese,
Varıp: «Bana ver!» diye tutmak imkansız.

Fakirler mal der, zenginler zer diyor,
Bir eşekli: «At ver, esrik ner» diyor,
Dünyaya doymak yok, «Yine ver» diyor,
Gönül maksadına yetmek imkansız.

Her kim elin açarsa fâni cihâna,
Sağlıkta cefa verir bu şirin câna,

Dünyaya bel bağlayan kalır ziyâna,
Dünya dostluğuna bitmek imkansız.

Eğer şu devirde yücelse adın,
Onu hoş görmez yakın ve yâdın.
Özünde yoksa istediği şeyin,
Doğru varıp bir el atmak imkansız.

Mahtumkulu, nasihatin almasa,
Sana geçmeyen her kim kulak salmasa,
Yiğit gönlü sevdiğini almasa,
Sakinleşip rahat yatmak imkansız.

ÇIKAMAZSIN

Bu cihanın sevdasına baş vurma,
O kavgaya girersen, çıkamazsın.
Şeytan gibi evin taştan işleme,
Sonra muhkem olur da yıkamazsın.

Karnını doldurma haram nimetten,
Dilini sakla her türlü gıybetten,
Mü'minleri Hakk saklasın töhmetten,
Günahın pek ağırdır çekemezsin.

Dervişlerin başlarını har etme,
Kadınları ağlatıp da diye zâr etme,
Yetimlerin malın alıp, zor etme,
Karnın ateşle dolar, dökemezsin.

Aşk deryası coşar gelir sakadan,
Gönlünü sakla sen yaman vefadan,
Ecel gelir, tutar bir gün yakadan,
Sağına ve soluna bakamazsın.

Mahtumkulu, iyi düşün taşın sen,
Ahireti kazan, orda yer et sen,
Namaz kılıp, azık suyun cem et sen,
Yer altında ekin ekemezsin.

ÇAĞDIR BU ÇAĞLAR

Seher vakti gafil olma, yârenler,
Dergahlar açılır çağdır bu çağlar.
Rahmete rast geldi bu vakt erenler,
Hakk nuru saçılır çağdır bu çağlar.

Asi olma, günahından dönüver,
Kendin tanı, benliğinden iniver,
Yahşi vakittir, tövbe kılıp, dönüver,
Günahlar silinir çağdır bu çağlar.

Hakk seni saklasın hicran odundan,
Çıkmayasın yolcuların yolundan,
Muhabbet camları dostun elinden,
Hazır ol, içilir çağdır bu çağlar.

Yüz yıl gezsen dem devran sürüp,
Ten toprağa döner bir gün eriyip,

Yokluk meydanında meclis kurup,
Benlikten kaçılır çağdır bu çağlar.

Mahtumkulu, gittin dünya köyüne,
Cahillikte gönül verdin oyuna,
Artık ayak bastın otuz evine,
Gözyaşı saçılır çağdır bu çağlar.

BİRBİRİNE BEZENİP

Müslümanlar, malı dünya malı,
Görünmektir birbirine bezenip.
Yiğitler naz, kız da cilve sahibi,
Pehlivanlar meydan gözler düzenip.

Ecel koymuş peykanını kirişe,
Bilmek olmaz, ne vakit câna erişe,
Neden durursun ağa döne gidişe,
Ömrün iyi olup gitmez hep uzanıp.

Dünya etrafına demir tuzak kurup,
Ecel aslanı kükreyip, yatar gözleyip,
Sen ferahlık uykusunda horlayıp,
Kader kılıç çekip, durmuş gerilip.

Utanmadın Hak'tan, ağartıp başın,
Gıybetten dil dönmez, haramdan dişin,
Fânide görüver bâkîlik işin,
Gafil olup yatma her dem inleyip.

Her bir kimse görür hesaplı demi,
Takdir ecelinin bulunmaz emi,
Mahtumkulu, kalmaz eksiği-kemi,
Her kim varabilse iman kazanıp.

OLA OLA GİDERSİN

Kara kanlar yutup, hasretler çekip,
Malla meşgul ola ola gidersin.
Dudağın titreşip, yüreğin yakıp,
Şüphen olsa, alıp böyle gidersin.

Bunca cefa oğul, kız ayal için,
Bunca işret toprak olacak ten için,
Gitmez kabahati iki gün için,
Niçin boynuna ala ala gidersin.

Mağrur olma sincab ve samuruna,
Ecel, Davut elin çekmiş demrine.
Kıl kadar cana, beş günlük ömrüne,
Ne tedarik kıla kıla gidersin.

Malını isteme cimri zenginin,
İl gezdikçe, gözü doymaz gedanın,
Mümin isen, kıl kulluğun Hüda'nın,
Beş vakit yâda sala sala gidersin.

Mahtumkulu, yapacağını haber ver ,
Nereye varsan, ecel almış güzer,
Yas evi deyip, ağlar geçer peder,
Sen mi burdan güle güle gidersin?

OLURSUN

Yüce dağlar, büyüklüğüne güvenme,
Eriyip su olan altın gibi olursun.
Derin derya, heybetine güvenme,
Birgün kurur da çöl gibi olursun.

Dağların arslanı, babür kaplanı
Fareyle denk olur fil, sinek cengi,
Mecme'ü-l-Bahreynin, Nil'in timsahı,
Kulağına vurulan har gibi olursun.

Kıyametten bir söz dedim uzakta,
Tepki vardır yersiz gelen dayakta,
Zalimler hor olur, kalır ayakta,
Garip, sen ağlama şir gibi olursun.

İyi ata binen, mahbûbu seven
Ne görmüştür bakî yere göçen,
Hakikat, nâmerttir imansız giden,
İman ile varsan, ner gibi olursun.

Gerçi nasihattir illere sözün,
İl almadan evvel tutuver özün,
Alimlere uysan, açılır gözün,
Cahillere uysan, kör gibi olursun.

Lokman gibi dertli dermanın versen,
Rüstem dek devleri fermana salsan,
İskender gibi yeryüzünü alsan,
Yerle yeksan olsan, yer gibi olursun.

Mahtumkulu, bakıp söyle dışını,
Yerin bilip sarf et varsa aşını,
Kâmil isen, koy yoluna başını,
Er izinde gezsen, er gibi olursun .

BU İŞİ

Ey kul, sen günaha cesurluk etme,
Önüne koyarlar o gün bu işi.
Nefse uyma, şeytan yoluna gitme,
Utanç içre koyar, bil sen bu işi.

Nefsin der ki: «Vur, bu bir faydadır!»
Canın der ki: «Yapma, Tanrı hazırdır!»
Sen görmezsin, oysa sana nâzırdır,
Hem utan hem de kork, bırak bu işi.

Bir yolda günah var, bir yolda sevap,
Ahiret'te senden isterler cevap,
Helale hesap var, harama azap,
Şüphe yoktur, yâda sal sen bu işi.

Ömrün geçip giden yazdır bir saat,
Ne olur, bu yazda eylesen tâat,
Sevaba sevinç var, cürme hacalet,
Boynuna hiç alma, gel sen, bu işi.

Başın göğe, göğsün yele kaptırma,
Gönlüne korkunu eksik getirme,

Yürekte olmaz sözü dile getirme,
İhlas kulağına sal sen bu işi.

Misafırsin, yerli işin kurarsın,
Bî-beka dünyada nice durursun,
Burda ne iş etsen, orda görürsün,
Yahşidir, yamandır o gün bu işi.

Şeytan der ki: «Şirin iştir, az sen!»
Rahman der ki: «Nefs ümidin kes sen !»
Mahtumkulu: « Koy, elini köze sen,
Dayanabilirsen, kıl sen bu işi!»

BİR GÖRÜP GİTSE DIŞIMDAN

Hemdert olup, için için sormayın,
Ne bilsin bir görüp gitse dışımdan.
Kamil olup, can kulağın vermeyen,
Söyleyemem geçen işi başımdan.

Anlayamam, ahirim ne, bilmem ben,
Çok vakitler boş işlere girmem ben,
Yaradandan yetmiş yedi razı ben,
Yahşi yaman, her ne geçse başımdan.

Ey hakaret ile bakan bizlere,
Mecaz bilip, münkir olma sözlere,
Helal lokma ışık verir gözlere,
Tutulduğun bilsen, nân u aşımdan.

Arpa nânı yeter, bulsan damağa,
Ömür bekâsızdır, düşme tamaha,
Gönül «Hû!» der, çıkar tâ âsumâna,
El çeksem der, pabuç, çarık peşimden.

Mahtumkulu çekip düşman nehârın,
İşim yutmaktır yamanlığın kahrın,
Geçirmişim yiğitliğin baharın,
Kurtulmak yok, ihtiyarlığın kışından.

VERME FELEĞE

Felek oyun kurmuş cümle cihana,
Benim ihtiyarım verme feleğe.
Gönül kuşu uçup gitse her yana,
Muhtaç etme kanat, kuyruk, yeleğe.

Devletsiz inanır, kârlı sızlanan
Yedisi sahtekar ise, biri isteyen,
Zenginler geveze yaşlı övüngen,
Mayalanmaz ayranlarsa fıçıya.

Orduya baş olmak ere zor olur,
Libas giyse, kız gence bakar olur,
Dul gözüne yaşlı, genç kibar olur,
Yine göz çevirir köre, çolağa.

Solunda dönense çark-ı felektir,
Ademoğlu gelen varı helaktir,

Yetmiş iki millet bölük bölüktür,
Bu bölükten katma başka bölüğe.

Yol üstünde ölsem, yola atsalar,
Razıyım üstüme basıp geçseler,
«Mahtumkulu» deye ismim deseler,
Gören göz küçümser duyan kulağa.

ÂL EDER

Dostlar, bağlanmayın köhne dünyaya,
Bu dünya düzenbaz, bilin, âl eder.
Kendini bırakıp derya dibine,
Alır canın, söyler dilin lal eder.

Hoş söyle sen, bir misafir rast gelse,
Memnun olur garip gönlü coş gelse,
Koç yiğide yaman hatun rast gelse,
Yirmi beşte saç sakalın kır eder.

Kemalli sözlerden can olur tâze,
Bîpervânın şekli benzer domuza,
Bu dünya dönmüştür bir çürük koza,
Görün, ademoğlu, ne hayal eder.

Yiğit var, söyletsen çölün hayvanı,
Yigit var, söyletsen, canın seveni,
Erden doğan, er dayalı sultânı,
Kendi il gün hizmetinden yol eder.

Kötü bir iş çıkmaz ondan hiç sözde,
Yakın ve yâdını bilir bir gözde,
İki hasmı şeytan salsa niyete,
Düşse ara, zehir ağzın bal eder.

Mahtumkulu der ki, dünyanin işi,
Söz manaya yete bilmez her kişi,
Bir kimsenin ölse doğan kardeşi,
Felek onun elif boyunu dal eder.

BAŞI GEREKTİR

Sipahi olup, ata çıkan, her yerden,
Aklı çokça kesen başı gerektir.
Bir müslüman kaçsa iki kafirden,
Kellesine sansar taşı gerekdir.

Mert odur ki, ola gönlü rahimli,
Gövde geniş gerek, özü fehimli,
Orada karga dek olsa vehimli,
Yerinde hüneri, işi gerektir.

Kaplan gibi varıp girse meydana,
Tilki gibi oyun kura her yana,

Durunca kaya dek durur merdane,
Alır yerden at salışı gerektir.

Yiğidin hayali olsa başında,
Çıkar bir gün, çöküp kalmaz karında,

Hile de bir yiğitliktir yerinde,
Onu başarmaya kişi gerektir.

At gerek kaçmaya, kovsa yetmeye,
Çoğu korkutmaya diri tutmaya,
Meydanda sayısız iş bitirmeye,
Yirmili otuzlu yaşı gerektir.

Kartal gibi kanat çırpırım içten,
Muhannesler geçer candan, oğuldan,
Kurt dek girip, koyun gibi dağıtan,
Er yiğidin mert yoldaşı gerektir.

Mahtumkulu, koç yiğitler at sürüp,
Gök demirden kızıl kanlar saçılıp,
At salanda domuz gibi saldırıp,
Ayı gibi asılışı gerektir.

BAŞ OLMAYIN

Nasihat eyleyim, duyun, yiğitler,
Hatun olduğu düğüne baş olmayın.
Bin nasihat desen, birini tutmaz,
Birlik olmayan eve baş olmayın.

Eşitlik eyleme, va'deli yapma,
Helal çalış, değiş tokuş da kılma,
Hoş mülayım olun, kem söz olmayın,
Benden zinhar, ilinle kaş olmayın.

Atan olsa bile, sen olma kefil,
Atasözü vardır: “Kefiller sefil”.
Ben diyeyim, dinlemezsen, kendin bil,
Paydarlık işinde siz baş olmayın.

Nesihat dinlersen erinin erisin,
Almasan nasihat, çoğun birisin,
Borcunu, vergini kendin ödersin,
Birliksiz kavime siz baş olmayın.

Dogru giden, doğru gezen tok olur,
Bî-vakt giden melamete çok kalır,
Ömrün boyu yığdığın da yok olur,
Haram sever yiğitlere baş olmayın.

Yaman ile birlikte yürümeyin,
Onlarla dolaşmayın, yoldaş olmayın,
Zarar verir birgün, yalan demeyin,
Eş dost olup da beladaş olmayın.

Mahtumkulu, çok sevdalı başın var,
Ömrün uzak, yüzü aşan yaşın var,
Kendini bil, başkayla ne işin var,
Haberdar ol, Hak’tan uzak olmayın.

GAM İLE

Cennet köşkünde o gün hoş yüzer,
Dünyada hemhâne olan gam ile.

Ne halka karışır, ne ayrı gezer,
Çün derviş halk içre gezer hem ile.

Kime şikayetten kurulsa bünyât,
Âlem terbiyesi eylemez âbat,
Her kimin kim, derdi olsa âdemzât,
Büyülenip, âram gelmez em ile.

Hangi kul dergaha halis bendedir,
Sevgisi yürekte, aşkı candadır.
Her kişi kim, Hakk zikrinden zindedir,
Gönlü hiç değişmez olsa cem ile.

Hakk dostu azalmaz, köhne cihandır,
Lâkin cihan içre dostlar pinhandır,
Dost olana bu iki iş nişandır,
Yürek aşktan dolsa, gözde nem ile.

Devletin kuşunu kaçırma destten,
Yahşilik isteme anlamaz mestten,
Asla el çekme sen gönüldeş dosttan,
İtibarın arar, alır im ile.

Gerçi dilde dost hem olsa şanında,
Bir it bilip, dayak sakla yanında,
Bir gün olur, illet koyar canında,
Ömründe uğraşıp gezsen şom ile.

Firâkı ölüdür, yıllar yıl çekse,
Aylar bulut koyup, günler gün çekse,

İlyas suyu dökse, Hızır el çekse,
Zinde olmaz İsa vursa dem ile.

GİDİCİ OLMA

Gel, ey, gönlüm, sana nasihat kılam:
Vatanı terk edip, gidici olma!
Kendinden eksik bir gayrı nâmerdin
Hizmetinde kulluk edici olma!

Hizmet etsen olsun bir asilzâde.
Ata babasından büyük beyzâde
Her ne kadar olsa aç ve üftade,
Yanından bir zaman gidici olma!

Akmadan hiç durmaz bir akan arık,
Bir tende adam ki, semiz ve arık,
Var yüzü parlaktır, yok yüzü çürük,
Çürük deyip, acı söz deyici olma!

Yahşilerden asla çıkmaz yamanlık,
Aslı yaman olsa, çıkmaz yahşilik,
Aslına çeker çeviklik, tembellik
Koşanı tembele satıcı olma!

Bir nasihat verem, sözümü alsan,
İmtiyaz eyle sen, otursan kalksan,
Tahkiksiz habersız bir yere varsan,
Kişi aşının tuzun tadıcı olma!

Çağırılan yere git, otur sen, kalkma,
Çağırılmayan yere gitme, görünme,
Utanmaz kişi dek sürünüp gitme,
Buyrulmadan işi edici olma.

Eğer sen de olsan nerm ü mülâyim,
Sen mülayim olsan, kulun olayım,
Kulağıma veren sözün alayım,
Kişiye katı söz deyici olma.

Nem düşmese gökten, yer ney götürmez,
Yığılsa bin kaygı, bir iş bitirmez,
Er yiğit gönlüne kaygı getirmez,
Nâmert oğlu gibi kaygıcı olma.

Mert oğludur, ile yayar sofra, nân
Doğru söz üstünde verir şirin can,
Ömrü boyunca hiç söylemez yalan,
Ceht edip, yalan söyleyici olma.

Merhametsiz yüreği hiç boş olmaz,
Her nice katlansa, gönlü hoş olmaz,
İki yahşi birbirine dûş olmaz,
Yahşiyi yamana çatıcı olma.

Tevekkül nerdir, endişe maya,
Gönlünü iletme başka bir yere,
Herkesin inancı Kadir Allah'a
Allah'tan başkayı sevici olma.

Okçu isen, ok vur nefsin gözüne
Kara göz ile bak Mushaf yüzüne,
Aldanıp uyma sen şeytan sözüne,
Allah'ın emrini koyucu olma.

Eğer olsun dersen hafif, ağırlar,
Çıkıp bir yana, bul yanık bağırlar,
Sana rast gelirse dilsiz sağırlar,
Onların haline gülücü olma.

Küçüklükten ibadete boyun koy,
Kıyametin oyun kılsan, oyun koy,
Terk edip dünyayı, zevk u toyun koy,
Gir aydınlık yola, dönücü olma.

Kavmiyet gütme sen, yarın hesap var,
Boyun borcu, yazı, sorgu, sual var,
Yalancı kölemiz sayısız durak var,
Bilip, yalan sözü deyici olma.

Mey içsen mertebe hezarı-hicde,
Ateş vur Kabe'ye tarîki-küncde,
Kur'anı unutup, puta et secde,
Halkına ağır iş edici olma.

Ger bulsan dünyada mülk-i İskender,
Karun'un malı hem olsa müyesser,
Ahirde olursun yerle beraber,
Gönlünde ben-benlik edici olma.

Her ne kadar olsan sahib-i mansıp,
Sözün dinle, gönül bozunca ağırlaşıp,
Söz bulsan söyle, bulmasan, sen susup,
Elden gelmez işi edici olma.

Tan atınca, müezzin okur ezan,
Bozulmaz asla kısmette yazan,
Yiğitlik bostandır, yaşlılık - hazan,
Tesbihten başka söz deyici olma.

Derler ki: «Yırtık libası, it kapar»,
«Niyeti yaman ise, Hüda'dan bulur»,
Nihayet bir günde edersin sefer,
Dar gönül işini tutucu olma.

Kitabın açıp da, okuyup molla der,
Yeşermiştir yağmur suyu ile yer,
Dua ve fatiha, tesbih ile er,
Mazluma eziyet edici olma.

İzzet eden ile kişi bây olmaz,
Her nice katlansa, mülki şây olmaz,
Cihanı acıysa, gönlü cây olmaz,
Cennette câyından gidici olma.

Bir gün gelir yaşlılığın afeti,
O gün gider yiğitliğin kuvveti,
Ganimet bil, gafil, bu dem fırsatı,
Ölü dek uzanıp, yatıcı olma.

İtin eniğini tazı azdırır,
Hocası geçirir, köle yazdırır,
Geyik yavrusu da hızlı koşturur,
Kölesin, hocana yazıcı olma.

Devletli oğullar gençken baş olur,
Yaşadıkça, bîdevletler genç olur,
Rahimsiz zalimin bağrı taş olur,
Varır yere çamur atıcı olma.

Er oğul çocuğu, vara bey olur,
Kamçının altında, kötü, ey olur,
Meclisi görmeden, yiğit ne'olur,
Olur olmaz sözü, deyici olma.

Mü'minin kinidir, keten mendili,
Kuruyana kadar olmuş misali,
Gönlünü kinden saf eyle hâli,
Kafir gibi kini tutucu olma.

Ey gönül, hadi gel! Hakk'ı bulalım,
Nefsimizin atın binip koşalım,
Derler ki: Hakk ermiş mihr u vefâlı,
Şu sözünden asla dönücü olma.

Hakk imiş bendeye yakından yakın,
Nasip olsa sana muhabbet kuşun,
Yer yer getirsen de bendelik hâkın,
Hocanın emrini koyucu olma.

Ben dedim bir nice pend ü nasihat,
Bilsen nasihattir, yoksa fesahat,
Fesahat bilme de, bil sen nasihat,
Yalancı sözleri deyici olma.

Maksat, bu sözleri kıl sen îtibar,
Umdet'ül-umara, mehter, vezir var,
Düşünüp de: «Damda kulak var»,
İç sırrın kişiye deyici olma.

Mahtumkulu, gönülde çok armanı,
Bulmadı akıbet derde dermanı,
Yetişir bir günü Tanrı fermanı,
Gece gündüz gaflette yatıcı olma.

KUL OL SEN

Bî-devlet bir il beyi olana dek,
Devletlinin kapısında kul ol sen.
Soysuz beyin kulluğunda kalana dek,
Asıl beğin gölgesinde kül ol sen.

Yamanı koy, iyiliğe yakın var,
Sinek bile: «Öz oğlanım güzel der».
Beddua, kurdun neslini azaltır,
Koyun gibi dört tarafa il ol sen.

Ey, Süleyman, karıncaya kulak ver,
Sözünü dinleyip, yanıtını ver,

Hâkim isen, halkı gün dek ısıtıver
Nehirde su, ya havada yel ol sen.

Ne iştendir yatıp, nefsin beslesen,
Ahmaklıktır özün yahşi saydırsan,
Her pazarda revaç olmak istesen,
Yahşilerin kesesinde pul ol sen.

Mahtumkulu, vardır demin hesabı,
Er geç yeter her bendenin kısmeti,
Kişi isen, koy sen kuru gayreti,
Yahşi yaman insanlara, dil ol sen.

KUMLU ÇIKMIŞTIR

Hakk Teala, bu ne-nasıl ahvaldir,
Duru diye içtiğim kumlu çıkmıştır.
Ne fena, beyhûde, yaman ikbaldir,
Helal diye yediğim çimli çıkmıştır.

Kimse sırrım bilmez, özün öldürse,
Fakir bendelere Tanrı bildirse,
İli şâdlık, mutlulukla güldürse,
Bana yoldaş olan gamlı çıkmıştır.

Alışmışım, söz sohbetle pişmeye,
Kişi yok konuşup da dertleşmeye,
Köy ucundan vardım ev soruşmaya,
Ya laldır, ya ağzı mumlu çıkmıştır.

Benden şikayet eder elim verdiğim,
Kalburdan şal çıkar sırrım verdiğim,
Fakir diye pabucuna elim vurduğum,
Kalkınca bak, devden demli çıkmıştır.

Mahtumkulu, hesabı yok görenim,
Tamah edip, umut elin verenim,
Köyüne ermiş deyip varanım,
Eteğine el atsam, ... çıkmıştır.

VARLIĞI OLMASA

Zamane böyledir göze ilmezler,
Her yiğidin bir varlığı olmasa.
Yüz tümenlik söze değer vermezler,
Bir kişinin îtibârı olmasa.

Ten dar bir kafestir, can bir vahşidir,
Dile gelen sözler gönül nakşıdır,
Yaman cehennem ondan da yahşidir,
Her ülkenin bir pazarı olmasa.

Beyzadeler kaldı çoban yoluna,
Ten nasıl dayanır yılan zehrine,
Berbat olup, döner Lut'un şehrine,
Her ülkenin hakim eri olmasa.

Dünyada cahiller epey şaşkındır,
Bilmez bir beladır, bilenler candır,

O yiğitler insan dilli hayvandır,
Söz anlamaz hem ikrarı olmasa.

Yiğide yoksullık yaman beladır,
Sözünü akrandan uzak saladır,
Yaman kılık dostu düşman kıladır,
Bırak kurusun il yararı olmasa.

Hakk kimlere yahşi yâr vermemiştir,
Sözü "vah"tır, içi dolu armandır,
Yüz yıl geçse, bir ömür sürmemiştir,
Birinin münasip yâri olmasa.

Mahtumkulu, Hakk'a sun sen özünü,
Her nâ-merde, sarartma sen yüzünü,
Dileğim var terk et sen bu sözünü,
Neye gerek müşterisi olmasa.

KIŞ OLUR

Dinle nasihatim, şudur yiğitler,
Yaman hatun yahşi ere kış olur.
Herdem "ah" çekersin, zihnin künd eder,
Gündüzki hayalin, gece düş olur.

Bir iş buyurursan, yüzünü asar,
Kapı kapı gezer, paçaya basar,
At torbası dokur, kırk günde keser,
Heybe başlar, altı aylık iş olur.

Alnı da bir karış, olsun at yüzlü,
Tavus kuşu sîmalı, doğan gözlü,
Mülayimdir, şirin dilli, hoş sözlü,
O periler, kah yiğide dûş gelir.

At içinde at var, alırlar zere,
At vardır, o, değmez çula, eyere,
At içinde at var, alınmaz hara,
Asil at yiğide uzak yaş olur.

Der ki Mahtumkulu: sözüm âlemdir,
Nasihatım ulu ile ‘ilim’dir,
Avcı doğan, şahin avda malumdur,
Karga, hekek, yelbe hepsi kuş olur.

GÜMAN GÖRÜNÜR

Bu dem çok güzeldir, niçin bilmezsin,
Çıksa dem, girmesi güman görünür.
Bizden önce gelen göçmüştür öteye,
Yol uzak, karanlık, duman görünür.

Âkil olsan iste bu yolda bir pir,
Rızkına kefildir, Allah mukaddir,
Altın gümüş, elmas, yakut ile dür,
Hak’tan gayrı hepsi ziyan görünür.

Allah’ı unutup, aklın yitirme,
Her nefes agâh ol, gaflet getirme,

Beyhude, bî-fayda ömrün geçirme,
Dünya bekâsızdır, ayân görünür.

Hoca, seyit, şahtan sorulmaz nesep,
Haşır neşir olsa, alırlar hesap,
Harama azap var, şübheye ıtap,
Burda yahşi, orada yaman görünür.

Mahtumkulu, haber aldım Kur'andan,
Eser yoktur evvel giden kervandan,
Yarın yalnız yatman senin mezardan,
Kardeş, yılan ile çıyan görünür.

GÖÇERSİN

Mağrur olma bu konduğun yurduna,
Bekâsızdır, eğlenmezsin, göçersin,
Sâki ecel devir-devir sunulur,
Sen hem varıp, bir devirde içersin.

Bu istekle dinleyen, okuyan yok,
Başlı pazar, kurulmuş dükkan yok,
Gamhânedir, belli menzil mekan yok,
Bu mekana gelmiş olsan, geçersin.

Ayrılık yürekte derd-i dağındır,
Tövbe kıl Tanrı'ya, yiğit çağındır,
Ömrün şule vursa, yürek yağındır,
Yağ tükenir, fitil yanar, sönersin.

Çamur olursun, sevinme sen gülâba,
Kabir kuma döner, hânen harâba,
Kemik sürme olur, tenin – turâba,
Doymaz dolmaz yer koynunu sararsın.

Dünya durur, hiç tükenmez bu tahıl,
Ömür bakî ise, kırk yaş sınırdır,
Ecel ateş, ten tüfektir, ok -candır,
Rızk baruta od düşse, od açarsın.

Yahşi saat, iyi vakit, hoş eyyam,
Ömür azdır, akıl kısa, işin ham,
Can bir kuştur, dünya tane, felek dam,
Nasıl bundan kurtulursun, kaçarsın.

Mahtumkulu söyler, sözün son vermez,
Bî-dert kişi dertli sözün dinlemez,
Ahmak sözden hazzeylemez, anlamaz,
Arif olsan, söz ma'nâsın seçersin.

KALENDER İLE

Görmeye safa ben, Tanrı'ya dilkeş,
Divâne-yi dehrem kalender ile.
Çektigim nâleder, yüreğim gamkeş,
Yuttuğum ateştir semender ile.

Bedenim hoşnümâ, ciğerim biryân,
Yüreğim pür-gamdır, gözlerim giryân,

Dilim kuş dilidir, suratım insan,
Hem-lisânım bütün gönüller ile.

Felek kinler çekmiş, devir ant etmiş,
Devletim boynuna kıl kement atmış,
İkbalim eşiğim bahtım bent etmiş,
Dışın demir, için kalender ile.

Hâcetim ver, ya Hakk, eyle tedbirim,
Maksadım şânına dokuna okum,
Zavallı kalıp ben, eyle destgîrim,
Hızır Ata, İsa Peygamber ile.

Mahtumkulu der ki, yeryüzün yüzsen,
Ahiri ölümdür dünyayı dizsen,
Üç yüz elli altı yıl alemi gezsen,
Filip oğlu Şâh-ı İskender ile.

GÖZE MİHMANDIR

Kara taştan kara kılı gören göz,
Fer gider bebekten, göze mihmandır.
Gelen aş diye gelmez, ekşitme yüz,
Aşa muhtaç değil, söze mihmandır.

Ağırdır menziller, uzaktır yollar,
Konuşsa yiğitler, sözleşse diller,
Baharda açılan rengarenk güller,
Bir mevsim açılır yaza mihmandır.

Ne azîm hünerler, ne sırlı işler,
Ne yüksek dağlar, bülent ağaçlar,
Altmış renkli, yetmiş türlü yemişler,
Ağaçtan ayrılır, güze mihmandır.

Yiğidin olmasa silahı, atı,
Şunu belleyin ki, yoktur gayreti,
Yaşlandıkça, gider kemik kuvveti,
Yiğitliğin zoru dize mihmandır.

Bu dünya yüzüne gülüm gülümdür,
Cefası çok olur, cebri zulümdür,
Her nice yaşasan, sonun ölümdür,
Aziz canlar tende bize mihmandır.

Hakk'ı yâda salsan, Hakk'tan korkuna,
Şeytan öze girer, koymaz erkine,
Esmer civan, güvenme sen görküne,
Yaşlanırsın, görkün yüze mihmandır.

Mahtumkulu, der ki, iller sözümde,
Ölüm yâdımdadır, korku gözümde,
Her nice yaşasan yerin yüzünde,
Âdemoğlu beş gün tuza mihmandır.

GELEN DE VARDIR

Günde yüz bin göç de olsa dünyadan,
O miktar dünyaya gelen de vardır.

Yüz bin ahmak olup, gitse yoluna,
Yüz bin kendin yola salan da vardır.

Yüz bin derviş sine dağlayıp duran,
Riyazette belin baglayıp duran,
Nice yerde görsen, aglayıp duran,
Nice yerde bî-gam gülen de vardır.

Seyran etsen bu dünyanın dört burcun,
Karışmıştır helal haram, ervah cin,
Nice pak edip giderler Hakk için,
Nice yüz bin şaşkın olan da vardır.

Uğursız devirler anlamaz erler,
Keşki soran olsa, saçaydım dürler,
Hani o Süleyman, Rüstemler, şîrler,
Deme, pısıp sinip kalan da vardır.

Mahtumkulu, gönüle gam getirme,
Bu bir iş vaktidıir, özün yitirme,
Sözüm anlayan yok diye oturma,
Cihan geniş, belki bilen de vardır.

KARA RENK OLUR

Ceviz kabuğunu, azergûn gülü,
Suyun saça sürsen, kara renk olur.
İçin şerden sakla, gıybetten dili,
Saklamasan gönül aynan zeng[1] olur.

1 zeng: pas, kir

Her kişi kim, yamanlığa kast eyler,
İki dünya öz işine kast eyler,
Yahşi kılık düşmanını dost eyler,
Kılığın kötüyse, işin cenk olur.

Yiğidin olmasa, sözde keseri,
İğrençtir, ayrılmaz ayaktan seri,
Her kimde olmasa iman eseri,
Yüreği erimez, kara seng olur.

Ademoğlu avâredir, âsidir,
Bir söz desen yahşi ere, kâfidir,
Bilinemez Hakkın dostu hangidir,
Duayı çok alsan, işin denk olur.

Mahtumkulu, sözüm kısa, şerhi çok,
Bilmeze yok, bilenlerce kadri çok,
Yerin yerden, erin erden farkı çok,
Müşkül budur, sohbette hep denk olur.

DOĞRULTMAK İLE

Kardeş, yetmişinde sen girme yaya,
Okun dolu geçmez doğrultmak ile.
Güvenme kesekten olan binaya,
Kesek bina tutmaz düzeltmek ile.

İnsandan çıkar insanlık kokusu,
Sahtekârin çabuk bilinir misi,

Mü’mine azar eder adamın pisi,
Dönüp, kavga eder tuz ekmek ile.

Uzak yola devletsizi baş etme,
Allah emri gönlünü uzak etme,
Ahmağa iç açıp, sırrın faş etme,
Kalburda su durmaz gözemek ile.

Dost tutma çok yaşlı adam kösesin,
Varın yok der, boş gösterir kesesin,
Yaratan boş etse aklın kâsesin,
Ne fayda dışından bezemek ile.

Evvel, Mahtumkulu, kendini düzet,
Halk dünya der, sen kıyamet gözet,
Az yiyip, az yatıp da sözün az et,
Ne var anlamsız söz uzatmak ile.

GİTTİ BU YOLLA

Malına, mülküne sen mağrur olma,
Ey, yok yerden gelen gitti bu yolla.
Olur olmaz işler için yalvarma,
Çoklar gelip, batıp kalmış çamura.

Çok devirler geçirmiştir bu yurtlar,
Nice sînelerde rûşen bu dertler,
Yüz çevirdi bundan bir nice mertler,
Bir niceler bal diye batmış belaya.

Ey, ağır başlı yiğit, buraya gel,
Bir nice sözüm var, candan kulak sal,
Nerede derviş görsen, varıp, dua al,
Dervişten yeğ kimse yoktur Hüdâ'ya!

Cehennemi dolduran zekatsız bâydır,
Dervişe tagn eden[1] seg-i bîcaydır[2],
Derviş yerde, derya, ya gökte Ay'dır,
Domuz nehre neyler, it ürür Ay'a.

Yalancı yeri değil, adam yatsın,
Dinleyip anlayan, sözüm haklasın,
Mahtumkulu, nasihat kıl, saklasın,
Taze gelen erler köhne saraya.

KAÇMAYA DURDU

Şimdi bildim zamanenin azanın,
Yamanlar yahşiden kaçmaya durdu.
Tersine soysuzlar asilzâdeden,
Çekinmeden, töre geçmeye durdu.

Riya oldu çok kişinin namazı,
Tanrı hiç birinden olmadı râzı,
Peygamber yerinde oturan kadı,
Rüşvet için elin açmaya durdu.

Şahlarda kalmadı hükm-i adalet,
Bir pul için müftü verir rivayet,

1 Tagn etmek: dil uzatmak, küfür etmek
2 Seg-i bîcay: evsiz köpek

Bil, bu işler nişâne-i kıyamet,
Zalimler tövbesiz geçmeye durdu.

Âdiller kalkarak, yüzü sarartıp,
Kim töreyi bulup, rengin kızartıp,
Zalimler mazluma sırtın kabartıp,
Kamçısından kanlar saçmaya durdu.

Müctehit sözüne amel olmadı,
Münafıklar Yaradan'ı bilmedi,
Sofular pîrinden tâlim almadı,
Dünya için dinden geçmeye durdu.

Bir pâre sofular «ben sûfiyim» der,
Soramadan, zalimler ta'amını yer,
«Bize de yahşi kişi desinler» der,
Her kapıda halka kurmaya durdu.

Yaşlıya dönüştü gördüğümüz gençler,
Ayağa çevrildi gördüğümüz başlar,
Zamansız yük bağlı şimdi kardeşler,
Ahiret azmine göçmeye durdu.

Âkıl olan gamda yüreğin ezip,
Derdinin dermanın arayıp gezip,
Zamânenin fesat olanın sızıp,
Fanîden bâkîye göçmeye durdu.

Ne asil beylerin nöbeti geçti,
Aksine, bak, haramiye söz yetti,

Dünyada kim kalıp, muradı tuttu,
Muhabbet ışığı sönmeye başladı.

Kadı olan bir cevapta durmadı,
Gece mihnet çekip, kitap görmedi,
Şeriat sözünü dogru vermedi,
Nefs için imansız geçmeye durdu.

Mahtumkulu der ki, daim yol tanı,
Beş gün denemeye gönderdi seni,
Senden önce geçen canânlar hani?
Her kim nöbetinde geçmeye durdu.

ELİF BOYUN DAL OLUR

Ademoğlu, bu dünyada gezersin,
Bir gün senin elif boyun dal olur.
Gafil olma, dogru yoldan azarsın,
Bülbül gibi seyran dilin la'l olur.

Ahirzaman olsa, fitne çıkarsa,
Zalimler yamanlık meclisin kursa,
Padişahlar rüşvet deyip dem ursa,
Fakirlere günlük ücret hal olur.

Yahşi yaman, izzet kılar bâylara,
Fakir ve devâsız kalır vaylara,
Her yiğit ki, garip düşse yerlere,
Hasret çeker, her bir ayı yıl olur.

Her kimse şeriat yolun bilmezse,
Alimlerin sözün göze almazsa,
Kırk yaşında kişi tövbe kılmazsa,
Onun işi hile, sahte, âl olur.

Her yiğit kim, ayrı düşse vatandan,
Haber sorar her bir yoldan geçenden,
Sızlanıp da hâcet diler yetenden,
Haceti bitmese, kîl u kâl olur.

Gel, ey, dostum, çekme kaygı gamı sen,
Gözlerinden akıtma hiç nemi sen,
Bu dünyada değerli bil demi sen,
Kaygı çekse, yiğit, ihtiyar olur.

Mahtumkulu, nasihatlar düzersin,
Halayığın yürek bağrın ezersin,
Lâkin, özün dogrı yoldan azarsın,
Rüstem olan bir gün pîr-i Zal olur.

DIŞ KALDI

Ne zevk u sefâlar yiğitlik ile,
Bahar olup geçti, bizden dış kaldı.
Yaşlılık yetişti bin külfet ile,
Mizan geçti, hazan geldi, kış kaldı.

Ömrümi sarfettim hây ile vaya,
Kulluk taat eylemedim Hüdâ'ya,

Eşsiz yiğitliği geçirdim zâya,
Şimdi ne güç kuvvet, ne bir cûş kaldı.

Ömrümün kalmadı bir zerre şâdı,
Hiç kimse işitmez âh u feryâdı,
Cismim kebap etmiş ayrılık od'u,
Yürekler kan olup, gözde yaş kaldı.

Her bir kula şom ayrılık salındı,
Cismim hazan vurdu, gülü solundu,
Serveti vuruldu, evi talandı,
Ne onda bir akıl, ne bir huş kaldı.

Koydu beni yüz bin azara firkat,
Gecem uzun oldu, tan atmak rikkat,
Gam ile gün geçirmekse meşekkat,
Ne canda rahatlık, ne bir ayş kaldı.

Ayrılık can cisme çok azap etti,
Elem keder çektim, tenim sarardı,
Gam ile saçım sakalım ağardı,
Ne ruhda şâd, ne gönülde hoş kaldı.

Mahtumkulu, işim kîl u kal oldu,
Şom ayrılık ile aklım la'l oldu,
Bilmedim, ne sevda nasıl hal oldu,
Can tenden ayrıldı, kuru leş kaldı.

TEPE NEDİR, DÜZ NEDİR

Yedi yaşta Arap atın şânında
Mâlum olmaz, tepe nedir, düz nedir.
Ağır başlı koç yiğidin yanında
Elli nedir, altmış nedir, yüz nedir.

Nâmertoğlu korku çeker meydandan,
Ağaç insan gibi görünür her yandan,
Muhannesler riskli yerde düşmandan,
Seçemezler, duman nedir, toz nedir.

Sipâhiler bineceği atı bilmeyen,
Arif olup, öz izzetin bilmeyen,
Sohbet içre söz lezzetin bilmeyen,
Anlayamaz meclis nedir, saz nedir.

Karga yiter doğan balaman[1] cenginde,
Göremezsin o meydanın denginde,
Avcı kuş, yırtıcı şahin önünde,
Bin yığılsın, ördek nedir, kaz nedir.

Mahtumkulu, söz cûş eder dilinden,
Muhannese yol vermedin yelinden,
Bu hünerler gelir gelmez elinden,
Dilden gelen bu cesurca söz nedir?

---

1 Balaman: kuş

DON OLSA

Ten örtmeye gömlek ister bir çıplak,
Gömlekli der: Vah, üstünden don olsa.
Başı sağlık diler, Hakk'tan karnı aç,
Beşi bulsa, arzu eder on olsa.

O yiğit ki, çeke çeke hasreti,
Seferlik yüklere olsa devleti,
Yanında da olsa silahı atı,
Yine der ki: Hiç tükenmez nân olsa.

Çok nân bulup, eğer olsa gönlü şâd,
Güzel kızdan maşuk ister hem evlat,
Bu devleti elde etse adamzât,
Gönlü ister, büyük şehre han olsa.

Hem han olsa, hem dünyası eş olsa,
Hem ölmese, hem esbabı dûş olsa,
Hem vermese, hem de mülkü hoş olsa,
Yahşi adı hem dünyada ün olsa.

Mahtumkulu, görür düşman süngüsün,
Mert odur, şât tuta gamdan sînesin,
Yer yüzü doldurmaz gözün hânesin,
Kârun gibi nice hazînen olsa.

İNÂYET YAHŞİ

İnsanları acı sözlerle vurmayın,
Fakire miskine inâyet yahşi.
Hasede varıp da, güler yüz vermeyin,
Mühim bitirmeye kifâyet yahşi.

Yetimi görünce, güler yüz ver sen,
Elden gelse, ona yemek tuz ver sen,
Bir dertli görünce, şirin söz ver sen,
Düşküne destekle himâyet yahşi.

Yiğit odur söze eylese amel,
Elden gelmez işe etmese cedel,
Allah'ın emrine kılma sen bedel,
Beye verim, şâha adalet yahşi.

Gariplik bir derttir, adam öldürmez,
Öldürmese, dirilikte güldürmez,
İt de arıklığın kurda bildirmez,
Elbette, düşmana siyâset yahşi.

Mahtumkulu, şükür, şirin dil verdi,
Ağaçlar göğerip, semer gül verdi,
Köroğlu Reyhan'a nasıl yalvardı,
«Amandır» diyene diyânet yahşi.

DÖKMEYE BAŞLADI

Gömüldü deryalar, yıkıldı dağlar,
Yetim gözyaşın dökmeye başladı.
Yolludan olan haramzâde beyler,
Yurdu bir yandan yıkmaya başladı.

Cemaatsiz ezan bir kuru sestir,
Pek çok mollanın ilmi de hevestir,
Kadıların işi çay ile nastır[1],
Bozuk nişâne tutmaya başladı.

Hocaları her kapıda bulunur,
Mollalarına türlü töhmet atılır,
Evliyâlık satıp, nice sofular,
Haykırıp, göğe çıkmaya başladı.

Çıkar sahralara kızı gelini,
Ak yüzüne takar kara telini,
Aç gözlülük edip, yığar pulunu,
Düzeltip kendin takmaya başladı.

Dünyada hırsızın pul yığma derdi,
Zenginin malları zekatsız idi,
Tövbe edin, gözüm bir yaman gördü,
Suçsuz, birbirin yakmaya başladı.

Mahtumkulu, başa sarar sarıklar,
Aç kurt gibi nice mollalar,
Helalden, haramdan toplayıp mallar,
Her ne bulsa, hep tıkmaya başladı.

---

1 nas: Maraş otu, tütün

DON BULUNMASA

Tok erişir yeşil kaftan giymeye,
Aca kilim güzel, don bulunmasa.
Aç uğraşır katı ekmek yemeye,
Müşküldür pişire un bulunmasa.

Ürün umudu var ekin ekene,
Bu işler malumdur mihnet çekene,
Ayak yalın basamaz bir dikene,
Neylesin giymeye gön bulunmasa.

Akılsızlar işin sonunu sormaz,
Başka tohumdan da harnup türemez,
Ağır meclislere çoban yaramaz,
Neyler oturmaya cim bulunmasa.

Yiğitlikte her kim zevkle yayılır,
Başına da gelir, gelmez bu haller,
Dişsizler nân bulsa çâresin eyler,
Müşküldür yenecek nân bulunmasa.

Mahtumkulu sevmez cedeli, cengi,
Ahirette azm etti çok dostu dengi,
Dünyada ne iş var olmuyor sonu,
Meşakkattir tende can bulunmasa.

ÖZÜNDEN

Mihnetle mal yığan varlıklı zengin,
Evvel hayrın olsa, gönder özünden!
Yığıp, zekat vermezlerin hâli vay,
Yarın doyunur cehennem közünden.

Ümitsizsin, sen şeytana yol versen,
Şeytan boynun kırdın pîre el versen,
İhlas ile Allah için mal versen,
Sayısız sevaptır varır izinden.

Evlâdına itibarlı gün için,
Yiğit işret terkin eyler ten için,
Helal haram mal yığarlar zen için,
Ölsen, hanı imdat oğul kızından.

Niceler var, hayır ister, şer bulur,
Niceler var, kum der alır, zer bulur,
Biri vardır, yaman eyler, yer bulur,
Biri hayır görmez verdiği tuzdan.

Yiğit ölse, hatun kalsa, er buldu,
Ogul kız elinde malın yer buldu,
Zekatsız mal mahşer günü mâr buldu,
Uzak düştünYaradan'ın gözünden.

Dirilikte kendi verse elinden,
Haber tutan Yaradan'ın yolundan,
Hayır bulur, mal verenler malından,
O hem yahşi yâd etseler izinden.

Sağlığında el varmasa, vermeye,
Kıymasa kalanlar elin germeye,
Mahtumkulu der ki, azap görmeye,
Kıyamet karası gitmez yüzünden.

OTURUP KALKIŞIN GÖRÜN

Yiğidin özünü bileyim dersen,
Mecliste oturup kalkışın görün.
Biriyle aşina olayım dersen,
İlk ikrarındaki duruşun görün.

Uzak yola gitmiş gelmiş de olsan,
Merdanelik kılıcın çalmış da olsan,
Bir atı seçip almış da olsan,
Sînesin, arkasın, gerişin görün.

Bir pul düşse bir iflâsin eline,
Göğsün açıp gezer kışın yeline,
Talip olsanız kız ile geline,
Edep, ikramın, oturuşun görün.

Koç yiğidin at silahı şay olsa,
Yetişir her yerde "hay da hay" olsa,
Kendi Hatem olup yine bây olsa,
Dört taraftan mihman gelişin görün.

Bir niceyi kıldın malın zengini,
Bir niceyi kıldın bir paranın zarı,

Yahşi yaman, bütün insanın varı,
Nöbet ile geçip varışın görün.

Tanrı bî-zâr olur zekatsız bâydan,
Zinhar siz hem kaçın o gelen câydan,
Merde ne iş düşse, görür Hudâ'dan,
Nâ-merdin yoldaştan görüşün görün.

Nâ-mert gider dâim ölümden kaçıp,
Evine gelince, zehirin saçıp,
Mert yiğit ölüme sînesin açıp,
Nâ-merdin evinden kaçışın görün.

Zalimler unutur zikr-i Allah'ı,
Ucuz alıp, yüksek satar tahılı,
Haramzâde hırsız helal altını,
Haram hesabına verişin görün.

Şeytan mel'un asla ta'at ettirmez,
Haramdan döndürmez, helal yutturmaz,
Namaza uydurmaz, oruç tutturmaz,
Lanet şu şeytanın telaşın görün.

Koç yiğidin işi sohbet saz olur,
Gönlü kış olmayan, her an yaz olur,
Yahşinin gönlünde kin de az olur,
Yamanın her günlük savaşın görün!

Kıymetli kardeşten uzak, dış olup,
Kâdirrsiz yâd ile karındaş olup,

Mahtumkulu nâ-sazlara dûş olup,
Hocanın, seyidin yürüyüşün görün.

NOKSANA GELİR

Mü'minler kılıç vursa birbirine,
Devlet dönüp, dinler noksana gelir.
Zorla, birbirini alsa esire,
Felek bu fikirden pişmana gelir.

Birbirine talan olmaz erlikten,
Bu iş şeytanîdır, belki, körlükten,
Fitneler ayırır ili dirlikten,
Devlet dönüp, nöbet düşmana gelir.

Görgü gitti, sadece hasip kaldı,
Yaman alevlendi, yol kesip kaldı,
Şeriat hiç oldu, bir namus kaldı,
Zamanenin zevki şeytana gelir.

Dinle, mesken tutan kişi çöllerde,
Tasadduk azalsa ulu illerde,
Halk üstüne külfet düşüp yıllarda,
Hastalık çoğalıp, kast cana gelir.

Müslümansın, haber al sen zülâlden,
Kaçıver haramdan, iste helalden,
Tabağı küçültüp, dışın büyükten,
Bereketi göçüp, göklere gelir.

Sözlerimi dinler bir bilen, belki,
Muradım nasihat etmektir halka,
Kadısı anlamaz, beyi pis ülke,
Yağmur yağmaz, yerler kızmaya gelir.

Şere şöhret vermek şeytanın işi,
Kahrın yutmak olur Rahmân'ın işi,
Çoğalsa her ilde yöneten kişi,
Düzeni bozulıp, virâna gelir.

Yaratıcı destek veriri fakire,
O fakir kim olur dilinde sena,
Hangi vilayette çoğalsa zina,
Zemin cümbüş eyler, depreme gelir.

Mahtumkulu, dursam sözüm saçmaya,
Anlamazlar, yüz tutarlar kaçmaya,
Her il destur etse şarap içmeye,
O millete veba durmaya gelir.

NE BİLSİN

Kes ümidin kendin bilmez adamdan,
Anlamaz o, has adamı ne bilsin.
Ne tamah var mey içen ukalâdan,
Bozacı yahşiyi, yası ne bilsin.

Yamana yahşi söz gelmez, bırakır,
Âlim erin anlayışı güçlenir,

İt, yalın toprağa döksen hoşlanır,
Toprağı, tabağı, tası ne bilsin.

Putperest bin kılsa oruç namazı,
Ona nasip olmaz cennetin yazı,
Âlemi göçürse bulut avazı,
Sağırlar işitmez, sesi ne bilsin.

Dinle sözüm, ner gücünü ner tanır,
Har bakan har tanır, mihenk zer tanır,
Ey, yarenler, er yiğidi er tanır,
Nâ-mertler yahşiyi, pisi ne bilsin.

Mahtumkulu der ki, sözlerim haktır,
Amma ki hak sözü dinleyen yoktur,
Bir gözlü demese, karadır, aktır,
Körler gümüşle bakırı ne bilsin.

NEDEN YATMIŞSIN

Ey ülkesi âbât, mülküne mağrur,
Mülkün bekâsı yok, neden yatmışsın?
Ey ikbali kötü, devlete mesrur,
Devlet vefası yok, neden yatmışsın?

Tatlı canın ipi tene masaldır,
Nefsin bir sinektir, mal ise baldır,
Dünya suyla seldir, ömrün bir saldır,
Ömre îtibar yok, neden yatmışsın?

Taat bir dergahe yoldur basacak,
İşin böyle olsa, durma sen ancak,
Oğul, kız, mal sana sonra kalacak,
Koymazlar gezmeye, neden yatmışsın?

Felek sersem taşın sana atmıştır,
Zemin ejderhası pâyın yutmuştur,
Ecel tez orağın elde tutmuştur,
Güvensizdir, biçer, neden yatmışsın?

Mahtumkulu, işim ah ile zârdır,
Bir mükemmel erin himetkârıdır,
Dünya ahıretin ekme yeridir.
Tohum saçıver sen, neden yatmışsın?

MEYDAN RASTLASA

At ölürse, meydan kalır armanlı,
Hak aşkına at sal meydan rastlasa,
Er ölecek, zaman kalır devranlı,
Vaktini hoş geçir, devran rastlasa.

Yiğit vardır sözün bulmaz, mahveder,
Yiğit vardır demi taşlar eritir,
Yerinden uzakta kalsa yaşlanır,
Koç yiğit tembel atlara rastlasa .

İşi denk düşmez gönlünün içine,
Dudağını dişler, «ah» der zenine,

Yılan zehri olup girer tenine,
Yiğit kocar hatun yaman rastlasa.

Yüz nâ-mert yerini tutmaz bir merdin,
Mert çeker yükünü il ile yurdun,
Bitirdiği işinine bak nâ-merdin,
Cenktir deyip kaçar duman rastlasa.

Mahtumkulu, öğüt ver sen söz ile,
İşiten denk olmaz, gören göz ile,
Mert çıkar mihmana güler yüz ile,
Nâ-mert kendin gizler mihman rastlasa.

MALA HİÇ BAKMAZ

Evvel ha mal yahşi, maldan baş yahşi,
Baş devletin bulan mala hiç bakmaz.
Doğmadık oğuldan doğan taş yahşi,
Cahil oğul atasına hiç bakmaz.

Atta ayak olsa, başka dert olmaz,
Erde gayret olsa, işi zor olmaz,
Savaş günü koç yigitte ün olmaz,
Dimdik durur, peykam yaya hiç bakmaz

Akıncı önünü serdarı başlar,
Koç yiğitler mızrak vurur, kılıçlar,
Kimi adam yıkıp, kimi at koşar,
Îtibar bulmasa, pâya hiç bakmaz.

Er dosttan geçerler adam aç kalsa,
Yâr yârdan ayrılıp, ara boş kalsa,
Yaman hatun yahşi ere rast gelse,
Başın terk eder, dayıya hiç bakmaz.

Köhne dünya muhannesin evidir,
Cimri mekanı cehennem yeridir,
Altın gümüş gözlerinin yağıdır,
Koç yiğitler kötü yere hiç bakmaz.

Dünya görkü nazeninler, ne canlar,
Nâ-dâna gelince seçme cânanlar,
Yardan kalan eri ölen civanlar,
Koç yiğidi arar, bâya hiç bakmaz.

Mahtumkulu garip gönlün bây edip,
Kanaat ülkesin saray edip,
Her kim öz yârini doğan Ay edip,
Ayın gözler, başka Ay'a hiç bakmaz

MİHRAP HANGİ, BİLMEDİM

Abdal bana ebed camın sunalı,
Mescit hangi, mihrap hangi, bilmedim.
O yolda canım eriyip yanalı,
Abad hangi, harap hangi, bilmedim.

Bir işe güç yetirmedim, toz oldum,
Toprak oldum, ateş oldum, sûz oldum,

Dıştan piştim, içten yandım, köz oldum,
Ateş hangi, kebap hangi, bilmedim.

Sefer ettim bir mekansız mekana,
Seyran ettim bir meydansız meydana,
Hayran kaldım bir cihansız cihana,
Ev hangisi, kapı hangi, bilmedim.

Nefse uydum, özüm bilmez, hırs oldum,
Aklın işi doğru sandım, ters bildim,
Her eşyadan yar sıfatın ders aldım,
Kur'an hangi, kitap hangi, bilmedim.

Mahtumkulu o mekana sığındı,
Şahlar durdu, yiğitler dek raksetti,
Her eşyadan yâr cemali aksetti,
Su hangisi, şarap hangi, bilmedim.

AY VE YILLARA

Gönlüm, artık bu dünyayı sevme sen,
İnanma sen, yahşi ay ve yıllara.
Âkıl isen, her bir söze uyma sen,
Söze uyan düşer âldan âllara.

Yok iken dünyanın ahd ü vefası,
Hani yiğitlerin zevk ü sefası,
Günden güne artar cebr ü cefası,
Bir gün salar sizi yaman hallere.

Bir gün düşerseniz devâsız derde,
Can ayrılıp kalır sararıp gövde,
Rastlarsınız burda, orda, her yerde,
Deftere yazılan kîl u kâllara.

Gelir geçer, burda hiç kimse kalmaz,
Tutsaktır orada, gidenler gelmez,
Gelenden geçenden haberin bilmez,
Garip ülkesine giden illere.

Canını çekerler boğazın sıkıp,
O an kararır Ay ile Âfitap,
Ata oğul, dost yârdan yardım isteyip,
Çırpınıp bakarsın sağ ve sollara.

Nasip olsa, ilin günün yığılır,
Hicran odı yüreginde dağ koyar,
Yakınların uğurlayıp, yolcu eder,
Ayrılığa giden uzun yollara.

Cellat ecel bir gün gelse nedersin,
İlacı yok, nâ-çar olup gidersin,
Mahtumkulu, sen hem pişman edersin,
.... bellere[1].

MALINA DEĞMEZ

Bâylar vardır, gariplere rahm eyler,
Vardır baylar, dünya malına değmez.

1 Bu dörtlük tek yazmada bulunmaktadır ve son satırı dolu ve doğru okumak imkansızdır.

Güzel vardır, dünya malın harç etsen,
Vardır güzel, yiyen nânına değmez.

Dünyada lanetin yüzünü görme,
Aş ile nânını alışıp verme,
Kul diye, yiğidin aslını sorma,
Hocası var, belki, kuluna değmez!

Dünya malın versen, sahibi satmaz,
Şah istese, onun dileği bitmez,
Kısrak var, pul versen, pahası yetmez,
Vardır kısrak, örter çuluna değmez.

Kısrak gerek ere savaşta sarhoş,
Yâd ile barışan, olur karındaş,
Yahşi oğul, yahşi kadın, kız, kardeş,
Bu devlet herkesin eline değmez.

Mahtumkulu, bu dünyanın işreti;
Yemek, içmek, kucaklaşmak, sohbeti,
Bir niceler müdâm kılar ta'atı,
Nicenin secdesi alnına değmez.

LÂLE GETİRMİŞ

Semadan nur yağsa, münevver olur,
Zemin yeşil giyip, lâle getirmiş
Hüda buyruğundan ayrılan civân –
Oynaşından haram köle getirmiş.

Evvel akan yerden akarmış arık,
Bencillik edenin urganı çürük,
Mertten dostun olsa, şânına şerik,
Nâ-mertle dost isen hile getirmiş.

Her kim gezer bu dünyâda bak böyle,
Sen git ata baban gittiği yola,
Kısrak yavrusunu çekermiş çöle,
Eşek yavrusunu küle getirmiş.

Her kim öz adına mühür kazdırır,
Yazılan takdiri kimse bozdurur,
İkinin hürmeti biri azdırır,
Dayak bir deliyi yola getirmiş.

Mahtumkulu, doyurursan bir acı,
Mâlumdur, bulursun bu yerde hacı,
Nasıl mertlik etse adam acizi,
Her mecliste yüz kez dile getirmiş.

KÎL U KÂL OLUR

Her kişinin iki olsa kadını,
Gece gündüz işi kîl u kâl olur.
Her birinin vardır yüz bin hayali,
Hayat sürüp, göreceği hal olur.

Birin sevip, birin eylese nâ-çâr,
Ele rüsva olup, öz aybın açar,

Aklı hayran olup, varından geçer,
Denk tutmasa yârin, bî-kemal olur.

Bazen bülbül gibi şakır dilleri,
Temâşadan hazir eder illeri,
Bazen yer yumruklar, bazen külleri,
Erin görebilse, dilsiz la'l olur.

Kahreyleyip, gelmez olsa yanına,
Söz demese her birinin şânına,
Böyle er anılmaz adam şânına,
İki hatın, bir er üç ayâl olur.

Mahtumkulu, kimse bilmez batını,
Evlenseniz, inceleyin zâtını,
Devir göstermesin yaman hatunu,
Adam kendin bilmez, ham hayal olur.

COŞAN GÜNLER, HEY

Bilmedim, yıkıldım, kalktım yerimden,
Aklıma hal gelip, coşan günler, hey.
Aklım fikrim durdu yerli yerinden,
Başımdan akıp da giden günler, hey.

Kulluk etti, kâim hizmette durdu,
Melekler seyrinde ona yer verdi,
Adam secdesinde büyüklük vurdu,
Azazil der bela düşen günler, hey.

Peygamber ümmeti uydu Kur'an'a,
Habîbim nur saldı âlem cihana,
Burak atı bindi çıktı semâya,
Ref ref binip, mi'rac aşan günler, hey.

Garibim, aşığım, yoldaşım derdim
Gideni yâd edip, ağlarım her dem,
Cennet arzusunda atamız Adem,
Havva der ki: „Şeytan gelen günler, hey!"

Yedi günde Haktan paylar aldılar,
İbrahim peygamber olup geldiler,
Mancınığa takıp, nâra saldılar,
İbrahim der: „Oda düşen günler hey!"

Yersiz cebri çoktur köhne cihânın,
Hak aşkına sarf et oldukça cânın,
Uhut savaşında o Mustafa'nın,
İki dişi şehit düşen günler, hey.

Kafirler kast etti resul canına,
Resul dua kıldı dünya malına,
Dağlardan iki dağ resul yanına,
Altın gümüş olup gelen günler, hey.

Yusuf sahipcemal Yakup oğlunda,
Aciz kaldı kardeş doğan elinde,
Kardeşleri azıp şeytan yolunda,
Yusuf der:"Zindana düşen günler, hey."

Mahtumkulu, derde kaldım dilimden,
Geldiğine miktar yazdım elimden,
Hazret-i peygamber tutup elimden,
Sahâbeyle kavuştuğum günler, hey.

İŞ OLMAZ

Gel, gönlüm, sıdk ile yalvar Allah'a,
Yaradandan gizli saklı iş olmaz.
Rızk bir mukadderdir şah u gedâya,
Kalem birdir, bunda yazan biş[1] olmaz.

Bir niceler koşar gece yatmayın,
Biri yatar, evde mihnet çekmeyin,
Takdir-i ezelden asla artmayın,
Gezen artık olup, yatan boş olmaz.

Bir koç yiğit yalan dünyaya gelse,
Keskin kılıç, sofrada da nân olsa,
Yalancıda îtibar iman olsa,
Yetmiş, seksen, yüzden fazla yaş olmaz.

Kimiler devletli, kimiler garip,
Kimiler hayr edip, zekatın verip,
Kimiler ömründe pul deyip gidip,
Kimilerde yastık, döşek, aş olmaz.

Mahtumkulu, bu gününe şükr eyle,
Allah'ın kudretin görüp, fikr eyle,

1 biş: çok, fazla anlamında

Rızk için gam yeme, Hakk'a zikr eyle,
Ezelde yazılan senden dış olmaz.

ERİNİR DURUR

Gaflet yastığında koymuştur başı,
Gafıl adam bunca erinip durur.
Ten kafesi içre vahşi can kuşu,
Her dem pervaz eyler, çırpınıp durur.

Ömrün geçti gitti kılmadın perva,
Menzilin mescit kıl, düşegin sofa,
Kıldığın küfürdür, ettiğin riya,
Orda kaza yayı kurulup durur.

Yahşilerden bir nasihat alıver,
Gitti kervan, yalnız kaldın, yeliver,
Ademoğlu, zinhar, hazır oluver,
Nefs ü şeytan sana sürünüp durur.

Elvan ta'am yiyip, al yeşil giyip,
Rahatça yatarsın, korkunu koyup,
Ecel şiri gürler, pençesin yayıp,
Senin baş ucunda gerinip durur.

Uyan, Mahtumkulu, gaflette yatma,
Mala mağrur olup, mihnete batma,
Geçer dünya için ömrünü satma,
Bu noksanın dibi görünüp durur.

HALİME BENİM

Kerem eyle, ya Rab, kudretli Sübhan,
Garip, gamgîn geçen halime benim.
Aklım hayrandadır, etmişim pişman,
Bilmezlikte geçen sâlıma benim.

Mahşerde olmasan sen bana arka,
Ya Rab, nasıl olur işim bu halde,
İmanım malın götürdüğü yolda,
Haydutlar koyma sen yoluma benim.

Din kılıcı vursam, tende zorum yok,
Muhtaca nân vere elde zerim yok,
Ben fakirim, senden ayrı yerim yok,
Bir teselli versen gönlüme benim.

İstese akranlar başa altın taç,
Fakirlik mülkünden bana ver sen harç,
Ya, Yaradan, etme nâ-merde muhtaç,
Duam, rast gelmeyem zâlime benim.

Ben acizim, senden başka kimim var,
Verdiğin canıma cebr etme, Cabbâr,
Mahtumkulu der ki, keremli Gaffâr,
Bakma kıldığıma, fikrime benim.

HİCRAN HANGİ, BİLMEDİM

Felek bana gam bâdesin vereli,
Visâl hangi, hicran hangi, bilmedim.
Hak işine ten vermişem, göreli,
Arzu hangi, ârman hangi, bilmedim.

Bende olsan, gözle Hakk'ın rızâsın,
Cebir eylese, çekiver sen cezâsın,
Ecel atar bir gün tîr-i kazâsın,
Kiriş hangi, keman hangi, bilmedim.

Sûretim, bakmayın, bugün özüme,
Arif olsan, kulak ver sen sözüme,
Dünya dibi yok görünür gözüme,
Devir hangi, devran hangi, bilmedim.

Az ömrümü çok sevdaya satıp ben,
Özüm bilmez, o deryaya atıp ben,
Ne ummandır, ne taleptir, batıp ben,
Zemin hangi, zaman hangi, bilmedim.

Her kim girse o taleb-i ummana,
Başın alıp çıkamaz o bir yana,
Kadam koydum o sahraya meydana,
Can hangidir, cahan hangi, bilmedim.

Ben dünyayı semâdaki renk bildim,
Sıcağa yaklaştım onu son bildim,
Şimdi onun varın yoğun denk bildim,
Hak hangidir , ziyan hangi, bilmedim.

Mahtumkulu, yolun önü, ardı var,
Çeker yükün, her kişinin merdi var,
Yüreğimde pinhan aşkın derdi bar,
Dert hangidir, derman hangi, bilmedim.

KALMIŞIM

Cahillik coşkusu çıktı başımdan,
O coşkudan bomboş olup kalmışım.
Bir gama ulaştım, gittim hûşumdan,
Bu dert ile dolu olup kalmışım.

Başım yüz heveste, gönlüm coşkunda,
Girdaba düşmüşüm deli taşkında,
Necd dağında gezen Mecnun aşkında,
Yanar odlu Leyla olup kalmışım.

Yiğitlik faslını kışa yetirdim,
Kâmillik gemisin suya batırdım,
Büyük fikre daldım, aklım yitirdim,
İl içinde deli olup kalmışım.

Bu dünyayı göçüp giden göç bildim,
İşin kötü andım, özün aç bildim,
Önün oyun gördüm, sonun hiç bildim,
Diri iken, ölü olup kalmışım.

Mahtumkulu, ifşa eyle sözünü,
Felek kumdan doldurmadan gözünü,

Bu vakte dek genç bilirdin özünü,
Şimdi gör, bak, yaşlı olup kalmışım.

ARAMADAN OLUR MU?

Bir keklik kaybetse kendi yavrusun,
Ötüp ötüp, aramadan olur mu?
Bir bülbül yitirse kızıl lalesin,
Hasretinden sorumadan olur mu?

Yavrusu elinden gitse eşeğin,
Çaresiz dört yana, bakar uşağın,
Dişi deve aldırsa yavrusunu,
Bağrın bozup, inlemeden olur mu?

Çocuk sesi dinler diker kulağın,
Döke döke gözyaşının ırmağın,
Bir ceren aldırsa elden oğlağın,
Bağırarak izlemeden olur mu?

Aksağın elinden alsan ağacın,
Yaman derde düşer, bulmaz ilacın,
Gözü görse düşmanı domuzun,
Çocuğunu gizlemeden olur mu?

Ayrılığa ademoğlu neylesin?
Kim kalır görmeden ecel hilesin,
Mahtumkulu hayvan bilse balasın,
İnsan bağrın tuzlamadan olur mu?

DEĞERİN BİLMEZ

Değirmenci eline düşse bir kartal
Kanattan ayırır, değerin bilmez.
Bir çoban eline değse bir lâl,
Çakmak taşı kılar, değerin bilmez.

Fakire münâsip sabr ü kanaat,
Bâylara yaraşır hayr u sehavet,
Merkepçi Tacik'e gelse şahlık at,
Palan çeker sürer, değerin bilmez.

Kâmil olmaz bu şerbetten tatmayan,
Hezl eylemez söz aslına yetmeyen,
Deli Mecnun aşkı esir etmeyen,
Perizât Leylâ'nın değerin bilmez.

Dinçlik kadrin bilmez hiç yorulmayan,
Beylik de edemez, verim vermeyen,
Çölde açlık meşakkatin görmeyen,
Evde sıcak nânın değerin bilmez.

Geçince, anlar o insan devletin,
Bilmez devlet ile geçen nöbetin,
Çekmez kişi bî-mârlığın zahmetin,
Bu güzel sağlığın değerin bilmez.

Halatın berk edip, çapa salmayan,
Girdapta uğraşır hazır olmayan,
Gemisi rüzgarda bağlı kalmayan,
Kara kuru yerin değerin bilmez.

Ayrılık oduna yanıp pişmeyen,
Zalimler elinden ülke aşmayan,
Vatandan ayrılıp, garip düşmeyen,
Ülkesinde ilin değerin bilmez.

Yiğit değil bir ikrarda durmasa,
Ulak kadrin bilmez o yorulmasa,
Ördek, guba kazlar çölü görmese,
Ser çemenli gölün değerin bilmez.

Mahtumkulu der ki, yar u hemdeme,
Gelin, dostlar, şükr edelim bu deme,
Zâtında söz fehmin bilmez adama,
Bin mânî söylesen, değerin bilmez.

ÜSTESİ OLMAZ

Allah'ı yâd edip, Hakk'ı gözlesen,
Değiş tokuş malın üstesi olmaz,
Dava kıyısında yalan söylesen,
Şüphesiz yanarsın, tütsüsü olmaz.

Beş vaktini kıl da, oluver müftü
Eğer olacaksan resul ümmeti,
Zorla gönderirsen koyuna bir iti,
Kurt gelse, koyuna ilgisi olmaz.

Bu sözü demesem, dilim tutulur,
Yüreğini koymasan, dostun kırılır,

Bağdat'ta nâr pişse, Turşiş'te incir,
Herat gibi yerin fıstığı olmaz.

Bu sözü söylemek bizlere namus,
Bir mucize gördüm ve dedim: «Hâfız!»
Bagdat'ta kış olmaz, Kırgız'daysa yaz,
Bulgarın şehrinin yatsısı olmaz.

Mahtumkulu, gel, koy, bu bülent yolu,
Desen hem hiç kimse inanmaz hâli,
Alsan bir sarı diş yaşlı ayâlı[1],
Sevinince hiç bir ısısı olmaz.

ÜSTÂDA BELLİ

Ey, ağalar, bir gün olur, pay alır,
Kulluk edip gezen üstada, belli.
Huda kendi kime doğru bakarsa,
Ulaşır murâda, maksada, belli.

Evrile çevrile şerbet içersin,
Döne döne periyi kucaklarsın,
O divânı görsen, bundan geçersin,
Ömrün yele verme, dünyada belli.

Coşarsın, her sözü peyda edersin,
Can bülbülü şakır şeyda edersin,
Felek bakkaldır, ticaret edersin,
Sonunda kazanır satışta belli.

1 ayâl: kadın

Mest olursun, cahillikte coşarsın,
Bilmezsin, her işe başın koyarsın,
Bir gün olur, bir zulmete düşersin,
Başın bilmez, geçer kavgada, belli.

Haram yeyip, kanlar döktün ellinde,
Gel ne iş bitirdin seksen yaşında,
Dönüp yaman yoldan, gez sen kullukta,
Cennet deyip yaşa ateşte belli.

Ecel,derya olur, başından aşar,
Varlığın su olur, aklın şaşar,
Kırk gün öncesinden yaprağın düşer,
«Ölü» diyecekler semada,belli.

Kirâmen kâtibîn sağ ve soluna,
Yazıp,mahşerde defter tutar eline,
Çark-ı felek tuzak kurmuş yoluna,
Sen diye oturmuş seyyâda belli.

Kimseden alırsın, kime verirsin,
Helali fark etmez, haramı yersin,
Bir kuruşa sevabını verirsin,
Düşersin sonra da zulmete, belli.

Demirler bağlayıp, giyilen zırhlar,
Yerin koynuna girdi çok tabutlar,
Mahtumkulu, der ki, akran yigitler,
Kardeşler, yâd edin duâda, belli!

UÇAMAM Kİ NEYLEYİM

Gönlüm ister, gezsem dünya âlemi,
Kanatım yok, uçamam ki neyleyim?!
Okurum, görürüm Fevz-i Kelamı,
Manasını seçemem ki neyleyim?!

Çoklar orda dalgıç olup yüzerler,
Bana zâhir, halktan pinhan gezerler,
Gül bâdede gülgûn şarap ezerler,
El uzatıp, içemem ki neyleyim?!

Ev dışından şarap ısın nûş kıldım,
Gitti aklım, kendim bilmez, cûş kıldım,
Mey-mest, eşiksiz kapıya rastladım,
İcazetim yok, açamam ki neyleyim?!

Yitti yolum, dağ hangidir, düz hangi,
Anlamaz akl mana hangi, söz hangi,
Farkın bilmem, yol hangisi, iz hangi,
Ümit kesip, kaçamam ki neyleyim?!

Mahtumkulu, bu dünyânın hepsin,
Yığıp, dürüp, yele verdim namusun,
Fikir deryasında aklın gemisin,
Batırmışım, geçemem ki neyleyim?!

BULMAZSIN

Nice işi akıl ilen cem etsen,
Felek bozar, bir gün hesap bulmazsın.
Bu can sağlığında hayır kazan sen,
Yer altına girsen, sevap bulmazsın.

Burda ne iş etsen, sorulur soru,
Yahşi insanlardan öğren sen yolu,
Hâla bir fırsattır, ey, ademoğlu,
Âlimler azalsa, edep bulmazsın.

Yirmi yaşındayken erin ne gamı,
Yıkar dağı, taşı eritir demi,
Bir gün geçer yiğitliğin mevsimi,
Ağlar ağlar gelsen, cevap bulmazsın.

Yiğit olsan, gez sen yahşi ad ile,
Ata binip, gez sen perî-zâd ile,
Ömrünü geçir sen cemaat ile,
Mescidi yıkılsa, mihrap bulmazsın.

Mahtumkulu, der ki acep cûş etti,
Erenler sohbette bir gün dûş etti,
Bir kâse mey verip gülgûn, nûş etdi,
Her gün kâse dolu şarap bulmazsın.

ŞAL BULSA

Sahibine ihlas eden hak merdan,
İbrişim hevesi etmez, şal bulsa.
Dünya malı, işi için sergerdan,
Gönül kıvanç eder artık mal bulsa.

Yol yoldaşı yoldaşına sevinir,
Tehlikede yatan tez tez uyanır,
Yağmacılar kervan görse sevinir,
Geçit bulmayanlar suda sal bulsa.

Tutarlar her yerde sözüm tahkike,
Yaşlı arzu eder yiğit çağına,
Eşek boncuğuna verir akîka,
Bî-çâre çobanlar yakut lâl bulsa.

Can korkusundan olur aklı hayran,
Yılan, deve görse, kartal tayran,
Şir karakuş görse, fil de gergedan,
Ağaca kurt düşse, kavun hal bulsa.

Mertten dilek eden hiç boş çevrilmez,
Nâ-merde düşen iş, malum, kayrılmaz,
Pervane od görse, yanar, ayrılmaz,
Civa altın bulsa, arı bal bulsa.

Terbiye isteyen kişi ten için,
İşret ister oğul,kız u zen için,
Ak akçe saklarlar kara gün için,
Hoş gezerler kızıl, yeşil, al bulsa.

Mahtumkulu, yüz bin köyler, sokaklar,
Söylerler ki: «Devran bizden geçeler»,
Helal haram mal kazanıp niceler,
Harcamaya yer bulamaz mal bulsa.

HAZIRLAMAYAYIM MI?

Ömre îtibar yok, cana durum yok,
Ahiret azığın düzmeyeyim mi?
Köleyim, varacak başka yerim yok,
İsteğim özünden eylemeyeyim mi?

Yârenler, yetmek yok Subhân sırrına,
Açsa yolum yetsem Dost eserine,
Rîyazatı yükler nefs devesine,
Îhlasa çektirip, «hay»lamayayım mı?

Yokluğa yandırıp, benlikten sakın,
Gözyaşla sularsam hiçliğin bağın,
Benlik, riya, kibir, hasedin malın,
Bölüp, haydutlara paylamayayım mı?

Âb-ı tevfik yıkasa beden gemisiin,
Himmet ile geçsem kul zaviyesin,
Ruh kuşunu besler, avlasam nefsin,
Fikir ormanından avlamayayım mı?

Mahtumkulu, ne var içmek, yemekten,
Can bedenden gider, et de kemikten,

Göz görmekten kalır, dil de demekten,
Dilim kıpırdarken, söylemeyeyim mi?

SALAR KUŞUN ANLAMAZ

Soysuzlara beylik gelse bir günde,
Alır avın, salar kuşun anlamaz,
Sözleri yürüyen amansız beyler,
Garibin gözdeki yaşın anlamaz.

Büyük başlar doğru yola Hakk ile,
Âkıl er söze başlamaz «ben» ile,
Nâ-mert odur meclis eyler zen ile,
Koç yiğit kadın meclisin anlamaz.

Mertten dilersen, o der ki: «Hoş olur»,
Bir bahşişten yetmiş bela defolur,
Muhannes sohbeti evde çok olur,
Düşman görse, tutar işin anlamaz.

Hakk yolunda her kim hayr ihsan kılar,
Kıyamette bir yerine on gelir,
Nâ-mert düşman görse, hasetten ölür,
Koç yiğitler dördün, beşin anlamaz.

Mahtumkulu, bey yanında dil başlar,
Kılıcı, gayreti olan il başlar,
Mertten doğan yığın görse, yol başlar,
Nâ-mert oğlu arkadaşın anlamaz.

SÖZÜ GEÇER CÂNINDAN

Densiz ile denk eylesen özünü,
Dert olarak, sözü geçer cânından.
Uzak olma kadrin bilen kardeşten,
Ne iş tutsan, o sevinir yanından.

Kahra binip, kaldırmayın şeytanı,
Nefse uyup, unutmayın Rahman'ı,
Kesse aklın yahşi ile yamanı,
Her bir söze dolup taşma kanından.

Sabrın olsa, Hakk yeter imdadına,
Cenk ü cedel hiç yakışmaz adına,
Alma yaman sözü asla yâdına,
Dikendir dürter geçer gömleğinden.

Olmuş bütün işler Hakkın işidir,
Ona kulak vermez ahmak kişidir,
Bir yaman söz cana yılan dişidir,
Soksa, zehri kolay çıkmaz ininden.

Mahtumkulu, yalancıdır bu cihan,
Mestte akıl olmaz, gavurda iman,
Yerin bulsa, karınca dek pes düşman,
Arslan olup, el kaldırmaz şanından.

SOHBET YAHŞİDİR

Adam olsan, kulak ver sen öğüde,
Âlimler yanında sohbet yahşidir.
Atılgan ve çevik cesur yiğide,
Yeri gelse aman rahmet yahşidir.

Yoldaş olup oturma ha pis ile,
Pisliğe değsen, aklın dolar is ile,
Cevher taşın yüzük etsen mis[1] ile,
Değeri eksilmez, hürmet yahşidir.

Zinhar, kast etme sen yediğin nâna,
Gönlü hayra bağla, sıdkın imana,
Hiç azar verme sen bir müslümana,
Hırsız erden, bir doğru it yahşidir.

Keşke adam bu dünyaya gelmese,
Ömrü uzun olsa, kısa olmasa
Elden gelen yahşi işin olmasa,
Gönül içre yahşi niyet yahşidir.

Mahtumkulu, nasıl geçse rûzigâr,
Hakka şükret, varma nâ-merde zinhar,
Yok devletten yeğdir, olsa bir hüner,
Bin hünerden zerre devlet yahşidir.

1 mis: bakır

SIR GİDER

Çok nâmerde mal vermişsin, ey dünya,
Gözü gökte, kaygısı yok, sır gider.
Hani aklın, ateş içre yan, dünya,
Ne mertler var, yoksullukta hor gider.

Az ömrünü sürsen türlü işrette,
Sonra canın kalır uzun hasrette,
Ahmaklar bu yerde kalır gaflette,
Âkıl olan öz gamını yer gider.

Ne doğru gelene mihrin indirdin,
Gelmeyene ne bir selam gönderdin,
Hiç farkı yok sende merdin, nâ-merdin,
Aslan öter, tilki geçer, şir gider.

Fayda dileyip bu dünya şehrinden,
Canın verip de kurudu kahrından,
Dünya mârdır, bu yılanın zehrinden,
Tüy dökülür, kanat kopar, per gider.

Dünya zendir, çok oynaşlı, eri bir,
Bir öpüşle etle kan soruverir,
Ölüm için şah u geda hepsi bir,
Burda herkes mülkünü kor gider.

Ademoğlu yalancının yalanın,
Gerçek sanır eğri bakıp gülenin,
Gam çekme, ey dünya, her kim alanın
Borç malındır, dönüp de verir gider.

Mahtumkulu, güçlü ile dalaşma,
Hayrı koyup, şer işlere bulaşma,
Yahşi yaman sözüm çoktur, kalkışma,
Niçin, herkes bildiğini der gider.

SAZINA DEĞMEZ

Meclisin lezzetin bilmeyen adam,
Hünerli yiğidin sazına değmez.
Yaman, kötü huylu olan pis adam
Perînin ettiği nâzına değmez.

Ma'nâsızın sözü canına batar,
Gıybet edip, özü günaha batar,
Yamanın ziyanı iline yeter,
Nâdânın faydası özüne değmez.

Adam vardır, onu şahlar çağırır,
Adam var, zulm edip, garip incitir,
Adam var, kanatlarını ağrıtır,
Adam vardır, ak kız dizine değmez.

Bir cimrinin olmaz namusu, arı,
Bir savaş gününde eylemez cengi,
Ağa beyler, bu cimrinin on bini
Mert ehlinin altı yüzüne değmez.

Mahtumkulu, devran sonudur adem,
Mezar adlı eve koyarsın kadem,

Mâna söz anlamaz bî-akıl adam
Bilgenin dediği sözüne değmez.

SEL KALMAZ

Altmış başlı, ala karlı dağlardan,
Duman göçer, yağmur geçer, sel kalmaz.
Şeyda bülbül yerleştiği bağlardan,
Hazan vurur, yaprak düşer, gül kalmaz.

Her kim içse bu şaraptan, bu câmdan,
Yürek coşar, her söz gelir lîsândan,
Gelen geçer bu yalancı cihândan,
Hoca, seyit, beyle, sultan, kul kalmaz.

Câna değse yaşlılığın zehiri,
Bozuk olur gönül gövde şehiri,
Elden gitse yiğitliğin baharı,
Kuvvet kaçar, diz bükülür, bel kalmaz.

Bir nâ-mertin çok minnetli aşından,
El uzatma, çevriliver dışından,
İlsiz kalan yüce dağlar başından,
Ağaç biter, cadde yiter, yol kalmaz.

Mahtumkulu, bu cihanda kim olur,
O mekana giden gelmez, güm olur,
Görür gözün, asil tenin kum olur,
Ağız gider, dişin düşer, dil kalmaz.

PÂRE PÂREDİR

Yârenler, zaman çarkının elinden,
Bu benim yüreğim pâre pâredir.
Sızlar durur tenim Eyüp teni dek,
Kişi bilmez, bir ağızsız yaradır.

Gece gündüz işim gücümdür hay vay,
Bakınıp ağlarım gözleyip her tay,
Rastlayıp da göle:»Gark oldum» der Hay,
Erler pirler, sizden medet yardımdır".

Garip eger garip yerde yürüse,
Gözlerini kanlı yaşlar bürüse ,
Âşık eğer maşuğunu görürse,
Gül gülü açılır, gönlü ferahtır.

Tohum sal, biçersin, geldin bu câya
Ömrünü geçirme beyhûde yere,
Nazar eylen sizler işbu dünyaya,
Gelen geçer, durmaz, köhne saraydır.

Mahtumkulu kılmış ciğeri püryan,
Yüreğe kan dolmuş, bu çeşm-i giryan,
Böyle aciz kalmış, yalvarıp her yan,
Rahmeden olmadı, bahtım karadır.

PÂYÂNI OLMAZ

Geç gönül, dünyadan, eyleme heves,
Fânidir, hiç kime pâyânı olmaz.
Can kuşu bülbüldür, tenin bir kafes,
Bir gün uçar, dâim duraRı olmaz.

Bir niceyi şahlık ile şâd edip,
«Şehriyâr» diye, âlem içre ad edip,
Ecelin elinden bir imdâd edip,
Gittiler bütünü, kalanı olmaz.

İns ü cine şahlık eden Süleymân;
Cemşid u İskender, hani Nuşirevân?
Hani Hakk habibi o Fahr-i cihan?
Gitti varı, asla şüphesi olmaz.

Kalmadı Darab'ın, ne Şehriyar'ın,
Hani o Gülçehre, gümüş suretin?
Hani şehsüvarın, zerrin hisarın?
Hiç birinin nâm u nişânı olmaz.

Nice mürsel geçti, nice bin nebi,
Nice bâlî geçti, nice bin sabi,
Hasıl olmaz, hiç birinin matlabı,
Fani içre bâkî kalanı olmaz.

Kimi zengin kıldı, kimleri gallaç,
Yoksulu zengine eyledi muhtâç,
Gelse ecel yeli, olur bî-ilaç,
Gidecektir, yahşi yamanı olmaz.

Dünya malı verip nice bin kâni,
Lal ü cevherden olmuştur meskeni,
Gitti koyup kasrı, köşkü, eyvânı,
Gidenlerden dönüp geleni olmaz.

Dünyaya gelenin hepsi yok olur,
Gafil adam cahillikten aldanır,
Mal mülkünün tümü dünyada kalır,
Hiç bir adam alıp varanı olmaz.

Boyu posu servi dek nazik bedenler,
Elma yanaklılar, gonca dehanlar,
Gül yüzlü periler, gümüş takanlar,
Âlemde şâd olup güleni olmaz.

Yok vefası, dostlar, fânî dünyânın,
Ölene dek terk etme hayr u ihsanın,
Gidenden, gelmeye yoktur imkanın,
İnan, bu sözlerin yalanı olmaz.

Âkıl odur, meyl etmese dünyaya,
Sıdk ile sığınsa Kadir Allah'a,
Mahtumkulu, her suret-i zîbaya,
Bakma sen, onların payanı olmaz.

FİGÂN BEKLEMEZ

Bülbülün vardığı havalı bağlar,
Bülbül senden gider, figan beklemez.

Yağışlı, yağmurlu, dumanlı daglar,
Seller senden gider, duman beklemez.

Adam yaradılmış uzun kısalı,
Akıllı fikirli, mecnun ve uslu,
Yiğitlik bir güyâ baharın faslı,
Bahar senden gider, zaman beklemez.

Gelene karşı çık, olsa mecâlin,
Yahşi tutuver niyetin, talebin,
Dünyâ devranında açık tut elin,
Devir senden gider, devran beklemez.

Bu dünyâ kavgadır, bir hengamedir,
Kimi ver ha verdir, kim al ha aldır,
Yiğitler, bu dünya böyle misaldir,
Şimşek çakar gökte, bârân beklemez.

Bir menzil, üç gün yiyip içmek için,
Yerleşip, gerinip, bel açmak için,
Üzengin çeker, dört gün geçmek için,
Beş günden fazla mihman beklemez.

Koynun açar bir gün, yer seni gizler,
Kara kumdan dolar bu nazik gözler,
Adına güvenme, çimenli düzler,
Çimen senden gider, seyran beklemez.

Mahtumkulu, der ki arif dostuna,
Kim kalır düşmeyen ecel destine,

Felek bir gün koyar yerin altına,
Ağız dilden kalır, lîsan beklemez.

GÖNLÜ BENDENİN

Ey, yârenler, haram işe ulaşmaz,
Eger dürüst olsa gönlü bendenin.
Harama ulaşmaz, pise bulaşmaz,
Hakka doğru olsa yolu bendenin.

Taze ömrün solar ecel yelinden,
Ahir noksan gelir dünya kârından
Boynu azat ola tamu odundan,
Hakkı yâd eylese dili bendenin

Kabrine salmazlar dünya malından,
Yüz kararır, cevap gelmez dilinden,
Mahşer günü şikayetçi elinden,
Zekatsız yığılan malı bendenin

Nefs hayalde, gönül dünya köyünde,
Yol uzaktır, ağır yük hem boynunda,
Ayağı talepte, eli oyunda,
Ecel ağzındadır beli bendenin

Mahtumkulu, her kim işi saf kılmaz,
Mâlumdur ki ahiretten korkmaz,
Aziz teni ateşe dayanamaz bulmaz,
Ya Râb, nasıl olur hâli bendenin?

NİYET İLE[1]

Ey yarenler bu bir böyle eyyamdır,
Adamları gider yaman niyetle.
Devlet gidip bî-devletlik gelendir,
Ev eve düşmandır iller il ile.

Kadıları şeriata bakmazlar,
Dervişleri "Hu"yla sena çekmezler,
Mollaları kelam söze bakmazlar,
Sofuları gezer kîl ü kâl ile.

UZAK EYLE ÖZÜNÜ

Deli gönlüm, muhabbetsiz kişiden
Dışta kalıp, uzak eyle özünü.
Seveni sev, sen sevene ol refik,
Sevmeyenden uzak eyle özünü.

O nâ-mert gitse, hizmet bitirmez,
Kıymet bilmez, mert pahasın yetirmez,
Bir sırını desen, içte yatırmaz,
Sırdaş olma, uzak eyle özünü.

Sarraf kişi altın verse has olmaz,
Haktan korku yoktur, onda rast olmaz,
Boynun vurup, arzın desen dost olmaz,
Sarhoş olma, uzak eyle özünü.

1 Elyazmalarda bu şiirin devamı bulunamamıştır.

Inanma sen şu nâ-merdin diline,
Altın gümüş haraç verme eline,
Çöl yerde bırakıp gider yoluna,
Yoldaş olma, uzak eyle özünu.

Mahtumkulu diyor, deva ol derde,
Canım kurban olsun tanıyan merde,
Yüzü gülen, kalbi bozuk nâ-merde,
Kardeş olma, uzak eyle özünü.

MAL YAHŞİ

Adam olup kadrin bilmez insandan,
Ondan ise otlayan bir mal yahşi.
Söz manası bilmeyen bir adamdan,
Ondan da bil söylemeyen lal yahşi.

Allah'ım saklasın şerden, kahırdan,
Minnetli aş acı olur zehirden,
Ey, yaranlar, bir pazarsız şehirden,
Ondan da bir sessiz yatan çöl yahşi.

Her kimin özünde Mısır'dır yeri,
Yâdından çıkmıyor bayramı toyu,
Can sağlığın olmaz eşi benzeri,
Akşam yatıp, sabah şükür kıl yahşi.

Beyhûde çok yâre gülüp söyleme,
Aşk oduna yürek bağrın tuzlama,

Meclise varınca yersiz söyleme,
Söz söylesen söz yerine sal yahşi.

Bu dünya dediğin köhne saraydır,
Evveli toy bayram, ahiri vaydır,
Bu dünyada herkes beş gün mihmandır,
Bir birinin kadrin yine bil yahşi.

Bir bî-vefa yâra gülüp bakandan,
Şirin canı aşk oduna yakandan,
Yâd illerde misafirlik çekenden,
Vursa, sövse, horlasa da il yahşi.

Mahtumkulu, söyle sen her bir bâbdan,
Bu dünya tutturmaz, çürüktür dipten.
Sonu gelmeyen kuru, içi boş laftan
Ondan ise esip geçen bir yel yahşi.

İFŞÂ EDER SENİ

İçki sırrın deme her bir nâ-merde,
Sırrını yayıp, ifşâ eder seni.
Hırsız, sahtekarla da yoldaş olma,
Malından ayırıp, aç eder seni.

Geveze adamla oturma, durma,
Zinhar, nâ-mert ile sen sohbet kurma,
Değerli dostundan yüzün çevirme,
Varsan, tepesine tâç eder seni.

Bir koç yigit nâzenine yâr olsa,
Cemalini bir görmeye zâr olsa,
Arasında bir şom rakip var olsa,
Yahşi dostun ile öc eder seni.

Sofular yanılıp demez senâyı,
Seher kalksan, geçer bütün günâhı,
Söyleme gıybet söz, etme zinayı,
Cehennem oduna dûş eder seni.

Mahtumkulu, ile yaydın nasihat,
Zinhar, yaman ile olma sen ülfet,
Hüdâ verse saadetli bir evlat,
Kocalan çağında genç eder seni.

YALNIZIN[1]

Ağalar, dünyânın payanı olmaz,
İş başa düşünce, kardeşi gelmez.
Mecliste oynar, hiç gönlü kalmaz,
Arzu ile geçer ömrü yalnızın.

Bir tek yiğidin bilinmez o işi,
Elinde mal olmaz, gönlünde hoşu,
Yastık çekip yatsa ağrısa başı,
Gözü kanlı yaştan yalnızın.

Tek bir yetim kaygı gamdan kurtulmaz,
Meclisler kurulsa, adı tutulmaz,

1 Şiir ilk dörtlüğü yazmalarda bulunmamaktadır.

Ondan asla haber hatır sorulmaz,
Kaygıdır külfettir hali yalnızın.

Zengin ölse, bütün ile yayrandır[1],
Garip ölse, onun izi virandır,
Bu işlere aklın fikrin hayrandır,
Gömülmüştür böyle yolu yalnızın.

Mahtumkulu, yalan yanlış söyleme,
Noksanın içinden hayır gözleme,
Azalt sen derdini; söyle, gizleme,
İl ulustur dostu yârı yalnızın.

ZOR OLUR

Yahşilikte ele özün tanıtan
Dua alıp, derecesi zor olur,
Yaman olup, yahşiliği unutan
İzzeti yitirir, itten hor olur.

Melûl olur muradına ermemiş,
Yazık olur Hakk emrini tutmamış,
Öz rızkına hiç kanaat etmemiş,
Göz diker, kişi aşına zâr olur.

Kim kötüler ile arkadaşını,
Özü müşkül eder kolay işini,
Kim dağıtsa akıl ile fikrini,
İşini bilmez, utanıp âr olur.

Görüşü ters olur başta yanılan,

1 yayran: çabuk yayılan

İradesiz olur eli bağlanan ,
Güreşte yıkılan, cenkte yenilen,
İçi dolu namus ile ar olur.

Gayretı de olur kahrı azın,
Etkisi de yoktur matemde sazın,
Evine varsanız, bir duasızın,
Gövdesi sıkılır, gönlü dar olur.

Kim belayı satın alsa başına,
Kıskanır rakipler geçer dışına,
Kim kalkışsa başarmayan işine,
Üstesinden gelebilse, er olur.

En son tövbe etmez yanılıp yazan,
Od yaksan kaynamaz bir kuru kazan,
Anlayın, her yerde bir nefsi azan,
Yaman musallatı hep çeker olur.

Hazana dönmüştür ömrümün gülü,
Nazarın pes tutar ilden, vergili,
İkbalsiz, yazıklı, yaman görgülü,
Rast gelirse, bir yamana yâr olur.

Önde, arkada görse herkes gulamın,
Ondan esirgeme Tanrı selamın,
Kim okur unutsa Hakk'ın Kelamın,
Kıyamatte iki gözü kör olur.

Hali müşkül olur pişip yananın,
İmanı sakatlanır haram yiyenin,

Kasten oruç, namazını koyanın,
Özü kafir, bilin, yeri dar olur,

Mahtumkulu, sözle her ne bilenin,
Özüne kemlik bil susup ölenin,
Düzenle, haykır gönlüne gelenin,
Senden sonrakilere yâdigar olur.

ZÂTI YİĞİDİN

Ağabeyler, âlem üzre mugrabat,
Gerek sinesinde zâtı yiğidin,
Rûzigâri olsa devleti ziyat,
O gün yakın olur yâdı yiğidin.

Koç yiğit uğrasa genc-i nihana,
Bir zînet yaraşmaz ne her mekana,
Malı ziyat olsa, akılı dânâ,
Tartılar semâya bâdı yiğidin.

Yiğit olan dürüst gerek, düz gerek,
Olgun evlada bilin ki göz gerek,
Kemalsizden elli gerek, yüz gerek,
Nâkes olsa, yiter adı yiğidin.

Koç yiğide medet verse ferişte,
Dört bir tarafından olur serişte,
İtibarda fırsat gelse, her işte
Gerek sinesinde odu yiğidin.

Gül çevresi niçin olmasın hârsız,
Yiğit olan yiğit olmasın ârsız,
İlsiz, kardeşsiz, kalsa gam-horsuz,
Duyulmaz asla imdâdı yigidin.

İnayeti çoktur, getirmez dile,
Arap at, baş tâcı ve kılıç ile,
Güzel cennet içre kırmızı güle,
Gerek güzel perizâdı yiğidin.

Mahtumkulu, olsa yiğit hırucı,
Adaleti ile divan sorucu,
Her yerde gerektir çok pul verici,
Numunesi kâmil üstâdı yiğidin.

YAĞIDIR-YAĞI

Bu dünya düşmandır, gafil adamzat,
Mal ile evladı yağıdır yağı.
On sekiz bin derler cümle alemi,
Günahı, fesadı yağıdır yağı.

Kul karabaş, malın, atın-eşeğin,
At silah, elbise, gömlek-kuşağın,
Sevgili hatunun, oğlan uşağın
Dünyanın varlığı yağıdır yağı.

Biraderler, başım kurban etseler,
Cömertler aç olup, gözden yitseler,

Malsız halsız kuru adı alsalar,
Yiğidin bu adı yağıdır yağı.

Dünya bir saraydır, saz ile sohbet,
Sipahiye destgâh, şahlara şevket,
Şahlardan dolansa erkana devlet,
Hepsi dolandı, yağıdır yağı.

At yaşlansa, kalır toydan bayraktan,
Kurt dişden kalır, kartal tırnaktan,
Zengin pis görünür kuldan gırnakdan[1],
Kölesi, azâdı yağıdır yağı.

Kara göz yavrular bağrın budağı,
Canına beladır hastası sağı.
Yiğitlik gülşeni açılan çağı,
Değse hazan yeli, yağıdır yağı.

Mahtumkulu, hakikatten süz sözün,
Sağ gözümsüz desen etmez sol gözün.
Mâsivayı taşla, koy sen mecazın,
Bir Hakk'tan başkası yağıdır yağı.

YAYLAKLARI VAR

Sefer edip varsak Nevşah mülküne,
Gönlün dilediği yaylakları var.
Seyran etsek goncasına, gülüne,
Bahçesinde bülbül oynakları bar.

1 gırnak: cariye

Yeri sazdır, hasta olan sağ olur,
Zayıf, müflis, garip olan düzelir,
Serçemen ağacı ile doğrulur,
Acep kuş salmalı avlakları var.

Meydanı doludur şeker kamışdan,
Dilek etmez asla kardeş kardeşten,
Üstü yapılmıştır gümüş kerpiçden,
Herkesin kendince sulakları var.

İş tutmazmış zayıf aksak şah ile,
Attırıp doğan, şahinle gafile,
Şirvan kalesidir, onu kim bile,
Her burcunda altın bayrakları var.

Mahtumkulu, sazdır, sohbettir işin
Ecelden, başkadan olmaz teşvişin,
Zenginin, fakirin, ehl-i dervişin
Yurt olmaya fersahları var.

YÂD OLUR

Muhammet ümmeti malsız olmasın,
Malsız olsa, doğan kardeş yâd olur.
Büyüklerin olmaz, düşer hatırın,
Düşmanın sevinir, dostun mat olur.

Garip ayak yalın, kendir kuşaktır,
Bir meclise varsa, yeri düşüktür,

Garipler at binse, sürer eşektir,
Devletliler eşek binse, at olur.

Bir dilek dilesen, önemin bitmez,
Dostun ihlas ile mürevvet etmez,
Mecliste verdiği söz yer tutmaz,
Dinlemezler, sözünü berbat olur.

Güreş itibardır, savaş tuzaktır,
Kişiyi azaltan özü nâkestir,
Bir mü’mine gıybet etmek abestir,
Gıybetçinin kazandığı od olur.

Mahtumkulu, şükreyle sen Hüdaya,
Ölüm beraberdir şah u gedaya,
Sabırsız kul tez savrulur belaya,
Sabırlı kul dura dura şâd olur.

YARAŞMAZ

Hoş, temiz bey oğlunun kahvaltısı,
Sığır yatağında kılmak yaraşmaz.
Ordunun hali , ilin ihtiyacı,
Bir çoban oğluna bilmek yaraşmaz.

Eğer haber alsan lafın dibinden,
Dinlesen diyeyim canım evinden,
Arifler yanında dünya peşinden,
Avarelik edip bilmek yaraşmaz.

Yahşi yaman iş etse olunur şaşkın,
Allah denk kılmamış görk ü aklın,
Yengeç şor suyun olmaz, tavşan nehirin
Hums'un ülkesinde böcek yaraşmaz.

Her sözüm incidir kadrin bilene,
Dua etmek delalettir ölene,
Uçanda, kaçanda karga, kulana,
Yedi yüzden evvel ölmek yaraşmaz.

Her kimin ne mikdar olsa ihlası,
O mikdar açıkdır Hakk'ın dergahı,
Bir yerde birikse cihan deryası
Şu yerin dibine dolmak yaraşmaz.

Her kime el vermez yuvarlak inci,
Aş varsa dost kazan, at var yol tanı,
Rum›un tahtına Habeş›in sultanı,
Kâbe mescidine Kalmuk yaraşmaz.

Mahtumkulu, yandı bağrım od olup,
Bu dünyaya gelen gider mat bolup,
Özün bilmez, oyun edip, şâd bolup,
Yas tutulan yerde gülmek yaraşmaz.

YÜZ DÖNSEN

Dua kılsam, dergaha rast gelir mi,
Seher kalkıp, Yaradan'a yüz dönsen.
Ya Rab, gerçek dostu hoş vakt olur mu,
Gönül için yüz hünere yüz dönsen.

Seher kalkıp, nâle kılsan Hudâ'ya,
Güne el kaldırıp, yalvarsan Ay'a,
Devlet için baksan devlet humaya,
Mal için sihredip, mâra yüz dönsen.

Gark olsan deryaya, rast gelsen derde,
Tamah için açma yüzünden perde,
Katlan, dilek etme kötü nâ-merde,
İşin düşüp, dosta-yâra yüz dönsen.

Nâ-merde yüz dönsen, işin rast gelmez,
İtten arzu et bir şey ayırmaz,
Tilki ise hiçbir gün karnın doyurmaz,
Yeğdir, aç da olsa, şîre yüz dönsen.

Mahtumkulu, gerçi bahtın şer olur,
Mevlam nazar salsa, devlet yâr olur,
Gam senden savılır, derdin dûr olur,
Kemal Han Afgan dek ere yüz dönsen.

YAKAN GİBİ OLMAZ

Her sefile açma derdin, sözünü,
Hasretin ateşi yakan gibi olmaz.
Keder ile tane tane gözünden,
Pişmanlık yaşı akan gibi olmaz.

Kâni olup, izzete tut özünü,
Tamah kılıp, sarartma sen yüzünü,

Her nâmerde hayflanma sözünü,
Lafın binası yıkan gibi olmaz.

Mağrur olup gezme ömrün gülüne,
Savrulursın bir gün hazan yeline,
Yüz yaşayıp düşsen ecel eline,
Sağdan soluna bakan gibi olmaz.

Süleyman'dan artık olsa şevketin,
Lerzana getirse göğü heybetin,
Göğsün üzre gürzü keser ciğerin,
Ecel cellâdı kakan gibi olmaz.

Gönlü kara ile olmayın ülfet,
Bulaşır ondan bin türlü kibriyet,
Kömüre ne kadar da etsen izzet,
Alnına karası değen gibi bolmaz.

Mahtumkulu asla bulmadı aman,
Kötü dil kılıçtan, hançerden yaman,
Kötü dil yanında zehri çok yılan,
Soksa da sinek sokan gibi olmaz.

GEÇTİM SAY

Dünyayı görmeden, dursan bir köşede,
Özün rüzgar gibi dünyada geçtim say.
Çin, Maçinde, Rum'da, Hint'te, Habeş'te
Olmuş cümle hünerleri bildim say.

Aç da olsan, varma ile dileğe,
De: «Köşk’teyim, başım varmış feleğe»,
Çölde kalsan hiç bulamazsan bir sâye,
İrem bağı gibi gölge buldum say.

Aş görünce, atılma hemen çullanıp,
Gerçi aç da olsan, halka bellenip,
Zer döküp, has kulları kullanıp,
Tez ölsen, Nuh yaşına geldim say.

Muhtaçlığın Hakk’tan başka bilmese,
Bu zaman kâfidir, açlıktan ölmese,
Hintli gibi üstün başın olmasa,
Sultanlık kaftanını aldım say.

Suya, yele hükmü geçen Süleyman,
Bak, onlardan ne nam kaldı, ne nışan,
Teşne kalıp, yerin olsa çölistan,
Derya içinde İskender oldum say.

Yoldaş olsan dile düşmez mûr ile,
Yer bulmayan, ile yatsan mâr ile,
Yirmi altı kere, yüz bin er ile,
Karun serverini ele aldım say.

Mahtumkulu, çeksen cefa, cebir, bil
Hudaya hoş gelir, şükür sabır bil,
Kıl gibi kızıl teni kabir bil,
Kızıl dilin söyler iken öldüm say.

YÂR EYLER

Aklın olsa, yahşilerle hemdem ol,
Ahmak kendini cahil ile yâr eyler.
Hak aşıklar nazli yârin cemâlin,
Bir görsem diye, gece gündüz zâr eyler.

Neye sırrım olsa, derim ben merde,
Kervan yatamaz hiç korkulu yerde,
Ulu namuslarda yaramaz derde,
Nâ-mert evde basit işi ar eyler.

Nâ-mert külfetinden kalmışım derde,
Gönlüm yer bulamaz bir pinhan yerde,
Malı çok diye, mihman olma nâ-merde,
Cömert ne kadar fakir olsa, var eyler.

Nâ-mert öz evinde merde söz söyler,
Hak ona kâr etmez, halatın tartar,
Koç yiğit mal bulsa, himmeti artar,
Nâ-mert zengin olsa, gönlü dar eyler.

Mahtumkulu, şimdi kendini gözle,
Hayır işin arttır, yamanı düzle,
Aklın varsa, mecliste az söyle,
Çok söz seni il içinde har eyler.

YETERSİN

Gelen geçer, konan göçer, adamzât,
Yürü, sen de bir menzile yetersin.
Yalancıda yeğdir kalsa yahşi at,
Bu dünyaya gelmiş olsan, geçersin.

Gafil adam yâda salsa asılın,
Felek koymuş ecel adlı masalın,
Gelen geçse, eken biçse hasılın,
Orta yerde sen ne işler tutarsın.

Cefa koyma, incitme sen bu canın,
Malzemesi hiç tutturmaz cihanın,
Yürüdükçe, derdi artar dünyanın,
Kadem koysan, gövden ile batarsın.

Coşkun geldi, haddin aştı, söz taştı,
Bu yollardan doğru varan düz aştı,
Beyhude değildir ömrün güzeşti,
Her sabahta bir gününü satarsın.

Tuzaktır o al kumaşın, sîm zerin,
Güzergahın tutup durmuş bu yerin,
Ateş kıldın, felek, sen bu pazarın,
Mâlumdur ki, bu sevdada yutarsın.

Mağrur olup dört günün dirliğine,
Ebed kalma mahşerin horluğuna,
İnanma sen dünyanın varlığına,
«Var, var» ile, yok olursun, bitersin.

Mahtumkulu, başında yüz hal vardır,
Ayrı menzil, ayrı mekan, cây vardır,
Lahit adlı dar, döşeksiz ev vardır,
O evde mahşere kadar yatarsın.

VARMAYAN KALMAZ

İhlas ile bir kâmile el veren,
Yeter bir menzile, varmayan kalmaz.
Derya içre yüzen, çöllerde giden,
Demin hesabını gütmeyen kalmaz.

Çünkü geldin bu yalancı cihana,
Ayağı görmeden, baktın semaya,
Felek pazarında yediğin nâna,
Ademoğlu ömrü satmayan kalmaz.

Sırdaşım yok, varıp sırım açmaya,
Odum söndürmeye dert paylaşmaya,
Dünya bir menzildir gelip geçmeye,
Bu menzile gelip, gitmeyen kalmaz.

Felek temaşa eder semaya çıkar,
Ademoğlu mal için yüreğin yakar,
Dünya ejderhası dem ile çeker,
Cümle canlar tohmun yutmayan kalmaz.

Mahtumkulu, bu dünyanın devletin,
Gelen görür çeker ölüm mihnetin,

Dâim yürütürler ecel şerbetin,
Bu şerbetten kimse tatmayan kalmaz.

İHSAN NEDİR BİLİNMEZ

Derdim çoktur diyarımdan, devrimden,
Hayır nedir, ihsan nedir, bilinmez.
Zalimlerin cefasından, cebrinden
İslam nedir, iman nedir, bilinmez.

Sohbetinde Hak Kelamı diyen yok,
Meclisinde bir nasihat eden yok,
Helal hangi, haram hangi, bakan yok,
Kârı nedir, ziyan nedir, bilinmez

Hizmetinde bir örnek yok, görüm yok,
Zengininde sehavet yok, verim yok,
Kadınlarda hayâ, kızda şerim[1] yok,
Edep nedir, erkan nedir bilinmez.

Kişinin malına göz aldırırlar,
Taassupla, gönle kinle doldururlar,
Birbirini haksızca öldürürler,
Nusret nedir, aman nedir, bilinmez.

Mahtumkulu, can mihmandır, gövde leş,
Güzele dost çok, yaman olsan, yok kardeş,
Bu devirde baş ayaktır, ayak baş,
Yahşi nedir, yaman nedir bilinmez.

---

1 şerim: utanç, edep

İKBAL OLMADI

Çok yiğitler gelip, geçti cihandan,
Niyetine göre ikbal olmadı.
Dönek, ters kahpe felek elinden,
Sabah şâd olan öğlen gülmedi.

Her gün kefen biçer bu ecel arzı,
Kimseyi kurtarmaz belalı avcı,
Günden güne alçalır ademoğlu,
Bu gün gördüğümüz yarın kalmadı.

Nasihatım dinle, işit bu sözü,
Bir değiş tokuştur dünyanin yüzü,
Ecel gelip, adam yumulsa gözü,
Güya bu cihana geldi, gelmedi.

Hümayûn kalesin saldıran Harun,
Hani dünyayı dört bölen Feridun,
Kırk şehri altınla dolduran Karun,
Gözü kumdan doldu puldan dolmadı.

Mahtumkulu hayran, her yana bakar,
Bu ne kudret iştir, sudan od çıkar?!
Yahşi oğuldan rahmet nuru akar,
O lanetli oğul doğdu doğmadı.

ESERLERİN ALFABETİK SIRASI

A

C

Ç

D

E

F

G

H

Y

Z

İÇİNDEKİLER

MAHTUMKULU
Bütün Eserleri

1. Cilt